

Ε 318
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Μ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Γεωλογίας καὶ Ὄρυκτολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ
Διευθυντοῦ καὶ καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς τῶν Βιομηχανῶν Τεχνῶν

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ

ΕΝ Τῷ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜῷ ΤῶΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚῶΝ ΒΙΒΛΙῶΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ 1902—1907

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤῶΝ ΔΗΜΟΤΙΚῶΝ ΣΧΟΛΕΙῶΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙῶΝ

ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑΝ 1903—1907

ΥΠΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ» ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

15 — ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ — 15

1906

ΚΟΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Μ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΕΛΛΟΤΡΑΡΑΦΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΝ ΤΩ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩ ΚΑΙ ΘΡΑΚΕΥΣΙ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ

ΤΩΝ ΑΝΘΙΜΟΤΙΚΩΝ ΣΥΧΑΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΡΜΑΤΙΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΚΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΕΝ ΤΩ ΚΡΑΤΕΙ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΜΕΤΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΗΣ

ΕΝ ΔΑΝΙΕΣ Κ. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

ΕΝ ΔΑΝΙΕΣ Κ. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΛΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΚΑΡΔΙΑΣ Κ. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ

Ε318
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Μ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς γεωλογίας καὶ ὄγκιτολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ
καὶ διευθυντοῦ καὶ καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς τῶν Βιομηχανῶν Τεχνῶν.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ ΕΝ Τῷ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜῳ ΤΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑΝ 1902—1907

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ» ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΙΔΕΡΗ

15 — ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ — 15

1906

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Κωνσταντῖνον Μπτόπουλον.

"Εχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον. ΒΤΓ' τῆς 12 Ἰουλίου 1895, τὸ σχετικὸν Β. Διάταγμα τῆς 28 Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους, τὰς προκηρῦξεις περὶ διαγωνισμοῦ διδασκτικῶν βιβλίων τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας, δηλοῦμεν ὑμῖν, ὅτι ἐγκρίνομεν τὴν ὑπ' ὑμῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβληθεῖσαν «Γεωγραφίαν» ὅπως εἰσχυθῆ ἐπὶ πενταετίαν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους ὡς διδασκτικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν κοινῶν δημοτικῶν σχολείων, δημοσίων, δημοσυντηρητῶν καὶ ἰδιωτικῶν

Καλεῖσθε δ' ὅπως ἐκτελέσητε τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου νόμου κλπ. ὑπαγορευόμενα καὶ τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἀναγραφόμενας παρατηρήσεις.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 22 Μαΐου 1902.

Ὁ Ὑπουργὸς

Α. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

ΣΤΕΦ. Μ. ΠΑΡΙΣΗΣ

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν σφραγίδα τῆς οἰκογενείας τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν τοῦ ἐκδότου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τί μανθάνουεν ἐκ τῆς γεωγραφίας. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε τὸ τελειότατον τῆς Δημιουργίας πλάσμα, διότι ἐπλασεν αὐτὸν ὁ Πανάγαθος Θεὸς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Ἀυτοῦ καὶ ἐδώρην εἰς αὐτὸν τὸ λογικόν, διὰ τοῦ ὁποίου διακρίνεται ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα.

Ἐδωκε δὲ εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς ὡς κατοικίαν τὴν γῆν, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκει ὅλα τὰ ἀγαθὰ διὰ τὴν εὐτυχίαν του.

Διὰ τοῦ θείου δὲ δώρου τοῦ λογικοῦ του, ἠδυνήθη ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐξουσιάσῃ τὴν γῆν καὶ νὰ ἐξαπλωθῇ ἐπ' αὐτῆς. Δι' αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ καλλιεργήσῃ ἀγροὺς καὶ δάση, νὰ καθυποτάξῃ τὰ ἄλλα ζῶα, νὰ κτίσῃ πόλεις, νὰ ἰδρύσῃ κράτη, νὰ κατασκευάσῃ τηλεγράφους, ἀτμόπλοια καὶ σιδηροδρόμους καὶ νὰ ἐξημερωθῇ καὶ προοδεύσῃ.

Ἡ κατοικία δὲ αὐτῆ τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε δίσκος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπικάθηται ὁ οὐρανός, ἀλλ' εἶνε σφαῖρα ὁμοία πρὸς ἀλείρωσιν μέγιστον πορτογάλιον. Ἀλλὰ καὶ ὁ οὐρανὸς δὲν εἶνε θόλος κρυστάλλινος, ἀλλ' εἶνε χάος, χῶρος ἀμέτρητος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ταχύτατα κινοῦνται ἡ γῆ, ἡ σελήνη, ὁ ἥλιος καὶ ἀμέτρητα ἑκατομμύρια ἀστέρων.

Ὅταν ἐξετάζωμεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀνευρίσκωμεν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Παναγάθου Δημιουργοῦ, ὅστις ὅλον τὸν κόσμον ἐπλασε σοφώτατα. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν ὅταν σπουδάσῃ τὴν γῆν, εὐρίσκει τὰ ἀγαθὰ τὰ ὁποῖα ἐδώρην εἰς αὐτὸν ὁ Θεός, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται εὐτυχής. Ὅθεν Γεωγραφία εἶνε τὸ ὄραϊον ἐκεῖνο μάθημα, τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὴν γῆν, πρὸ πάντων δὲ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς, διότι αὐτῆ, ὡς γνωρίζομεν, εἶνε κατοικία τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκ τῆς γεωγραφίας μανθάνομεν, ὅτι ἡ γῆ εἶνε οὐράνιον σῶμα, ὅπως ἡ σελήνη καὶ οἱ ἄλλοι ἀστέρες, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς ἔχει στερεάς, θαλάσσας, ὄρη, ποταμοὺς καὶ λίμνας καὶ ὅτι αἱ στερεαὶ καὶ αἱ θάλασσαι παράγουσι πλεῖστα προϊόντα χρήσιμα πρὸς τὰς ἀνάγκας μας.

Τέλος ἐκ τῆς γεωγραφίας μανθάνομεν, ὅτι ἡ γῆ κατοικεῖται ὑπὸ διαφόρων ἀνθρωπίνων φυλῶν, αἱ ὁποῖαι ἰδρυσαν διάφορα κράτη, καὶ ὅτι ἄλλαι μὲν τούτων προήχθησαν εἰς μέγαν βαθμὸν πολιτισμοῦ, ἄλλαι δὲ διαμένουσιν ἀκόμῃ ἐν βαρβάρῳ ἢ καὶ ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΚ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

§ 1. **Ἄπλανεῖς ἀστέρες.** Ὅταν κατά τινα ὥραῖαν νύκτα ἐξετάζωμεν τὸν οὐρανόν, παρατηροῦμεν ἐπ' αὐτοῦ πλεῖστα φωτεινὰ σημεῖα, ὡς ἀδάμκντας λάμποντα. Ταῦτα δὲν εἶναι λύχνοι, ἀλλὰ σφαῖραι ἀπείρως μεγάλα, αὐτόφωτοι καὶ διάπυροι ὅμοιοι πρὸς τὸν ἥλιον¹⁾. Ταῦτα εἶνε οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες

Καλοῦνται δὲ οὕτω, διότι φαίνονται ὡς φωτεινὰ σημεῖα, τὰ ὅποια ἐπὶ αἰῶνας δὲν μεταβάλλουσι τὴν θέσιν των. Πραγματικῶς ὅμως οὗτοι κινουῦνται μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν εὐκόλως, διότι μᾶς χωρίζει ἀπὸ αὐτοὺς μεγάλη ἀπόστασις.

§ 2. **Γαλαξίας.** Ὅλοι οὗτοι οἱ ἀστέρες μετὰ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς σχηματίζουσιν ὁμοῦ σωρὸν ἀπείρως μέγιστον, ὃ ὅποτος ὁμοιάζει περίπου πρὸς τροχόν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἄκρα τοῦ γαλαξίου τούτου τροχοῦ ἔχουσιν ἑκκομμῦρια ἀστέρων, σχηματίζεται ἡ φωτεινὴ ἐκείνη ζώνη, τὴν ὁποίαν βλέπομεν περιβάλλουσαν τὴν νύκτα τὸν οὐρανόν καὶ τὴν ὁποίαν καλοῦσι *γαλαξίαν*. Ἐυρον δέ, ὅτι ὁ σωρὸς οὗτος ἐμπεριέχει 20 ἑκκομμῦρια ἀστέρων.

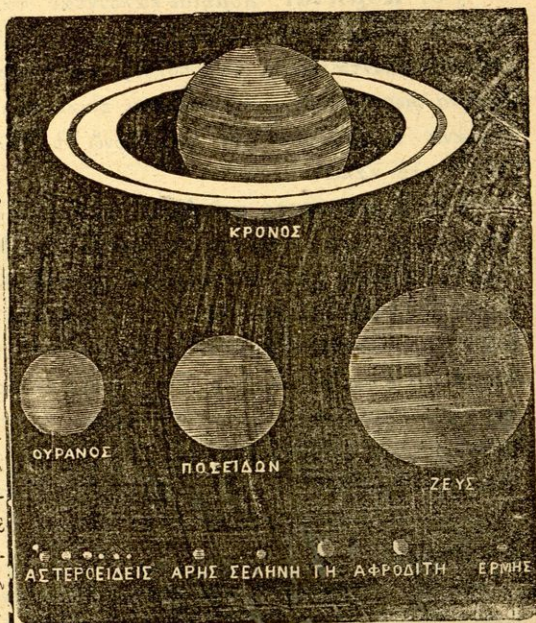
§ 3. **Πλανῆται.** Ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ παρατηροῦνται προσέτι μετὰ τηλεσκοπίου ἢ ἄνευ αὐτοῦ καὶ τινες ἀστέρες, οἱ ὅποιοι διαρκῶς μεταβάλλουσι τὴν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ θέσιν των. Τούτους καλοῦσι *πλανήτας*, ὡς δὴθεν *πλανωμένους*. Διακρίνονται δὲ οἱ πλανῆται ἀπὸ τοὺς ἀπλανεῖς, διότι πέμπουσι φῶς ἤσυχον, ἐνῶ οἱ ἀπλανεῖς σπινθηροβολοῦσιν. Εἰς τοὺς πλανήτας ἀνήκει καὶ ἡ γῆ καὶ 448 περίπου ἄλλοι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι φαίνονται διὰ τηλεσκοπίου. Κινουῦνται δὲ οἱ πλανῆται περίξ τοῦ ἡλίου, εἰς διαφόρους ἀπ' αὐτοῦ εὐρισκόμενοι ἀποστάσεις, ὅπως

1) Σημ. Τὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας ἐν γένει καθίσταται τερπνόν καὶ ὀφείλιμον εἰς τοὺς μαθητάς, ἂν οἱ διδασκαλοὶ λαμβάνωσι τὸν κόπον νὰ ἐπιδεικνῶσι καὶ ἐξηγῶσι τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ θαυμάσια τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς φαινόμενα καὶ διὰ γυμνασμάτων καὶ γραφῆς χαρτῶν νὰ γυμνάζωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν τοπογραφίαν. Ὅπως δὲ συντομεύσω τὸ κείμενον, μέρη τινὰ αὐτοῦ ἐσυπώθησαν διὰ λεπτῶν γραμμῶν, ἅτινα οἱ κ. κ. διδάσκαλοι δύνανται νὰ παραλείψωσι.

περιφέρονται αἱ χρυσαλίδες τὴν νύκτα περὶ τὴν ἠλεκτρικὴν λυχνίαν.

§ 4. **Φωτονεφέλαι.** Ἐκτὸς τοῦ ἡμετέρου γαλαξίου εἰς ἀμετρήτους ἀποστάσεις ἀπ' αὐτοῦ εξαπλοῦνται ὄγκοι μεγάλοι ὕλης, οἵτινες, ἐπειδὴ ὁμοιάζουν πρὸς φωτοβόλους νεφέλας, καλοῦνται **φωτονεφέλαι**. Πολλοὶ τούτων εἶναι σωρεῖται ἀστέρων, ὅμοιοι πρὸς τὸν γαλαξίαν, ἄλλαι δὲ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀέρα διάπυρον, δηλ. εἶνε μόνον φλόγες. Ἐκ τῆς σπουδῆς δὲ τῶν ἀστέρων μανθάνομεν, ὅτι καὶ ἡ γῆ εἶνε σῶμα οὐράνιον καὶ ὅτι τὸ σύμπαν εἶνε χάος ἀμέτρητον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κινουῦνται ἄπειροι ἥλιοι καὶ πλανῆται κατὰ νόμους σοφοῦ καὶ αἰωνίου τοῦ **Παναγάρχου Δημοστροῦ**, ὅστις τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησε.

§ 5. **Τὸ ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν σύστημα.** Ὁ ἥλιος εὐρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ περίπου τοῦ γαλαξίου. Εἶνε δὲ σφαιρὰ διάπυρος καὶ φωτοβόλος καὶ κατὰ 1.282,000 φορὰς μεγαλύτερα τῆς γῆς, καὶ ἀπέχει ἀπὸ ἡμῶν 148 ἑκατομύρια χιλιόμετρα (1 χιλ. = 1000 μέτρα) περίπου. Δὲν μένει δὲ ὀκίνητος, ἀλλὰ κινεῖται ταχύτατα ἐντὸς τοῦ χάους. Ἐνῶ δὲ ταχύτατα τρέχει ἐντὸς τοῦ χάους, παρακολουθεῖται ὑπὸ τῶν πλανητῶν μετὰ τῶν δορυφόρων τῶν, ὑπὸ κομητῶν τετινων καὶ ἀ-

Σχ. 1. Οἱ μεγάλοι πλανῆται

πεῖρων διαττότων ἀστέρων. Ἄπαντες οὗτοι περιφέρονται περὶ τὸν ἥλιον καὶ ἀποτελοῦσι τὸ ἡμέτερον ἡλιακὸν ἢ πλανητικὸν σύστημα (σχ. 1.).

§ 6. **Διάταξις πλανητῶν.** Ἐκ τῶν πλανητῶν 8 εἶνε μεγάλοι, οἱ ἐπίλοιποι δὲ μικροὶ καὶ δρατοὶ μόνον διὰ τηλεσκοπίου. Κεῖνται δὲ κατὰ σειρὰν ὡς ἐξῆς: 1) Ἐρμῆς ἀπέχων τοῦ ἡλίου 57 $\frac{1}{2}$ ἑκατομ. χιλιομ. 2) Ἀφροδίτη (Λύγερινός, ἢ Ἑσπερος), περὶ τὰ 108 ἑκατομ. χιλιομ. 3) Γῆ μετὰ τῆς σελήνης. 4) Ἄρης μετὰ δύο δορυφόρων, 225 ἑκατομ. χιλιομ. 5) 440 περίπου μικροὶ πλανῆται, ἀπέχοντες περὶ τὰ 313 ἕως 580 ἑκα-

τομ. χιλιομ. 6) Ζεὺς μετὰ 5 δορυφόρων, 670 ἑκατομ. χιλιομ. Οὗτος εἶνε ὁ μέγιστος πάντων. 7) Κρόνος μετὰ 8 δορυφόρων καὶ 3 δακτυλίων ἐγκλειδόντων αὐτὸν κατὰ τὸ μέσον περίπου· 1,400 ἑκατομ. χιλιομ. 8) Οὐρανὸς μετὰ 4 δορυφόρων, ἀπέχων τοῦ ἡλίου περὶ τὰ 2,840 ἑκατομ. χιλιομ. καὶ τέλος 9) Ποσειδῶν, μεθ' ἑνὸς δορυφόρου, περὶ τὰ 4,485 ἐκμ. χιλιομ. Ἐκ τῶν πλανητῶν τούτων δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν εἰς ὠρισμένας ἐποχὰς ἄνευ τηλεσκοπίου τὴν Ἄφροδίτην, τὸν Ἄρην, τὸν Δία καὶ τὸν Κρόνον.

§ 7. **Δορυφόροι.** Δορυφόροι τῶν πλανητῶν ἢ σελήναι καλοῦνται τὰ οὐράνια σώματα, τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦσι τοὺς πλανήτας κανονικῶς πέριξ τούτων περιφερόμενα καὶ περιστρεφόμενα περὶ ἄξονα. Ἡ σελήνη εἶνε ὁ δορυφόρος τῆς γῆς.

§ 8. **Κομηῖται.** Κομηῖται καλοῦνται τὰ παράδοξα ἐκεῖνα οὐράνια σώματα, τὰ ὁποῖα ἐκτάκτως ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐμφανίζονται, φέροντα κόμην φωτοβόλον, μακροτάτην πολλακίς, καὶ πυρῆνα φωτεινότερον. Οἱ κομηῖται εἶναι σώματα ἀκίνδυνα καὶ ἀνίκανα νὰ βλάψωσι τὴν γῆν, ἐνῶ τὸ πάλαι ἐθεωροῦντο ὡς προάγγελοι κακῶν.

§ 9. **Διάττοντες ἀστέρες** Διάττοντες ἀστέρες καλοῦνται τὰ φωτεινὰ ἐκεῖνα σώματα, τὰ ὁποῖα συνήθως βλέπομεν τὰς νύκτας νὰ διασχίζωσι τὸν οὐρανὸν ὡς πύραυλοι. Τέλος οὐρανοπετεῖς λίθοι εἶνε τὰ ἐκ λίθων ἢ καὶ ἐκ μετάλλων συνιστάμενα μικρότατα οὐράνια σώματα, τὰ ὁποῖα πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς θερμὰ καὶ διάπυρα. Καὶ οἱ διάττοντες ἀστέρες καὶ οἱ οὐρανοπετεῖς λίθοι εἶνε μικρότατοι ἀστέρες, οἱ ὁποῖοι περιφέρονται κατὰ σωροὺς ἢ σμήνη περὶ τὸν ἥλιον, ὅπως οἱ πλανῆται, καὶ ὁσάκις πλησιάζωσι τὴν γῆν, ἔλκονται ὑπ' αὐτῆς καὶ πίπτουσι. Γίνονται δὲ διάπυροι, διότι προστρέβονται ἰσχυρῶς ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας.

§ 10. **Ὁ ὀρίζων τῆς γῆς.** Ὅταν ἀναβάνωμεν εἰς ὑψηλὸν βουνόν, βλέπομεν τὴν γῆν ὡς μέγιστον δίσκον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπικάθηται ὁ οὐρανός. Νομίζομεν δὲ τότε, ὅτι ὁ οὐρανὸς περικλείει πανταχόθεν τὴν γῆν διὰ στρογγύλης γραμμῆς. Ἡ γραμμὴ αὕτη, ὅπου νομίζομεν, ὅτι ὁ οὐρανὸς στηρίζεται ἐπὶ τῆς γῆς, καλεῖται *ὀρίζων*.

§ 11. **Ἡ γῆ εἶνε σφαῖρα.** Ἡ γῆ, ὡς ἀλλαχοῦ εἶπομεν, δὲν εἶνε δίσκος, ἀλλὰ σφαῖρα ἰμοῖα πρὸς ἀπείρως μέγα πορτογάλιον. Τοῦτο ἀπεδείχθη ὡς ἀληθές διὰ πολλῶν ἀποδεί-

ἔξω καὶ πρὸ πάντων ὑπὸ τῶν θλασσοπόρων, οἵτινες ἀνχωρήσαντες ἔκ τινος τόπου καὶ συνεχῶς πλεύσαντες πρὸς ἀνατολὰς ἢ πρὸς δυσμὰς ἐπέστρεψαν εἰς τὸν τόπον ἀπὸ τὸν ὅποιον ἀνεχώρησαν. Αἱ ἀνωμαλίαι δὲ τῆς γῆς, ἦτοι τὰ ὄρη καὶ οἱ πλοῖοι, συγκρινόμεναι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς γῆς εἶνε σμικρόταται. Διὰ τοῦτο ὀρθῶς παραβάλλουσι τὰ ὄρη πρὸς τὰς τραχύτητας τοῦ πορτογαλίου.

§ 12. Ἡ περὶ ἄξονα περιστροφή τῆς γῆς. Ἡ γῆ περιστρέφεται κανονικῶς περὶ νοητὸν ἄξονα εἰς 24 ὥρας, ὅπως περιστρέφεται πορτογάλιον, τὸ ὅποιον διεπεράσχμεν διὰ βελόνης. Ἐνεκα δὲ τῆς περιστροφῆς ταύτης νομίζομεν, ὅτι ὁ οὐρανὸς περιστρέφεται ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν ἐξ Ἀνατολῶν (Α) πρὸς Δυσμὰς (Δ), ἐνῶ πραγματικῶς ἡ γῆ περιστρέφεται ἀντιθέτως ἐκ Δ πρὸς Α. Οὕτω φωτίζεται καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς διαδοχικῶς ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὅπως φωτίζεται πορτογάλιον ὑπὸ τῆς λυχνίας, τὸ ὅποιον περιστρέφομεν ἐνώπιον αὐτῆς. Ἐχομεν ἐπομένως τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, ἦτοι τὸ ἡμερονύκτιον, τὸ ὅποιον διαρκεῖ ἀκριβῶς 24 ὥρας.

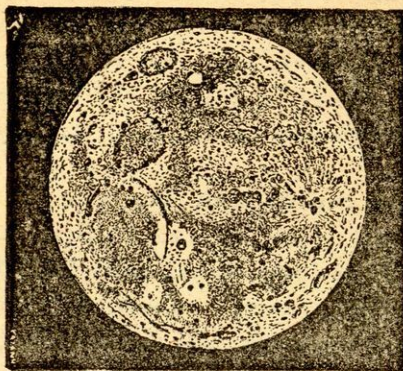
Ὁ νοητὸς δὲ τῆς γῆς ἄξων ἔχει μέγεθος 12,700,000 μέτρα. Τὰ σημεῖα δὲ, κατὰ τὰ ὅποια δικτυραῖ τὴν γῆν ὁ ἄξων οὗτος καλοῦνται πόλοι. Ὅθεν ἔχομεν Βόρειον (B) καὶ Νότιον (N) πόλον.

§ 13. Περιφορὰ τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον. Ἐνῶ ἡ γῆ περιστρέφεται περὶ τὸν ἄξονά της, περιφέρεται συγχρόνως περὶ τὸν ἥλιον ἐκ Δ πρὸς Α εἰς ἓν ἔτος (ἦτοι 365 περίπου ἡμ.), ὅπως περιφέρομεν περὶ τὴν λυχνίαν πορτογάλιον, περιστρεφόμενον συγχρόνως καὶ περὶ τὸν ἄξονά του.

Ἀπέχει δὲ ἡ γῆ, ὡς γνωστὸν, ἀπὸ τὸν ἥλιον περὶ τὰ 148 ἑκατομμυχίλιον. Ἡ ἀπόστασις αὕτη εἶνε τόσο μεγάλη, ὥστε ἂν ἠδυνάμεθα νὰ πρὶψωμεν κατὰ τοῦ ἡλίου σφαῖραν τηλεβόλου, διατρέχουσαν εἰς ἓν δευτερόλεπτον τῆς ὥρας 840 μέτρα, θὰ ἔφθανεν αὕτη ἐπὶ τοῦ ἡλίου μετὰ ἐξ ἑξῆς. Διὰ τοῦτο μᾶς φαίνεται ὁ ἥλιος καὶ τόσο μικρὸς. Ἐνεκα δὲ τῆς περὶ τὸν ἥλιον περιφορᾶς τῆς γῆς ἔχομεν καὶ τὰς 4 ὥρας τοῦ ἔτους, δηλ. ἔαρ (ἄνοιξιν), θέρος (καλοκαίριον), φθινόπωρον καὶ χειμῶνα.

§ 14. Ἡ σελήνη. Τὴν γῆν παρεκκολουθεῖ πιστῶς κατὰ τὰς κινήσεις της ὡς δορυφόρος ἡ σελήνη, ἥτις εἶνε ἐπίσης σφαῖρα 50 φορές μικροτέρα τῆς γῆς καὶ δὲν ἔχει ἴδιον φῶς, ἀλλὰ φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Ἐχει δὲ ἡ σελήνη ὄρη, τῶν ὁποίων πολλὰ εἶνε ἠφαιστεια, στερεῖται ὅμως θολάσσης καὶ ἀτμοσφαίρας,

επομένως εἶνε ἀκατοίκητος. Ἀπέχει δὲ ἡ σελήνη ἀπὸ τὴν γῆν

Σχ. 2. Σελήνη.

περὶ τὰς 385,000 χιλιόμετρων καὶ περιφέρεται περίξ αὐτῆς εἰς 29 περίπου ἡμέρας, ἔχουσα πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένον πάντοτε τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον. Ἔνεκα δὲ τῆς μηνιαίας ταύτης περιφορᾶς τὸ πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένον αὐτῆς ἡμισφαίριον ὁτὲ μὲν φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου

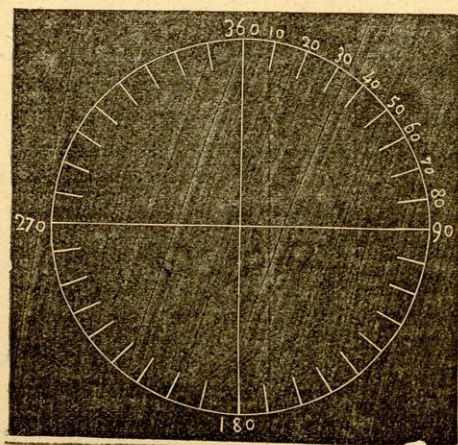
οὐλόκληρον(πανσέλη-

νος), ὁτὲ δὲ οὐδόλως (νέα σελήνη), ὁτὲ δὲ ἐν μέρει μόνον (α' καὶ β' τέταρτον).

§ 15. Ἐκλείψεις σελήνης καὶ ἡλίου. Τὸ μὴ ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτιζόμενον μέρος τῆς νέας σελήνης εἶνε ὀρατὸν εἰς ἡμᾶς δι' ἀμυδρῶν γαλακτοχρόου φωτός, τὸ ὁποῖον ἀντανακλᾶται πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τῆς ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτιζομένης γῆς. Ἄν κατὰ τὴν πανσέληνον τύχη νὰ εἰσέλθῃ ἡ σελήνη εἰς τὴν σκιάν, τὴν ὁποῖαν ρίπτει ἡ γῆ εἰς τὸ χάος, τότε ἔχο

μεν ἔκλειψιν σελήνης, ὅτε σκοτίζεται ἡ σελήνη ὀλόκληρος ἢ μέρος αὐτῆς.

Ἄν δὲ κατὰ τὴν νέαν σελήνην καλυφθῇ ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου ὀλόκληρος ἢ μέρος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ δίσκου τῆς σελήνης, τότε ἔχομεν ἔκλειψιν ἡλίου.

Σχ. 3. Κύκλος διηρημένος εἰς μοῖρα;

αὐτό, δυνάμεθα νὰ γράψωμεν ἐπὶ τῆς τραπέζης στρογγύλην γραμμὴν. Ἡ

§ 16. Τί εἶνε κύκλος. Ἄν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐμπήξωμεν βελόνην καὶ ἐπὶ τοῦ ποδὸς αὐτῆς δέσωμεν κλωστήν, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ἄλλο ἄκρον εἶνε δεδεμένον μολυβδοκόνδυλον, περιστρέφοντες

γραμμῇ αὐτῇ τῆς ὁποίας ὄλα τὰ σημεῖα ἀπέχουσιν ἰσάκεις ἀπὸ τοῦ κέντρου, δηλ. τοῦ ποδὸς τῆς βελόνης, καλεῖται *περιφέρεια*, ἢ δὲ ὑπὸ τῆς περιφέρειας ἐγκλεισμένη ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, *κύκλος* (σχ. 3)

§ 17. **Μοῖραι κύκλον καὶ πρῶτα καὶ δευτέρα λεπτά.** Πᾶς κύκλος διαιρεῖται εἰς 360 ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα καλοῦσι *μοίρας* (360⁰), ἐκάστη δὲ μοῖρα διαιρεῖται εἰς 60 *πρῶτα λεπτά* (=60') καὶ ἕκαστον πρῶτον λεπτόν εἰς 60 *δευτέρα λεπτά* (=60'). Ὡστε μία μοῖρα ἔχει 3600 δευτερόλεπτα (3600'').

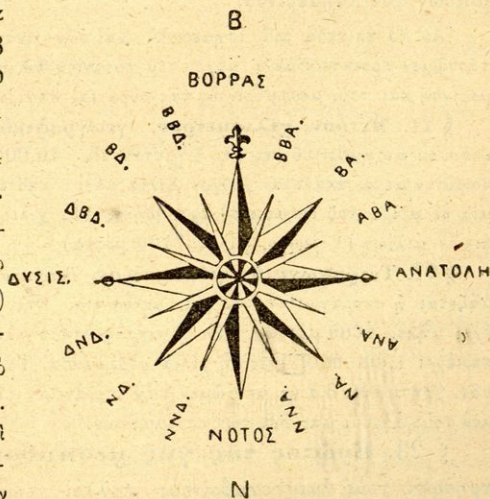
§. 18. **Σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.** Ἄν τὸν ὀρίζοντα, ὅστις εἶνε ἐπίσης κύκλος, διαιρέσωμεν εἰς 4 ἴσα μέρη, ἕκαστον μέρος ἀπὸ 90 μοίρας (=90⁰), ἔχομεν τὰ 4 σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. α) Τὴν *Ἀνατολήν*, ὁποῦθεν φαίνεται περίπου, ὅτι ἀνατέλλει ὁ ἥλιος· β) Τὴν *Δύσιν*, ὅπου περίπου δύει ὁ ἥλιος· γ) Τὸν *Βορρᾶν* ἢ ἄρκιον, ὅστις κεῖται πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡμῶν, ὅταν εἴμεθα ἐστραμμένοι πρὸς ἀνατολάς· καὶ δ) Τὸν *Νότιον*, ὅστις κεῖται πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν. Παρίστανται δὲ τὰ 4 ταῦτα σημεῖα διὰ τῶν γραμμῶν Α. Δ. Β. Ν.

Ἄν τὸν ὀρίζοντα διαιρέσωμεν εἰς 8 ἴσα μέρη, ἐκ 45⁰ ἕκαστον, ἔχομεν προσέτι καὶ ἄλλα 4 σημεῖα αὐτοῦ, ἧτοι τὸ *Βόρειον Ἀνατολικὸν* (ΒΑ), τὸ *Βόρειον Δυτικὸν* (ΒΔ) τὸ *Νότιον Ἀνατολικὸν* (ΝΑ) καὶ τὸ *Νότιον Δυτικὸν* (ΝΔ).

Δυνάμεθα δὲ καὶ εἰς 16 καὶ 32 ἴσα μέρη νὰ διαιρέσωμεν τὸν ὀρίζοντα καὶ νὰ σχηματίσωμεν οὕτω τὸ ἀνεμοσκόλιον, διὰ τοῦ ὁποίου ὀρίζεται ἡ διεύθυνσις τῶν ἀνέμων.

Ἡ διαίρεσις αὕτη χρησιμεύει προσέτι ὅπως καθορίζωμεν καὶ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν ὀρέων, λιμνῶν κτλ. π. χ. ὁ Ὑμηττὸς κεῖται πρὸς Α τῶν Ἀθηνῶν (σχ. 4)

§ 19. **Ἰσημερινὸς τῆς γῆς.** Ἄν φαντασθῶμεν τὴν

Σχ. 4. Σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

γῆν κοπτομένην ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς μεταξὺ τῶν δύο πόλων, ὅπως κόπτομεν εἰς τὸ μέσον πορτογάλιον, παράγεται κύκλος, ὅστις καλεῖται ἰσημερινός. Οὗτος διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς Β καὶ Ν ἡμισφαίριον. Καλεῖται δὲ ἰσημερινός, διότι ὅσοι τόποι κεῖνται ἐπάνω εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ ἔχουσι διχοκῶς τὴν νύκτα ἴσην πρὸς τὴν ἡμέραν. δηλ. ἔχουσιν ἰσημερίαν.

§ 20. Μέγιστοι κύκλοι καὶ μεσημβρινοὶ τῆς γῆς.

Μέγιστοι κύκλοι καλοῦνται ὅλοι οἱ κύκλοι, οἱ ὅποιοι διέρχονται διὰ τοῦ κέντρου τῆς γῆς. Μέγιστος κύκλος εἶναι καὶ ὁ ἰσημερινός. Οἱ διερχόμενοι διὰ τῶν πόλων τῆς γῆς μέγιστοι κύκλοι καλοῦνται μεσημβρινοί, ἕκαστος τῶν ὁποίων διὰ τῶν πόλων τῆς γῆς διαιρεῖται εἰς δύο ἡμιμεσημβρινοὺς.

Ἐπειδὴ ὁ ἰσημερινός ὡς κύκλος διαιρεῖται εἰς 360 μοίρας, διακρίνομεν 360 κνρίους ἡμιμεσημβρινοὺς, διερχομένους διὰ τῶν μοιρῶν τούτων. Ἐχομεν ὅμως καὶ δευτερεύοντας ἡμιμεσημβρινοὺς, διερχομένους διὰ τῶν πρώτων καὶ δευτέρων λεπτῶν τῶν μοιρῶν τοῦ ἰσημερινοῦ.

Ἄν τὰ ἐπίπεδα τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τῶν μεσημβρινῶν τῆς γῆς φαντασθῶμεν προεκτεινόμενα μέχρι τοῦ οὐρανοῦ θόλου, ἔχομεν καὶ τὸν ἰσημερινὸν καὶ τοὺς μεσημβρινοὺς τῆς οὐρανόσφαιρας.

§ 21. Μέτρον, χιλιομέτρον, γεωγραφικὸν μίλιον. Τὸ μῆκος ἐκάστου μεσημβρινοῦ τῆς γῆς διήρεται εἰς 40,000,000 ἴσα μέρη καὶ ἐν τοιοῦτον μέρος ἐκάλεσαν μέτρον. Χίλια μέτρα ἀποτελοῦσιν ἐν χιλιομέτρον· μία δὲ μοῖρα τοῦ ἰσημερινοῦ ἔχει μῆκος 111 χιλιομέτρων ἢ 15 γεωγραφικῶν μιλίων (1 γεωγρ. μίλ. = 7420 μέτρα).

§ 22. Τετραγωνικὸν χιλιομέτρον. Τετραγωνικὸν χιλιομέτρον ὀνομάζεται ἡ τετραγωνικὴ τῆς γῆς ἐπιφάνεια, τῆς ὁποίας ἐκάστη πλευρὰ ἔχει μῆκος 1000 μέτρων. Ἐν δὲ τετραγωνικὸν χιλίμ. (= □ χιλίμ.) ἐμπεριέχει 1,000,000 □ μέτ. ἢ χίλια στρέμματα. Τὸ τετραγ. χιλιομέτρον μᾶς χρησιμεύει διὰ νὰ μετῶμεν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ὅπως μετροῦμεν τοὺς ἀγρούς μας διὰ τῶν στρεμμάτων.

§ 23. Πρῶτος τῆς γῆς μεσημβρινός. Διὰ νὰ μετρήσωσι τοὺς ἡμιμεσημβρινοὺς πολλοὶ γεωγράφοι λαμβάνουσιν ὡς πρῶτον τὸν διερχόμενον διὰ τῆς νήσου Φέροου, μίξ τῶν Καναρίων, κειμένων πρὸς Δ. τῆς Ἀφρικῆς· οὗτος διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς Ἀνατολικὸν (Α) καὶ Δυτικὸν (Δ) ἡμισφαίριον. Ἄλλοι λαμβάνουσιν ὡς πρῶτον μεσημβρινὸν τὸν διὰ τῆς πόλεως Γρήνις (παρὰ τὸ Λονδῖνον) διερχόμενον, καὶ ἄλλοι τὸν διὰ τῶν Πικρισίων.

§ 24. **Κύκλοι παράλληλοι καὶ διακεκαυμένη τῆς γῆς ζώνη.** Κύκλοι φερόμενοι ἐπὶ τοῦ Β. καὶ Ν. ἡμισφαιρίου παραλλήλως πρὸς τὸν ἰσημερινὸν λέγονται *παράλληλοι κύκλοι*. Ὁ πρὸς Β. τοῦ ἰσημερινοῦ κείμενος παράλληλος κύκλος καὶ ἀπέχων ἀπὸ τοῦτον περὶ τὰς $23\frac{1}{2}$ μοίρας καὶ ὁ πρὸς Ν. ἐπίσης $23\frac{1}{2}$ μοίρας ἀπέχων, ἐγκλείουσι τὴν *θερμοιότην* ἢ *διακεκαυμένην* τῆς γῆς ζώνην, τῆς ὁποίας αἱ χῶραι πολὺ ὑπὸ τοῦ ἡλίου θερμαίνονται (σελ. 12 σχ. 5).

§ 25. **Τροπικοί.** Ἄν τοὺς δύο τούτους κύκλους φαντασθῶμεν προεκτεινομένους μέχρι τοῦ οὐρανοῦ θόλου, ἔχομεν τοὺς *τροπικοὺς* τοῦ οὐρανοῦ κύκλους. Ἐκ τούτων ὁ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καλεῖται τοῦ *Καρκίνου* καὶ ὁ τοῦ νοτίου, τοῦ *Αἰγόκερω*, ὡς διερχόμενοι διὰ τῶν ἀστερισμῶν τούτων. Καλοῦνται δὲ *τροπικοί*, διότι μεταξὺ τῶν δύο τούτων κύκλων φαίνεται ὅτι κινεῖται καὶ τρέπεται ὁ ἥλιος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους (σελ. 12 σχ. 5).

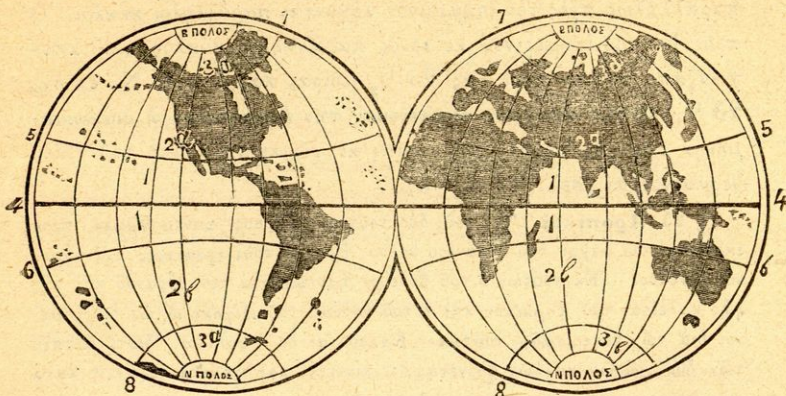
§ 26. **Ἡλιοστάδια** Ὅταν ὁ ἥλιος φθάσῃ τὴν 9ην Ἰουνίου ἐπὶ τοῦ κύκλου τοῦ Καρκίνου φαίνεται ὅτι ἐκεῖ σταματᾷ, ὅπως τὴν ἐπομένην ἡμέραν *τραπῇ πρὸς νότον*· οὕτω ἔχομεν τὸ *θερινὸν ἡλιοστάσιον*. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ τὴν 9 Δεκεμβρίου ἐπὶ τοῦ κύκλου τοῦ Αἰγόκερω ὅπου ὁ ἥλιος ἴσταται, ὅπως τὴν ἐπομένην ἡμέραν *τραπῇ* πάλιν πρὸς βορρᾶν· οὕτω ἔχομεν τὸ *χειμερινὸν ἡλιοστάσιον*.

§ 27. **Πολικοί κύκλοι καὶ κατεψυγμένα ζῶναι.** Οἱ ἀπὸ τῶν πόλων τῆς γῆς κατὰ $23\frac{1}{2}$ μοίρας ἀπέχοντες κύκλοι καλοῦνται *πολικοί*. Ἐκάτερος τούτων μετὰ τοῦ παρκακτεμένου πόλου ἐγκλείει μίαν τῆς γῆς *κατάψυχρον* ἢ *κατεψυγμένην* ζώνην (Β καὶ Ν). Αἱ χῶραι τῆς γῆς αἱ ὁποῖαι κεῖνται ἐντὸς τῶν ζωνῶν τούτων, ἔχουσι ψῦχος μέγιστον, διότι ὀλίγον ὑπὸ τοῦ ἡλίου θερμαίνονται (σχ. 5). Ἄν οἱ κύκλοι οὗτοι προεκταθῶσι μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ἔχομεν τοὺς *πολικούς κύκλους* τῆς οὐρανοῦ σφαιρας.

§ 28. **Εὐκρατοὶ ζῶναι.** Ἐπὶ ἐκτέρου τῶν ἡμισφαιρίων τῆς γῆς ὑπάρχει ἀνὰ μίαν εὐκρατος ἢ *συγκερασμένη* ζώνη, κειμένη μεταξὺ ἑνὸς τροπικοῦ καὶ ἑνὸς πολικοῦ κύκλου (Β καὶ Ν εὐκρατος ζώνη). Αἱ χῶραι τῆς γῆς, αἱ ὁποῖαι κεῖνται ἐντὸς τῶν ζωνῶν τούτων, οὔτε ψῦχος μέγα ἔχουσιν, οὔτε θερμότητα μεγάλην. Τοιαύτη χώρα εἶνε καὶ ἡ Ἑλλάς καὶ ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ Εὐρώπη (σχ. 5.).

§ 29. **Γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος.** Ἡ πρὸς Β ἢ πρὸς Ν. ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ κάθετος ἀπόστασις σημείου τινὸς τῆς γῆς καὶ διὰ

μοιρῶν ἐκφραζομένη καλεῖται γεωγραφικὸν πλάτος (Π). Ὅθεν ἔχουμεν Βόρειον καὶ Νότιον πλάτος (ΒΠ καὶ ΝΠ).

Σχ. 5. Τὰ ἡμισφαίρια

1, 1, Διακεκαυμένη ζώνη, 2α βόρ. εὐκρατος καὶ 2β νότ. εὐκρατος ζώνη, 3α βόρ. κατεψυγμένη καὶ 3β νότ. κατεψ. ζώνη, 4 ἰσημερινός, 5 τροπικὸς τοῦ Καρκίνου, 6 τροπικὸς τοῦ Αἰγόκερω, 7 βόρ. πολικὸς κύκλος, 8 νότιος πολικὸς κύκλος.

Ἡ πρὸς Α δὲ ἢ πρὸς Δ ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ κάθετος ἀπόστασις σημείου τινὸς καὶ διὰ μοιρῶν ἐπίσης ἐκφραζομένη καλεῖται γεωγραφικὸν μῆκος (Μ). Ὅθεν διακρίνομεν Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικὸν μῆκος (ΑΜ καὶ ΔΜ.).

Διὰ τοῦ γεωγραφικοῦ δὲ πλάτους καὶ μήκους ὀρίζεται ἐπὶ τῆς ὑδρογείου σφαίρας ἢ ἐπὶ χάρτου ἢ θέσις τόπου τινὸς· π. χ. αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι 30° ΒΠ καὶ 41° 30' ΑΜΦ (τὸ Φ ἔννοεῖ ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τῆς νήσου Φέρου).

§ 30. **Τὰ σπλάγγνα τῆς γῆς.** Ἡ γῆ εἶναι σφαῖρα μεγίστη, ἀποτελουμένη ἐξωτερικῶς ἐκ διαφόρων λίθων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐξαπλοῦνται αἱ θάλασσαι. Τὰ σπλάγγνα ὅμως αὐτῆς εἶναι θερμότερα καὶ τετηκότεα (λυωμένα), τὸ ὁποῖον συμπεραίνομεν, διότι εἰς πολλὰ μέρη τῆς ἐπιφανείας τῆς ὑπάρχουσι θερμαί πηγαὶ καὶ ὄρη ἢ λόφοι, ἐκ τῶν ὁποίων συνήθως χύνεται πέτρα τετηκυῖα ὡς ποταμὸς πύρινος (ἡφαίστεια ἢ πυρίπνοα ὄρη).

§ 31. **Ὠκεανοὶ καὶ ξηρά.** Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δὲν εἶναι ὁμαλή, ἀλλὰ φέρει, ὡς γνωστόν, πλεῖστα ἐξογκώματα καὶ ὄρη ὑψηλὰ καὶ μεγάλας κοιλότητος. Αἱ μεγάλαι αὗται κοιλότητες εἶνε πλήρεις ὕδατος ἀλμυροῦ, τὸ ὁποῖον σχηματί-

ζει τούς ὠκεανούς καὶ τὰς θαλάσσας. Τὸ μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον σκεπάζεται ὑπὸ τῶν ὠκεανῶν καὶ θαλασσῶν καλεῖται βυθός, τὰ δὲ ἐξογκώματα, τὰ ὁποῖα δὲν σκεπάζονται, σχηματίζουν τὴν ξηρὰν (στερεὰν ἢ χέρσον). Ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς τὸ πλεῖστον εἶναι θάλασσα, ἦτοι ἀπὸ τὰ 100 μέρη αὐτῆς τὰ 73 εἶναι θάλασσα καὶ τὰ 27 μόνον ξηρά.

§ 32. **Αἱ ἡπειροὶ τῆς γῆς.** Ἡπειροὶ καλοῦνται τὰ μεγάλα τῆς ξηρᾶς τμήματα. Πέντε δὲ ἡπείρους ἔχει ἡ γῆ, 1) *Εὐρώπην*, 2) *Ἀσίαν*, καὶ 3) *Ἀφρικὴν*, αἱ τρεῖς αὗται συνέχονται μετ' ἀλλήλων καὶ ἀποτελοῦσι τὸν *Παλαιὸν Κόσμον*, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐν μέρει γνωστός καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους. 4) *Ἀμερικὴν* καὶ 5) *Αὐστραλίαν*. Αὗται εἶνε κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀποτελοῦσι τὸν *Νέον Κόσμον*, ὡς ἀνακαλυφθεῖσαι κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους.

§ 33. **Νῆσοι καὶ χερσόνησοι.** *Νῆσος* λέγεται τμήμα ξηρᾶς σχετικῶς σμικρόν, πανταχόθεν ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιβρεχόμενον (π. χ. *Εὐβοία*, *Κρήτη*). *Χερσόνησος* λέγεται τμήμα ξηρᾶς κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ τοῦλάχιστον τῆς περιφερείας του συναπτόμενον μετὰ τῆς ἄλλης ξηρᾶς, κατὰ τὸ ἐπίλοιπον δὲ βρεχόμενον ὑπὸ τῆς θαλάσσης (*Πελοπόννησος*, *Ἰταλία*).

Νῆσοι πολλαὶ κείμεναι πλησίον ἀλλήλων κατὰ ὁμάδα ἢ στίχους, σχηματίζουν *πελαγίαι συστάδας* (*Κυκλάδες νῆσοι*). Τινὲς τούτων εἶνε *ἠφαιστειογενεῖς*, ὡς γεννηθεῖσαι ὑπὸ ἠφαιστείων, ἄλλαι δὲ *κοραλλιογενεῖς*, ὡς κατασκευασθεῖσαι ὑπὸ κοραλλίων. Ὅσαι τῶν νήσων κεῖνται πλησίον τῶν ἡπείρων λέγονται *ἠπειρωτικαὶ* καὶ εἶνε *λείψανα καταβυθισθείσης ξηρᾶς*, ὅσαι δὲ εὐρίσκονται ἐν μέσῳ ὠκεανῶ μακρὰν τῶν ἡπείρων καλοῦνται *ὠκεάνειοι*.

§ 34. **Παράλια, σκόπελος, ὕψαλος.** *Παράλια* ἐν γένει καλοῦνται τὰ ὑπὸ τῆς θαλάσσης βρεχόμενα ἄκρα ἢ χεῖλη τῆς ξηρᾶς. Ὅταν ταῦτα ἦνε χαμηλὰ καὶ ὀμκλά, καλοῦνται *αἰγιαλός*, ὅταν δὲ ὑψηλὰ καὶ βραχῶδη, λέγονται *ἀκτὴ*.

Σκόπελος καλεῖται τμήμα πετρώδους βυθοῦ θαλάσσης, τὸ ὁποῖον ὀλίγον ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ἐξέχει. *Ὑψαλος* καλεῖται, ὅταν ὁ βραχῶδης βυθὸς ὀλίγιστον σκεπάζεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Οὗτος εἶνε ἐπικίνδυνος εἰς τὰ πλοῖα.

§ 35. **Ἀκρωτήριο, δόρυς, ἰσθμός, ταινία.** Ἄν ἡ στερεὰ ὡς ὄρος ἀπότομον εἰσχωρῇ εἰς τὴν θάλασσαν, σχημα-

τίζει ἀκρωτήριον (Ταίναρον). Ἐν εἰσχωρῇ ὡς γῆ ἐπίπεδος καὶ χαμηλή, τότε καλεῖται γλῶσσα ἢ ἄκρα γῆς (ἀκρ. Δρέπανον).

Ἐνὶ ξηρᾷ σχετικῶς στενῇ, συνδέουσα δύο στερεὰς καὶ χωρίζουσα δύο θαλάσσας καλεῖται ἰσθμὸς, (Κορινθιακὸς Ἴσθμὸς). Σύρις καλεῖται βυθὸς θαλάσσης ἀμμώδης καὶ ἀβαθῆς, τοῦ ὁποῦ ἢ ἄμμος μετακινεῖται κατὰ τὰς τρικυμίας καὶ παλιρροίας. Σιῆθος καλεῖται ἀμμώδης βυθὸς ἔχων ὀλίγον βάθος, τοῦ ὁποῦ ἢ ἄμμος μένει ἀκίνητος. Τέλος ταινία καλεῖται, ὅταν ἀμμώδης βυθὸς ὀλίγον ἐξέχη τῆς θαλάσσης κατὰ τὰς ἀμπώτιδας. Πάντα ταῦτα τὰ μέρη εἶνε ἐπικίνδυνα εἰς τὰ πλοῖα.

§ 36. **Πεδιάδες, ἔρημοι, ὄασεις.** Πεδίον ἢ πεδιάς (κοινῶς κάμπος) λέγεται ἕκτασις ξηρᾷ σχετικῶς ὀμαλή, ἀνεπαισθήτους ἔχουσα ἀνωμαλίας. Ὅταν ἡ πεδιάς ὀλίγον ὑψοῦται τῆς θαλάσσης (μέχρι 300 μέτρ.) καλεῖται βαθύπεδον, ὅταν δὲ περισσότερον τῶν 300 μ., ὑψίπεδον. Βαθύπεδον εἶνε ἡ πεδιάς τῆς Ἡλείας, ὑψίπεδον δὲ ἡ τῆς Τριπόλεως.

Ἐρημος καλεῖται ἡ ξηρά, ὅταν στερεῖται φυτῶν καὶ ὕδατων καὶ εἶνε ἀκατοίκητος, ὡς ἡ Σαχάρα ἐν Ἀφρικῇ καὶ ἡ Γόβη ἐν Ἀσίᾳ (ἔρημος πετρώδης, ἀμμώδης, ἀλατοῦχος). Ἡ ἐν μέσῳ ἐρήμου κειμένη εὐφορος χώρα καὶ πολλὰ ὕδατα ἔχουσα καλεῖται ὄασις ἢ αὐασις, ἧτις εἶνε κοιλότης τῆς γῆς.

§ 37. **Λόφος, ὄρος, ἠψαίστειον.** Ὑψωμα γῆς ἐν μέσῳ πεδιάδος ἔχον ὕψος τὸ πολὺ 200 μέτρων, καλεῖται λόφος. Λοφίσκοι μικροὶ ἐξ ἄμμου παρὰ τὸν αἰγιαλὸν κείμενοι καλοῦνται θῖνες. Οὗτοι γεννῶνται ὑπὸ τῶν ἀνέμων, οἱ ὅποιοι κατὰ τὰς ἀμπώτιδας ρίπτουσι τὴν ἄμμον ἀμμώδους βυθοῦ πρὸς τὴν στερεάν. Βουνὸς ἢ ὄρος ἐν γένει καλεῖται γῆς ἐξόγκωμα, ἔχον ὕψος μεγαλείτερον τῶν 200 μέτρων. Ἡ χώρα καλεῖται λοφώδης ἢ ὄρεινῇ, ὅταν ἔχη πολλοὺς λόφους ἢ ὄρη. Ὅρεινῇ χώρα εἶνε τὰ Ἀγραφα, λοφώδης ἢ Λαυρεωτικῇ.

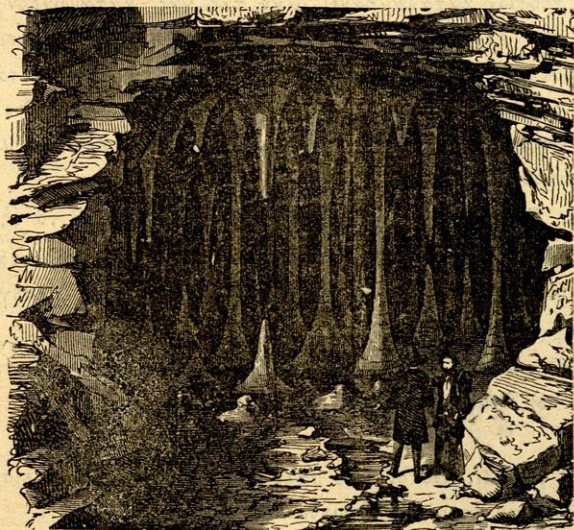
Ἠψαίστεια καλοῦνται κωνοειδεῖς λόφοι ἢ βουνοί, ἀπὸ τῶν ὁποῦ ἀναφυδῶνται διερκεῶς ἢ κατὰ περιόδους ἀτμοὶ διάφοροι καὶ ἀναβάλλονται πύρινα πέτρα καὶ λιθώδης σποδὸς (στάκτη), ἐκχύνεται δὲ καὶ πέτρα τετηκυῖα (λυωμένη) ὡς πύρινος ποταμός. Ἡ Θήρα (Σαντορίνη) εἶνε ἠψαίστειον ἐνεργόν.

§ 38. **Ὅροστοιχία, χαράδρα, στενά, ὄροπέδιον.** Πολλὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα κεῖνται τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου καὶ

κυνδένονται μετ' ἀλλήλων, σχηματίζουσι σειράς ὁρέων ἢ ὄρο-
τοιχίας, ὡς εἶνε ὁ Ὑμηττός καὶ τὸ Ταύγετον. Τὰ ὄρη καὶ αἱ
ὄρο-τοιχίαι φέρουσι σχίσματα πολλὰ ἢ ρήγματα καὶ φάραγγας
καὶ χαράδρας, τὰς ὁποίας περιβάλλουσι βράχοι καὶ ὄρη. Ὅταν
ἡ φάραγγ εἶνε πλατεῖα καὶ τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἐπίπεδον, κα-
λεῖται κοιλάς, ὡς π. χ. ἡ τοῦ Σπερχειοῦ.

Ὅπου ἡ ὄροστοιχία χαμηλοῦται καὶ ἐνοῦνται τὰ ἄνω ἄ-
κρα δύο ἀντιθέτων κοιλάδων, ἐκεῖ σχηματίζε-ται σιενὸν ἢ πύλη.
Τοιοῦτον σιενὸν εἶνε τὸ τοῦ Δαφνίου παρὰ τὰς Ἀθήνας καὶ
τῆς Κάζας ἐπὶ τοῦ Κιθαιρώνος. Διὰ τούτων διέρχονται οἱ ἄν-
θρωποι καὶ αἱ ἀμαξιτοὶ ὁδοὶ καὶ οἱ σιδηρόδρομοι. Ὅταν τὸ
πεδῖον καταλαμβάνη τὰ ἀνώτατα μέρη τῶν ὁρέων, καλεῖται
δροπέδιον.

§ 39. **Σπήλαια, καταβόθραι καὶ βυθὸς θαλάσ-
σης.** Σπήλαια εἶνε κοιλότητες ἐντὸς τῶν ὁρέων, αἱ ὁποῖαι
συγκοινωνοῦσι μετὰ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς διὰ στομίου. Ἐν-

Σχ. 6. Σπήλαιον σταλακτιτῶν.

τὸς τούτων κρέμονται συνήθως οἱ σταλακτίται, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους
δὲ ἴστανται οἱ σταλαγμίται. Οὗτοι ὁμοιάζουσι πρὸς στύλους μαρ-
μαρίνους, οἱ ὁποῖοι, ὅταν φωτίζωνται ὑπὸ λύχνων, λάμπουσιν
ὡς ἀδάμντες (σχ. 6).

Καταβόθραι ἢ *βάραθρα* ὡς αἰ τῆς Κωπαΐδος, εἶνε τχισμα-
τα ὑπόγεια τῶν ὀρέων, διὰ τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα λιμνῶν καὶ
ποταμῶν ρέοντα ὑπογείως χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ εἰς
ἄλλον ποταμόν. Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἔχουσι πολλὰς καταβό-
θρας π. χ. τὰ Ἀροάνια ὄρη καὶ τὸ Πιερθένιον.

Ὁ βυθὸς τῆς θαλάσσης εἶνε ἀνώμαλος, διότι καὶ οὗτος ἔχει
πεδιάδας καὶ ὄρη. Ἡ φύσις ὁμῶς διαρκῶς καταγίνεται νὰ ἰσο-
πεδώσῃ αὐτὸν δι' ἄμμου καὶ κροκαλῶν (χαλικίων), τὰς ὁποίας
φέρουσιν οἱ ποταμοὶ ἀπὸ τὰς στερεάς.

§ 40. **Οἱ ὠκεανοὶ τῆς γῆς.** Ἐνῶ ἡ ξηρὰ εἶνε ὑπὸ τοῦ
θαλασσίου ὕδατος κατακεκομμένη εἰς ἠπείρους καὶ νήσους, οἱ
ὠκεανοὶ ἀποτελοῦσιν ἓν συνεχές ὅλον. Εἶνε δὲ τὸ ὕδωρ αὐτῶν
ἄλμυρόν, διότι ἐμπεριέχει διαλελυμένον μαγειρικὸν ἄλας, τὸ
ὁποῖον ἐξάγομεν εἰς τὰς ἀλικάς.

Ἔχει δὲ ἡ γῆ τοὺς ἐξῆς 5 ὠκεανούς. 1) Τὸν *Βόρειον Πε-
πηγότα* (Παγωμένον) ὠκ. καὶ 2) τὸν *Νότιον Πεπηγότα*. Ἐ-
κάτερος τούτων καταλαμβάνει μίαν τῆς γῆς κατάψυχρον ζώ-
νην. 3) τὸν *Εἰρηνηκὸν ἢ Μέγαν* ὠκ. καὶ 4) τὸν *Ἀτλαντικόν*.
Οἱ δύο οὗτοι ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Ν. Πεπηγότος ὠκ. καταλή-
γουσιν εἰς τὸν Βόρειον καὶ 5) τὸν *Ἰνδικὸν* ὠκ., ὁ ὁποῖος ἀρ-
χόμενος ἐπίσης ἀπὸ τοῦ Ν. Πεπηγότος φθάνει περίπου μέχρι
τοῦ τροπικοῦ κύκλου τοῦ Καρκίνου.

§ 41. **Τμήματα τῶν ὠκεανῶν.** Ταῦτα εἶνε τὰ ἐξῆς :

1) *Αἱ θάλασσαί.* Οὗτω καλοῦνται μεγάλοι τῶν ὠκεανῶν
κλάδοι, οἱ ὁποῖοι χωρίζουσι δύο ἠπείρους (π. χ. ἡ Μεσόγειος
Θάλασσα).

2) *Τὰ πελάγη.* Ταῦτα εἶνε μικρότερα τμήματα θαλάσσης ἢ
ὠκεανοῦ, τὰ ὁποῖα χωρίζουσι δύο στερεάς, π. χ. τὸ Αἰγαῖον πέ-
λαγος.

3) *Οἱ κόλποι.* Οὗτοι εἶνε θαλάσσιοι κλάδοι βαθέως εἰσχω-
ρῶντες εἰς τὴν στερεάν (Κορινθιακὸς κόλπος).

Λιμένες καὶ ὄρμοι εἶνε μικρὰ ἐν τῇ ξηρᾷ ἐσοχὰί τῆς θα-
λάσσης, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὰ ἀγκυροβολοῦντα πλοῖα προφυλάσ-
σονται ἀπὸ τὰς τρικυμίας. Λιμένας ἀσφαλεῖς ἔχουσιν ὁ Πει-
ραιεύς, ὁ Πόρος, ἡ Χαλκίς. Ὅρμος εἶνε ὁ τοῦ Φαλήρου. Λι-
μένες *τεχνητοὶ* καλοῦνται οἱ διὰ τεχνητοῦ κυματοθραύστου προ-

φυλασσόμενοι, ὡς ὁ τῶν Πατρῶν, τοῦ Κατκαλώλου καὶ τῶν Καλαμῶν.

Πορθμός εἶνε στενὸν θαλάσσης μεταξὺ δύο στερεῶν, διὰ τοῦ ὁποίου συγκοινωνοῦσι δύο κόλποι, πελάγη κτλ. Πορθμοὶ εἶνε ὁ τοῦ *Εὐβοίου* (Χαλκίδος) καὶ ὁ τοῦ *Ρίου* παρὰ τὰς Πάτρας.

Ἡ ἐπιφάνεια τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν μεγάλων λιμνῶν ὑπὸ τῶν ἀνέμων τίθεται εἰς κυματισμούς. Τὰ κύματα κατὰ τὰς μεγάλας τρικυμίας (ὡς ἐν τοῖς ὠκεανοῖς) ἔχουσιν ὕψος καὶ 12 μέτρων, κινεῖται δὲ τὸ ὕδωρ μέχρι βήθους τὸ πολὺ 200 μέτρων. Ἐπίσης τίθεται εἰς κίνησιν τὸ θαλάσσιον ὕδωρ ὑπὸ τῶν ρευμάτων καὶ τῶν παλιρροιῶν.

§ 42. **Πηγαί.** Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν καὶ τῶν τηκομένων χιόνων κατεισθύνοντα εἰς τὸ ἔδαφος, ἐξέρχονται πάλιν διὰ ρηγμάτων ἀπὸ χαμηλὰ μέρη καὶ σχηματίζουσι τὰς πηγὰς. Τοῦτο κυρίως παρατηρεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὄρεων. Πηγαί εἶνε καὶ αἱ λεγόμεναι ἀναβολαὶ (κοινῶς κεφαλάρια), δηλ. αἱ πηγαὶ ποταμῶν. Τινῶν πηγῶν τὸ ὕδωρ ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν γῆν θερμὸν καὶ σχηματίζει τὰς θερμὰς καὶ ἱαματικὰς πηγὰς. Θερμαίνεται δέ, διότι, ὡς ἴδομεν, ἡ γῆ εἰς τὰ σπλάγγνα τῆς ἐγκλείει θερμότητα μεγάλην.

§ 43. **Ποταμοὶ καὶ χεῖμαρροι.** Πολλαὶ πηγαὶ ἐνομένου ἀποτελοῦσι ρύακας καὶ ποτάμια. Τὸ ποτάμιον καλεῖται ἐπιθαλάσσιον, ἂν χύνεται ἀμέσως εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄν ἔμωσ τὸ ποτάμιον χύνεται εἰς ἄλλο μεγαλύτερον, τότε καλεῖται παραποτάμιον. Ποταμὸς καλεῖται μέγας βραχίων ὑδάτων χυνόμενος εἰς τὴν θάλασσαν ἢ λίμνην καὶ δεχόμενος τὰ ὕδατα πολλῶν παραποταμίων. Παραπόταμος εἶνε ὁ δεχόμενος πολλὰ παραποτάμια καὶ εἰς ποταμὸν χυνόμενος. Τοιοῦτος εἶνε ὁ Σαῦος, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν Δανούβιον.

Χεῖμαρρος ἢ ξηροπόταμος καλεῖται ὁ ὑπὸ βροχῶν καὶ τηκομένων χιόνων σχηματιζόμενος ὀρηκτικὸς ποταμὸς. Χεῖμαρρος εἶνε ὁ Ἰλισσός, ὅστις, ὅταν γίνωσι μεγάλα βροχαί, πληροῦται ὑδάτων.

§ 44. **Κοίτη, ὄχθαι ποταμοῦ καὶ καταρράκται.** **Κοίτη** ποταμοῦ ἐν γένει καλεῖται ἡ μεγάλη ἐκείνη αὐλαξ, ἐν τῇ τῆς ὁποίας ρεεὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ. **Ὀχθαι** ποταμῶν καὶ λιμνῶν καλοῦνται: τὰ βραχώδη ἢ χαμηλὰ χεῖλη τῆς ξηρᾶς, τὰ ὁποῖα βρέχει τὸ ὕδωρ αὐτῶν.

Δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ καλεῖται ἐκείνη, ἡ ὁποία εὐρίσκειται πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν, καὶ ἀριστερά, ἡ πρὸς τὰ ἀριστερά, ὅταν εἴμεθα ἐστραμμένοι πρὸς τὴν διεύθυνσιν, πρὸς τὴν ὁποίαν ῥεεῖ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ.

Ὅταν ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ ᾖ ἰσὺς ἀνώμαλος καὶ βραχῶδης, τότε τὸ ὕδωρ κατακρημνίζεται ὀρμητικῶς ἀπὸ τινος ὕψους καὶ σχηματίζει *καταρράκτην*. Ὁ μέγιστος τῆς γῆς καταρράκτης εἶνε ὁ τοῦ *Νιαγάρα* ἐν Β. Ἀμερικῇ.

§ 45. **Δέλτα, συμβολὴ καὶ ἐκβολὴ ποταμῶν, διῶρυξ.** Δέλτα (ὡς τὸ τοῦ Νείλου) καλεῖται ἡ πρὸς τὸ γράμμα Δ ὁμοιάζουσα χαμηλὴ χώρα, ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη διὰ χωμάτων ὑπὸ ποταμοῦ τινος παρὰ τὰς ἐκβολάς του. Ἐντὸς τοῦ δέλτα χωρίζονται αἱ ἐκβολαὶ τοῦ ποταμοῦ εἰς διάφορα στόμια. Συμβολὴ καλεῖται τὸ μέρος ὅπου χύνεται ποταμὸς τις εἰς ἄλλον, ἐκβολαὶ δὲ ἐκεῖ ὅπου ὁ ποταμὸς χύνεται εἰς θάλασσαν ἢ λίμνην.

Ἡ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων κατασκευασθεῖσα αὐλαξ, διὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνοῦσι δύο θάλασσαί ἢ δύο ποταμοί, καλεῖται *διῶρυξ* (π. χ. τῆς Κορίνθου καὶ Σουέξ).

§ 46. **Λίμναι, ἔλος.** Πολλὰ ὕδατα συλλεγόμενα εἰς κοιλότητος τῆς στερεᾶς, σχηματίζουσι *λίμνας*. Τούτων αἱ περισσότεραι ἔχουσιν ὕδωρ γλυκὺ, ὡς ἡ Στυμφλίς, τινὲς δὲ καὶ ἄλμυρον, ὡς ἡ Κασπία θάλ. Πολλαὶ λίμναι ἔχουσι φανεράς τὰς ἐκβολάς των, ἄλλαι δὲ κεκρυμμένας, τινὲς δὲ οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐκβολὴν ὡς ἡ Νεκρὰ Θάλασσα. *Σιομαλίμναι* καὶ *λιμνοθάλασαι* καλοῦνται αἱ λίμναι, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται πλησίον τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν. Τὸ ὕδωρ τούτων εἶνε ὑφάλμυρον, ὡς τὸ τῆς λίμνης τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἐλος ἢ *τέλμα* (βάλτος) γεννᾶται ὅπου ὀλίγα συλλέγονται ὕδατα μετὰ πηλοῦ. Ἐντὸς αὐτοῦ φύονται φυτὰ ὑδρόβια, κάλαμοι κτλ. καὶ ἀναπτύσσονται μιάσματα πυρετῶν καὶ ἄλλων νοσημάτων ἐπικινδύνων.

§ 47. **Ἀτμόσφαιρα, μετέωρα, κλίμα.** Τὴν γῆν περικλείει πανταχῶθεν ὁ ἀήρ καὶ ἀποτελεῖ τὴν *ἀτμόσφαιραν*, ἡ ὁποία εἶνε ἀναγκαῖοτάτη διὰ τὴν ἀναπνοὴν τῶν φυτῶν καὶ ζώων. Ἐκαστος ἐξ ἡμῶν ἤξευρε ἐκ πείρας, ὅτι ἄνευ ἀναπνοῆς εἶνε ἀδύνατον νὰ ζήσῃ. Ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας συμβαίνουσι διάφορα φαινόμενα, τὰ ὁποῖα καλοῦνται *μετέωρα*.

Εἶνε δὲ ταῦτα οἱ ἄνεμοι, αἱ βροχαί, αἱ χιόνες, αἱ ἀστραπαὶ καὶ βρονταί, τὸ οὐράνιον τόπον κτλ.

Κλίμα τόπου τινὸς καλοῦνται ὅλαι ὁμοῦ αἱ καταστάσεις τῆς ἀτμοσφαιρας αὐτοῦ, δηλ. ἡ θερμοκρασία, ἡ ὑγρασία, οἱ ἄνεμοι, τὸ αἶθριον ἢ νεφελῶδες τοῦ οὐρανοῦ κτλ. Ἐπὶ τοῦ κλίματος μεγάλην ἐπίδρασιν ἔχει καὶ τὸ ἔδαφος (δασιῶδες, πετρῶδες, ἐλῶδες). Διακρίνουσι δὲ κλίμα διακεκαμημένον, θεριμὸν, εὐκρατον, ψυχρὸν καὶ κατάψυχρον· προσέτι ξηρὸν ἢ ὑγρὸν, νοσιῶδες ἢ ὑγιεινὸν κτλ.

Τὸ κλίμα μιᾶς γῆρας (ιδίως τῶν παραλίων) λέγεται ὠκεάνειον ἢ θαλάσσιον, ὅταν οἱ μὲν χειμῶνες αὐτῆς δὲν ᾔνε παλὺ ψυχροί, τὰ δὲ θέρη ᾔνε δροσερά. Ἡπειρωτικὸν δὲ λέγεται τὸ κλίμα (τῶν μεσογείων χωρῶν) ὅταν οἱ χειμῶνες ᾔνε λίαν ψυχροί καὶ τὰ θέρη πολὺ θερμά.

§ 48. **Φυσικὰ καὶ τεχνητὰ σώματα.** Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὄραία καὶ θαυμασία διὰ τῶν θαλασσῶν, ποταμῶν, λιμνῶν, ὀρέων καὶ τῆς ἀτμοσφαιρας. Θὰ ὠμοιάζεν ὅμως πρὸς ἀπέραντον νεκροταφεῖον, ἂν ἐστερεῖτο τῶν φυτῶν καὶ ζῶων.

Τὰ δάση, τὰ ἄνθη, τὰ καλλικέλαδα πτηνὰ καὶ τόσα ἄλλα ἀντικείμενα στολιζουσι τὴν γῆν καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν τερπνὴν τοῦ ἀνθρώπου κατοικίαν. Ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ λίθοι, ἥτοι τὰ ὄρυκτά, εἶνε στολισμὸς τῆς γῆς καὶ χρήσιμα εἰς τὸν ἀνθρωπον.

Καλοῦνται δὲ ὅλα ὁμοῦ τὰ ὄρυκτά, φυτὰ καὶ ζῶα φυσικὰ σώματα, διότι εἶνε ἄμεσα τῆς φύσεως πλάσματα. Ὅσα ὅμως ἐκ τῶν φυσικῶν σωμάτων παράγει ὁ ἀνθρωπος, π. χ. τὰ μέταλλα, τὴν ὕβελον, τὰ ὑφάσματα, λέγονται τεχνητά, διότι ταῦτα παρασκευάζει ὁ ἀνθρωπος διὰ τῆς τέχνης.

§ 49. **Ὅρυκτά.** Ὅρυκτά εἶνε τὰ ἄψυχα φυσικὰ σώματα, τὰ ὁποῖα εἶνε ὑγρὰ ἢ στερεά, π. χ. τὸ ὕδωρ, τὸ μάρμαρον, τὸ ἄλλας τὸ μαγειρικόν, ὁ ἀδάμας. Εὐρίσκονται δὲ ταῦτα πανταχοῦ τῆς γῆς καὶ χρησιμεύουσι πρὸς διαφόρους ἡμῶν ἀνάγκας καὶ πρὸς ἐξαγωγὴν μετάλλων, π. χ. χρυσοῦ, ἀργύρου, μολύβδου, χαλκοῦ, σιδήρου.

§ 50. **Φυτά.** Τὰ δένδρα, οἱ θάμνοι, ἡ χλόη καλοῦνται φυτά, τὰ ὁποῖα εἶνε χρησιμώτατα, διότι ἐξ αὐτῶν λαμβάνομεν τροφάς, ξυλείαν, φάρμακα κτλ. Χρήσιμα φυτὰ εἶνε τὰ σιτηρά, τὸ κλήμα, ἡ καφέα, τὰ γεώμηλα καὶ πλεῖστα ἄλλα. Εἶνε δὲ ἀνομοίως διεσπαρμένα ἐπὶ τῆς γῆς, διότι ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ κλίματος. Οὕτω π. χ. τῶν θεριμῶν τόπων τὰ φυτὰ εἶνε μεγάλα καὶ παράγουσιν ἄνθη εὐώδη καὶ γλυκεῖς καρπούς, ὡς ὁ φοῖνιξ.

§ 51. **Ζῶα.** Ὁ ἀνθρωπος, ὁ λέων, ὁ ἰχθύς, τὰ ἔντομα κτλ. καλοῦνται ζῶα. Πολλὰ ζῶα εἶνε χρησιμώτατα, διότι δίδουσι εἰς τὸν ἀνθρωπον τροφήν, ὅσῃ, δέρματα, μαλλίον κτλ. Ὅσα ζῶα ἐξημέρωσεν ὁ ἀνθρωπος

καλοῦνται κατοικίδια, π. χ. ἡ ἀλεκτορίς, τὸ πρόβατον, ἡ γαλῆ. Εἶνε δὲ τὰ ζῶα ἀνομοίως διεσκορπισμένα ἐπὶ τῆς γῆς, διότι καὶ ταῦτα ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ κλίματος. Οὕτως ἐντὸς ψυχρῶν κλιμάτων κατοικεῖ ἡ λευκὴ ἄρκτος ἐντὸς δὲ θερμῶν ὁ ἐλέφας, ὁ λέων, ἡ τίγρις, οἱ πίθηκοι κτλ.

§ 52. Ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἡξέυρομεν, εἶνε τὸ ἐντελέστατον τῆς δημιουργίας πλάσμα καὶ διακρίνεται ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, διότι τὸ σῶμά του εἶνε τελειότερον πεπλασμένον καὶ διότι ἐπροικίσθη διὰ τοῦ λογικοῦ.

Ἐκ τῶν κατοίκων δὲ τῆς γῆς, οἱ ὁποῖοι εἶνε 1500 ἑκατομμύρια περίπου, οἱ τῆς Εὐρώπης καὶ Β. Ἀμερικῆς ἔφθασαν εἰς μέγαν βαθμὸν πολιτισμοῦ καὶ μορφώσεως, ἐνῶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἄλλων ἡπείρων κάτοικοι εἶνε ἀκόμη βάρβαροι ἢ καὶ ἄγριοι.

§ 53. Αἱ φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματός των διακροῦνται συνήθως εἰς τὰς ἐξῆς 5 φυλάς.

Σχ. 7. Καυκασία.

Σχ. 8. Μογγολικῆ.

Σχ. 9. Αἰθιοπικῆ.

1) Τὴν *Καυκασίαν* φυλὴν (645 ἑκατ.). Αὕτη ἔχει χρῶμα λευκὸν ὑποκίτρινον ἢ μελάγχρουν, κανονικὴν κεφαλὴν καὶ κα-

Σχ. 10. Ἀμερικανικῆ.

Σχ. 11. Μαλαϊκῆ.

τοικεῖ τὴν Εὐρώπην, ΝΔ. Ἀσίαν, Β. Ἀφρικὴν, Ἀμερικὴν καὶ Αὐστραλίαν (ἔποικοι). Οἱ Ἕλληνες ἀνήκουσιν εἰς τὴν φυλὴν ταύτην.

2) Τὴν *Μογγολικὴν* (600 ἑκατ.). Αὕτη ἔχει χρῶμα κίτρινον, πρόσωπον πλατὺ μετὰ ἐξεχόντων ὀστέων, ὀφθαλμοὺς στενοὺς καὶ λοξοὺς πρὸς τὰ ἔσω καὶ ρίνα σιμὴν (πατσουρήν). Κατοικεῖ τὴν Β. τὴν Α. καὶ τὴν μέσην Ἀσίαν καὶ τὰ βορειότατα τῆς Εὐρώπης.

3) Τὴν *Νιγηρικὴν ἢ Μαύρην* (Αἰθιοπικὴν) (200 ἑκατ.), κατοικοῦσαν τὴν μέσην καὶ Ν. Ἀφρικὴν. Αὕτη ἔχει χρῶμα μέλαν, κόμην οὖλην (σγουρήν), μέτωπον στενόν, ρίνα πλατεῖαν καὶ χεῖλη παχέα.

4) Τὴν *Ἀμερικανικὴν* (10 ἑκατ.). Αὕτη ἀποτελεῖ τοὺς αὐτόχθονας τῆς Ἀμερικῆς, οἱ ὅποιοι ἔχουσι δέρμα καστάνινον, τὸ ὁποῖον βάρφουσι ἐρυθρὸν (ἐρυθρόδερμοι), κόμην μακρὰν καὶ μαύρην καὶ ὀστᾶ τοῦ προσώπου ἐξεχόντα· καὶ

5) Τὴν *Μαλαϊκὴν* (100 ἑκατ.), κατοικοῦσαν τὴν χερσόνησον Μαλάκκαν καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ (Μαλαῖοι). Ἔχει χρῶμα κίτρινον ἢ μελανίζον, ρίνα πλατεῖαν, στόμα μέγα καὶ κόμην ὀμαλὴν ἢ οὖλην.

§ 54. **Γλῶσσαι ἀνθρώπων.** Οἱ ἄνθρωποι διὰ τοῦ λάρυγγος, τῆς γλώσσης, τῶν ὀδόντων καὶ τῶν χειλέων παράγουσι φωνὰς ἐνάρθρους ἢ λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων συνεννοοῦνται μεταξύ των. Ὅλαι αἱ λέξεις ἔθνους τινός, π. χ. τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ ὁ τρόπος. κατὰ τὸν ὁποῖον αἱ λέξεις αὗται συνδέονται μετ' ἀλλήλων, διὰ τὴν ἐκφράσωμεν ἢ τὴν γράψωμεν τὰ διανοήματά μας, καλεῖται γλῶσσα. Αἱ γλῶσσαι δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀνέρχονται εἰς πολλὰς χιλιάδας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τελειοτάτη πασῶν εἶνε ἡ Ἑλληνική, τῆς ὁποίας συνέχεια εἶνε ἡ καθωμιλημένη κοινὴ γλῶσσα.

§ 55. **Θρησκείαι.** Ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι διάφορον διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξημέρωσιν, ἔχουσι καὶ διαφόρους δοξασίας περὶ τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ κόσμου, τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ διάφοροι ὑπάρχουσι θρησκείαι. Αὗται ὑποδιαιροῦνται εἰς μονοθεϊστικὰς, αἵτινες πιστεύουσιν εἰς ἓνα καὶ μόνον Θεόν, καὶ πολυθεϊστικὰς, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι πολλοὺς θεοὺς (πνεύματα, κτίσματα, εἰδῶλα). Οἱ πολυθεῖσταί ἀνέρχονται εἰς 860 ἑκατ.

Εἰς μονοθεϊστικὰς θρησκείας ἀνήκουσιν οἱ Ἰουδαῖοι (8 ἑκατ.), οἱ Μωαμεθανοὶ (180 ἑκ.) καὶ οἱ Χριστιανοὶ (465 ἑκ.), οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Οἱ Χριστιανοὶ ὑποδιαίρουνται εἰς ὀρθοδόξους (ὡς εἶνε οἱ Ἕλληνες), εἰς καθολικοὺς (π.χ. οἱ Ἴταλοὶ) καὶ διαμαρτυρομένους (π.χ. οἱ Ἀγγλοὶ).

§ 56. **Πολιτισμὸς ἀνθρώπων.** Οἱ ἄνθρωποι ὡς πρὸς τὸν διάφορον βχθμὸν τῆς ἐξημερώσεώς των καὶ ἀναπτύξεως ὑποδιαίρουνται εἰς πεπολιτισμένους καὶ βαρβάρους. Οἱ ἔχοντες τὸν μέγιστον βχθμὸν τῆς βαρβαρότητος λέγονται συνήθως ἄγριοι.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον δὲ κατὰ τὸν ὁποῖον ζῶσιν οἱ διάφοροι ἄνθρωποι ὑποδιαίρουνται 1) εἰς θηρευτὰς (κυνηγοὺς) καὶ ἀλιεῖς, ζῶντας μόνον ἐκ τῆς θήρας καὶ τῆς ἀλιείας· τοιοῦτοι οἱ ἄγριοι· 2) εἰς τομάδας ἢ σκηνίτας, πλανωμένους ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ καταγινομένους εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τινὰς τέχνας, καὶ 3) εἰς τοὺς ἔχοντας σταθερὰς καὶ μονίμους οἰκίσεις, δηλ. πόλεις καὶ χωρία. Οὗτοι καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας. Οἱ πλεῖστοι τούτων εἶνε πεπολιτισμένοι.

§ 57. **Ἔθνος καὶ κράτος.** Ἔθνος καλεῖται τὸ σύνολον πολλῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔχουσι τὴν αὐτὴν καταγωγὴν καὶ γλῶσσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ τὴν αὐτὴν θρησκείαν, ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος.

Κράτος ἢ πολιτεία καλεῖται χώρα τις, ἣ ὁποία ἔχει ὠρισμένα ὄρια καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἐνὸς ἢ ὑπὸ πολλῶν ἐθνῶν, κυβερνᾶται δὲ ὑπὸ κοινῆς τινος ἀρχῆς. Ἐν ἔθνος δύναται νὰ ἀποτελῇ διάφορα κράτη ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων, ὅπως τὸ Γερμανικόν. Προσέτι διάφορα ἔθνη δύνανται ν' ἀποτελῶσιν ἓν κράτος, ὡς ἡ Τουρκία, ἣ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ Ἀλβανικόν, τὸ Τουρκικόν κτλ. Ὅταν λέγωμεν λαὸν κράτους τινός, ἐννοοῦμεν τοὺς κατοικοὺς αὐτοῦ.

§ 58. **Πολίτευμα. Μοναρχία.** Πολίτευμα καλεῖται ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον κυβερνᾶται κράτος τι. Τὸ πολίτευμα καλεῖται μοναρχία, ὅταν τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ἔχῃ ἰσόβιος καὶ κληρονομικὸς ἄρχων, δηλ. αὐτοκράτωρ, βασιλεὺς, δοῦξ κτλ.

Ἡ μοναρχία καλεῖται ἀπόλυτος, ὅταν ὁ μονάρχης ἔχῃ ὀλόκληρον τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖράς του. Ὅταν ὅμως ὁ μονάρχης κυβερνᾷ ἐπὶ τῇ βᾶσει θεμελιώδους τινός νόμου, ὅστις λέγεται σύνταγμα, τότε ἡ μοναρχία καλεῖται περιορισμένη ἢ συνταγματική. Ἐν τοιαύτῃ μοναρχίᾳ καὶ ὁ λαὸς διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του, τῶν βουλευτῶν, συμμετέχει εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ κράτους.

Πολίτευμα τυραννικὸν καὶ ἀνυπόφορον εἶνε ἡ δεσποτικὴ μοναρχία, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ μονάρχης εἶνε κύριος τῆς ζωῆς καὶ περιουσίας τῶν ὑπηκόων του. Τοιοῦτος μονάρχης εἶνε ὁ Σουλτᾶνος.

§ 59. **Δημοκρατία.** Ἐκτὸς τῆς μοναρχίας ὑπάρχει καὶ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, τὸ ὁποῖον διακρίνεται εἰς ἀριστοκρατικὸν καὶ ἰδίως δημοκρατικόν.

Ἄριστοκρατικὸν καλεῖται τὸ πολίτευμα, ὅταν οἱ ἄριστοι πρῶτοι κυβερνῶσιν, ὁ δὲ λαὸς κατὰ τι συμμετέχει εἰς τὴν διοίκησιν. Ἰδίως δὲ δημοκρατικὸν καλεῖται, ὅταν πᾶσα ἡ ἐξουσία πηγάζῃ ἐκ τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος κυβερνᾷ τὸ κράτος διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγμένων ἀρχόντων, ὡς εἶνε ὁ πρόεδρος τῆς δημοκρατίας. Καταχρήσεις τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῆς δημοκρατίας εἶνε ἡ ὀλιγαρχία καὶ ἡ ὀχλοκρατία.

§ 60. Ὁμοσπονδία. Πολλὰ κράτη ἢ πολιτεῖαι ἠνωμένοι μετ' ἀλλήλων ὑπὸ κοινὴν τινα κυβέρνησιν μοναρχικὴν ἢ δημοκρατικὴν ἀποτελοῦσιν ὁμοσπονδίαν ἢ συμπολιτείαν (Γερμανία, Ἑλβετία).

Τὰ μᾶλλον πεπολιτισμένα τῆς γῆς κράτη εἶνε τὰ τῆς Εὐρώπης, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ περιγράψωμεν πρῶτον τὴν πατρίδα ἡμῶν, δηλ. τὸ Ἑλληνικὸν κράτος καὶ τὴν ἄλλην δούλην Ἑλλάδα, ἀκολουθῶν δὲ τὰ ἐπίλοιπα τῆς Εὐρώπης κράτη καὶ τῶν ἄλλων ἡπειρών.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

§. 1. Ἱστορία. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἐν σχέσει πρὸς τὴν σμικρότητά μας, εἶνε μεγίστη, οἱ δὲ κατοικοῦντες ἐπ' αὐτῆς ἄνθρωποι ἀνέρχονται εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια. Ἡ θεία ὁμως πρόνοια ὤρισε μικρὸν μόνον τμήμα ξηρᾶς διὰ νὰ χρησιμεύσῃ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὡς κατοικία λαοῦ εὐγενεστάτου καὶ ἡρωϊκωτάτου, τῶν Ἑλλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων μετεδόθησαν ὁ πολιτισμὸς καὶ τὰ γράμματα εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὸν ἄλλον κόσμον. Τοῦ εὐγενοῦς τούτου καὶ φιλελευθέρου λαοῦ γνήσιοι ἀπόγονοι εἴμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κυχώμεθα ὅτι τοιαύτην ἔχομεν καταγωγὴν καὶ διὰ παντὸς τρόπου πρέπει νὰ δειχθῶμεν ἀντάξιοι τῶν προγόνων μας.

Τὸ τμήμα δὲ τοῦτο τῆς ξηρᾶς εἶνε ἡ Ἑλλ. χερσόνησος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ΝΑ. γωνίαν τῆς Εὐρώπης καὶ γειτονεῖ πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν. Χωρίζεται δὲ ἀπὸ τῆς ἄλλης Εὐρώπης διὰ τοῦ ποταμοῦ Δανουβίου καὶ τοῦ παραποτάμου αὐτοῦ Σαίου.

Τὴν χερσόνησον ταύτην ὀλόκληρον κατέκει ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸ Ἑλλ. ἔθνος, τὸ ὁποῖον εἶνε ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς Εὐρώπης. Οἱ Βούλγροι, οἱ Σλαῦοι, οἱ Ρουμᾶνοι, οἱ Τοῦρκοι ἤλθον ἔξωθεν καὶ μόνον οἱ Ἄλβανοὶ εἶνε λαὸς ἀρχαῖος καὶ ἀδελφοὶ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡδυνήθη δὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ Ἑλλ. ἔθνος νὰ φθάσῃ εἰς ὕψιστον βαθμὸν δόξης, ἰσχύος καὶ πολιτισμοῦ, νὰ ἐξημερώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ν' ἀναπτύξῃ τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας.

Διὰ τοῦτο ὁ πεπολιτισμένος κόσμος ἔκθαμβος μένει πρὸ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῶν προγόνων μας, τῶν ὁποίων μαρτύρια εἶνε ὁ *Παρθενών*, τὸ *Ἐρέχθειον*, ὁ *Ἐρμῆς τῆς Ὀλυμπίας* καὶ τόσα ἄλλα καλλιμάρμαρα κειμήλια τῆς ἀρχαιότητος, προσέτι ἡ εὐγενὴς ἡμῶν γλῶσσα, αἱ ἐπιστήμαι καὶ τόσαι ἄλλαι ἀξιοθύμαστοι τῶν προγόνων μας πράξεις.

Τοιοῦτο μέγα ἔθνος ἠδυνήθη νὰ ἐνώσῃ εἰς ἓν κράτος ὁ *Μέγας Ἀλέξανδρος*, ὁ μαθητὴς τοῦ φιλοσόφου *Ἀριστοτέλους*, καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέχρι τῶν *Ἰνδιῶν* καὶ τῶν ἐρήμων τῆς *Ἀφρικῆς*.

Ἄλλ' ἂν καὶ κατεκτήθη μετὰ ταῦτα ἡ Ἑλλ. χώρα ὑπὸ τῶν *Ρωμαίων*, ἡ πνευματικὴ τοῦ Ἑλλ. ἔθνους ὑπεροχὴ ἦτο μεγίστη. Διότι ὄχι μόνον τὸ *Ἅγιον ἡμῶν Εὐαγγέλιον* ἐγράφη εἰς τὴν Ἑλλ. γλῶσσαν, ἀλλὰ ἠδυνήθη νὰ ἰδρυθῇ καὶ ἡ *Ἑλληνικὴ ἢ Βυζαντικὴ* αὐτοκρατορία, ἐπὶ 1000 καὶ πλέον ἔτη διατηρηθεῖσα. Πρωτεύουσα τότε τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ κέντρον τῆς Ἑλλ. ὀρθοδοξίας ἦτο ἡ *Κωνσταντινούπολις*, ἡ ὁποία καὶ τώρα διέμενειν ἑλληνικωτάτη καὶ ἡ ὁποία θὰ γείνη καὶ πάλιν πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῶν 1000 τούτων ἐτῶν ἡ πατρίς ἡμῶν πολλὰς ὑπέστη καταστροφάς. Λαοὶ ξένοι καὶ βάρβαροι πολλάκις ἐπεχείρησαν νὰ κατακτήσωσι τὴν ὠρεῖαν ἡμῶν πατρίδα, τινὲς δὲ τούτων ἠδυνήθησαν νὰ κατοικήσωσι διαρκῶς ἐν αὐτῇ, ὡς οἱ *Βούλγαροι*. Οὗτοι ἦλθον ἐκ τῆς *Ἀσίας* καὶ εἶνε φυλὴ συγγενὴς τῶν *Τούρκων*.

Οἱ δὲ λεγόμενοι *Κουτσόβλαχοι* εἶνε καὶ αὐτοὶ Ἕλληνες καὶ οὐδεμίαν συγγένειαν ἔχουσι μὲ τοὺς *Ρουμάνους*.

Ἄλλὰ καὶ ἀφοῦ κατεκτήθη ἡ πατρίς ἡμῶν ὑπὸ τῶν *Τούρκων* καὶ ἐπὶ 400 καὶ πλέον ἔτη διετέλεσεν ὑπὸ τὴν ἀφόρητον τούτων τυραννίαν, οἱ πατέρες ἡμῶν ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὰ πάτρια καὶ διεφύλαξαν τὴν *Ἁγίαν ἡμῶν Θρησκείαν* καὶ τὴν *Ἑλληνικὴν γλῶσσαν*.

Ἐπὶ τέλους ἐπῆλθεν ἡ στιγμή τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ γένους ἡμῶν καὶ τῇ 25ῃ *Μαρτίου* τοῦ 1821, εὐλογοῦντος ἐν *Ἁγίᾳ Λαύρᾳ* τοῦ *Μητροπολίτου* τῶν *Παλκιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ*, ἐξηγέρθη σύσσωμον τὸ Ἑλλ. ἔθνος κατὰ τῶν τυράννων.

Αἱ ἐνδοξοὶ τῶν Ἑλλήνων ναυμαχίαι καὶ πυρπολήσεις τουρκικῶν τριηρότων καὶ αἱ κατὰ ξηρὰν νίκαι αὐτῶν κατέδειξαν εἰς τὴν ἔκθαμβον Εὐρώπην, ὅτι εἴμεθα γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Ἐπὶ τέλους· μετὰ ἐπτάετη κατὰ τῶν τυράννων πόλεμον ἠνάγκασαν τὴν Τουρκίαν αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, Ρωσία, Ἀγγλία καὶ Γαλλία, νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν μικροῦ μέρους τῆς Ἑλλ. χώρας. Εἰς τοῦτο παρεχωρήθησαν κατὰ τὸ 1864 αἱ Ἴόνιοι νῆσοι καὶ κατὰ τὸ 1881 ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου.

Εἴμεθα λοιπὸν τέκνα ἐνδόξων προγόνων. Ὅθεν ἔχομεν ἅπαντες οἱ Ἕλληνες ἱερὸν καθήκον νὰ ἐργασθῶμεν ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς προσόδου τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν πατρίδος καὶ νὰ φροντίσωμεν νὰ ἐλευθερώσωμεν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, τὴν στενάζουσαν ἀκόμη ὑπὸ τὸν ἀφόρητον τῶν Τούρκων ζυγόν.

Ἑλληνικὴ δὲ χώρα δὲν εἶνε μόνον τὸ πλεῖστον τῆς Ἑλλ. χερσονήσου, ἀλλὰ καὶ μέγα μέρος τῆς Μικρασίας καὶ ὅλαι αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελ. ἡ ἠρωϊκὴ Κρήτη καὶ ἡ Κύπρος.

Ἐκ τούτων θὰ περιγράψωμεν τὴν ἐλευθέραν πατρίδα, τὸ Ἑλλ. βασίλειον, ἀκολουθῶν δὲ τὴν ἐπίλοιπον Ἑλλ. χερσονήσον, καὶ ἐν οἰκείῳ τόπῳ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὰς νήσους αὐτῆς καὶ τὴν Κύπρον.

Α'. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

§. 2. **Πελάγη καὶ κόλποι.** Τὸ νοτιώτατον τῆς Ἑλλ. χερσονήσου τμήμα ἀποτελεῖ τὸ Ἑλλ. Βασίλειον, τὸ ὁποῖον ἔχει ἕκτασιν 64,680 \square χιλμ. καὶ 2,434,000 κκτ. Ὅρια αὐτοῦ πρὸς Β. εἶνε ἡ Β. Θεσσαλία (Ἐλασσών) καὶ ὁ Ὀλυμπος, πρὸς Α. τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ πρὸς Ν. καὶ Δ. τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ ἡ Ἡπείρος.

Καὶ τὸ μὲν Ἴόνιον πέλαγος, ἐν τῷ ὁποίῳ κεῖνται αἱ Ἴόνιοι νῆσοι, κόλπους ἔχει τὸν Ἀμβρακικόν, τὸν τῶν Πατρῶν, τὸν Κορινθιακόν, τὸν Κυπαρισσιακόν, τὸν Μεσσηνιακόν καὶ τὸν Λακωνικόν.

Τὸ δὲ Αἰγαῖον πέλαγος σχηματίζει τοὺς κόλπους Ἀργολικόν, Σαρωνικόν, Εὐβοϊκόν, καὶ Παγασηικόν. Τμήματα τοῦ Αἰ-

γαίου πελάγους εἶνε τὰ μικρότερα πελάγη *Μυριαῶν*, *Κρητικῶν* καὶ *Θρακικῶν*. Ἐν τῷ Αἰγίῳ πελάγει ἐξελθούσιν αἱ *Κυκλάδες νῆσοι*, ἡ *Εὐβοία*, αἱ *Β. Σποράδες*, ἡ *Κρήτη* καὶ αἱ νῆσοι τῆς *Μικρασίας*.

§. 3. **Χερσόνησοι, πορθμοί, ἀκρωτήρια.** Ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἡ Ἑλλάς κατατέμενεται εἰς τὰς χερσονήσους 1) *Πελοπόννησον* (*Μοργιαν*), διακλαδιζομένην εἰς τὰς μικρότερας χερσονήσους *Μεσσηνιακὴν*, *Λακωνικὴν*, *Ἐπιδαύρου* *Διμηρᾶς* καὶ *Ἀργολικὴν* μετὰ τῆς μικρᾶς τῶν *Μεθάνων*, 2) *Ἀττικὴν*, καὶ 3) *Μαγνησίαν*.

Ἐκ τῶν πορθμῶν οἱ σημαντικώτεροι εἶνε ὁ τοῦ *Ἀμβρακικοῦ κόλπου* (1000 μέτρ. πλάτους), ὁ τοῦ *Ρίου* (3000 μέτρα) ὁ τοῦ *Εὐβοίου* (40 μέτρων) καὶ ὁ τοῦ *Παρασηθικοῦ κόλ.* (5000 μ.).

Ἐκ τῶν ἀκρωτηρίων τὰ ἀξιολογώτερα εἶνε τὸ *Ἄκτιον* (τοῦ *Ἀμβρακικοῦ κόλπου*), ὁ *Ἄραξος* (*Κάβο Πάπκας*) παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τῶν *Πατρῶν*, ὁ *Χελωνάτις* (τῆς *Γλαρέντζας*), ὁ *Ἰχθύς* (*Κατάκωλον*), ὁ *Ἀκρίτις* (*Κάβο Γάλλο*), τὸ *Ταίναρον* (*Ματαπᾶς*) καὶ ἡ *Μαλέα* (*Κάβο Μκλιᾶς*) πρὸ Ν. τῆς *Πελοποννήσου* προσέτι τὸ *Σκύλλαιον* τῆς *Ἀργολικῆς χερσονήσου*, τὸ *Σούνιον* (*Κάβο Κολόννας*) ἐν Ἀττικῇ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ στῦλοι τοῦ ναοῦ τοῦ *Σουνικράτου Ποσειδῶνος*, ὁ *Καφηρεὺς* (*Κάβο Ντόρο*) ἐπὶ τῆς *Εὐβοίας* καὶ πολλὰ ἄλλα ἐπὶ τῶν νήσων.

Εἶνε δὲ ἡ πατρίς ἡμῶν λίαν εὐλίμενος, διότι ἔχει ἀσφαλτοστάτους καὶ μεγάλους λιμένας ὡς εἶνε ὁ τοῦ *Πειραιῶς*, τῆς *Χαλκίδος*, τῆς *Μήλου*.

§ 4. **Ὄρη καὶ πεδιάδες.** Ἡ Ἑλλάς εἶνε χώρα λίαν ὄρεινῆ, τὰ σπουδαιότερα δὲ αὐτῆς ὄρη εἶνε 1) Ἐν *Θεσσαλίᾳ* καὶ *Ἠπείρῳ* ὁ *Ὀλυμπος* (2,985 μέτρ.) καὶ ἡ *Πίνδος* (*Τσουμέρικα* (2,340 μέτρα), ἡ *Ὄσσα* (*Κίσαχος* 1,953 μέτρ.) καὶ τὸ *Πήλιον* (1,618 μ.).

2) Ἐν *Στερεῇ Ἑλλάδι* τὰ ὄρη τῆς *Ἀκαρναντίας* καὶ *Αἰτωλίας*, τὰ ὁποῖα εἶνε συνέχειαι τῆς *Πίνδου*. Τούτων κρηυφαί εἶνε ὁ *Τυμφρησιὸς* (κοινῶς *Βελοῦχι*, 2,319 μέτρα), τὸ *Πανατωλικόν* (*Ἀραποκέφαλα*, 1,927 μ.), ὁ *Στρογγύλος*, (2,366 μ.), ὁ *Κόραξ* (*Ραρδούσσια*, 2,495 μ.) καὶ ἡ *Γκιώνα*, τὸ ὑψιστον τῆς *Στερεῆς Ἑλλάδος* (2,515).

Κλάδοι τῆς Πίνδου εἶνε ἡ Ὀθρυς (1,728 μ.), ἡ Οἶτη (2, 152 μ.), ὁ Παρνασσός (2,459), ἡ Ἐλικὼν (1,739 μ.), ὁ Κιθαιρῶν (1,410 μ.), ἡ Πάρνης (1,413 μ.) καὶ τὸ Πεντελικὸν (1,110 μ.). Προσέτι ἐν Ἀττικῇ ὑπάρχει ὁ Ὑμηττός (1,027 μ.), ὁ Αἰγάλεως (Σκκραμαγκῆ) καὶ ἡ λοφώδης καὶ μεταλλοφόρος Λαιρειατικὴ καὶ τέλος ἐν Μεγαρίδι ἡ Γεράνεια, καταλήγουσα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

3) Ἐν Εὐβοίᾳ. Τὰ ὄρη ταύτης εἶνε συνέχειαι τῶν ὄρεων τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων, π. χ. ἡ Ὀχη (1,404 μ.), ἡ Δίρφυς (1,745 μ.), ὁ Μάκιστος (κοινῶς Κανδύλι, 1,209 μ.), τὸ Τελέθριον (Γαλτζάδες) καὶ ἄλλα χαμηλότερα.

4) Ἐν Πελοποννήσῳ. Πρὸς Β. κεῖται ἡ Κυλλήνη (Ζίρια 2, 374 μ.), καὶ τὰ Ἀροῦνια Ὀρη (Χελμός, 2,355 μ.). Πρὸς Α. τὸ Δύρκειον καὶ Ἀριεμίσιον (1,772 μ.), τὸ Παρθένιον (1,217 μ.), τὸ Ἀραχναῖον (1,199 μ.) καὶ ὁ Πάρνων (Μαλεβό, 1,600 μ.), ὁ ὁποῖος καταλήγει εἰς τὴν Μαλέαν, ἣτις εἶνε ὑψηλὴν (793 μ.) ἀκρωτήριον καὶ ἐπικίνδυνον εἰς τὰ πλοῖα. Πρὸς τὰ Δ. τῆς Πελοποννήσου κεῖται ὁ Ἐρύμανθος (Ὠλονός, 2,225 μ.) καὶ τὸ Παναχαϊκὸν (Βοῦδιζ, 1,927 μ.). Ἐν Μεσσηνίᾳ ἡ Μαθία (Λυκόδημος) κτλ. καὶ τέλος ἐν τῷ μέσῳ τῆς χερσονήσου τὸ Μαίναλον (1,825 μ.) καὶ τὸ ὄροπέδιον τῆς Μανινείας (655 μ.). Ἐκ τούτου ἀποσπᾶται τὸ Ταῦγειον (Πενταδάκτυλον, 2, 409 μ.), τὸ ὁποῖον καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ταίναρον.

Αἱ ἀξιολογώτεραι πεδ. ἄδες εἶνε αἱ τῆς Θεσσαλίας, Λαμίας, Ξηροχωρίου, Χαλκίδος, Ἀιταλάντης, Θηβῶν, Πλαταιῶν, Λεβαδείας, Μεγάρων, Ἐλεουσίνος, Ἀθηνῶν καὶ Μεσογείων, Ἀκαρνανίας, Ἀργιῶν, Αἰγίου, Κορινθίας, Πατρῶν, Ἡλείας, Τριφυλίας καὶ Μεσσηνίας, Λακεδαίμονος, Ἀργολίδος καὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς Ἀρκαδίας.

§ 5. Ποταμοὶ καὶ λίμναι. α' Ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἡπείρῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι ἀξιολογώτεροι ποταμοὶ εἶνε 1) ὁ Πηνειὸς (Σαλαμβριζ). 2) Ὁ Σπερχειὸς (Ἑλλάδα). 3) Ὁ Φωκικὸς Κηφισὸς (Μαυρονέρι). 4) Ὁ Ἀσωπός. 5) Ὁ Ἀττικὸς Κηφισός, εἰς τὸν ὁποῖον χύνεται ὁ Ἰλισσός. 6) Ὁ Ἀραχθός. 7) Ὁ Ἀχελῷος (Ἀσπροπόταμος). 8) Ὁ Εὐνῆος (Φεΐδαρις) καὶ 9) ὁ Δάφνης (Μόρνος).

β) Ἐν Πελοποννήσῳ αἱ μεγαλύτεροι εἶνε 1) Ὁ Πηνειός

τῆς Ἡλείας (ποτ. τῆς Γαστούνης). 2) Ὁ Ἀμφειὸς (Ρουφιάς).
3) Ὁ Πάμισος καὶ 4) Ὁ Εὐρώτας.

Αἱ μεγαλειότεραι τῆς Ἑλλάδος λίμναι εἶνε 1) Ἐν Θεσσαλίᾳ ἡ Βοιβῆϊς (Κάρλα). 2) Ἐν Βοιωτίᾳ ἡ Κωπαῖς (Τοπόλιας), ἡ μεγίστη ὄλων, τῆς ὁποίας τὸ πλεῖστον ἀπεξηράνθη, καὶ ἡ Τρεφία (Παραλίμνη) καὶ Ἰλική (Λύκερι).

3) Ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκκρνανίᾳ, ἡ Τριχωνίς (Βραχωρίου), ἡ Λιουμαχία (Ἀγγελοκάστρου), ἡ Ἀμβρακία κτλ. καὶ αἱ ἰχθυοτρόφοι λιμνοθάλασσαι τοῦ Μεσολογγίου καὶ Αἰτωλικοῦ, καὶ τέλος 4) ἐν Πελοποννήσῳ ἡ τοῦ Φενεοῦ (Φονιά), ἡ Στυμφαλὶς καὶ ἡ ἐλώδης Λέρονη.

§ 6. **Ποῖον τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος.** Τὸ ἔδαφος τῆς πατρίδος ἡμῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀσβεστολίθους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐξάγεται ἡ ἄσβεστος, ἀπὸ ὠραῖα λευκὰ ἢ καλλιχροα μάραθα καὶ ἀπὸ ἄλλους λίθους. Αἱ πεδιάδες εἶνε μικραὶ καὶ περικλείονται συνήθως ὑπὸ ὑψηλῶν ὄρεων, καλύπτονται ὅμως ἀπὸ εὐφορον γῆν, ἐπὶ τῆς ὁποίας προκόπτουσι καὶ ἀφθονίαν καρπῶν παράγουσιν ἡ ἄμπελος, τὰ σιτηρά, ἡ βαμβακία, ἡ ἐλαία, ἡ σικκὴ ἢ πορτογαλέα κτλ.

Προήχθη δὲ ἡ πατρίς ἡμῶν κατὰ την ἀρχαιότητα εἰς μέγαν βαθμὸν πολιτισμοῦ καὶ δόξης καὶ θά προαχθῆ καὶ πάλιν, διότι ἡ θεία πρόνοια τὴν κατεσκεύασε τοιαύτην, ὥστε λαὸς φιλελεύθερος καὶ προσδευτικὸς νὰ ἀναπτύσσεται ἐν αὐτῇ, οὐχὶ δὲ δοῦλος.

§ 6. **Κλίμα.** Ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὸ ὠραιότατον τοῦ κόσμου κλίμα. Ὁ οὐρανὸς αὐτῆς δὲν εἶνε ὀμιχλώδης, ἀλλὰ αἴθριος, αἱ δὲ θάλασσαι εἶνε θαυμάσιαι διὰ τὸ ὠραῖον κυανοῦν χροῖμα, καὶ τὰ ὄρη χαριέστατα. Ἡ ποίησις οὐδέποτε θά ἐξυμνήσῃ τόσον τὰς Ἀλλεῖς καὶ τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Ἀσίας καὶ Ἀμερικῆς, ὅσον ἐξύμνησε τὸν Παρνασσόν, τὸν Ὀλυμπον καὶ τὸν Ἑλικῶνα.

Τὰ ὑψηλὰ τῆς πατρίδος ἡμῶν ὄρη κατὰ τὸ θέρος εἶνε ὀροσερᾶ, διότι φέρουσι χιόνας καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Αὐγουστον καὶ διαρρέονται ὑπὸ κρυσταλλωδῶν πηγῶν. Τὰ παράλια εἶνε μὲν θερμὰ τὸ θέρος, ἀλλὰ τὴν μὲν ἡμέραν ὀροσιζονται ὑπὸ τῆς ὀροσερᾶς τῆς θαλάσσης αὔρας (τοῦ μπάτη), τὴν δὲ νύκτα ὑπὸ τῆς ἀπὸ τῶν ὄρεων κατερχομένης. Κατὰ τὸν χειμῶνα δὲ ἐνῶ τὰ ὄρη εἶνε σκεπασμένα ὑπὸ ἀφθόνου χιόνος, τὰ παράλια καὶ αἱ νῆσοι ἔχουσι κλίμα γλυκὺ καὶ ὀλίγιστον ὑπὸ τοῦ ψύχους ὑποφέρουσι, διότι τὰ θερμαίνει ὁ θερμὸς τῆς θαλάσσης ἀήρ.

§ 7. **Προϊόντα.** Οἱ βάρβαροι κατακτητῆται τῆς πατρίδος ἡμῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας τὰ πάντα εἶχον καταστρέψει. Ἀπὸ τῆς ἀπελευθέρωσης ὅμως τοῦ ἔθνους ὁ φίλεργος καὶ φιλομαθὴς Ἑλλ. λαὸς ἐκαλλιέργησεν ἄγρους καὶ ἔκτισε πόλεις, τὰς ὁποίας εἶχον κατακαύσει οἱ Τούρκοι. Καὶ τῶρα ὄχι μόνον μόλυβδος, ψευδάργυρος καὶ ἄλλα μέταλλα καὶ

δρυκτὰ (μάρμαρα, σμύρις, γύψος) ἐξάγονται ἐν τῇ πατρίδι μας καὶ πωλοῦνται εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄφθονίᾳ παράγονται σταφίδες σιτηρά, οἶνος, ἔλαιον, σῦκα, πορτογάλια, λεμόνια κτλ.

§ 8. **Συγκοινωνία, ναυτιλία.** Ἡ συγκοινωνία προήχθη σημαντικῶς, διότι ἐκτός τῆς ἀτμοπλοΐας καὶ τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν πολλοὶ κατεσκευάσθησαν σιδηρόδρομοι, συνδέοντες τὴν πρωτεύουσάν τοῦ κράτους μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν. Τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Ἑλλ. λαὸς εἶνε ὄχι μόνον φιλομαθῆς καὶ θέλει νὰ μάθῃ ἐπιστήμας καὶ τέχνας, ἀλλὰ καὶ φιλόπονος, γεωργικὸς καὶ βιομηχανος, μεγίστην ἔχων ἐπιθυμίαν νὰ δοξασθῇ ὅπως οἱ πρόγονοί μας.

Εἶνε δὲ οἱ Ἕλληνες καὶ ναῦται ἄριστοι. Τὰ πλοῖα ἡμῶν πλέουσι τὴν Μεσόγειον θάλασσαν καὶ τοὺς ὠκεανούς, φέροντα τὴν ἔνδοξον ἡμῶν σημαίαν εἰς μακροκρυμένας χώρας.

§ 9. **Ἐκπαίδευσις, ἐμπόριον, πληθυσμὸς.** Μετὰ ἑπταετῆ πόλεμον κατὰ τῶν τυράννων Τούρκων ἠδυνήθησαν οἱ πατέρες ἡμῶν νὰ ἐλευθερώσωσι μικρὰν γωνίαν τῆς Ἑλλ. χώρας, τὴν ὁποίαν εἶχον καταστρέψει οἱ κατακτηταί.

Ὁ φύσει ὁμως φιλομαθῆς Ἑλλ. λαὸς, ἀμέσως ἄμα ἔγεινεν ἐλεύθερος, ἔδρυσεν πλεῖστα σχολεῖα καὶ γυμνάσια, πολυτεχνεῖον καὶ πανεπιστήμιον, εἰς τὰ ὁποῖα σπουδάζουσι τὰ τέκνα τῶν ἐλευθέρων καὶ δούλων Ἑλλήνων.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἐμπόριον ἀνέπτυξεν εἰς μέγαν βῆθμόν καὶ κατώρθωσε τὰ Ἑλλην. προϊόντα νὰ φέρονται καὶ μέχρι τῆς Ἀμερικῆς, νὰ εἰσάγονται δὲ εἰς τὸν τόπον μας προϊόντα πλεῖστα τῆς Εὐρωπαϊκῆς βιομηχανίας.

Ἐνῶ δὲ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ ἀεινήστου βασιλέως ἡμῶν Ὁθωνος (1833) ὁ πληθυσμὸς τοῦ κράτους ἦτο μόλις 700,000 ψυχαί, τώρα μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρους τῆς Ἡπείρου φθάει εἰς 2,434,000 ψυχάς.

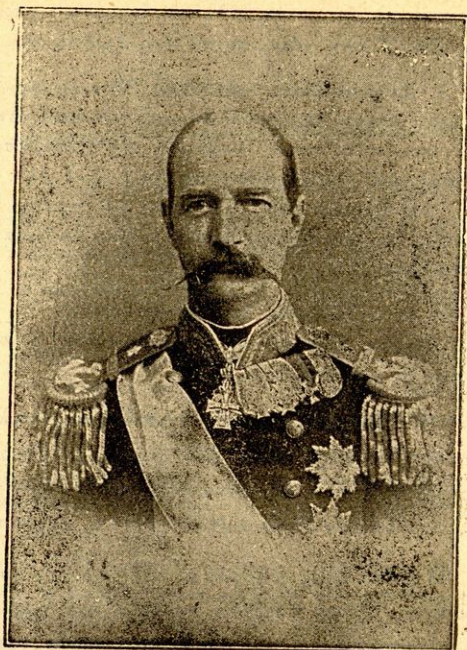
Εἶνε δὲ ὁ Ἕλλην φιλομαθῆς, φιλόπατρις, γενναῖος καὶ φιλόπονος. Ἄν δὲ ἀναγκάζηται νὰ μεταβαλῆ εἰς ξένας χώρας χάριν ἐμπορίας, οὐδέποτε λησμονεῖ τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, ἀλλὰ θυσιάζει τὰ πάντα ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης αὐτῆς. Ἡ φιλοπατρία τοῦ Ἑλλήνος καὶ ἡ γενναιότης αὐτοῦ εἶνε ὀνομασταὶ ἐν τῷ κόσμῳ.

§ 10. **Πολίτευμα, θρησκεία, διοικητικὴ διαίρεσις.**

σις. Τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον κυβερνᾶται συνταγματικῶς ὑπὸ τὸν σεβαστὸν ἡμῶν βασιλέα *Γεώργιον τὸν Α΄*, υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας *Χριστιανοῦ*.

Θρησκεία ἐπίσημος καὶ ἐπικρατοῦσα εἶνε ἡ *Χριστιανικὴ Ὁρθόδοξος*, τὴν ὁποίαν διοικεῖ πενταμελὴς σύνοδος ἐξ ἀρχιερέων, ἔχουσα ὡς πρόεδρον τὸν *Μητροπολίτην Ἀθηνῶν*.

Διοικητικῶς τὸ κράτος διαιρεῖται εἰς 26 νομούς, 69 ἐπαρχίας καὶ 441 δήμους. Ἐν ταῖς

Σχ. 12. Ὁ βασιλεὺς ἡμῶν *Γεώργιος Α΄*.

πρωτεύουσας τῶν νομῶν ἐδρεύουσιν οἱ *νομάρχαι*, διοριζόμενοι ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, οἱ ὅποιοι διοικοῦσι τοὺς εἰς τὸν νομὸν τῶν ὑπαγομένων δήμους.

Αἱ ἐπαρχίαι διαιροῦνται εἰς δήμους, εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν ὁπίων ἐδρεύουσιν οἱ *δήμαρχοι*, ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγόμενοι.

1. Η ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

§ 11. **Ποιὸν τῆς χώρας καὶ νομοὶ αὐτῆς.** Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς χωρίζεται τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας διὰ τῆς Ὀθρυος καὶ τῶν ὀρέων τῶν Ἀγράφων. Ὁμοιάζει δὲ πρὸς τραπεζοειδῆ χερσόνησον, ἥτις συνδέεται διὰ ἰσθμοῦ 110 χιλιομ. μεταξὺ *Μαλιακοῦ* καὶ *Ἀμβρακικοῦ* κόλπου.

Τὰ ὄρη αὐτῆς εἶνε ὑψηλὰ καὶ χιονοσκεπῆ τὸν χειμῶνα, ὡς ὁ *Παρνασσὸς* καὶ ἡ *Γκιώνα*, πολλὰ δὲ καὶ δασόφυτα, ὡς τὰ ἔρη τῆς *Αἰτωλίας*.

Τὰ παράλιχ ἔχουσι πολλοὺς λιμένας ἀσφαλεστάτους, ὡς τὸν τοῦ Πειραιῶς, Λαυρείου καὶ Γαλαξειδίου.

Διαιρεῖται δὲ εἰς 6 νομοὺς. 1) Ἀττικῆς, 2) Βοιωτίας, 3) Φθιώτιδος, 4) Φωκίδος, 5) Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ 6) Εὐβοιανίας.

§ 12. Νομὸς Ἀττικῆς, (2,287 □ χιλμ. καὶ 256,000 κάτ.). Οὗτος κατέχει τὴν ΝΑ. γωνίαν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, μεταξὺ Εὐβοϊκοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου.

Ἦ ὄρη ἔχει τὸν Κιθαιρῶνα, τὴν Γεράνειαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας αἱ Σκιρωνίδες Πέτραι (Κακὴ Στάλα), τὴν Πάρονηθα, τὸ Πεντελικόν, τὸν Αἰγάλεων, τὸν Ὑμητιὸν καὶ τὴν λοφώδη Λαυρεωτικήν. Σὶ σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Ἀττικὸς Κηφισὸς καὶ ὁ Ἰλισσὸς καὶ πεδιάδες αἱ τῶν Ἀθηνῶν, Μεσογείων, Μεγάρων καὶ Ἐλευσίνος (Θριάσιον πεδίου). Λιμένες δὲ οἱ τοῦ Πειραιῶς, Σαλαμῖνος, Θορικοῦ καὶ Ἐργαστηρίων (ἐν Λαυρείῳ).

Διαιρεῖται εἰς 3 ἐπαρχίας (Ἀττικῆς, Μεγαρίδος, Αἰγίνης). Τὰ προϊόντα εἶνε ὄρυκτὰ μολύβδου, ψευδάργυρου, σιδήρου καὶ χαλκοῦ (ἐν Λαυρεωτικῇ), ὠραῖα μάρμαρα (ἐκ Πεντελικοῦ), οἶνος, ἔλαιον καὶ ρητίνη. Οἱ κάτοικοι εἶνε ἔμποροι, ναυτικοί, βιομήχανοι, γεωργοὶ καὶ ποιμένες.

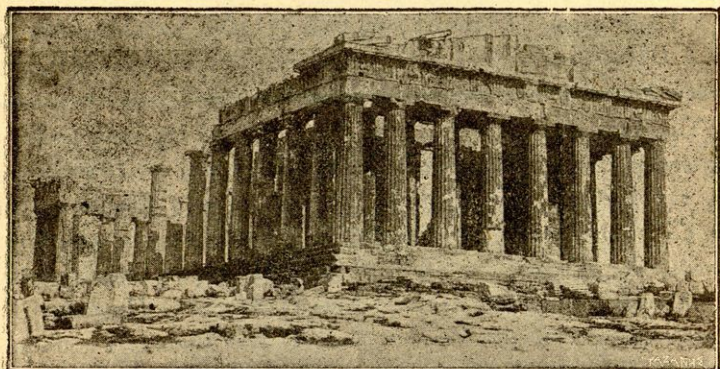
1) Ἐπαρχία Ἀττικῆς (224,000 κάτ.).

ΑΘΗΝΑΙ (111,500 κάτ.), πρωτεύουσα τοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 1834, τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας. Κεῖται δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν μέσῳ κοιλάδος μεταξὺ τῶν λόφων Ἀκροπόλεως καὶ Λυκαβητοῦ κτλ. Εἶνε δὲ πόλις ἐνδοξος ἐν τῇ ἱστορίᾳ διότι ὑπῆρξεν ἡ κυριωτάτη ἐστία τοῦ Ἑλληνικοῦ, καθόλου δὲ καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Τῆς πάλαι δὲ δόξης αὐτῆς σφύζονται πλεῖστα ἀρχαῖα καλλιμάρμαρα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶνε τὸ σέμνωμα τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

Κατὰ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν λόφον τῆς Ἀκροπόλεως εὐρίσκονται τὰ Προπύλαια μετὰ τῆς Πινακοθήκης καὶ πλησίον τούτων ὁ Ναὸς τῆς Ἀπέρου Νίκης. Τὰ Προπύλαια εἶχον διασωθῆ μέχρι τοῦ 1687 μ. Χ. Κατὰ τὸ ἔτος ὁμοῦ τοῦτο, ὅτε ἐπολιορκεῖτο ἡ Ἀκρόπολις ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, ὅδισ τηλεβόλου εἰσπεσοῦσα ἐντὸς αὐτῶν, ὅπου ὑπῆρχεν ἀποθήκη πυριτίδος ἐπέφερε μεγίστην ζημίαν. Ἡ οἰκοδομὴ αὐτῶν ἤρξατο ἐπὶ Περικλέους ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Μνησικλέους.

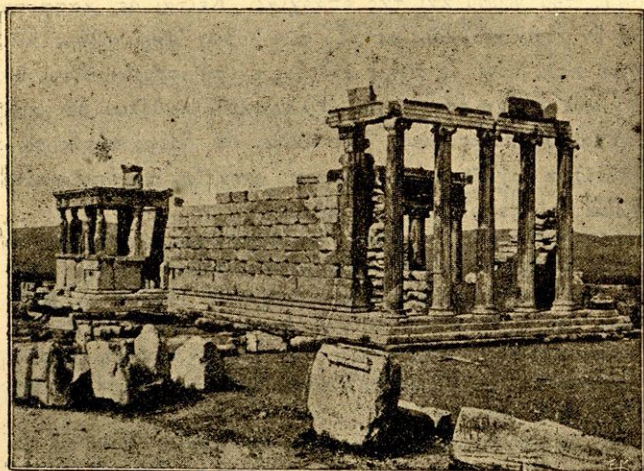
Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως σφύζονται λείψανα τῶν ἀρχαίων ναῶν τοῦ Ἐρεχθείου καὶ τοῦ Παρθενῶνος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἴστατο τὸ ὑπὸ τοῦ Φειδίου κατασκευασθὲν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Προσέτι ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπάρχει καὶ τὸ μουσεῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου φυλάσσονται ὅλαι αἱ ἀρχαιότητες ὅσαι ἀνευρέθησαν ἐν τῇ Ἀκροπόλει.

Ὁ Παρθενών, τὸ ἀριστουργήμα τοῦτο τῆς Ἑλλ. ἀρχιτεκτονικῆς, ὠκοδομήθη ἐπὶ Περικλέους ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων Ἰκτίνου καὶ Καλλικράτους καὶ διεσώθη ὀλόκληρος μέχρι τοῦ 1687 μ. Χ. διότι εἶχε μεταβληθῆ εἰς ναὸν τῆς Θεοτόκου καὶ τελευταῖον εἰς τζαμίον. Κατὰ τὸ ἔτος ὁμῶς

Σχ. 13. Ὁ Παρθενών.

τοῦτο εἰ Ἐνεστὶ πολιορκοῦντες τοὺς Τούρκους ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἔρριψαν βλήματα ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος, ὅστις ἦτο τότε πλήρης πυρίτιδος, καὶ κατέστρεψαν μέγα μέρος αὐτοῦ.

Σχ. 14. Τὸ Ἐρεχθεῖον.

Περί τῆς Ἀκροπόλεως κεῖται τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου, ἡ Στὰ τῶν Εὐμένους, τὸ Ἀσκληπιεῖον καὶ τὸ Ὁδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Οὐχί

μακρὰν τούτων εὐρίσκονται τὸ μνημεῖον τοῦ Λουικράτους (Φανάρι τοῦ Διογένηος), τὸ Θησεῖον (ἢ ναὸς Ἡραίστου καὶ Ἀθηνᾶς), τὸ Ὀλυμπεῖον, ἐκ τοῦ ὁποίου σφύζονται 16 στῦλοι, ἡ Πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ, τὸ Ὁρολόγιον τοῦ Κιρρήσου (Ναὸς τοῦ Αἰόλου), ἡ Πύλη τῆς Ἀγορᾶς καὶ πλείστα ἄλλα λείψανα τῆς ἐνδόξου ἐποχῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ νέα Ἀθῆναι εἶνε πόλις ὠραία, διότι ἔχει εὐθείας ὁδοὺς καὶ δενδροφύτους πλατείας, καλλιμάρμαρα δημόσια κτίρια καὶ μέγαρα πλουσίων, ὑδραγωγεῖον καὶ φωτισμὸν διὰ φωταερίου καὶ ἠλεκτρικοῦ φωτός. Εἶνε δὲ ἡ καθέδρα τοῦ Βασιλέως, τῆς Κυβερνήσεως, τῆς Βουλῆς, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ὄλων τῶν ἀνωτάτων ἀρχῶν τοῦ κράτους καὶ τὸ κέντρον τῶν σιδηροδρόμων.

Εἶκ. 15. Ἡ Συναία Ἀκαδημ'α.

Αἱ Ἀθῆναι μετὰ τὴν παλιγγενεσίαν τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐγένοντο τὸ ἐπιστημονικὸν κέντρον τοῦ Πανελληνίου, πάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐλεύθεροι καὶ δεῦλοι καὶ ἀπειράριθμοι ξένοι ἔχουσι διακαῆ πόνον νὰ ἐπισκερθῶσιν αὐτάς, ὅπως θαυμάσωσι τὰ κειμήλια τῆς προγονικῆς ἡμῶν δόξης καὶ ἴδωσι τὴν πρόδον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Τὰ σημαντικώτερα τῶν νέων κτιρίων εἶνε τὰ ἀνάκτορα τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Διαδέχου, τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἡ Συναία Ἀκαδημ'α, ἡ Βαλλιάνειος βιβλιοθήκη, τὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, τὸ ἐθνικὸν Μουσεῖον, τὸ Ἀρσάκειον καὶ Βαρβάκειον, ἡ Ἀβερῶφειος στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Ἐυελπίδων, τὸ Ζάππειον, τὸ Δημαρχεῖον, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐπίγειον τῶν Ἀθηνῶν εἶνε ὁ Πειραιεὺς (42,100 κ.), πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανος. Ἐχει ἄριστον ἐμπορικὸν ναυτικὸν ναυτικὴν σχολὴν τῶν δοκίμων, γυμνάσιον, ἑλληνικὰ

σχολεῖα, νοσοκομείον, ὑδραγωγεῖον, καὶ φωτισμὸν διὰ φωταερίου καὶ ἠλεκτρικοῦ φωτός. Ὁ Πειραιεὺς εἶνε τὸ κέντρον τῆς ἀτμοπλοικῆς συγκοινωνίας καὶ σιδηροδρομικῶς συνδέεται μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων πόλεων τοῦ κράτους.

Πλησίον τοῦ Πειραιῶς κεῖται τὸ *Νέον Φάληρον* μετὰ θερμῶν ἐπαύσεων καὶ θαλασσίων λουτρῶν. Συνδέεται δὲ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς διὰ σιδηροδρόμου καὶ τροχιοδρόμου, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ *Παλαιοῦ Φαλήρου*, ὅπου ὑπάρχουσιν ἐπίσης θαλάσσια λουτρά καὶ ὁ ζωολογικὸς κήπος. Προάστειχ εἶνε *Μαγιάρα* καὶ *Κολοκυνθοῦ*. Πλησίον δὲ τοῦ Νέου Φαλήρου κεῖται ὁ τάφος τοῦ *Καραϊσκάκη* καὶ τῶν *συναγωνιστῶν* του, οἵτινες ἔπεσον ἐκεῖ κατὰ τὸ 1827 πολεμοῦντες κατὰ τῶν *Τούρκων*.

Ἄλλα χωρία τῆς Ἀττικῆς εἶνε *Ἀρχαῖα* (Μενίδιον), *Δακέλεια* (Τατί), ὅπου εἶνε ἡ ἔπαυλις τοῦ Βασιλέως, *Κηφισία*, *Ἀμορούσιον*, *Κορωπί*, *Μαρκόπολιον*, *Κυπριαδὸς* καὶ *Ἐργαστήρια* ἐν Λαυρεωτικῇ μετὰ μεταλλείων καὶ μεταλλουργείων. Τὰ πλεῖστα τούτων συνδέονται διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῶν Ἀθηνῶν.

Παρὰ τὸ Πεντελικὸν κεῖται ἡ ὀνομαστὴ *πεδιάς* τοῦ *Μαραθῶνος*, ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν Πλαταιέων ἐνίκησαν τὸ 490 π. Χ. τοὺς Πέρσας. Ἐνταῦθα σφίζεται καὶ ὁ τύμβος (σωρὸς κοινῶς), ὁ ὁποῖος καλύπτει τὰ ἱερά ὄστᾶ τῶν 192 Μαραθωνομάχων, οἵτινες ἐφονεύθησαν πολεμοῦντες κατὰ τῶν Περσῶν.

2) Ἐπαρχία Αἰγίνης (8,45 κ.). Ταύτης πρωτεύουσα εἶνε *Αἶγινα* (4,700 κ.), ἐπὶ τῆς ὁμων. νήσου, πλησίον τῆς ὁποίας κεῖται τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς. Ἀπέναντε κεῖται ἡ νησίς *Ἀγκίστριον*, ἣτις παράγει ρητίνην.

3) Ἐπαρχία Μεγαρίδος (22,910 κ.) Αὕτη κεῖται πρὸς Δ τῆς Ἀττικῆς καὶ καταλήγει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶνε *Μέγαρα* (6,400 κατ.) ἐπὶ λόφου καὶ ὄχι πολὺ μακρὰν τῆς θαλάσσης. Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο ἰσχυρὰ ναυτικὴ πόλις, ἣτις ἔδωκε πολλὰς ἀποικίας, ὡς τὴν *Χαλκηδόνα* καὶ τὸ *Βυζάνιον*. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει ἡ *Ἐλευσίς*, ἡ ὁποία ἦτο διάστημα εἰς τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὸν ναὸν τῆς *Δήμητρος* καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τελούμενα *Ἐλευσίαια μυστήρια*. Προσέτι ἀνήκει ἡ νῆσος *Σαλαμίς*, ἐν τῇ ὁποία εὐρίσκεται τὸ πολεμικὸν τοῦ κράτους ναύσταθμον. Αὕτη

εἶνε ἔνδοξος ἐν τῇ ἱστορίᾳ, διότι ἐντὸς τῶν στενῶν αὐτῆς οἱ Ἕλληνες κατέστρεψαν τῷ 480 τὸν στόλον τοῦ Ξέρξου.

§ 13. **Νομὸς Βοιωτίας** (4,019 □ χιλμ. 57,090 κ.). Οὗτος ἐξαπλοῦται πρὸς Β τῆς Ἀττικῆς καὶ διαιρεῖται εἰς 2 ἐπαρχίας (Λεβαδείας καὶ Θηβῶν). Ὁρη ἔχει τὸν Παρνασσόν, τὸν Ἐλικῶνα καὶ Κιθαιρῶνα, ποταμοὺς τὸν Φωικὸν Κηφισόν, τὸν Μέλανα καὶ τὸν Ἀσωπόν, καὶ λίμνας τὴν ἀποξηρανθεῖσαν Κωπαΐδα, τὴν Τρεφίαν καὶ τὴν Ὑλικήν. Πεδιάδας ἔχει τὰς τῆς Λεβαδείας καὶ τῶν Θηβῶν, τὰ δὲ προϊόντα εἶνε λευκόλιθος, σιτηρά, βάμβαξ, οἶνος, ἔλαιον, ρητίνη, τυρός, βούτυρον.

1) Ἐπαρχία Λεβαδείας (27,360 κατ.). Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶνε **Λεβάδεια** (6,250 κ.), ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας, ὀνομαστὴ τὸ πάλαι διὰ τὸ μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου Διός. Ἡ Ἀράχωβα καὶ τὸ Δίστομον παρὰ τὰς Ν. ὑπώρειας τοῦ Παρνασσοῦ εἶνε ὀνομασταί, διότι πλησίον αὐτῶν ἐνίκησεν ὁ Καραϊσκάκης τοὺς Τούρκους (Νοέμβριος 1826 μ. Χ). Τὸ χωρίον Κάρραινα κεῖται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Χαιρωνείας, τῆς πατρίδος τοῦ Πλουτάρχου, ὀνομαστῆς, διότι ἐνταῦθα Φίλιππος ὁ Μακεδὼν τῷ 338 π. Χ. ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους καὶ Θηβαίους, ὅτε ἔπεσεν ὀλόκληρος ὁ Ἱερός Λόχος τῶν Θηβαίων.

Πρὸ ἀνάμνησιν τοῦ θλιβεροῦ τούτου γεγονότος ἐστήθη πελώριος λέων μαρμάρινος, ὅστις ἀναστυλῶνται καὶ πάλιν, διότι τὰ τεμάχια αὐτοῦ ἐσώθησαν. Πρὸ τινων ἐτῶν ἀνευρέθησαν καὶ οἱ τάφοι τῶν Ἱερολοχιτῶν.

2) Ἐπαρχία Θηβῶν (29,730 κ.). Πρωτ. ἔχει τὰς Θήβας (4,800 κ.) ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου λόφου τῆς Καδμείας. Αὕτη τὸ πάλαι ἀπετέλει ἰσχυρὰν δημοκρατίαν, εἶνε δὲ ἡ πατρὶς τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου καὶ τῶν στρατηγῶν Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου. Πρὸς Δ τῶν Θηβῶν κεῖνται τὰ ἐρείπια τῶν Θεοσιῶν καὶ πλησίον τούτων τὰ Λεῦκιρα, ὅπου οἱ Θηβαῖοι ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας (271 π. Χ.). Ἐπὶ τῶν Β προπόδων τοῦ Κιθαιρῶνος κεῖται τὸ χωρίον Κόκλα καὶ πλησίον τούτου τὰ ἐρείπια τῶν Πλαταιῶν, ὀνομαστῶν διὰ τὰς νίκας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν (479 π. Χ). Πρὸς Ν τῆς Χαλκίδος κεῖται ὁ λιμὴν τῆς Αὐλίδος (νῦν Βαθύ), ὅπου συνηθροίσθησαν οἱ ὑπὸ τὸν Ἀγαμέμνονα κατὰ τῆς Τροίας ἐκστρατεύσαντες Ἕλληνες.

§ 14. **Νομὸς Φθιώτιδος** (4,618 □ χιλμ. καὶ 98,800 κατ.). Οὗτος ἐξαπλοῦται πρὸς Β τῶν νομῶν Βοιωτίας καὶ Φω-

κίδος και διαιρείται εἰς 3 ἐπαρχίας (Φθιώτιδος, Φωκίδος και Δομοκοῦ). Ὅρη ἔχει τὴν Ὀθρὸν και Οἶτην, τῆς ὁποίας κορυφή ἡ Πυρὰ ἢ Φρυγία (Καταβάθρα), και τὰ ὄρη τοῦ Δομοκοῦ. Ποταμοὺς δὲ τὸν Σπερχειὸν διακρέοντα εὐφορον κοιλάδα. Τὰ προϊόντα εἶνε σῖτος, καπνὸς και ὄσπρια, οἱ δὲ κάτοικοι ἔμποροι, γεωργοί, ποιμένες και ναυτικοί.

1) Ἐπαρχία Φθιώτιδος (59,100 κατ.). Πρωτ. τοῦ νομοῦ και τῆς ἐπαρχίας εἶνε **Λαμία** (7,400 κ.). Ἐπίγειον ταύτης εἶνε ἡ Στυλὶς (1790 κ.). Ὑπάτη, εἶνε ὀνομαστή διὰ τὰ ἱαματικὰ θειοῦχα λουτρά της. Πλησίον τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου κεῖται ἡ **Νέα Μιζέλα**, (Ἀμαλιάπολις) συνοικισμὸς Μακεδόνων.

Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σπερχειοῦ κεῖνται οἱ **Λόφοι τῶν Πουριῶν** (ἢ λιθάρια τοῦ Διάκου), ἐπὶ τῶν ὁποίων μετὰ ἠρωϊκὸν ἀγῶνα αἰμόφυρτος τῇ 22 Ἀπριλίου 1821 συνελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ὁ ἦρως Ἀθανάσιος Διάκος και ἀπήχθη εἰς τὴν Λαμίαν, ἐν τῇ ὁποία ἐθανκτώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων διὰ φοβερῶν βασανιστηρίων. Πλησίον τῆς θέσεως ταύτης κεῖται και τὸ ὀνομαστὸν τῶν **Θερμοπυλῶν** στενὸν μετὰ θερμῶν πηγῶν. Ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἔπασεν ἕτερος ἦρως μαχόμενος ὑπὲρ Πατρίδος, ὁ **Λεωνίδας**, μετὰ 300 Σπαρτιατῶν και 700 Θεσπιέων, πολεμῶν κατὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου (480 π. Χ.).

2) Ἐπαρχία Λοκρίδος (27,740 κ.). Ἡ Λοκρὶς κεῖται πρὸς Ν τῆς Φθιώτιδος και πρωτ. ἔχει τὴν **Ἀταλάντην** (1,400 κ.), δύο ὥρας ἀπέχουσιν δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ τῆς **Κάτω Νέας Πέλλης** ἢ **Σκάλας**. Μετὰ τῆς Ἀταλάντης συνέχεται ἡ **Νέα Ἄνω Πέλλη** (700 κ.), ἡ ὁποία εἶνε συνοικισμὸς Μακεδόνων. Ἄλλα χωρία εἶνε **Μῶλος**, **Μαρτῖνον**, **Δαδίον**, **Δραχμάνιον**, **Λιβανῆται**, πατρὶς τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου κτλ.

3) Ἐπαρχία Δομοκοῦ (11,940 κ.). Αὕτη κεῖται πρὸς Β. τῆς Φθιώτιδος και πρωτ. ἔχει τὸν **Δομοκὸν** (Θυυμακὸς 1630 κ.), κείμενον ἐπὶ στενοῦ τῶν ὀμωνύμων ὀρέων, ὅπου και φρούριον. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ κεῖται ἡ λίμνη **Συνιάς** (Δαουκλή).

§ 15. **Νομὸς Φωκίδος** (2,040 □ χιλμ. 60,470 κατ.). Οὗτος κεῖται πρὸς Ν τῆς Φθιώτιδος και καταλήγει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Διαιρεῖται εἰς 2 ἐπαρχίας (Παρνασίδος, Δωρίδος). Ὅρη ἔχει τὸν **Στρογγύλον**, **Κόρακα**, **Γκιῶναν** και μέρος τοῦ **Παργασοῦ**, και ποταμοὺς τὸν **Δάφνον** και **Πλεῖστον**.

ἢ Πλειστόν. Οἱ κάτοικοι εἶνε ποιμένες, γεωργοί, ἔμποροι καὶ ναυτικοί, τὰ δὲ προϊόντα ἔλαιον, ἔλαϊχι, τυρός, βούτυρον καὶ ζῶα.

1) Ἐπαρχία Παρνασίδος (34,560 κ.).

Ἡ Παρνασίς κεῖται πρὸς Δ τῆς Λεβαδείας καὶ πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας ἔχει τὴν Ἄμφισσαν ἢ Σάλλωνα, (5,400 κ.), ἣτις κεῖται ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἐλάτου καὶ τῆς Γκιώνας καὶ ἐν μέσῳ εὐθαλοῦς ἐλαϊῶνος, παράγοντος ἐκλεκτὰς ἐλαίας. Δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ συνδέεται αὕτῃ μετὰ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Ἰτέας καὶ τῆς Λαμίας. Χρισὸν ἐπὶ τῶν Ν. ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασοῦ καὶ Δελφοὶ (νῦν Καστρί), οἱ ὁποῖοι ἦσαν περιώ-
νομοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοὺς ἀγῶνας τὰ Πύθια. Τὸ χωρίον Καστρί ἀγορασθὲν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ἀνεσκάφη, καὶ οὕτως εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ πλεῖσται ἀρχαιοτάτητες μεγάλης ἀξίας. Τὸ Γαλαξείδιον εἶνε πόλις ναυτικὴ καὶ κεῖται ἐπὶ τοῦ Κρισαίου κόλπου.

Ἡ Γραβιά εἶνε ἔνδοξος, διότι κατὰ τὸν ἱερεὴν ἡμῶν ἀγῶνα (6 Μαΐου 1821) ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσου κλεισθεὶς ἐντὸς χανίου μετὰ 117 Ἑλλήνων ἡρωικῶς ἀντέστη κατὰ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ὁμέρ Βριώνη. Ἐπίσης ὀνομαστὴ εἶνε καὶ ἡ Ἀμπλιανη, ἣτις εἶνε βαθεῖα κοιλάς τοῦ Παρνασοῦ, διότι ἐν αὐτῇ οἱ Ἕλληνες τὴν 13 Ἰουλίου 1824 κατέστρεψαν μέγα μέρος τῆς στρατιᾶς τοῦ Δερβίς πασσᾶ.

2) Ἐπαρχία Δωρίδος (26,210 κ.).

Αὕτη κεῖται πρὸς Δ τῆς Παρνασίδος καὶ κώμης ἀξίας λόγου ἔχει τὸ Λιδωρίκιον, πρωτ. τῆς ἐπαρχίας, τὴν Ἀροτινᾶν, τὴν Μουσουνίτσαν, πατρίδα τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, καὶ τὴν Βιτρινίτζαν, οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης. Τὰ Τριζώνια εἶνε μικρὰ νησίδρια, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουσιν ὡς λοιμοκαθαρτήριον.

§ 16. Νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίης (5,272 □ χιλμ. 126,900 κ.). Οὗτος κεῖται πρὸς Δ τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος καὶ διακρίθεται εἰς 5 ἐπαρχίας ἤτοι Μεσολογγίου, Τριχωνίας, Ναυπακτίας, Βάλτιου καὶ Βοιτίσης καὶ Ξηρομέρου.

Ὅρη ἔχει τὰ δασόφυτα Αἰτωλικὰ (Παναϊτωλικὸν κτλ), τὸν Ἀράκυνθον, τὰ τῆς Ἀκαρνανίας, τὴν Χαλκίδα (Βαράσσο-
βαν) καὶ τὸν Ταφιασοῦν (Κλόκοβαν) ἀπέναντι τῶν Πατρῶν. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Ἀχελῶον, τὸν μέγιστον τῆς Ἑλλάδος, τὸν Εὐῆνον καὶ τὸν Λάφνον, λίμνας δὲ τὴν Τριχωνίδα, τὴν Λυσιμαχίαν, τὴν Ἀμβρακίαν, τὸ Μυρτούντιον, τὴν Ὀζηρὸν καὶ τὰς λιμοθαλάσσας τοῦ Μεσολογγίου καὶ Αἰτωλικοῦ.

Αἱ ἀξιολογώτεραι πεδιάδες εἶνε τῆς Λεπενούσ, τοῦ Ἀγρινίου καὶ τῆς Ναυπάκτου. Οἱ κάτοικοι εἶνε ἔμποροι, γεωργοί, ἀλιεῖς, ναυτικοὶ καὶ ποιμένες.

1) Ἐπαρχία Μεσολογγίου (22,910 κ.). Αὕτη κεῖται μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελφού καὶ Εὐήνου καὶ ἔχει πρωτ. τὸ **Μεσολόγγιον** (8,300 κ.), κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς ἐξωτερικῆς λιμνοθαλάσσης. Ἡ πόλις αὕτη ἦτις εἶνε καὶ πρωτ. τοῦ νομοῦ, διὰ σιδηροδρόμου συνδέεται μετὰ τοῦ *Κρουνηρίου*, κειμένου ἀπέναντι τῶν Πατρῶν, καὶ τοῦ Ἀγρινίου.

Τὸ Μεσολόγγιον εἶνε ἔνδοξον ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τὰς τρεῖς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας κατὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα (1822, 1823, 1826) καὶ τὴν ἡρώικὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ (10 Ἀπριλίου 1826). Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν πολιορκίαν ταύτην μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τὴν πείναν, δὲν παρεδόθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ διασχισαντες τὰς ἐχθρικὰς φάλαγγας διεσώθησαν εἰς τὰ ὄρη, ἀφοῦ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν. Οἱ ἐν τῇ πόλει δὲ ἐναπομείναντες ὀλίγοι Ἕλληνες, οἱ πλεῖστοι γέροντες καὶ γυναῖκες, στερούμενοι ἄλλου μέσου ὑπερασπίσεως, ἀνέφλεξαν τὴν πυρίτιδα καὶ ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τῶν Τούρκων ὡς ἔπραξεν ὁ ἦρωας *Καράλης*.

Αἱ πολιορκίαι αὗται καὶ ἡ ἔνδοξος τοῦ Μεσολογγίου ἔξοδος, αἵτινες κατέπληξαν τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἀποτελοῦσι μίαν ἐκ τῶν λαμπροτέρων σελίδων τῆς πατρίδος ἡμῶν ἱστορίας. Ἐκ τῆς μελέτης ταύτης μαθαίνομεν ὅποσον ἅγιον αἶσθημα ὑπέκαίε τὰς καρδίας τῶν πατέρων ἡμῶν, οἵτινες χειμάρρους αἱμάτων ἔχυσαν, ὅπως ἐλευθερώσωσι τὴν μικρὰν ταύτην γωνίαν τῆς ἑλληνικῆς χώρας.

Ἐτέρα πόλις εἶνε τὸ *Αἰτωλικὸν* (3,400 κ.), κείμενον ἐπὶ νησοῦ τῆς ὁμωνύμου λιμνοθαλάσσης, ἔνδοξον ἐπίσης διὰ τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἀντιστάσεις αὐτοῦ, ὅπως καὶ ἡ *Κλείσοβα*.

2) Ἐπαρχία Τριχωνίας (23,780 κ.). Αὕτη κειμένη πρὸς Β τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου πρωτ. ἔχει τὸ *Ἀγρίνιον* (Βραχῶρι 6,600 κ.), ἐν μέσῳ εὐφύρου πεδιάδας, παραγωγῆς καπνόν.

3) Ἐπαρχία Ναυλακτίας (30,560 κατ.), μετὰ φρουρίου ἐνετικοῦ. Ἡ πόλις αὕτη εἶνε ἀνημάστη διὰ τὴν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα κάθοδον τῶν *Ἡρακλειδῶν* εἰς Πελοπόννησον καὶ τὴν νηυμαχίαν *Ἰωάννου τοῦ Αὐστριακοῦ*, καταστρέψαντος τὸν στό-

λον τῶν Τούρκων (1571 μ. Χ.), εἰς ἣν οἱ Ἕλληνας ἔλαβον τὸ σπουδαιότερον μέρος. *Κρουονέριον*, ἀπέναντι τῶν Πατρῶν, σταθμὸς σιδηροδρόμου.

4) Ἐπαρχία Βάλτου (17,370 κατ.). Ἡ ἐπαρχία αὕτη κεῖται πρὸς Δ τῆς Εὐρυτανίας καὶ πρωτ. ἔχει τὸν *Καρθασαράν* (2,300 κατ.), κείμενον ἐπὶ τινος ὄρμου τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ἐξ αὐτοῦ ἐξάγεται μεγάλη ποσότης βαλκανιδίων. *Λεπενου* εἶνε κόμη μικρά, κειμένη ΒΔ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας *Σιράτου*.

5) Ἐπαρχία Ξηρομέρου καὶ Βονίτιος (27,600 κατ.). Αὕτη καταλαμβάνει τὸ Δ τμήμα τῆς Ἀκαρνανίας ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελφίου. Πρωτεύουσα *Βόνιτσα* (1,700 κατ.) ἐπὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Ἀστακὸς καὶ *Μύτικας* εἶνε μικρὰ κῶμαι ἐπὶ κολλήσεων τοῦ Ἰονίου πελάγους.

§ 17. **Νομὸς Εὐρυτανίας** (2,217 □ χιλίμ. 43,670 κατ.). Ὁ νομὸς οὗτος, ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας συνιστάμενος, κεῖται πρὸς Β. τῆς Τριχωνίας καὶ πρὸς Δ. τοῦ Ἀχελφίου. Ἐχει δὲ ὄρος τὸν *Τυμφορησιδὸν* καὶ τὰ ὄρη τῶν Ἀγραφῶν, ἅτινα ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἦσαν τὰ κρησφύγετα τῶν κλεφτῶν. Κατοικεῖται ὑπὸ γεωργῶν καὶ ποιμένων. Πρωτ. ἔχει τὸ *Καρπενήσιον* (2,000 κατ.), πλησίον τοῦ ὁποίου ἐφρονεῦθη ὁ ἥρωας *Μάρκος Βότσαρης* πολεμῶν τοὺς Τούρκους.

2. Η ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΚΑΙ Η ΗΠΕΙΡΟΣ

§ 18. **Διοικητικὴ διαίρεσις.** Τὸ βορειότατον τοῦτο τμήμα τοῦ Ἑλλ. κράτους, διαίρεται εἰς 5 νομούς, εἰς τοὺς ὁποίους συμπεριελήφθησαν καὶ αἱ Β. Σποράδες, ἧτοι 4 ἐν Θεσσαλίᾳ (Λαρίσης, Μαγνησίας, Τρικκάλων καὶ Καρδίτσης) καὶ εἰς ἐν Ἠπείρῳ (Ἄρτης). Ἡ Θεσσαλίς μετὰ μικροῦ τμήματος τῆς Ἠπείρου παρεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1881 δι' αἰματῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου τοῦ 1878. Κατὰ τὴν συνθήκην ταύτην ἔπρεπε νὰ παραδοθῶσι καὶ τὰ *Ἰωάννινα*, ἅτινα ὁμοίως καὶ Τουρκία ἠρνήθη νὰ ἐκχωρήσῃ.

§ 19 **Νομὸς Λαρίσης** (4,202 □ χιλ. καὶ 86,500 κ.).

Ὁ νομὸς οὗτος κεῖται πρὸς Β. τῆς Φθιώτιδος καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Ἦρει ἔχει πρὸς Β. τὸν Ὀλυμπον, πρὸς Α. τὴν Ὀσσαν καὶ τὸ Μαυροβούνιον καὶ πρὸς Ν. τὸ Ναρθάκιον (Κασσιδιάρη). Μεταξὺ τῆς Ὀσσης καὶ Ὀλύμπου κεῖται ἡ κατάφυτος τῶν Τεμπῶν κοιλάς, τὴν ὁποίαν διαρρέει ὁ Πηνειός.

Ποταμοὺς ἔχει τὸν κάτω Πηνειὸν καὶ τὰ παραποτάμια αὐτοῦ Εὐρωπον, Ἐνιπέα κτλ.

Λίμνας ἔχει μέρος τῆς Βοιβηίδος (Κάρλας), τὴν Νεοσωνίδα καὶ Ἀσοκουρίδα. Ἐχει δὲ καὶ πεδιάδας εὐφορωτάτας, αἱ ὅποια παράγουσι σιτηρά, ὄρυζαν καὶ κκπνόν.

Διαιρεῖται δὲ εἰς τὰς ἐξῆς 4 ἐπαρχίας, Λαρίσης, Τίρναβου, Ἀγυιάς καὶ Φαρσάλων.

1) Ἐπαρχία Λαρίσης (40,470 κατ.). Αὕτη ἐξαπλιύεται πρὸς Δ. τῆς Ὀσσης μέχρι τοῦ Πηνειοῦ. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ Λάρισα (15,400 κατ.) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ, πάλιν ἀρχαιοτάτη, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξῆσεν ὁ περιώνυμος τῆς ἀρχαιότητος ἱατρὸς Ἱπποκράτης.

Οἱ πλεῖστοι τῶν Τούρκων αὐτῆς κατοίκων μετὰ τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἀνεχώρησαν, ἡ πόλις ὅμως διαρκῶς προοδεύει καὶ αὐξάνει. Διὰ σιδηροδρόμου συνδέεται μετὰ τοῦ Βόλου, θὰ συνδεθῆ δὲ καὶ μετὰ τῆς Λαμίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐν τῇ κοιλάδι τῶν Τεμπῶν κεῖνται τὰ Ἀμπελιάκια, τὰ ἵποια ἄλλοτε ἦσαν ὀνομαστά διὰ τὰ ὑφάσματα τῶν.

2) Ἐπαρχία Τίρναβου (19,870 κατ.). Αὕτη κεῖται μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ τῶν Τουρκικῶν συνόρων καὶ τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν καὶ πρωτ. ἔχει τὸν Τίρναβον (5,500 κατ.), κείμενον οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώπου (Ἐεριᾶ). Οὗτος ἦτο κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὀνομαστός διὰ τὰ ὑφάσματα του, ὡς καὶ ἡ Ραψάνη ἐν τῇ κοιλάδι τῶν Τεμπῶν.

3) Ἐπαρχία Ἀγυιάς (15,800 κ.). Ἡ μικρὰ αὕτη ἐπαρχία εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς Ὀσσης καὶ πρωτ. ἔχει τὴν Ἀγυιάς (2,400 κ.). Αὕτη ἦν ὀνομαστὴ πρὸ τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως διὰ τὰ ὑφάσματα της. Τὸ Τσάγεζι εἶνε μικρὰ ναυτικὴ κώμη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ.

4) Ἐπαρχία Φαρσάλων (10,400 κ.). Αὕτη ἐξαπλοῦται πρὸς Β. τῆς ἐπαρχίας Δομοκοῦ. Πρωτ. εἶνε τὰ Φέροσαλα ἢ Φόρσαλα (2,000 κ.), κατοικούμενα καὶ ὑπὸ μωαμεθανῶν. Ὑπερ-

τὴν πόλιν σφίζεται πανάρχαιον φρούριον, τὸ ὁποῖον λέγεται ὅτι εἶνε ἡ Φθία, ἡ πατρίς τοῦ Ἀχιλλέως.

§ 20. **Νομὸς Μαγνησίας** (2,020 □ χιλμ. 91,830 κατ.). Ἀπαρτίζεται ἀπὸ τὴν περικλείουσιν τὸν Παγασθητικὸν κόλπον χώραν, ἐν τῇ ὁποίᾳ τὸ ὄρος Πήλιον. Περιλαμβάνει 3 ἐπαρχίας, Βόλου, Ἀλμυροῦ καὶ Σκοπέλου, καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν, ποιμένων καὶ νευτικῶν.

1) Ἐπαρχία Βόλου (70,700 κ.). Ἡ μεγίστη αὕτη τοῦ νομοῦ ἐπαρχία κεῖται πρὸς Ἰ τῆς Βουβηίδος λίμνης καὶ καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ Πήλιον καὶ τὴν Μαγνησίαν. Πρωτεύουσα Βόλος (16,600 κ.). κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ Παγασθητικοῦ κόλπου καὶ ὑπὸ τὸ κατάφυτον Πήλιον. Εἶνε πόλις ἐμπορικωτάτη, σιδηροδρομικῶς συνδεομένη μετὰ τῆς Ἀκρίσης, Καλαμπάκας καὶ τῶν Λεωνίων καὶ Μηλεῶν.

Ἐπὶ τοῦ πολλαχοῦ κατηφύτου καὶ ὑδροφύρου Πηλίου ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ κῶμαι εὐποροὶ. ἐκ τῶν ὁποίων αἱ σημαντικώτεραι εἶνε ἡ Πορταριά, ἡ Μακρονίτσα, ἡ Ζαγορά, ὁ Κισσός, ἡ Τσαγκαράδα, ἡ Ἀργαλαστή, ὁ Λαῦκος, τὸ Προμύριον καὶ ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος.

Ἐν τῇ πεδιάδι κεῖνται αἱ Φεραὶ (Βελεστίνος) ἡ πατρίς τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανστασεως Ρήγα τοῦ Φεραίου. Ἐν γένει ἡ ἐπαρχία αὕτη εἶνε λίαν εὐφορος καὶ παράγει πρὸ πάντων ἔλαιον, μέταξον καὶ ὀπώρας.

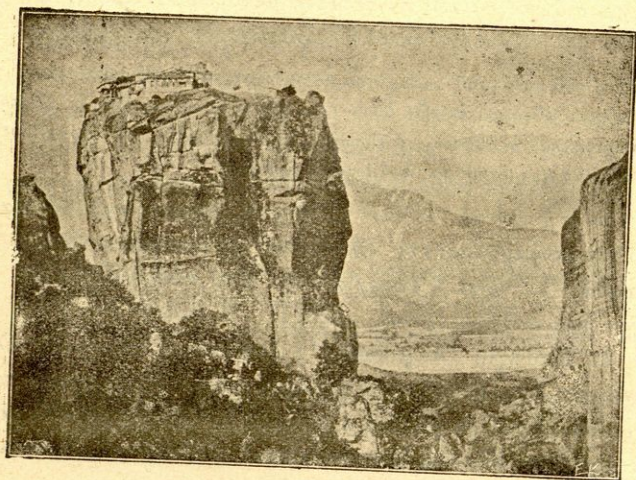
2) Ἐπαρχία Ἀλμυροῦ (12,380 κατ.). Αὕτη καταλαμβάνει τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ Παγασθητικοῦ κόλπου καὶ πρωτ. ἔχει τὸν Ἀλμυρὸν (4,890 κ.) πρὸ τὴν θάλασσαν, παράγοντα ἐξαιρετικὸν καπνόν. Πλησίον κεῖται τὸ Αἰδίτιον, ὅπου καὶ ἡ Κασσαβέτειος γεωργικὴ σχολή.

3) Ἐπαρχία Σκοπέλου (8,750 κατ.) Αὕτη ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν Β. Σποράδων (Σκοπέλου, Σκιάθου καὶ ἄλλων) καὶ πρωτ. ἔχει τὴν Σκόπελον (4,000 κ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. Ἡ πόλις Σκιάθος ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου εἶνε λίαν εὐλίμενος.

§ 21. **Νομὸς Τρικκάλων** (3,059 □ χιλμ. καὶ 96,000 κατ.). Ὁ νομὸς οὗτος κεῖται πρὸς Δ. τοῦ νομοῦ Ἀκρίσης καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Ἀχελώφου καὶ τῶν τουρκικῶν συνόρων. Εἶνε δὲ πολλαχοῦ πεδινὸς καὶ εὐφορος, ἀλλὰ τὸν χειμῶνα λίαν ὑγρὸς, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐλώδης. Διαιρεῖται δὲ εἰς 2 ἐπαρχίας, Τρικκάλων καὶ Καλαμπάκας

Ὅρη ἔχει τὴν Πίνδον (κορυφή Ἴταμος 1,458 μ.) καὶ ποταμούς τὸν ἄνω Πηνειὸν μετὰ τῶν παραποταμίων Ληθαίου (Τρικκαλιανοῦ) καὶ Ἀπιδανοῦ (Φαρσαλίτικου). Κατοικεῖται ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν καὶ ποιμένων.

1) Ἐπαρχία **Τρικήλων** (67,500 κατ.). Καταλαμβάνει τὴν ἐκατέρωθεν τοῦ Ληθίου καὶ Πηνειοῦ πεδινήν χώραν καὶ πρὸς τὰ ΒΑ συνορεύει μετὰ τῶν τουρκικῶν συνόρων. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶναι **Τρίκαλα** (21,150 κ.) ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ληθαίου. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διεξάγεται σημαντικὸν ἐμπόριον μετὰ ξησ, σιτηρῶν καὶ κκπνοῦ καὶ δι' αὐτῆς διέρχεται ὁ ἐκ Βόλου, Φαρσάλων καὶ Καρδίτσῃς σιδηροδρόμος.

Εἰκ. 16. Τὰ Μετέωρα.

2) Ἐπαρχία Καλαμπάκας (28,560 κατ.). Αὕτη κεῖται πρὸς Β τῆς ἐπαρχίας Τρικήλων καὶ πρὸς Β συνορεύει μετὰ τῶν τουρκικῶν συνόρων. Πρωτ. ἔχει τὴν *Καλαμπάκην* (2,300 κατ.) σιδηροδρομικῶς συνδεδεμένην μετὰ τῶν Τρικήλων. Πλησίον ταύτης κεῖνται οἱ ἀπόκρημνοι βράχοι τῶν *Μετεώρων*, ἐπὶ τῶν ὁποίων σφύζονται 7 Μοναί, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀνάβασις γίνεται διὰ δικτυωτῶν σάκκων ἢ διὰ κλιμάκων.

§ 22. **Νομὸς Καρδίτσῃς** (2,532 \square χιλμ. 80,970 κατ.). Ἀπαρτίζεται μόνον ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας ἐξεκλουμένης

πρὸς Ν. τοῦ νομοῦ Τρικκάλων μέχρι τῶν Ἀγράφων καὶ τῆς Πίνδου. Οἱ κάτοικοι εἶνε γεωργοὶ καὶ ποιμένες. Πρωτ. ἡ **Καρδέτσα** (9,450 κατ.) ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Καλέντιου, παραποτάμου τοῦ Πηνειοῦ. Ἄλλα χωρία εἶνε Φανάριον, Κανόλια, Σοφάδες καὶ Παλαμᾶς.

§ 23. **Νομὸς Ἄρτης** (1,390 □ χιλμ. καὶ 39,140 κ.). Ὁ νομὸς οὗτος κεῖται μετὰ τὸν Ἀχελόου καὶ Ἀράχθου, ὅπου καὶ τὰ τουρκικὰ σύνορα καὶ πρὸς Β τῆς ἐπαρχίας Βάλτου. Ἀποτελεῖ δὲ μίαν ἐπαρχίαν τὴν τῆς Ἄρτης, ἧτις εἶνε λίαν ὄρεινὴ, διότι ἐν αὐτῇ ἐξαπλοῦται ἡ δυτικὴ τῆς Πίνδου ὄροστοιχία. Κατοικεῖται ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν καὶ ποιμένων. Πρωτ. εἶνε ἡ Ἄρτα (7,000 κ.) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου, ἡ πάλαι Ἀμβρακία, ἡ πρωτ. τοῦ Πύρρου, τοῦ βασιλέως τῆς Ἠπείρου. Δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Ἀγρινίου καὶ Μεσολογγίου καὶ τοῦ ἐπινείου της Μενιδίου. ΒΑ. τῆς Ἄρτης κεῖται Πέτα, ἐπίσημος διὰ τὰς μάχας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν ἱερόν ἡμῶν ἀγῶνα (1822).

3. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

§ 25. Διοικητικὴ διαίρεσις. Ἡ διὰ τῆς διώρυχος τῆς Κορίνθου ἀπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος χωριθεῖσα Πελοπόννησος (Νῆσος τοῦ Πέλοπος, κοινῶς Μοργιᾶς) εἶνε ὀροπέδιον ὑπὸ ὄρεων περιβαλλόμενον ἔχει δὲ τὰ ΒΔ καὶ Ν αὐτῆς παράλια εὐφορώτατα, τῶν ὁποίων τὸ κλίμα εἶνε γλυκὺ καὶ εὐκρατον.

Τὰ ὑψηλά της ὄρη κατὰ τὸν χειμῶνα εἶνε χιονοσκεπῆ, ἐξ αὐτῶν δὲ πηγάζουσι διάφοροι αὐτῆς ποταμοί. Εἶνε δὲ ἡ Πελοπόννησος χερσόνησος, τὴν ὁποίαν τὰ περικλείοντα αὐτὴν πελάγη Ἰόνιον καὶ Αἰγαῖον διασχίζουσι διὰ κόλπων βυθίων. Διοικητικῶς διακεῖται εἰς 9 νομούς: 1) Ἀχαΐας, 2) Ἡλείας, 3) Τριφυλίας, 4) Μεσσηνίας, 5) Λακεδαιμόνος, 6) Λακωνικῆς, 7) Ἀρκαδίας, 8) Ἀργολίδος καὶ 9) Κορινθίας.

§ 25. **Νομὸς Ἀχαΐας** (3,243 □ χιλμ. καὶ 144,800 κατ.). Ὁ κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινός οὗτος νομὸς, ἐν ᾧ τὰ Ἀρσάνια ὄρη καὶ τὸ Παναχαϊκόν, κατὰλήγει εἰς τοὺς κόλπους Κορινθιακόν καὶ Πατρῶν, ἔνθα καὶ εὐφορώταται πεδιάδες, διαρρέμεναι ὑπὸ χειμαρρῶδων ποταμῶν, ὡς τὸν Βουραϊκόν καὶ

Γλαῦκον (Λεύκαν). Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ ἐμπόρων, βιομηχάνων, γεωργῶν καὶ ποιμένων καὶ διαιρεῖται εἰς 3 ἐπαρχίας, *Πατρῶν*, *Λιγυαλείας* καὶ *Καλαβρύτων*. Τὸ κύριον προϊόν εἶνε Κορινθιακὴ σταφίς. Σιδηρόδρομος συνδέει μετὰ τῆς Κορίνθου καὶ Ἀθηνῶν τὸ Αἶγιον, τὰ Καλάβρυτα καὶ τὰς Πάτρας.

1) Ἐπαρχία Πατρῶν (78,400 κατ.). Αὕτη ἐξαπλοῦται ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ Ἐρυμάνθου καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶνε αἱ **Πάτραι** (38,000 κατ.) κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου.

Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ πόλις ἐξηπλοῦτο ἐπὶ τῆς Ν πλευρᾶς τοῦ γηλόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἐνετικὸν φρούριον (ἡ Ἄνω πόλις). Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως δὲ τοῦ κράτους ἐξετάθη μέχρι τῆς θαλάσσης (Κάτω πόλις) καὶ κατέστη διὰ τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων τῆς ἡ δευτερεύουσα τοῦ κράτους πόλις. Εἶνε κανονικῶς ἐκτισμένη, ἔχρουσα εὐθείας ὁδοῦς, καὶ ἠλεκτρικοῦς τροχιοδρόμους, φωτισμὸν διὰ φωταερίου καὶ τεχνητὸν διὰ κυματοθραύστου λιμένα.

Ὁ ἐν Ἀγίᾳ Λαύρᾳ τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ὑψώσας *Γερμανὸς* ἦτο ὁ Μητροπολίτης τῶν Παλαιῶν Πατρῶν, αἰτινὸς οὕτω τότε ἐκαλοῦντο.

Χωρία τῆς ἐπαρχίας εἶνε *Ἐγλυκάς*, *Ἀγ. Βασίλειος*, *Κάτω Ἀχαῖα*, *Χαλαρόβιτσα*, *Καστρίτσιον*, *Προστοβίτσα* κτλ.

2) Ἐπαρχία Αἰγυαλείας (21,500 κ.). Κεῖται πρὸς Α. τοῦ Παναχαϊκοῦ κατὰ μῆκος τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Πρωτ. ἔχει τὸ *Αἶγιον* (κοινῶς *Βοστίτσαν*) (8,000 κατ.) ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ὅπερ παράγει ἐξαιρέτον σταφίδα.

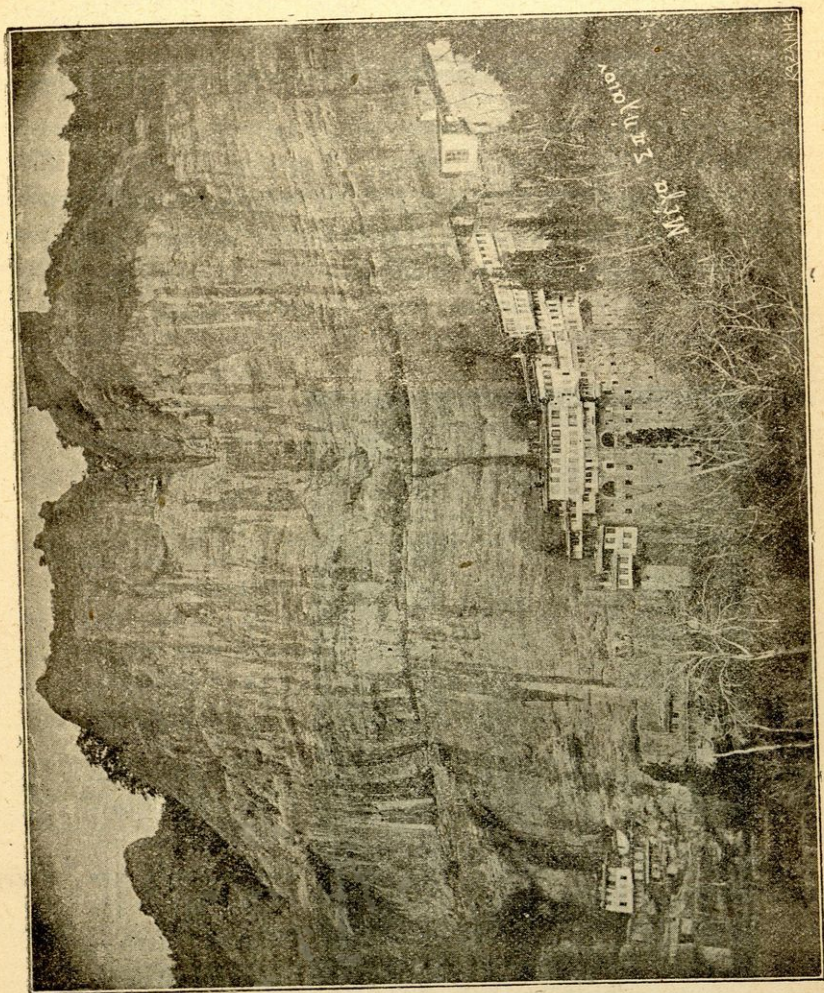
Πλησίον ταύτης ἔκειτο ἡ *Ἐλίκη*, ἡ ὁποία τῷ 373 π. Χ. τὴν νύκτα κατεποντίσθη αὐτανδρὸς ὑπὸ σεισμοῦ. Τότε καὶ ἡ πόλις *Βοῦρα* κατεκρημνίσθη εἰς χάσμα γῆς καὶ ἐξηφανίσθη.

Ἡ Ἀκράτα εἶνε κώμη εὐπορος καὶ οἱ *Ταξιάρχαι* μονὴ ὀνομαστὴ διὰ τοὺς εὐπαιδεύτους μοναχοὺς τῆς *Διακοφτῶν* παρὰ τὸ στόμιον βθείας χαράδρας, διὰ τῆς ὁποίας ἀνέρχεται ὁ εἰς Καλάβρυτα φέρων ὀδοντωτὸς σιδηρόδρομος.

3) Ἐπαρχία Καλαβρύτων (45,000 κατ.). Ἡ ἐπαρχία αὕτη κεῖται πρὸς Ν. τῆς Αἰγυαλείας καὶ πρὸς Α. τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν. Πρωτ. ἔχει τὰ *Καλάβρυτα* (1400 κ.) ἐν μέσῳ κοιλάδος τῶν Ἀροανίων ὀρέων.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην πλησίον τοῦ ὀδοντωτοῦ σιδηροδρόμου κεῖται τὸ *Μίγα Σπήλαιον*, μονὴ μεγάλη καὶ πλουσία. Εἶνε δὲ ἐκτισμένη

έντος σπηλαίου καὶ διασώζει ὁνομαστὴν τῆς Θεοτόκου εἰκόνα. Τὸ Μέγα Σπήλαιον, προσβλήθην κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1827 ὑπὸ τοῦ Ἰμβρατῆ Παισαῖ, ἐσώθη τῆς καταστροφῆς ὡς ἐκ θαύματος.

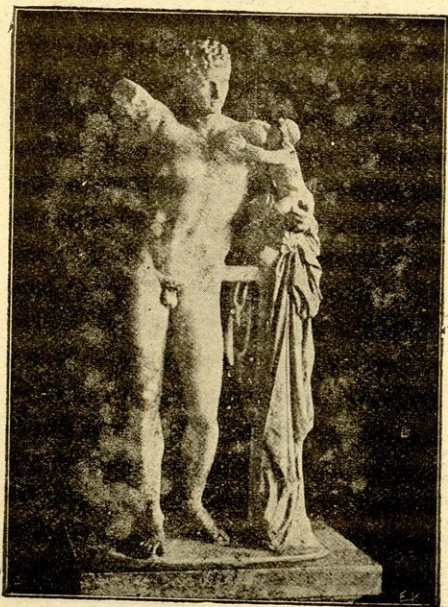

Εἰκ. 17.—Μέγα Σπήλαιον.

Ἐτέρα μονὴ ἐπίσης ὀνομαστὴ εἶνε ἡ τῆς Ἀγίας Λαύρας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Μητροπολίτης Πηλκιῶν Πατρῶν Γερμανὸς μετὰ τοῦ Ζαΐμη, Λόντιου καὶ ἄλλων ὕψωσε τὴν 25 Μαρτίου 1821 τὴν σημειάν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ ἱερὰ αὕτη σημαίη, ἣτις

ἦτο τὸ περικέλευσμα τῆς ὠρχίης πύλης, σφίζεται ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τῆς μονῆς.

§ 26. Νομὸς Ἡλείας (1,832 □ χιλίῳμ. 91,500 κάτ.). Ὁ νομὸς οὗτος συνιστάμενος ἐκ τῆς ὁμώνυμου ἐπαρχίας, εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινὸς καὶ μόνον πρὸς Α. ἔχει τὴν Φολοῖαν (Κάπελλην 688 μ.). Πατρῶδες ἔχει τὸν Πηγεῖον (ποτ. Γαστούνης) καὶ κατὰ τὰ νότια αὐτοῦ σύνορα τὸν Ἀλφειὸν, ἐφ' οὗ ἠγέρθη σιδηροδρομικὴ γέφυρα. Οἱ κάτοικοι εἶνε ἔμποροι, γεωργοὶ καὶ ποιμένες. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶνε Πύργος (12,700 κάτ.), ἐν μέσῳ κατακλύτου ὑπὸ σταφιδαμπέλων πεδιάδος, πόλις πλουσίη, σιδηροδρομικῶς συνδεομένη μετὰ τῶν Πατρῶν, τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Κατακόλου, τῆς ἀρχίας Ὀλυμπίας, τῆς Κυπκρισσίας καὶ τοῦ Μελιγαλά.

Εἰκ. 18.—Ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους.

ποία ἐτελέοντο ἀνὰ τετραετίαν οἱ περιβόητοι εἰς τὴν ἀρχαιότητα Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Ἐνταῦθα ἀνευρέθησαν ἡ Νίκη τοῦ Παιωνίου καὶ ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλους, δύο ἀγάλματα ἐξαι-

“Ἄλλαι κῶμαι εὐποροὶ εἶνε ἡ Γαστούνη καὶ τὰ Λεχαιὰ μετὰ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Κυλλήνης, πρὸς Ν. τῆς ὁποίας κεῖνται τὰ ὁμώνυμα λουτρά (τοῦ Αἰντζη). Προσέτι Ἀμαλιάς, Δίβρη, Μακωλάς, ὅπου καὶ τὰ κτήματα τοῦ βασιλικῷ Διαδόχου. Ἄρδαβις καὶ Λάλα.

Εἰς ἀπόστασιν μιᾶς] σιδηροδρομικῆς ὥρας] ἀπὸ τοῦ Πύργου παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ κεῖνται τὰ ἀνασκαφέντα ἐρείπια τῆς Ἱερᾶς Ἄλτιος, ἐν τῇ ὁ-

σίας τέχνης, τὰ ὅποια φυλάσσονται μετ' ἄλλων ἱεραϊκῶν ἐν τῷ ἐκεῖ Μουσεῖῳ.

§ 27. **Νομὸς Τριφυλίας** (1,614 □ χιλμ 86,500 κ.). Οὗτος ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἀλφειοῦ φθάνει μέχρι τῆς Πυλίας καὶ διαιρεῖται εἰς 2 ἐπαρχίας, *Τριφυλίας* καὶ *Ὀλυμπίας*, κατοικουμένως ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν καὶ ποιμένων Ὄρη ἔχει τὴν *Μίνθην* (κ. Βουνόκαν), τὸ *Λύκαιον* (Δικφόρτι), τὰ *Νόμια* (Τετραζι) καὶ τὰ ὄρη τῆς *Κυπαρισσίας* (Ψυχρόν, Σέεσαν). Ποταμούς ἔχει τὸν Ἀλφειὸν καὶ τὴν χειμακρῶδη *Νέδαν*, χυνομένους εἰς τὸν Κυπαρισσιακὸν κόλπον.

1) Ἐπαρχία *Τριφυλίας* (50,400 κατ.), Αὕτη ἐξαπλοῦται πρὸς Ν. τῆς *Νέδας* καὶ πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας ἔχει τὴν *Κυπαρισσίαν* (6,500 κατ.), 20 λεπτά τῆς ὥρας ἀπέχουσαν τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου καὶ μαγευτικῶς ἐκτισμένην ἐπὶ τῆς Δ. πλευρᾶς τοῦ ὄρους Ψυχροῦ.

Φιλιατὰ (9,700 κατ.) πόλις εὐπορος, οὐχὶ μακρὰν τῆς θαλάσσης ἐν μέσῳ ἀμπελώνων *Γαργαλιάνοι* (5,070 κατ.), ἐπὶ ὠραίας τοποθεσίας. Ταύτης ἐπίνειον εἶνε *Μαραθούπολις* πρὸ τῆς νησίδος *Πρώτης*. *Λιγούδιστα* (2,600 κ.) κώμη εὐπορος.

2) Ἐπαρχία *Ὀλυμπίας* (36,100 κατ.) Αὕτη ἐξαπλοῦται μεταξὺ Ἀλφειοῦ καὶ *Νέδας* καὶ πρωτ. ἔχει τὴν Ἀνδριότσιαν (2,150 κατ.) ἐντὸς καταφύτου κοιλάδος τοῦ Λυκαίου. Πρὸς Ν ταύτης ἐν μέσῳ λαμπρᾶς τοποθεσίας κεῖνται τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος τῶν Βασσῶν. Πρὸς τὰ ΝΔ. τούτων εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας εὐρίσκεται τὸ χωριὸν *Παύλιτσα* καὶ πλησίον τούτου τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως *Φιγαλείας*. Ἡ Ἀγουλιτίτσα, κώμη εὐπορος κεῖται μεταξὺ τοῦ Ἀλφειοῦ καὶ τῆς ὁμωνύμου λιμνοθαλάσσης.

§ 28. **Νομὸς Μεσσηνίας** (1727 □ χιλμ. καὶ 110,350 κατ.). Ὁ Νομὸς οὗτος ἐξαπλοῦται πρὸς Α τοῦ νομοῦ Τριφυλίας, καταλαμβάνων καὶ τὴν Μεσσηνιακὴν χερσόνησον. Διαιρεῖται εἰς 3 ἐπαρχίας *Καλαμῶν*, *Μεσσηνίας* καὶ *Πυλίας*, καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἐμπόρων, βιομηχάνων, γεωργῶν καὶ ποιμένων.

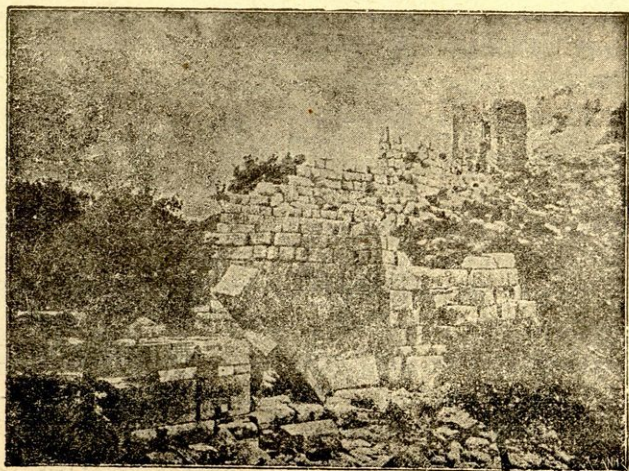
Ὄρη ἔχει τὴν *Μαθίαν* (Λυκοδήμην), καταλήγουσαν εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀκρίταν (Κάβο Γάλλο) καὶ μέρος τῆς Δ πλευρᾶς τοῦ Ταυγέτου, ποταμούς δὲ τὸν *Πάμισον* καὶ τὸν *Νέδαινα*, χυνομένους εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον.

Αἱ πεδιάδες τῶν Καλαμῶν, τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς Πυλίας εἶνε εὐφορώταται καὶ κατάρφτοι ὑπὸ σταφιδαμπέλων, συκεῶν, συκομορεῶν καὶ ἔλαιων.

1) Ἐπαρχία Καλαμῶν (40,000 κατ.). Αὕτη ἐξαπλοῦται πρὸς Β τοῦ μυχῷ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶνε **Καλάμι** (12,300 κατ.), ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Νέδωνος, 20 λεπτά τῆς ὄρας μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἔχουσα ἀξιόλογοι βιομηχανίαν μεταξίνων ὑφασμάτων καὶ παράγουσα σταφίδας, σῦκα, ἔλαιον, πορτογάλια κτλ. Αἱ Καλάμι εἶνε ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ πόλις, ἣτις κατὰ τὴν ἐπαναστασιν ἡμῶν (2^η Μαρτίου 1831) ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ *Πετρόμπεη*.

Διὰ σιδηροδρόμου συνεδέθη μετὰ τῆς Τριπόλεως, τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Κυπαρισσίας καὶ τοῦ Πύργου. Χωρία ὑπορὰ τῆς ἐπαρχίας Καλαμῶν εἶνε *Σίτσοβα*, *Ἀρφαρὰ* καὶ *Ἀσλάναρα*. Ἡ *Πολιανή* εἶνε ἐπίσημοι διὰ τὰς πρὸς τὸν Ἰβραὶμ πασσᾶν μάχας τῶν Ἑλλήνων.

2) Ἐπαρχία Μεσσηνίας (44,300 κ.). Ἡ Μεσσηνία ἐξαπλοῦται πρὸς Δ τοῦ Παμίστου. Πρωτεύουσαν ἔχει τὴν *Μεσσηνίην* ἢ *Νησίον*, (6,200 κ.) παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Παμίστου, ὡς νῆσον ἐξέχουσαν τῆς περὶξ εὐφύρου χώρας, ἣτις εἶνε κατάρφτος.

Εἰκ. 19. — Ἐρείπια Ἀρχαίας Μεσσηνίας.

Κώμη τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶνε *Μανιομάτι* παρὰ τὰ εἰρήπια τῆς ἀρχαίας Μεσσηνίας καὶ ὑπὸ τοὺς πρόποδας τῆς Ἰθάμης (κοινῶς Βουλ-

κάνου), ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει ἀρχαία ἀκρόπολις. Προσέτι Ἀνδροῦσα, Μείγαλας καὶ Διαβολίτσιον ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου Καλαμῶν—Τριπόλεως.

3) Ἐπαρχία Πυλίας (35,200 κατ.). Αὕτη καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὴν Μεσσηνιακὴν Χερσόνητον. Πρωτ. Πύλος (Νεό-καστρον ἢ Ναβαρῖνον, 2,000 κατ.) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ νοτίου στομίου τοῦ ὁμωνύμου λιμένος, τὸν ὁποῖον προφυλάσσει τοῦ πελάγους ἡ νῆσος Σφακτηρία.

Ὁ λιμὴν οὗτος ἐγένετο ὀνομαστός, διότι ἐντὸς αὐτοῦ οἱ ἠνωμένοι στόλοι, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας κατέστρεψαν τῷ 1827 τοὺς στόλους τοῦ Σουλτάνου καὶ Ἰβραήμ πασσᾶ

Καὶ ἡ νῆτος Σφακτηρία εἶνε ὀνομαστή, διότι οἱ ἐν αὐτῇ ὀχυρωθέντες Ἕλληνες ἡρωϊκῶς ἀντέστησαν κατὰ τῆς στρατιᾶς καὶ τοῦ στόλου τοῦ Ἰβραήμ πασσᾶ. Τότε ὡς ἐκ θαύματος μετὰ ἡρωϊκῶν ἀγῶνα ἐσώθη τὸ πλοῖον τοῦ Τσαμαδοῦ Ἄρτε, ὅπερ ἐξῆλθε τοῦ λιμένος διασχίσαν τὸν ἐχθρικὸν στόλον. Τὸ πλοῖον τοῦτο σῶζεται ἐν τῷ ναυστάθμῳ.

Κορώνη μετὰ φρουρίου. Μανιάκι ΒΑ. τῆς Πύλου, ἔνθα τῷ 1825 ἔπεσεν ὁ Παπαφλέσσας ἡρωϊκῶς πολεμῶν κατὰ τῶν Τούρκων. Μεθώνη πόλις ἀρχαία, ἐν τῷ λιμένι τῆς ὁποίας ὁ Μιαούλης ἔκαυσε πλοῖα τουρκικὰ.

§ 9. Νομὸς Λακεδαίμονος (3,340 □ χιλμ. καὶ 85,000 κατ.). Ὁ Νομὸς οὗτος κεῖται μεταξὺ τῶν ὄροστοιχῶν Ταυγέτου καὶ Πάροντος, καταλαμβάνων καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, καταληγοῖσθαι εἰς τὸ ἀκρωτήριον Μαλέα. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν καὶ ποιμένων καὶ διαιρεῖται εἰς 2 ἐπαρχίας, Λακεδαίμονος καὶ Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς. Πρὸς Β. ἐξαπλοῦται τὸ ὄροπέδιον τῆς Ἀρκαδίας, ὅθεν πηγάζει ὁ Εὐρώτας. Οὗτος διαρρέει κοιλάδα κητάφου ὑπὸ ἐλαιῶνων καὶ ἄμπελῶνων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον διὰ χώρας ἐλώδους, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔκειτο τὸ ἀρχαῖον Ἔλος, ἡ πατρὶς τῶν Εἰλώτων, τῶν δούλων τῆς Σπάρτης.

Ἀνατολικῶς τοῦ νομοῦ ἐξαπλοῦται ὁ Πύμων (Μαλεῶν), ὅστις καταλήγει διὰ τῶν ὄρεων τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς εἰς τὸ ἐπικίνδυνον εἰς τὰ πλῆτᾳ ἀκρωτήριον τῶν Μαλεῶν, ευτικῶς ἐκ τμήματος τοῦ Ταυγέτου

1) Ἐπαρχία Λακεδαίμονος (58,200 κ.). Αὕτη καταλαμβάνει ἅπασαν σχεδὸν τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ Σπάρτη (4,200 κατ.), κτισθεῖσα τῷ 1834 πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα, ἐν τῇ

περιοχῆ τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, τῆς ὁποίας ὀλίγιστα εἰρηπια σφύζονται.

Μιστρᾶς ἐπὶ τῆς Α πλευρᾶς τοῦ Ταυγέτου. Ὁ Μιστρᾶς κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἦτο πόλις πλουσία καὶ μεγάλη, τώρα δὲ μικρὸν χωρίον, ἐν τῷ ὁποίῳ σφύζονται πολλὰ κτίρια βυζαντινά. Ἄλλα χωρία τῆς Λακεδαιμόνου εἶνε Σκλαβοχώριον, Βρουλιᾶς, Λεθέσσοι, Ἀράχωβα καὶ Βρέσθενα.

2) Ἐπαρχία Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (26,700 κατ.). Αὕτη καταλαμβάνουσα ὁλόκληρον τὴν ὁμώνυμον Χερσονήσον, καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Μαλεάς. Πρωτ. ἔχει τοὺς Μολάους (1,500 κατ.). Ἐπὶ νησουλίου τοῦ Μυρτώου πελάγους κεῖται ἡ Μονεμβασία, ὀνομαστὴ τὸ πάλαι διὰ τοὺς οἴνους τῆς, διὰ γεφύρας συνδεομένη μετὰ τῆς στερεᾶς.

§ 30 **Νομὸς Λακωνικῆς** (1,185 □ χιλμ. 62,810 κατ.). Οὗτος καταλαμβάνων τὴν Λακωνικὴν Χερσονήσον καὶ τὴν νῆσον τῶν Κυθήρων, εἶνε ὄρεινός, διότι ἐν αὐτῷ ἐξαπλοῦται τὸ ἐκ μαρμάρου συνιστάμενον τμήμα τοῦ Ταυγέτου. Διαίρεται δὲ εἰς 3 ἐπαρχίας, Γιθίου, Οἰτύλου καὶ Κυθήρων, καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν, ναυτικῶν καὶ ποιμένων.

1) Ἐπαρχία Γιθίου ἢ Ἀνατολικὴ Μάνη (18,840 κατ.). Ἐξαπλοῦται ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου. Πρωτ. ἔχει τὸ **Γύθειον** (ἢ Μαρθωνῆτι 4,000 κατ.), ἐπίνειον τῆς Σπάρτης, κείμενον ἐπὶ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου καὶ συνδεόμενον μετ' αὐτῆς δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ. Ὁ Πολύραβος εἶνε μικρὸν χωρίον, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ Ἕλληνες γενναίως ἀπέκρουσαν τὸν Ἰβραῆμ Πατσᾶν (28 Αὐγούστου 1826).

2) Ἐπαρχία Οἰτύλοι ἢ Δυτικὴ Μάνη (31,700 κατ.). Αὕτη κατέχει τὸ Δ. τμήμα τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου καὶ πρωτ. ἔχει τὴν **Τσίμοβαν** ἢ **Ἀρεόπολιν** (2,000 κατ.) ἐπὶ τῶν Δ. ὑπωρειῶν τοῦ Ταυγέτου παρὰ τὸν ὄρμον **Λιμένιον**. Ἄλλα χωρία εἶνε **Οἰτύλον**, **Καρδαμύλη**, **Πύργος**.

3) Ἐπαρχία Κυθήρων (12,300 κατ.). Αὕτη συνίσταται ἐκ τῶν νήσων Κυθήρων καὶ Ἀντικυθήρων, ἄλλοτε ὑπαγομένων εἰς τὸ **Ἴόνιον Κράτος**. Πρωτ. ἡ κώμη **Κύθηρα** (800 κατ.), τῆς ὁποίας ἐπίνειον **Καφάλιον**. Ἐν τῷ βυθῷ τῆς παρακειμένης θλάσσης ἀνεκλύφθησαν ἀγάλματα ὄρειχάλκινα καὶ μαρμαρίνα, ἐξόχου τέχνης, κατατεθέντα ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις Μουσεῖῳ.

§ 31. **Νομὸς Ἀρκαδίας** (4,301 □ χιλμ. 167,000 κατ.).

Ἡ Ἀρκαδία κατέχει τὸ κεντρικὸν τῆς Πελοποννήσου μέρος καὶ φθάνει πρὸς Α. μεχρὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ γεωργῶν, ποιμένων, βιομηχάνων καὶ ἐμπόρων καὶ διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας, *Μαντινείας*, *Κυνουρίας*, *Γορτυνίας* καὶ *Μεγαλοπόλεως*.

Τὸ ὄροπεδιον τῆς Ἀρκαδίας πρὸς Β. συνάπτεται μετὰ τῶν Ἀρκαδίων ὄρέων καὶ τῆς Κυλλήνης, πρὸς Α. δὲ ἐρίζεται ὑπὸ τοῦ Λυρκείου, τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ τοῦ Παρθενίου. Εἰς τούτου τὰς καταβάθρας χύνεται τὸ Σαραταπόταμον. Πρὸς Α. τῆς Δημητσάνης ὑψοῦται τὸ ὄρος *Μαίναλον*.

Ἀπὸ τοῦ Ἀρκαδικοῦ ὄροπεδίου πηγάζουσι διάφοροι ποταμοὶ τῆς Πελοποννήσου (Ἄλφειδος, Λάδων, Πάμισος, Εὐρώτας), μετ' αὐτοῦ δὲ συνάπτονται αἱ ὄρεστικαὶ τοῦ Ταῦρέτου καὶ τοῦ Πάροντος. Τὰ πεδία τῆς Μαντινείας, Τεγέας καὶ Μεγαλοπόλεως εἶνε εὐφορα, ἐπὶ τῶν ὁποίων καλλιεργοῦνται σιτηρὰ καὶ ἄμπελος.

1) Ἐπαρχία Μαντινείας (58,500 κ.). Ἐξαπλοῦται πρὸς Δ. τοῦ Παρθενίου καὶ Ἀρτεμισίου. Ἡ **Τρίπολις** (10,500 κατ.) εἶνε ἡ πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας, ἥτις ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βιλαγιείου (ἢ τοῦ νομοῦ) τῆς Πελοποννήσου, κυριευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1821. Εἶνε δὲ πόλις βιομήχανος (σιδηρουργικῆς, ὑφαντουργικῆς καὶ χαλκευτικῆς) καὶ γεωργικῆ τῆς κεντρικῆς Πελοποννήσου, διὰ σιδηροδρόμου συνδεομένη μετὰ τοῦ Ἀργους, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Καλαμῶν.

Τοῖσι πρὸς Δ. πρόποδες τοῦ Ἀρτεμισίου, καὶ πρὸς Δ. τούτων τὰ ἐρείπια τῆς Μαντινείας (Μαλαιόπολεως), πλησίον τῆς ὁποίας αἱ Θιβαῖοι ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας, ἐφρονεῦθη δὲ καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας (362 π. Χ.).

Τὸ Δεβίδιον εἶνε χωρίον ὀνομαστὸν διὰ τὴν πρώτην τῶν Τούρκων ὑποχώρησιν ἐνώπιον τῶν ἐπαναστατησάντων Ἑλλήνων (1821). Ἐπίσης ὀνομαστὸν εἶνε καὶ τὸ Βαλιέσιον, διότι ἐν αὐτῷ ὀχυρωθέντες οἱ Ἕλληνες μετὰ τοῦ ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνη καὶ Ἀντώνιον Μαυρομιχάλην εἰς βοήθειαν ἐλθόντος ἐπιλοῖπου ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπέκρουσαν καὶ εἰς ἄτακτον φυγὴν ἔτρεψαν 6,000 Τούρκους καὶ Ἀλβανούς (13 Μαΐου 1821) καὶ ἕκτοτε θάρρος μέγα ἔλαβον.

Καλιτζαὶ εἶνε ἐπίσης μ. κρὸν χωρίον ὀνομαστὸν, διότι πλησίον αὐτοῦ κεῖται ἡ Μονή, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνῆλθεν ἡ πρώτη τῆς Πελοποννήσου Γενουσία (1821).

2) Ἐπαρχία Κυνουρίας (33,400 κατ.). Ἡ ἐπαρχία αὐ-

τη κεῖται μεταξὺ Πάρνωνος καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου. Πρωτ. αὐτῆς εἶνε τὸ Λεωνίδιον (3,700 κατ.), τὸ ὅποσον δὲν ἀπέχει πολὺ τῆς θαλάσσης. Ἐνταῦθα καὶ εἰς ἄλλα τινα χωρία ὁμιλεῖται ἡ *Τσακωνικὴ διάλεκτος*.

Ἄλλα χωρία εἶνε ὁ Ἅγιος Πέτρος ἐπὶ τοῦ Πάρνωνος. Δολιὰρὰ ὀνομαστά, διότι ἐντὸς αὐτῶν ὁ Νικηταρῶς κατετρόπωσε τοὺς Τούρκους (17—18 Μαΐου 1821).

Παράλιον Ἄστρους ἐπὶ κολπίσκου τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ Ἄστρους ἢ *Ἀϊγαντίτικα Καλύβια* εἰς τὸ ἄκρον εὐφύρου πεδιάδος. Ἐνταῦθα συνῆλθεν ὑπὸ τὸν *Πετρόμπειην* ἢ δευτέρα *ἔθνικὴ συνέλευσις* (1823).

3) Ἐπαρχία Γορτυνίας (52,000 κατ.). Αὕτη κεῖται πρὸς Α. τῆς Ἡλείας καὶ πρὸς Ν. τῶν Καλαβρύτων. Πρωτ. *Δημησιόνα* (2,400 κατ.) ἢ πατρὶς τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' τοῦ ἀπαγχονισθέντος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ τοῦ Μητροπολίτου Πηλκιδῶν Πατρῶν Γερμανοῦ, τοῦ ὑψώσαντος ἐ. Ἀγία Λαύρα τῷ 1821 τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας.

Ἄλλα κῶμαι εἶνε Ζάτουρα, Στεμνίτσα, Βαλτεσινῆκος, Βυτίνα, ἔχουσα γεωργικὸν σταθμὸν, καὶ Καρύταινα.

4) Ἐπαρχία Μεγαλοπόλεως (23,300 κατ.). Κεῖται πρὸς Ν. τῆς Γορτυνίας καὶ πρωτ. ἔχει τὴν *Μεγαλόπολιν* ἢ κοινῶς *Σινάνον* (1,450 κατ.) παρὰ τὸν Ἐλισσιῶνα, παραπόταμον τοῦ Ἀλφειοῦ· πλησίον ταύτης κεῖνται τὰ ἐρείπια τοῦ ἀρχαίου θεάτρου τῆς ὑπὸ Ἐπαμεινώνδου κτισθείσης ἀρχαίας Μεγαλοπόλεως. Τὸ *Λεοντιάριον* παράγει οἶνον ἐξάριστον.

§ 32. **Νομὸς Ἀργολίδος** (2,859 □ χιλμ. 80,700 κατ.). Ὁ νομὸς οὗτος ἐξκploῦται πρὸς Α. τῆς Ἀρκαδίας, περιλαμβάνων τὴν Ἀργολικὴν Χερσόνησον καὶ τὰς νήστους Ὑδραν, Σπέισας καὶ Πόρον.

Κατοικεῖται ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν, ναυτικῶν καὶ ποιμένων, καὶ διαίρεται εἰς 5 ἐπαρχίας, *Ναυπλίας*, Ἄργους, Ὑδρας, Τροιζηνίας, Σπεισιῶν καὶ Ἐρμιονίδος.

Ὅρη αὐτοῦ εἶνε τὸ Λύρκειον, τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ τὸ Παρθένιον, χωρίζοντα τὴν Ἀργολίδα ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν. Προσέτι τὸ Ἀραχναῖον ἐν τῇ Ἀργολικῇ χερσονήσῳ. Λίμνης ἔχει τὴν ἐλῶδη *Λέρονην*, ἀπέναντι τοῦ Νκυπλίου, ἔπου οἱ *Μύλοι*. Οἱ ποταμοὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἀτίμωτοι καὶ χειμερρώδεις, τὸν χειμῶνα ἰδίως φέροντες, πεδία δὲ κτίει λόγου εἶνε τὸ *Πολύδροπον Ἀργο-*

Λικόν πεδίον, ἐν τῷ ὁποίῳ καλλιεργεῖται ἐξαιρετός κικνός καὶ σταφίς.

1) Ἐπαρχία Ναυπλίας (18,700 κκτ.). Αὕτη κατέχει τὴν ΒΑ πλευρὰν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Σαρωνικοῦ. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶνε **Ναῦπλιον** (5,800 κκτ.), ἐπὶ μακρᾷ βραχίονι χερσονήσου τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, σιδηροδρομικῶς συνδεδεμένον μετὰ τοῦ Ἄργους καὶ ὠχυρωμένον διὰ τείχους κατὰ τὸ πλεῖστον κατὰ-δραφισθέντος. Ὑπῆρξε δὲ τὸ Ναύπλιον ἡ πρώτη πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου μέχρι τοῦ 1834.

Τῆς πόλεως τοῦ Ναυπλίου ὑπέρκεινται ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου (215 μέτρα ὕψους) τὸ φρούριον *Παλαμῆδιον*, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἡμῶν ἐκυρίευσεν ὁ Σιαϊκόπουλος τὴν 10 Νοεμβρίου 1822, καὶ κατωτέρω ἡ Ἀκροναυλία (Ἴτς-Καλέ). Ἐντὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι στρατῶνες καὶ φυλακαὶ. Ἀπέναντι τῆς πόλεως ἐπὶ μικρᾷ νησίδῳ κεῖται τὸ μικρὸν φρούριον *Μπουρτζι* τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἡμῶν ἦτο ἡ ἔδρα τῆς Κυβερνητικῆς ἐπιτροπείας. Ἡ *Πρόνοια* (1,500 κκτ.) εἶνε προάστειον τοῦ Ναυπλίου.

Εἰς μιᾷς ὥρας ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς πόλεως σφῶνται Κυκλώπεια τεῖχη τῆς προϊστορικῆς πόλεως *Τρίνθος* ἐξ ὀγκωδεδαστάτων λίθων. Πλησίον τούτων ὑπάρχει γεωργικὴ σχολή, διότι ἡ πεδιάς εἶνε εὐφορος καὶ καλῶς καλλιεργημένη.

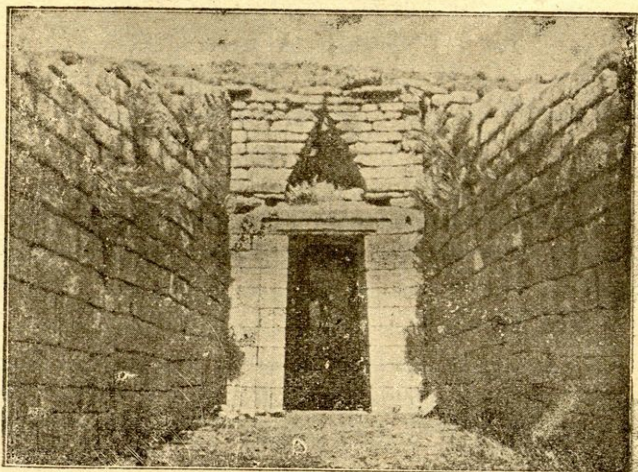
Πλησίον τῆς παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ὅπου οὗτος καλεῖται Ἐρμιονικός κόλπος, πρὸς Α τοῦ Ναυπλίου κεῖται ἡ *Νέα Ἐπίδαυρος*, ἐπίσημος διὰ τὴν πρώτην τῶν Ἑλλήνων ἐθνικὴν συνέλευσιν (15 Ἰανουαρίου 1832), ἡ ὁποία ἐκήρυξε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Εἰς ἀπόστασιν μιᾷς ὥρας ἀπὸ τῆς Νέας Ἐπιδάουρου κεῖται ἡ Παλαιὰ Ἐπίδαυρος, ἡ ὁποία ἦτο ὀνομαστὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ὁ ναὸς οὗτος, τὸ στάδιον καὶ τὸ θέατρον πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνεσκάφησαν, κεῖνται δὲ ἐντὸς κοιλάδος 2 1/2 ἕως 3 ὥρας μακρὰν τῆς Ἐπιδάουρου καὶ δι' ἀμαξίτου ὁδοῦ συνδέονται μετὰ τοῦ Ναυπλίου.

Ἐπαρχία Ἄργους (27,700 κκτ.). Κεῖται πρὸς Δ τῆς Ναυπλίας καὶ πρωτ. ἔχει τὸ Ἄργος (10,000 κκτ.) παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους (290 μέτρ. ὑψηλοῦ), ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖ-

ται ἡ Ἀκρόπολις Λάρισα. Τὸ Ἄργος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο πόλις ἰσχυρά.

Ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς ὁδοῦ μεταξὺ Ἄργους καὶ Κορίνθου κεῖται ἡ σιδηροδρομικὴ στάσις Μυκῆναι-Φίχια, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀμαξιτός ὁδὸς φέρεται πρὸς τὰ ἐρείπια τῶν Μυκηναίων. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο πατρίς τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὴν ὁποίαν ὁ Ὅμηρος καλεῖ πολύχρονον. Ἐντὸς αὐτῆς εὐρέθησαν πανάρχαιοι θολωτοὶ τάφοι ἐκ τῶν ὁποίων ὀλόκληρος διεσώθη ὁ λεγόμενος Θησαυρὸς τοῦ Ἀτρείως.

Εἶκ. 20.—Θησαυρὸς τοῦ Ἀτρείως

Ἄνωθεν τῆς πόλεως ἐπὶ λόφου σφύζεται ἡ Ἀκρόπολις τῶν Μυκηναίων, τὴν ὁποίαν περιβάλλει Κυκλώπειον τεῖχος. Τοῦτου ἡ κυρία πύλη φέρει ἄνωθεν τὸ ὄνομαστὸν Ἀνάγλυφον τῶν Λεόντων.

Ἐν τῇ Ἀκρόπολει ταύτῃ ἀνεσκάφησαν προϊστορικοὶ τάφοι, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐρέθησαν διάφορα χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ ὀρειχάλκινα ἀγγεῖα, ξίφη κτλ. μεγίστης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας, τὰ ὅποια εὐρίσκονται ἐν τῷ κεντρικῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηναίων.

Ἄλλα χωρία τῆς ἐπαρχίας εἶνε Κοντοσπόδιον, Λίμαι καὶ Ἀγλαδοκαμπὸς ΒΑ τοῦ Παρθενίου.

§) Ἐπαρχία Ὑδρας (7,200 κ.). Ἡ νῆσος Ὑδρα ἀποτελεῖ μίαν ἐπαρχίαν καὶ πρωτ. ἔχει τὴν πόλιν Ὑδραν (6,400 κ.), ἥτις εἶνε ἡ πατρίς τοῦ Μικαύλη καὶ ἄλλων ἠρώων ναυάρχων.

Εἶνε δὲ ἔνδοξος ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἡμῶν διὰ τὸ ναυτικὸν αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἡρωϊκῶς ἠγωνίσθη κατὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα.

4) Ἐπαρχία Τροιζηνίας (10,000 κατ.). Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου Πόρου, ἐκ τμήματος τῆς ἀπέναντι στερεᾶς καὶ ἐκ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθάνων. Πρωτ. εἶνε ὁ Πόρος (4,140 κ.), πάλιν εὐλίμενος, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἄλλοτε ὑπῆρχε τὸ πολεμικὸν τοῦ κράτους ναύσταθμον.

Ἀπέναντι τοῦ Πόρου ἐπὶ τῆς στερεᾶς ὑπάρχει πεδιάς ἔχουσα εὐώδεις πορτογαλιεῶνας. Ἐπὶ τῆς στερεᾶς κεῖται ἡ Τροιζήν (κοινῶς Δαμαλᾶ), ἐν τῇ ὁποίᾳ συνῆλθε τῷ 1827 ἡ τρίτη τῶν Ἑλλήνων Ἐθνικῆ συνέλευσις.

ΒΔ τοῦ Πόρου ἐξαπλοῦται ἡ χερσόνησος τῶν Μεθάνων, ὅπου εὕρισκοντι καὶ τὰ ὀνομαστὰ λουτρά τῆς Βρωμολιμνης. Τὸ ὄρος τῶν Μεθάνων εἶνε ἡφαιστεῖον ἐσβεσμένον.

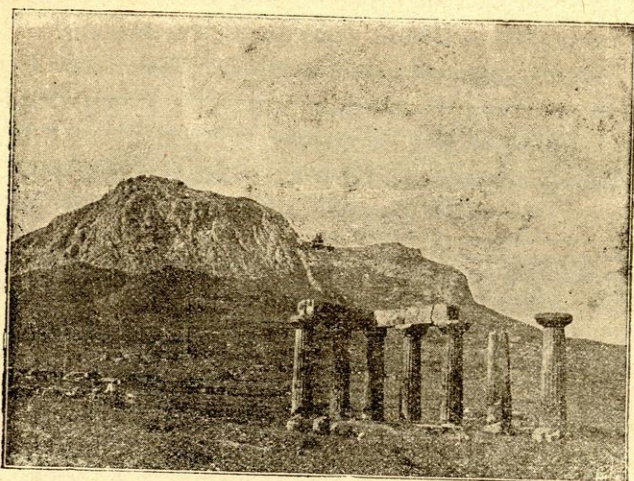
5) Ἐπαρχία Σπετσῶν καὶ Ἐρμιονίδος (17,100 κατ.). Αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ τῆς νήσου τῶν Σπετσῶν καὶ ἐκ τμήματος τῆς ἀπέναντι στερεᾶς. Πρωτ. εἶνε ἡ πόλις Σπέτσοι (4,300 κατ.), ἥτις ἐπίσης εἶνε ἔνδοξος διὰ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς κατὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα τοῦ 1821.

Τὸ Κρανίδιον (6,900 κ.) κεῖται ἐπὶ τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου ἐν Ἐρμιονίδι καὶ εἶνε κόμη ναυτικῆ, τῆς ὁποίας ἐπίκειον τὸ Χέλιον. Ἐρμιόνη ἀπέναντι τῆς Ὑδρας, ἔχουσα ἰαματικὰς πηγὰς.

§ 33 **Νομὸς Κορινθίας** (2,180 □ χιλμ. 64,600 κ.). Ὁ νομὸς οὗτος, ἐκ τῆς ὁμωνύμου μόνον συνιστάμενος ἐπαρχίας, ἐξαπλοῦται ἀπὸ τῆς Αἰγιαλείας, καταλαμβάνων καὶ τὸν Κορινθιακὸν Ἰσθμὸν καὶ τὸ Δ. ἄκρον τῆς Γερανείας. Ὅρη ἔχει τὴν Κυλλήνην (Ζήριαν) ἐπὶ τῆς ὁποίας αἱ λίμναι Στυμφαλῆς καὶ Φενεός, ποταμοὺς δὲ χειμαρρῶδεις. Ἡ πεδιάς αὐτῆς εἶνε εὐφορωτάτη, παράγουσα ἀρίστην σταφίδα. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶνε **Νέα Κόρινθος** (4,200 κ.). ἥτις ἐκτίσθη ἐπὶ τῆς παραλίας κατὰ τὸ 1858 μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ καταστροφὴν τῆς ὑπὸ τὸν Ἀκροκόρινθον Παλαιᾶς Κορίνθου. Πλησίον ταύτης κεῖται ἡ Κορινθιακὴ διώρυξ, εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὁποίας κεῖνται αἱ νέαι κῶμαι Ποσειδωνία (Κορινθιακὸς κολπ.) καὶ Ἴσθμια (Σαρωνικὸς κολπ.). Διὰ τῆς διώρυχος ταύτης διέρχονται πλοῖα καὶ ἀτμόπλοια, πλέοντα ἀπὸ τοῦ ἐνὸς κόλπου εἰς τὸν ἄλλον.

Ἡ Παλαιὰ Κόρινθος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο πλουσιωτάτη καὶ πολυάνθρωπος, τῆς ὁποίας ἡ περίμετρος ἦτο 20 χιλιομέτρων περίπου.

Ταύτης ὑπέρκειται ὁ βουνὸς τοῦ Ἀκροκορίνθου (575 μέτρα), ἐπὶ τοῦ ὁποίου σφύζεται μεσαιωνικὸν φρούριον καὶ ἐντὸς οὗτοῦ εἰσείπια ἀρχαίων μεσαιωνικῶν κτιρίων.

Εἰκ. 21.— Ἀκροκορίνθος καὶ εἰσείπια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

Περαχώρα ἐπὶ ἀποκρήμνου ὄρους τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου (ὄρος Γεράνεια). Παρὰ τοὺς νοτίους τούτου πρόποδας κεῖται τὸ *Λουτρόκιον*, τὸ ὅποσον ἔχει ἰσομαστὰ ἰαματικὰ λουτρά. *Κιάτον*, *Συκιά* καὶ *Συλόκαστρον* εἶναι κῶμαι εὐποροὶ παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

Ἅγιος Γεώργιος πρὸς Ν. τοῦ ὄρους Ἀπέσου παράγων ἐξάιρετον οἶνον. Πρὸς Α. τούτου ἔκειτο ἡ *Νεμέα*, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες τὰ *Νέμεα*, καὶ ὅπου ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὸν *Νεμεαῖον* λέοντα.

Οὐχὶ μακρὰν τῆς *Νεμέας* κεῖνται τὰ διάσημα στενὰ τῶν *Λερθενακίων*, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος Κορίνθου— Ἀργεῶς. Ἐντὸς τούτων οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸν *Κολοκοτρώνην* καὶ *Νικήταν* κατέστρεψαν πῆν ἐκ 30,000 στρατιᾶν τοῦ *Δράμκλῆ* ἐπιστρέφοντος ἐκ *Τριπόλεως*. Ἄλλα χωρία εἶνε *Τρίκαλα* καὶ *Σοφικόν*.

4. Αἱ Νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους

§ 34. **Διοικητικὴ διαίρεσις.** Αἱ νῆσοι αὗται κεῖνται πρὸς Α. τῆς *Στερεᾶς Ἑλλάδος* καὶ *Πελοποννήσου* καὶ ἀποτε-

λοῦσι δύο νομούς, 1) τὸν τῆς *Εὐβοίας* καὶ 2) τὸν τῶν *Κυκλάδων*.

§ 35. **Νομὸς Εὐβοίας** (3,783 □ χιλμ. 107,000 κατ.).

Ὁ νομὸς οὗτος συγκροτούμενος ἐκ τῆς *Εὐβοίας*, τῶν *Πεταλιῶν* καὶ τῆς *Σκύρου*, διακρίθεται εἰς 3 ἐπαρχίας, *Χαλκίδος*, *Καρυστίας* καὶ *Ξηροχωρίου* καὶ κατοικεῖται ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν, ποιμένων καὶ ναυτικῶν. Ἡ *Εὐβοία* εἶνε ἡ μεγίστη τῆς Ἑλλάδος νῆσος, ἔχει δὲ πολλὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα εἶνε συνέχεια ἢ προεκτάσεις τῆς *Στερεᾶς* καὶ τῶν *Κυκλάδων*.

Τὰ σημαντικώτερα δὲ τούτων εἶνε ἡ *Ὀχη*, ἡ *Πηξαριά*, ὁ *Μάκιστος* (*Κανδήλι*), ἡ *Δρόφω* καὶ τὸ *Τελέθριον* (*Γαλτσάδες*). Οἱ ποταμοὶ εἶνε χειμαρρῶδεις, αἱ δὲ λίμναι ἀσήμαντοι, ὡς ἡ τῆς *Δυσιοῦ*.

Τὰ βόρεια τῆς *Εὐβοίας* μέρη εἶνε εὐφορα, τὰ δὲ νότια πετρόδη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Τὰ ἀκρωτήρια αὐτῆς εἶνε ὁ *Γερασιός*, ὁ *Καφηρεὺς* καὶ τὸ *Ἀρτεμίσιον*.

1) Ἐπαρχία *Χαλκίδος* (41,020 κατ.). Αὕτη κατέχει τὸ μεσαῖον τῆς *Εὐβοίας* τμήμα. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ **Χαλκίς** (8,600 κατ.) ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ *Εὐδρίπου*, ἐν τῷ ὁποίῳ γίνεται ἡ περιέργος ροὴ τοῦ θαλασσοῦ ὕδατος.

Ἐχει δὲ τὸ στενὸν τοῦτο πλάτος 40 περίπου μέτρων, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπετέθη σιδηρᾶ γέφυρα κινητῆ, διὰ τῆς ὁποίας συνδέεται ἡ *Εὐβοία* μετὰ τῆς *Βοιωτίας*. Ἐν τῇ ὑπὸ ἐνετικῷ φουρῆρι ἄλλοτε περιχλειομένη παλαιᾶ πόλις κατοικοῦσι νῦν ὀλίγοι τινὲς Ἑβραῖοι.

Ἄλλαι κῶμαι εἶνε ἡ ναυτικὴ *Λίμνη*, ἡ *Στενή*, τὰ *Ψαχιά* καὶ ἡ *Ἁγία Ἄννα*. Τὰ *Νέα Ψαρά* εἶνε συνοικισμὸς *Ψαριανῶν*, κτισθέντα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας *Ἐρεϊρίας*.

2) Ἐπαρχία *Καρυστίας* (49,500 κατ.). Ἡ *Καρυστία* καταλαμβάνει τὸ ΝΑ τμήμα τῆς *Εὐβοίας* καὶ πρωτ. ἔχει τὴν *Κύμην* (4,800 κατ.), ἐπὶ τῶν Α ἀκτῶν τῆς νήσου κειμένην. Αὕτη παράγει ἐξάριετον οἶνον, ἐκ τῶν περιχώρων δ' αὐτῆς ἐξορύσσονται γεάνθρακες. Ἄλλα χωρία τῆς ἐπαρχίας εἶνε *Αὐλωνάριον*, *Ἀλιβέριον* καὶ *Κάρυσιος*.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὑπάγονται καὶ αἱ νῆσοι τῶν *Πεταλιῶν*, αἵτινες εἶνε κτῆμα τοῦ βασιλέως ἡμῶν, καὶ ἡ νῆσος *Σκύρος*.

Ἐν τῷ παρθενῶνι τοῦ *Λυκομήδους* τοῦ βασιλέως τῆς *Σκύρου*, εἶχε κρῦψει ἡ θῆεις τοὶ υἱοὶ αὐτῆς *Ἀχιλλέα*, ὅπως μὴ ἐκστρατεύσῃ μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων κατὰ τῆς *Τροίας*, τὸν ὁποῖον ἀνεκάλυψεν ὁ πανοῦργος *Ὀδυσσεὺς*.

3) Ἐπαρχία Ξηροχωρίου (15,800 κατ.). Αὕτη κατέχει τὸ ΒΔ τῆς Εὐβοίης τμημ., τοῦ ὁποίου πρωτ. εἶνε τὸ Ξηροχώριον (3,400 κατ.), κείμενον ἐν μέσῳ καταφύτων πεδιάδων καὶ ὄρεων καὶ πλησίον τοῦ ἐπινείου τῶν Ὁρεῶν, ἐπὶ τοῦ ὁμοῦ νόμου στενοῦ.

Ἐπὶ τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ κόλπου τῆς Ἀταλάντης ὑπάρχει κολπίσκος, παρὰ τὸν ὁποῖον κεῖται τὸ χωρίον Αἰδηψός καὶ ἡμίσειον ἀπὸ ταύτης ὄρνεν τὰ ὀνομαστὰ τῆς Αἰδηψοῦ Λουιρά. κείμενα παρὰ τὴν θάλασσαν.

§ 36. Νομὸς Κυκλάδων (2,695 □ χιλμ. 134,700 κατ.). Αἱ κατὰ τρεῖς στίχους τεταγμέναι αὗται νῆσοι εἶναι ὄρειναι κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ χωρίζονται τῆς Πελοποννήσου διὰ τοῦ Μυριφύου πελάγους. Κατοικοῦνται δὲ ὑπὸ ἐμπορίων, ναυτικῶν, γεωργῶν καὶ ποιμένων καὶ διαιροῦνται εἰς 7 ἑπαρχίας. Σύρου, Ἄνδρου, Τήνου, Νάξου, Κέου, Μήλου καὶ Θήρας.

1) Ἐπαρχία Σύρου (32,200 κατ.). Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἑπαρχίης εἶνε ἡ Ἐρμούπολις (18,700 κατ.). ἐπὶ τῆς Α. παραλίας τῆς νήσου, πόλις εὐλίμενος, ναυτικὴ καὶ ἐμπορικὴ, οἰκισθεῖσα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἡμῶν ὑπὸ φυγάδων Χίων καὶ Ψαριανῶν. Ἄνω Σύρος (3,300 κατ.) ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένη ἐπὶ λόφου, τὸν ὁποῖον χωρίζει χαράδρα ἀπὸ τῆς Ἐρμούπολεως. Αὕτη κατοικεῖται ὑπὸ καθολικῶν Ἑλλήνων.

Εἰς τὴν ἑπαρχίαν ταύτην ὑπάγονται ἡ Μύκονος καὶ ἡ Δῆλος, κείμεναι πρὸς Α. τῆς Σύρου.

Ἡ Δῆλος ἦτο ὀνομαστὴ εἰς τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῆς Ἀθησῆς γέννησιν τοῦ θεοῦ τούτου καὶ τῆς Ἀρτέμιδος. Πρὸς Δ. τῆς Δῆλου καὶ πολὺ πλησίον κεῖται ἡ Ῥήνα (Μεγάλῃ Δῆλος), ἐν τῇ ὁποία ὑπάρχει λοιμοκαθαρητήριον. Αὕτη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐχρητίμευεν ὡς νεκροταφεῖον τῶν ἐν Δῆλῳ κατοικούντων, διότι εἰς οὐδένα ἐπετρέπετο ἰὰ ταφῆ ἐν τῇ ἱερᾷ Δῆλῳ, ἣ καὶ νῦν γεννηθῆ ἐν αὐτῇ.

2) Ἐπαρχία Ἄνδρου (18,800 κατ.). Ἡ νῆσος Ἄνδρος εἶνε μὲν ὄρεινῃ, λίαν ὁμως εὐφορος, παράγουσα ἄφθονα λιμόνια καὶ σῦκκ. Πρωτ. εἶνε ἡ Ἄνδρος (1,800 κατ.). Γαύριον καὶ Κόρθιον εἶνε κῶμαι τῆς νήσου.

Ἐπαρχία Τήνου (12,300 κατ.). Πρωτ. εἶνε ἡ Τήνος (2,400 κατ.), κειμένη ἀπέναντι τῆς Ἐρμούπολεως, ΒΑ τῆς Σύρου.

Αὕτη εἶνε ὀνομαστὴ διὰ τὸν περιεκλιθῆ ναὸν τῆς *Εὐαγγελιστρίας* καὶ τὴν ἐν αὐτῷ εἰκόνα τῆς *Θεομήτορος*. Δις τοῦ ἔτους, ἤτοι τὴν 25 Μαρτίου καὶ 15 Αὐγούστου, τελοῦνται ἐν τῇ πόλει μεγάλαι πανηγύρεις, χάριν τῶν ὁποίων μεταβαίνουσιν εἰς τὴν νῆσον πολλαὶ χιλιάδες εὐτεβῶν.

4) Ἐπαρχία Νάξου (24,000 κκτ.). Αὕτη ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς *Νάξου*, *Πάρου* καὶ Ἀντιπάρου. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ *Νάξος* (1,750 κκτ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου. Ἡ *Νάξος* παράγει τυρὸν ἐξαιρετον καὶ οἶνον, ἐκ δὲ τῶν ὁρέων τῆς ἐξορύσσεται *σμέρις* (σφυρίλι), πέτρα σκληροτάτη, διὰ τῆς κόψεως τῆς ὁποίας λεκίνουσι λίθους πολυτίμους καὶ μέταλλα.

Ἡ *Πάρος* εἶνε ὀνομαστὴ διὰ τὰ χιονόλευκα αὐτῆς μάρμαρα, κῶμαι δὲ ἄξιαι λόγου αὐτῆς εἶνε ἡ *Παροικία* (2,600 κ.), καὶ ἡ *Νάουσα* (1300 κκτ.). Ἐν Ἀντιπάρῳ ὑπάρχει σπήλαιον μέγα, γέμον ἀπὸ σταλακτίτας καὶ σταλαγματίας.

5) Ἐπαρχία Κέω (13,200 κκτ.). Αὕτη συγκροτεῖται ἐκ τῆς *Κέω*, *Κύθου* καὶ *Σερίφου*. Πρωτ. εἶνε *Κέως* (4,600 κ.), παράγουσα ἄριστον οἶνον μαῦρον. Ἡ *Κύθος* ἔχει ἱαματικὰ λουτρά, ἡ δὲ *Σερίφος* ἔχει μεταλλεῖα ἀξιόλογα, πρὸ πάντων σιδήρου.

6) Ἐπαρχία Μήλου (12,700 κκτ.). Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς *Μήλου*, *Κιμῶλου*, *Πολύαιου*, *Σίφου*, *Φολεγάνδρου* καὶ *Σίκινου*.

Ἡ *Μήλος* εἶνε ἠφαίστειον ἐσβεσμένον, τὸ πάλαι δὲ ἦτο πλουσιωτάτη καὶ πολυάνθρωπος. Τώρα ἡ νῆσος ἔχει πολὺ ὀλίγους κατοίκους (5,000 κκτ.), ἕνεκα τῶν πυρετῶν, οἱ ὅποιοι ἀνεπτύχθησαν ἐν τῇ νήσῳ. Παράγει δὲ οἶνον, θετον, πέτραν τινά, βραυτίνην καλουμένην, ἡ ὁποία ἐμπεριέχει ἄργυρον, καὶ μυλοπέτρας. Κῶμαι ἄξιαι λόγου εἶνε *Πλάκα*, *Τριοβάσαλον* καὶ Ἀδάμας συνοικισμὸς Κρητῶν.

Ἡ Ἀτίμηλος εἶνε μικρὸν ἐσβεσμένον ἠφαίστειον, ΒΔ, τῆς *Μήλου* κειμένη.

Ἡ *Σίφος* τὸ πάλαι ἦτο περίφημος διὰ τὰ χρυσορυχεῖα τῆς καὶ τὴν κεραμευτικὴν, ἡ δὲ *Κιμῶλος* διὰ τὴν κιμῳλίαν.

Ἡ *Φολεγάνδρος* καὶ ἡ *Σίκινος* παράγουσιν οἶνον, αἱ ἐπίλοιποι δὲ νῆσοι εἶνε ἀκατοίκητοι καὶ τρέφουσιν αἶγας, ὡς ἡ *Πολύαιος*.

7) Ἐπαρχία Θήρας (21 650 κκτ.). Ἡ νῆσος *Θήρα*, κοινῶς λεγομένη *Σαντορίνη*, μετὰ τῶν νησίδων *Θηρασίας* καὶ Ἀ-

οπρηνησίου ἐγκλείει κόλπον θαλάσσης, ὁ ὁποῖος εἶνε ἤφραστειον ἐνεργόν.

Ἐντὸς αὐτοῦ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀνεξήλθον ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἄ-
έρια καὶ λίθοι διάπυροι μετὰ φθερῶν θροντῶν καὶ οὕτως ἐγεννήθησαν ἐν
τῷ μέσῳ τοῦ κόλπου μικρὰ νησούδια, τὰ ὁποῖα οἱ ἐκεῖ κάτοικοι καλοῦσι
Καῦμένας. Τοιαῦται νησιδὲς ἐγεννήθησαν καὶ κατὰ τὸ 1866, ὁ Γεώργιος
καὶ ἡ Ἀφρόεσσα, αἱ ὁποῖαι βραδύτερον ἠνώθησαν μετὰ τῆς Νέας Κα-
υμένης.

Τὸ ἔδαφος τῆς Θήρας, Θηρασίας καὶ Ἀσπρηνησίου σκεπάζεται ἀπὸ
χῶμα λευκόν, τὸ ὁποῖον εἶνε στάκτη τοῦ ἤφραστείου, ἡ ὁποία καλεῖται
Θηραϊκὴ γῆ (πορτσολάνη). Δι' αὐτῆς κατασκευάζεται ἡ ὑδραυλικὴ ἄ-
σβεστος, ἡ ὁποία χρησιμεύει διὰ θεμελιώσεως λιμένων καὶ κτιρίων ἐντὸς
τοῦ ὕδατος.

Κῶμαι ἄξιαι λόγου τῆς Θήρας εἶνε Φήρα ἢ Φηρὰ καὶ Ἐμ-
πορεῖον (1,000 κκτ.).

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι Ἴος (Νιώ),
Ἀνάφη καὶ Ἀμοργός, αἵτινες εἶνε μεταλλοφόροι, κατοικούμε-
ναι ὑπὸ ὀλίγων κατοίκων.

5. ΑΙ ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ

§ 37. **Διοικητικὴ διαίρεσις.** Αἱ νῆσοι αὗται Ἐπιά-
νησος καλούμεναι ἐξαπλοῦνται κατὰ μῆκος τῶν Δ. παραλλήλων τῆς
Ἠπείρου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ καταλήγουσι πρὸς τὸ
ἀκρωτήριον Μυλέαν, ὅπου τὰ Κύθηρα.

Παρεχωρήθησαν δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1864 ὑπὸ τῆς
Ἀγγλίας, διότι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀπετέλουν τὸ ὑπὸ
Ἀγγλικὴν προστασίαν διατελέσαν Ἴόνιον Κράτος. Τούτων αἱ
σημαντικώτεραι εἶνε ἑπτὰ, ἧτοι Κέρκυρα, Παξός, Λευκάς,
Ἰθάκη, Κεφαλληνία, Ζάκυνθος καὶ Κύθηρα. Ἐκ τούτων ὡς
γνωστὸν τὰ Κύθηρα ὑπάγονται εἰς τὸν νομὸν Λακωνικῆς, αἱ
δὲ ἄλλαι συγκροτοῦσι 4 νομούς, Κερκύρας, Λευκάδος, Κεφαλ-
ληνίας καὶ Ζακύνθου.

§ 38. **Νομὸς Κερκίρας** (745 □ χιλμ. 94,700 κκτ.).
Αἱ νῆσοι Κέρκυρα, Παξός, Ἀντίπαξος καὶ ἄλλα τινὰ νησούδια
σχηματίζουν τὸν νομὸν τοῦτον, κατοικούμενον ὑπὸ ἐμπόρων,
βιομηχάνων, γεωργῶν καὶ ναυτικῶν καὶ διαιρούμενον εἰς τὰς
ἐπαρχίας Κερκύρας καὶ Παξῶν.

1) Ἐπαρχία Κερκύρας (90,800 κκτ.). Ἡ νῆσος Κέρ-

κυρα, ἡ μείσστη τῶν Ἴονίων, οἱ Ὀθωνοὶ καὶ ἡ Ἐρικουῖσα καὶ ἄλλαι τινὲς νησίδες συγκροτοῦσι τὴν ἐπαρχίαν ταύτην. Ἡ νῆσος Κέρκυρα ἐξαπλουμένη πρὸς Δ. τῆς Ἠπειροῦ εἶνε εὐφορωτάτη καὶ κατάφυτος καὶ παράγει οἶνον καὶ ἐξαιρετον ἔλαιον. Ὁρη αὐτῆς πρὸς Β εἶνε ὁ Παντοκράτωρ καὶ ἐν τῷ μέσῳ οἱ Ἅγιοι Δέκα καὶ ὁ Στζυρός.

Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶνε ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Κορινθίων κτισθεῖσα **Κέρκυρα** (18,000 κατ.), κοινῶς **Κορφοί**, ἐν μέσῳ τῆς Α. παραλίας τῆς νήσου. Αὕτη ἐπὶ Ἀγγλοκρατίας ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἴονίου Κράτους.

Ἐχει δὲ λιμένα εὐρύτατον, κλῆμα ὑγιεινόν, φρούρια ἐιάφορα τῶν ὀπίων τινὰ οἱ Ἅγιοι κατεδάφισαν κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς νήσου. Προσέτι βρασιλικὸν ἀνάκτορον καὶ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἐν τῷ ὀπιῷ εὐρίσκεται τὸ λείψνον τοῦ Ἁγίου τούτου. Ἐπὶ Ἀγγλοκρατίας εἶχε καὶ Πανεπιστήμιον.

Τὸ ἐμπόριον τῆς Κερκύρας εἶνε λίαν ζωηρὸν ἰδίως δὲ διαμετακομίσεως, αἱ δὲ ἐξοχα μαγευτικώταται καὶ τὰ χωρία εὐπορα.

Προάστεια τῆς πόλεως εἶνε **Μανδούκιον** (3,800 κατ.), Ἅγιος **Ρόκος** (2,600 κατ.) καὶ **Γαζίσα** (2,400 κατ.): Ἐτεροι κῶμαι τῆς νήσου εἶνε **Ποταμός**, Ἅγ. **Ματθαῖος** καὶ **Γασοῦρι**, πλησίον τοῦ ὀποίου ἡ ἔγκυλις τῆς θκνούσης αὐτοκρατείας τῆς Αὐστρίας (τὸ Ἀχίλλειον).

2) Ἐπαρχία **Παξῶν** (3 800 κατ.). Ἡ μικρὰ αὕτη ἐπαρχία ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς Παξοῦ καὶ Ἀντιπάξου καὶ πρωτ. ἔχει τὸ **Γάϊον** ἐπὶ τῆς Παξοῦ.

§ 39 **Νομὸς Λευκάδος** (47 ἰ. □ χιλμ. 43,200 κατ.). Ὁ νομὸς οὗτος συγκροτούμενος ἐκ τῶν νήσων **Λευκάδος**, **Μεγανησίον**, **Καλάμου**, **Ἰθάκης** καὶ ἄλλων τινῶν μικρῶν, διαιρεῖται εἰς 2 ἐπαρχίας, **Λευκάδος** καὶ **Ἰθάκης**, κατοικουμένης ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν καὶ ναυτικῶν.

1) Ἐπαρχία **Λευκάδος** (29 900 κατ.) Ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν πρὸς Δ. τῆς Ἀκαρνανίας κειμένων **Λευκάδος** (κοινῶς Ἅγ. **Μαύρας**, τοῦ **Μεγανησίον** (Ἰάφου) καὶ ἄλλων τινῶν νησίδων. Ἡ νῆσος **Λευκὰς** συνεδέετο τὸ πάλαι μετὰ τῆς Ἀκαρνανίας διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ, τὸν ὀποῖον ἀπέκοψαν οἱ Κορίνθιοι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Εἶνε δὲ ὄρεινὴ καὶ εὐφορος, παράγουσα οἶνον ἐξαιρετον καὶ ἔλαιον. Πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ **Λευκὰς** (5,870 κατ.) παρὰ τὸν ἰσθμόν.

2) Ἐπαρχία Ἰθάκης (13,300 κατ.) Συγκροτεῖται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ τοῦ Καλάμου, ἔχει δὲ ἐξαιρετικὸν ναυτικὸν καὶ παράγει ἔλαιον, σταφίδας καὶ οἶνον. Πρωτ. Ἰθάκη ἢ Βαθὺ (4,700 κατ.) μετὰ ἀσφαλεστάτου λιμένος. Ἡ Ἰθάκη εἶνε ὀνομασιγῆ, διότι ὑπῆρξεν ἡ πικρὴ τοῦ διαβολῆτος κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον Ὀδυσσεῶς.

Ἡ νῆτος Κάλαμος ἐχρησίμευσε κατὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα ὡς καταφύγιον πολλῶν ἐλληνικῶν οἰκογενειῶν, καταδικωμένων ὑπὸ τῶν Τούρκων.

§ 50. Νομὸς Κεφαλληνίας (689 □ χιλμ. καὶ 70,000 κατ.). Ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελούμενος ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, διαιρεῖται εἰς 3 ἐπαρχίας, Κραναίας, Πάλλης καὶ Σάμης. Οἱ κάτοικοι εἶνε γεωργοί, ἔμπυροι καὶ ἀξιόλογοι ναυτικοί, τὰ δὲ προϊόντα ἔλαιον, σταφίς, ζῶνος, βάμβαξ καὶ λίνον.

Ἡ Κεφαλληνία εἶνε νῆσος ὄρεινή, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ θάλασσα ἀποχωρίζει τὰς χερσονήσους Ἐραιοῦ πρὸς Β. καὶ πρὸς Δ. τὴν Παλικὴν καὶ τὴν μικρὰν τοῦ Ἀργοστολίου. Ὁρος ὑψηλὸν εἶνε ὁ Αἶνος, χαμηλότερος δὲ εἶνε ὁ Ξεραγιάς.

Ἐπὶ τῆς ΒΔ. γωνίας τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἀργοστολίου ὑπάρχει μέγα χάσμα τῆς περὶ τῆς εἰς τὸ ὁποῖον ἀπαύστως χύνεται τὸ θαλάσσιον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κινηθῇ ὑδρομύλους.

Ἐτερον περίεργον φαινόμενον παρατηρεῖται παρὰ τὴν νοτιὰν ἄκρην τῆς Παλικῆς, ἡ ρυτιθριώδης δηλ. κίνησις λίθου μεγάλου (Κουνοπέτρας), βραδέως κινουμένου καὶ ὅταν ἡ θάλασσα εἶνε γαληνιαία.

1) Ἐπαρχία Κραναίας (33,400 κατ.). Αὕτη καταλαμβάνει τὴν ΝΔ. πλευρὰν τῆς νήσου μέχρι τοῦ Αἶνου. Πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας εἶνε Ἀργοστόλιον (9,200 κατ.), ἔχον λιμένα ἀσφαλῆ.

Βαλασαῖα εἶνε μικρὸν χωρίον, πλησίον τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Ἀγ. Γερασίμου, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὕρισκεται τὸ λείψανον τοῦ Ἀγίου τούτου.

2) Ἐπαρχία Πάλλης (19,000 κατ.). Αὕτη καταλαμβάνει τὴν Παλικὴν καὶ πρωτ. ἔχει τὸ Ἀηξούριον (5,150 κατ.) ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς, πόλις ἀλίμενος παράγουσα σταφίδας.

3) Ἐπαρχία Σάμης (17,700 κατ.). Τὴν ΒΑ τῆς Κεφαλληνίας πλευρὰν κατὰ τὴν ἀνατολὴν εἶνε ἡ ἐπαρχία αὕτη. Πρωτ. εἶνε ἡ Σάμη (350 κατ.). Ἄλλα χωρία εἶνε Ἀσσοσ μετὰ φρουρίου, Φισκάρδον καὶ Ἀγ. Εὐθυμία.

§ 41. **Νομὸς Ζακύνθου** (138 □ χιλμ. καὶ 45,000 κ.). Ἡ νῆσος Ζάκυνθος μετὰ τῶν πρὸς Δ. τῆς Κυπαρισσίας κειμένων νησουλῶν Στροφάδων ἀποτελεῖ ἕνα νομόν καὶ μίαν ἐπαρχίαν. Τὰ δυτικὰ τῆς Ζακύνθου μέρη εἶνε ὄρεινά, τὸ ἐπίλοιπον δὲ πεδινὸν ἢ λορφῶδες καὶ εὐφορώτατον. Ἐχει δὲ κλίμα ὑγιεινὸν καὶ εὐκαεστάτον καὶ παράγει σταφίδας, οἶνον καὶ ἔλαιον, ἄνθη δὲ πλεῖστα καὶ εὐωδέστατα, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖται ἡ νῆσος τὸ Ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ ἐμπόρων, γεωργῶν καὶ ναυτικῶν. Πρωτεύουσά **Ζάκυνθος** (14,600 κατ.), ἐπὶ τῆς Α παρχίας, ἡ πατρὶς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ποιητοῦ Σολωμοῦ, τοῦ συντάξαντος τὸν ἐθνικὸν τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν ὕμνον. Εἶνε δὲ πόλις ὠρλήξ ὡς καὶ αἱ ἐξοχαὶ αὐτῆς. Ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ἁγ. Διονυσίου ὑπάρχει καὶ τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου τούτου, φυλασσόμενον ἐντὸς ἀργυρᾶς λάρακος.

Ἄλλα χωρία εἶνε Ἄνω καὶ Κάτω Γερακάριον, Γαϊτάριον, Μαχαιράδον, Βύλιμες, Πισινότιας, Βανᾶτον. Ἐν Ζακύνθῳ ὑπάρχουσι παρὰ τὸ χωρίον Κερίον πηγαὶ πετρελαίου καὶ πίσσης

Β. Η ΕΠΙΛΟΙΠΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

§ 1. **Κόλποι τῆς ἐλληνικῆς χερσονήσου.** Ἀφοῦ ἐμάθομεν τὴν γεωγραφίαν τῆς πατρίδος ἡμῶν, θὰ σπουδάσωμεν τὴν γεωγραφίαν τῆς ἐπιλοίπου ἐλληνικῆς χερσονήσου. Ἡ χώρα αὕτη ἐνδιαφέρει ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ὄχι μόνον διότι γειτονεῖ πρὸς τὴν πατρίδα μας, ἀλλὰ καὶ διότι μέγα μέρος αὐτῆς κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων, τὴν ὑπόειν ὅμως κατέχουσιν οἱ προσιώνιοι ἡμῶν ἐχθροὶ Τούρκοι.

Τὸ ἐκτὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους τμήμα τῆς ἐλληνικῆς χερσονήσου ὀρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Προποντιδος, τοῦ Αἰγαίου Πελάγους (Θρακίαι οὗ) καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Ἰονίου καὶ Ἀδριατικοῦ πελάγους, καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ παρχποτάμου αὐτοῦ Σαῦου.

Οἱ σπουδαιότεροι κόλποι τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, οἵτινες κεῖνται ἐκτὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους εἶνε οἱ ἑξῆς.

- 1) Ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ ὁ τοῦ Πόργου.

2) Ἐν τῇ Προποντίδι οἱ τῆς Σηλυβρίας καὶ Ραιδεστοῦ.

3) Ἐν τῷ Θρακικῷ πελάγει (τὸ Β. τμήμα τοῦ Αἰγαίου), ὁ τοῦ Ξεροῦ ἢ Σάρον, ὁ τοῦ Λαγῶ, ὁ τῆς Καβάλλας, ὁ Σιρμονικός, ὁ τοῦ Ἀγ. Ὄρους καὶ Κασσάνδρας καὶ ὁ Θεομαῖος· καὶ

4) Ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ Ἀδριατικῷ πελάγει σχηματίζονται ὁ Ἀμβρακικός, ὁ τοῦ Ἀδλωνος, ὁ τοῦ Καϊτάρου καὶ διάφοροι ἄλλοι πρὸς βορρᾶν.

§ 2. **Χερσόνησοι.** Αὗται εἶνε αἱ ἑξῆς·

1) Ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μεταξὺ Πόντου καὶ Προποντίδος.

2) Ἡ Θρακική, μεταξὺ Ἑλλησπόντου καὶ Μέλκνος κόλπου.

3) Ἡ Χαλκιδική, ἐν τῷ Θρακικῷ πελάγει. Αὕτη διαμερίζεται εἰς ἑπτὰ μικροτέρας 3 χερσονήσους, ἧτοι εἰς τὴν δασώδη τοῦ Ἀθα (ἢ Ἀγίου Ὄρους), εἰς τὴν τῆς Σιθωνίας καὶ εἰς τὴν τῆς Παλλήνης (ἢ Κασσάνδρας), καὶ

4) Ἡ Γλώσσα. Αὕτη εἶνε μικρὰ χερσονήσος ἐν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει. Τὰ παράλια τῆς Δακρυματίας ἔχουσι πολλοὺς κόλπους, νήσους καὶ χερσονήσους.

Προσεγγίζει δὲ ἡ Ἑλληνικὴ χερσονήσος πρὸς μὲν τὴν μικρὰν Ἀσίαν διὰ τῶν πορθμῶν Βοσπόρου καὶ Ἑλλησπόντου, πρὸς δὲ τὴν Ἰταλίαν διὰ τοῦ στενοῦ διαύλου τοῦ Ὑδρόντου (Ὁστράντου).

§ 3. **Ὄρη ἀκρωτήρια καὶ πεδιάδες.** Τὰ πλεῖστα ὄρη τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶνε συνέχειαι τῶν Ἀνατολικῶν Ἀλπεων καὶ καταλήγουσιν εἰς τὰ ἀκρωτήρια Ταίνχρον καὶ Μυλέας (ἐν Ἑλλάδι).

Ὄρη ὑψηλὰ ἔχει ἡ Βοσνία, ἡ Ἐρζεγοβίνη καὶ τὸ Μαυροβούνιον, τὰ ὅποια φθάνουσι μέχρι ὕψους 2,600 μέτρων.

Ἐν Ἀλβανίᾳ ἡ ὑψηλότερα κορυφή εἶνε τὸ Σκάροδον (3,050 μ. ὕψος), μετὰ τοῦ ὁποίου συνέχεται πρὸς Ν. ἐν Ἡπείρῳ τὸ Βόϊον (Γράμμος). Τοῦτο πάλιν νοτιώτερον συνάπτεται διὰ τοῦ Λάκμου καὶ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Μεισόβου μετὰ τῆς Πίνδου καὶ τῶν ὄρέων τῆς Αἰτωλίας.

Πρὸς Δ τῶν ὄρέων τούτων ἐκπλοῦνται ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ Ἡπείρῳ ἄλλαι σειραὶ ὄρέων πρὸς ἀλλήλους, ὡς ὁ Τόμορ, ἡ Ὀδομίτσα, τὰ Κεραῦνια καὶ τὸ Μιτωκέλιον (ἢ Τόμαρος).

Ἄλλα ὄρη τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶνε ὁ Αἶμος μεταξὺ

Θράκης καὶ Βουλγαρίας, τὰ ὄρη τῆς Σιρανίδιζας καὶ ἡ πολυ-
κόρυφος *Ροδόπη* ἐν Θράκη. Τῆς Ροδόπης κορυφαὶ ὑψηλαὶ καὶ
χιονοσκεπεῖς εἶνε τὸ *Ρίλον* καὶ ὁ *Ὀρβηλος*, προσέτι τὸ χρυ-
σοφόρον *Παγγαῖον*.

Ἐν Μακεδονίᾳ ὑπάρχουσιν ἐπίσης πολλὰ ὑψηλὰ ὄρη, πρὸς
νότον δ' αὐτῆς ἐξαπλοῦται ὁ *Ὀλύμπος*, συνορεύων πρὸς τὸ
Ἑλληνικὸν Κράτος. Ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν
Μυθολογίαν κατέκουν οἱ θεοί.

Ἐκ τῶν ἀκρωτηρίων τὰ σημαντικώτερα εἶνε τὸ *Αἰμόνιον*,
ἡ *Μαστονοῖα*, ἡ *Θυριάς*, ὁ *Ἀκράθως*, τὸ *Ποσειδῖον*, τὸ *Κανα-
στραῖον*, τὸ *Νυμφαῖον* καὶ τὸ *Ἀκροκεραῦνιον*.

Πεδιάδας εὐφόρους, ὑπὸ πολλῶν ὑδάτων ποτιζομένης, ἔχει
πολλὰς ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος. Τοιαῦται εἶνε αἱ τῆς *Βουλγα-
ρίας*, *Θράκης*, *Μακεδονίας*, *Ἡπείρου* καὶ *Ἀλβανίας*.

§ 4. **Ποταμοί.** Ἐκ τῶν ποταμῶν πλωτὸς εἶνε ὁ ἐν Γερ-
μανίᾳ πηγάζων *Δανούβιος* ἢ *Ἰστρος*. Εἰς τοῦτον χύνονται πολ-
λοὶ παραπόταμοι, κατερχόμενοι ἐκ τῶν ὄρεων τῆς Βοσνίας,
Σερβίας, Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας. Τούτων ὁ μεγαλύτερος
εἶνε ὁ *Σαῦος*.

Ἄλλοι ποταμοὶ ἄξιοι λόγου εἶνε ἐν Θράκη ὁ *Ἐβρος* (Μα-
ρίτσα) καὶ ὁ *Νέστος* (Νέστια), χυνόμενοι εἰς τὸ Θρακικὸν πέ-
λαγος.

Ἐν Μακεδονίᾳ ὁ *Ἀξιὸς* (Βαρδάρ) καὶ ὁ *Ἀλιάκμων* (Βι-
στρίτσα), ἐκβάλλοντες εἰς τὸν Θερμαῖον κόλπον. Τέλος ἐν Ἡ-
πείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ σπουδαῖοι ποταμοὶ εἶνε ὁ *Ἄραχθος*, χω-
ρίζων τὸν νομὸν τῆς Ἄρτης ἀπὸ τῆς Ἡπείρου, καὶ χυνόμενος
εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον. Προσέτι ὁ *Θύαμις* (Καλαμᾶς), ὁ
Ἄσος (Βιόσα), ὁ *Ἄψος* (Βερατινὸς) καὶ ὁ *Δρίλων* (Δρίνος), χυ-
νόμενος εἰς τὸ Ἴόνιον καὶ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

§ 5 **Λίμναι.** Ἐκ τῶν λιμνῶν αἱ ἀξιολογώτεραι εἶνε ἐν
Θράκη ἡ *Βιστωνίς* καὶ ἡ λιμνοθάλασσα *Σιεντορίς* παρὰ τὰς ἐκ-
βολὰς τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ.

Ἐν Μακεδονίᾳ ἡ στομαλίμνη τοῦ *Ἀχινοῦ* παρὰ τὰς ἐκβο-
λὰς τοῦ Στρυμόνος, καὶ αἱ λίμναι *Βόλβη*, *Λαγκαδᾶ*, *Πρασιάς*,
Κερκινίτις, *Λουδία* καὶ ἡ τῆς *Καστορίας*.

Ἐν Ἀλβανίᾳ μεγάλη λίμνη εἶνε ἡ *Λαβεῆτις* (Σκὸδρας),

προσέτι ἡ *Λυχνίτις* (τῆς Ἀχρίδος), ἡ *Πρόεσα* καὶ ἡ τοῦ *Δρηνόβου*.

Τέλος ἐν Ἠπειρῷ ἡ *Παμβῶτις* (τῶν Ἰωαννίνων).

§ 6. **Κλίμα καὶ κάτοικοι.** Τὸ κλίμα τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶνε εὐκράδες καὶ ὑγιεινόν, τὸ δὲ ἔδαφος πολλαχοῦ μεταλλοφόρον, εὐφορον καὶ ὑδροφόρον. Πολλὰ ὄρη αὐτῆς εἶνε κατάφυτα ὑπὸ παχυσκίων δασῶν, τὰ δὲ προϊόντα ποικίλα, τὰ κυριώτερα δὲ σιτηρά, βάμβαξ, κκπνός, χοῖροι, βόες, πρόβατα κτλ.

Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶνε Ἕλληνες, Ἀλβανοὶ καὶ Τοῦρκοι. Προσέτι Σέρβοι, Βούλγαροι καὶ Μαυροβούνιοι, πρὸς τὰ βορειότερα τῆς χερσονήσου. Οἱ ἀρχαιότεροι τῆς χώρας κάτοικοι εἶνε οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀλβανοί, οἵτινες καὶ συγγενεῦσιν ὡς ἔχοντες κοινὴν τὴν καταγωγὴν, οἱ δὲ ἄλλοι λαοὶ εἶνε ξένοι, τῶν ὁποίων οἱ πρόγονοι ἐξ ἄλλων χωρῶν ἤλθον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσονήσον.

§ 7. **Διαιρέσις τῆς ἑλλην. χερσονήσου εἰς κράτη.** Κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους ἡ ἐπίλοιπος Ἑλλην. χερσονήσος, ἣτις κεῖται ἐκτὸς τοῦ Ἑλλην. Βασιλείου, διαιρεῖται εἰς τὰ ἐξῆς κράτη.

- 1) Τὴν *Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν*.
- 2) Τὴν *Κρητικὴν πολιτείαν*.
- 3) Τὴν ὑποτελεῖ τῆς *Τουρκίας ἡγεμονίαν τῆς Βουλγαρίας* μετὰ τῆς *Ἀνατολικῆς Ρουμηλίας* ἢ *Β. Θράκης*.
- 4) Τὴν ἀνεξάρτητον ἡγεμονίαν τοῦ *Μαυροβονίου*.
- 5) Τὸ βασιλείον τῆς *Σερβίας* καὶ 6) Τὴν *Βοσνίαν Ἐρζεγοβίνην* καὶ *Δαλματίαν*, καὶ τὸ *Νοβι-Παζάρ*, κατεχομέναις ὑπὸ τῆς *Αὐστρουγγαρίας*.

1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

('69,300 □ χιλμ. καὶ 6,130,000 κατ.).

§ 8. **Τμήματα Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.** Ἄλλοτε ἡ Τουρκία ἦτο κράτος ἰσχυρόν καὶ ἐξουσίαζεν ἐν Εὐρώπῃ ὀλόκληρον τὴν Ἑλλην. Χερσονήσον. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ τυραννία τῶν Τούρκων ἦτο ἀνυπόφορος, διὰ τοῦτο οἱ διάφοροι αὐτῆς λαοί,

καὶ πρῶτοι οἱ Ἕλληνες, ἐπανεστάτησαν κατ' αὐτῶν καὶ ἰδρυσαν τὰ κράτη τῆς Ἑλλην. Χερσονήσου, τὰ ὁποῖα ἀναφέρουμεν ἄνωτέρω.

Ἐμειναν ὅμως ἀκόμη ἐν τῇ Ἑλλην. Χερσονήσῳ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων πολλὰ χῶρα. αἱ ὁποῖαι κυρίως ὑπὸ Ἑλλήνων (2—3 ἑκατομ.) καὶ Ἀλβανῶν (1 1/2 ἑκατομ.) κατοικοῦνται καὶ ἀποτελοῦσι τὴν *Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν*. Εἶνε δὲ αὗται ἡ *Νοτιὰ Θράκη*, ἡ *Μακεδονία*, ἡ *Ἡπειρος* καὶ ἡ *Ἀλβανία*.

Ἡ Τουρκία ὅμως ἔχει πολλὰς καὶ μεγάλας ἐν Ἀσίᾳ κτήσεις, ὅπου ἐπίσης πολλοὶ κατοικοῦσιν Ἕλληνες καὶ πρὸ πάντων ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ἀποτελοῦσι τὴν *Ἀσιατικὴν Τουρκίαν*. Ἐπίσης δὲ καὶ ἐν Ἀφρικῇ ἡ Τουρκία ἔχει κτήσεις.

§ 9. Καταγωγὴ Τούρκων. Φυλὴ τις βάρβαρος καὶ νομαδικὴ ἐκ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς *Σουλμὴν* εἰσῆλθεν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν κατὰ τὸ 1225 μ. Χ. Τούτου ὁ ἔγγονος Ὀσμὴν εἶνε ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Ὀσμανικοῦ ἢ Τουρκικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ διὰ κατακτήσεων καὶ ἐξισλαμισμού τῶν διαφόρων λαῶν, τοὺς ὁποίους καθυπέταξαν, κατέστησαν ἰσχυρότατον. Ἡ μεγάλη ὅμως αὐτοῦ ἰσχὺς βαθμηδὸν κατέπεσε καὶ τῶρα ἡ Τουρκία, ἂν καὶ εἶνε κράτος βάρβαρον καὶ δεσποτικόν, διατηρεῖται ἕνεκα τῆς ἀσυμφωνίας καὶ πλεονεξίας τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης Δυνάμεων.

§ 10. Πολίτευμα καὶ Θρησκεία. Τὸ πολίτευμα τῆς Τουρκίας εἶνε δεσποτικὸν καὶ τυραννικόν, ὁ δὲ *Σουλτᾶνος* καὶ *Παδισάχ* δηλ. ὁ αὐτοκράτωρ, εἶνε ἀπόλυτος κύριος τῆς ζωῆς καὶ περιουσίας τῶν ὑπηκόων του καὶ συγχρόνως καὶ ἀνώτατος ἄρχων θρησκευτικὸς (*Καλίφης*) τῶν *Μωαμεθανῶν*.

Ἐπίσημος θρησκεία εἶνε ὁ *Ἰσλαμισμός*, ὁ δὲ *Σεῖχ οὐλ-Ἰσλάμης* εἶνε ὁ πατριάρχης τῶν Ὀθωμανῶν. Ἐπικρατεστέρα ὅμως εἶνε ἡ Ὀρθόδοξος *Χριστιανικὴ Θρησκεία*, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς εἶνε ὁ *Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης* ἐδρεύων ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τῆς *Ἱερᾶς Συνόδου* ἐκ 12 μητροπολιτῶν. Ἄπαντες οὗτοι εἶνε Ἕλληνες καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις εἶνε τὸ κέντρον τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς *Μεγάλης τοῦ Γένους Ἐκκλησίας*, τῆς ὁποίας πιστὰ τέκνα εἰμεθα ἅπαντες οἱ Ἕλληνες εὐλεύθεροι καὶ δοῦλοι.

§ 11. **Βιομηχανία και διανοητική ανάπτυξις τῶν Τούρκων.**
Ἡ βιομηχανία ἐν Τουρκίᾳ εὐρίσκεται εἰσέτι εἰς τὰ σπάργανα, ὡς καὶ ἡ γεωργία, ἀν καὶ ἡ χώρα εἶνε εὐφορὸς καὶ πλουσία.

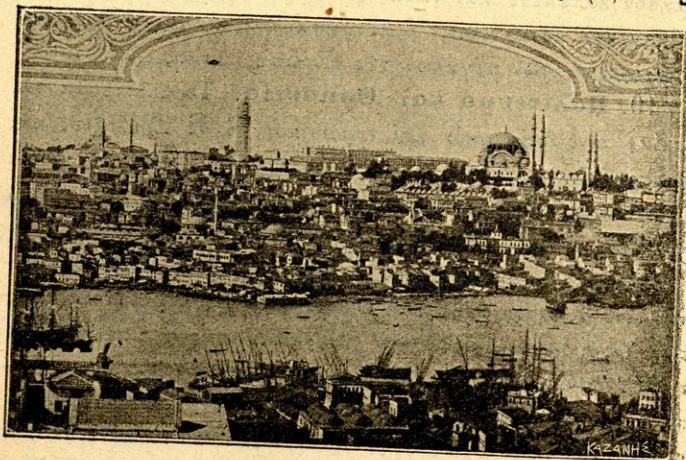
Εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον εὐρίσκεται καὶ ἡ ἐκπαίδευσις, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Τούρκους, οἵτινες εἶνε ἀμαθέστατοι, οἱ δὲ σοφοὶ Τούρκοι περιορίζονται μόνον εἰς τὸ νὰ σπουδάσωσι τὸ Κοράνιον, τὸ ὅποτον εἶνε ἡ Ἱερά Βίβλος τῶν Ὀθωμανῶν. Οἱ ὑπὸ τὴν Τουρκίαν ὄμως Ἕλληνες ἔχουσιν ἰδρύσει πλεῖστα σχολεῖα καὶ γυμνάσια, εἰς τὰ ὅποια ἐκπαιδεύονται οἱ Ἕλληνοπαίδες.

§ 12. **Διοικητικὴ διαίρεσις.** Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία διαιρεῖται εἰς 8 βιλαγιετὰ ἢ νομούς. Ἡ διοίκησις εἶνε ἀθλια καὶ ἐλεεινὴ καὶ ἡ τυραννία τῶν Τούρκων πολλαχοῦ ἀφόρητος.

α'. ΝΟΤΙΑ ΘΡΑΚΗ

§ 13. **Νοτία Θράκη.** Ἡ Θράκη κεῖται μεταξὺ Αἴμου, Αἰγαίου πελάγους, Προποντίδος, Στρυμόνος ποταμοῦ καὶ Πόντου. Ἡ νοτιὰ Θράκη χωρίζεται τῆς βορείας (ἢ Ἀνατολικῆς Ρωμυλικῆς) διὰ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ. Περιλαμβάνει δὲ δύο νομούς: 1) τὸν νομὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῶν ἀπέναντι: ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ διοικήσεων Χρυσουπόλεως καὶ Νικομηδείας καὶ 2) τὸν νομὸν τῆς Ἀδριανουπόλεως.

§ 14. 1) **Νομὸς Κωνσταντινουπόλεως** (3,900 □

Εἰκ. 22. Τὸ Βελζίντιον.

χιλιόμετρα καὶ 1,200,000 κατ.). Ἐπὶ μικρᾷς τριγωνικῆς χερσονήσου, μετὰ τὴν Προποντίδα καὶ Κερατίου κόλπου, κεῖται τὸ

ὑπὸ Βύζαντος (667 π. Χ.) κτισθὲν *Βυζάντιον*. Τοῦτο ὁ *Μέγας Κωνσταντῖνος* κατὰ τὸ 330 μ. Χ. κατέστησε πρωτεύουσαν τοῦ κράτους αὐτοῦ, κληθεῖσαν ἔκτοτε *Νέαν Ῥώμην* καὶ *Κωνσταντινούπολιν*, ἔτι δὲ καὶ *Ἐπιάλοφον* ὡς ἐκτισμένην, ὅπως καὶ ἡ *Ῥώμη*, ἐπὶ 7 λόφων.

Ἡ πόλις αὕτη διετέλεσεν ἐπὶ 1,000 καὶ πλέον ἔτη πρωτεύουσα Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων, ἀπὸ τοῦ 1453 δὲ ἐγένετο πρωτεύουσα τῶν Σουλτάνων καὶ ὡς τοιαύτη ἀκόμη διατελεῖ. Ἔχει δὲ μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας προαστείων 1,106,000 κατοίκους, ἐκ τῶν ὁποίων εἰς 400,000 περίπου εἶνε Ἕλληνες.

Ἡ θεία τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶνε μαγευτικωτάτη, τὸ ἐσωτερικὸν ὅμως αὐτῆς, ἰδίως τοῦ ἀρχαίου Βυζαντίου, εἶνε ἄθλιον καὶ ἐλεεινόν. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει ὁ περικαλλῆς ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, μεταβληθεὶς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Πόλεως (1453) ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' εἰς τζαμίον. Προσέτι ἐν τῷ Βυζαντίῳ εὕρεται ἡ συνοικία *Φανάριον*, ἐν τῇ ὁποίᾳ εἶνε τὰ *Πατριρχεῖα*, καὶ ἡ *Μεγάλη* τοῦ *Γένους Σχολή*.

Ἀπέναντι τοῦ Βυζαντίου καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Κερατίου κόλπου κεῖνται ἡ διὰ δύο σιδηρῶν γεφυρῶν συνδεομένη συνοικία *Γαλατᾶ*

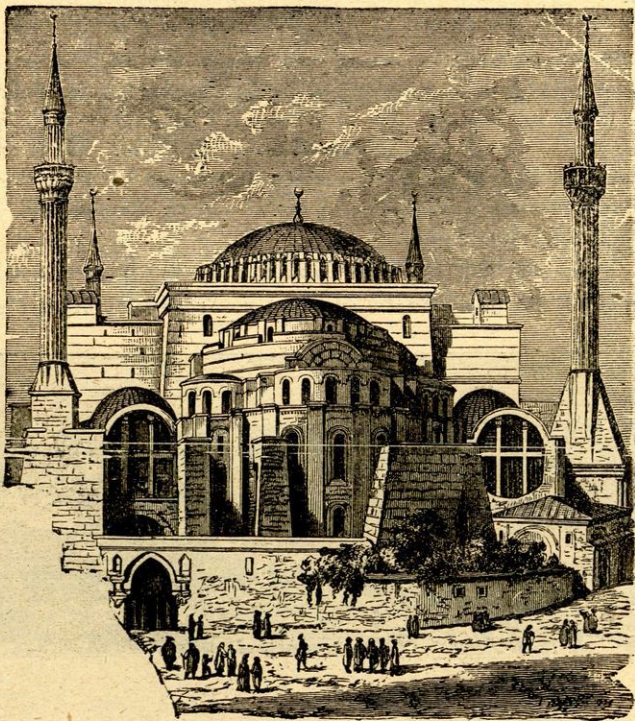
Εἶχ. 23. συνοικία Γαλατᾶ.

καὶ ὑπὲρ τοῦτον ἐπὶ λόφου ἡ *Πέρα* (Σταυροδρόμιον). Ἐπὶ τῆς Ἑυρωπαϊκῆς τοῦ Βοσπόρου ἀκτῆς κεῖται ὁ *Τοπχανές* (Πυροβολικόν), ὁ *Δολμᾶ Βαξές* καὶ τὸ *Γιλδιζ Κιόσκ*, τὸ ὁποῖον εἶνε παράδεισος ὁλόκληρος ἐν τῷ ὁποίῳ εὕρισκονται καὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ νῦν Σουλτάνου.

Τὰ περὶχωρα καὶ αἱ μικραὶ τῆς Προποντίδος νῆσοι εἶνε διαμοναὶ τερπνόταται, ὡς τὰ *Θεραπεία*, τὸ *Νεοχώριον* κτλ. Τὸ *Σκούταρι* ἢ ἡ *Χρυσόπολις*, ἣτις κεῖται ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς τοῦ Βοσπόρου ἀκτῆς, εἶνε ἐπίσης

προάστειον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ τοῦ Βεσπέρου δὲ ἡ θέα, κατὰ φύτον ὑπὸ παραδείσων καὶ κεκοσμημένου ὑπὸ μεγάρων καὶ ἀνακτόρων, εἶνε ἀληθῶς θαυμασία.

Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β' τῆς 29 Μαΐου 1453. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας διήρκεσε τότε ἡ λεηλασία καὶ ἡ διαρπαγὴ τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἡ σφαγὴ τῶν κατοίκων αὐτῆς, ὅτε 60,000 Ἑλλήνων ἐπωλήθησαν ὡς δούλοι. Τότε καὶ ὁ τελευταῖος Ἕλληνας αὐτοκράτωρ, ὁ γενναῖος ἀλλ' ἀτυχῆς Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ἔπεσε μαχόμενος πρὸ τῆς πόλεως

Εἰκ. 24. Ὁ ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

τοῦ Ρωμανοῦ. Τὰ ὀστᾶ τοῦ τελευταίου ἡμῶν καὶ γενναίου τοῦτου αὐτοκράτορος ἀνγκυώνται ἐντὸς μικρᾶς γωνίας χανίου τινὸς τοῦ Βυζαντίου, τὰ ὁποῖα σκεπάζει ἀπλοῦς λίθος ὑπὸ τὴν σκιὰν ἰτέας.

Ἄν δὲ καὶ ἐπὶ 4 1/2 αἰῶνας διατελῇ ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπὸ τῆς Τούρκου, ἔμεινεν ὅμως ἑλληνικωτάτη. Οἱ μόνοι δὲ

οἵτινες ἱστορικῶς καὶ ἐθνολογικῶς ἔχουσι δικαίωμα νὰ καταλάβωσιν αὐτὴν καὶ πάλιν εἶνε οἱ Ἕλληνες. Πάντες δὲ ἀνεξαιρέτως οἱ Ἕλληνες μέγαν πόθον ἔχομεν νὰ ἴδωμεν ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς βασιλίδος ταύτης τῶν πόλεων τὴν κυανόλευκον ἡμῶν σημαίαν καὶ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἀποδιδόμενον τὸν πάνσεπτον ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τὸν ὁποῖον ἤρπασαν καὶ ἐβεβήλωσαν οἱ Τοῦρκοι.

§ 15 **Νομὸς Ἀδριανουπόλεως** (38,400 □ χιλμ. καὶ 1,030,000 κατ., ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 500,000 εἶνε Ἕλληνες). Ὁ νομὸς οὗτος καταλαμβάνει τὸ πλεῖστον τῆς Ν. Θράκης μέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶνε ἡ Ἀδριανούπολις (81 000 κατ.), κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Αυτοκράτορος Ἀδριανοῦ παρὰ τὴν συμβολὴν τῶν παραποτάμων Τούνδα καὶ Ἄρδα εἰς τὸν Ἑβρον.

Αὕτη ἔχει παλαιὰ τῶν Σουλτάνων ἀνάκτορα, διότι διετέλεσεν ἐπὶ τινα χρόνον πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς πρωτεύουσα. ἔχει δὲ ἐμπόριον ἀκμαῖον καὶ βιομηχανίαν μεταξίνων καὶ βρμβακερῶν ὑφασμάτων, ροδελαιοῦ κτλ. Σιδηροδρομος συνδέει τὴν Ἀδριανούπολιν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Φιλιππουπόλεως ὡς καὶ μετὰ τοῦ Δεδεαγάτς, τὲ ὁποῖον εἶνε τὸ ἐπίγειον αὐτῆς ἐν τῷ Θρακικῷ πελάγει.

Ἄλλαι πόλεις εἶνε Σαράντια ἐκκλησιαί (Κιρκλισί) ὑπὸ τὴν Στρανδζαν, πόλις ἐλληνικωτάτη καὶ Διδυμότειχον. Προσέτι Ἄινος ἀρχαία ἐλληνικὴ πόλις παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑβρου. Τῆς Ἄϊνου ΝΔ. κεῖται ἡ νῆσος Σαμοθράκη. Ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Ἑλλησπόντου κεῖται ἡ Καλλίπολις, πόλις ἐλληνικωτάτη. Ἡ Ραιδεσιὸς εἶνε πόλις εὐλίμενος τῆς Προποντίδος, ἡ δὲ Ἀγαθόπολις καὶ ἡ Μήδεια εἶνε ναυτικαὶ πόλεις ἐλληνικαὶ τοῦ Εὐζείνου Πόντου.

ε'. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

§ 16. **Νομοὶ Μακεδονίας.** Ἡ Μακεδονία ἀπὸ τῶν παναρχαίων χρόνων ἄχρι σήμερον διέμεινεν ἐλληνικωτάτη καὶ μόνον τὰ βόρεια αὐτῆς κατοικοῦνται ὑπὸ Ἀλβανῶν καὶ Σέρβων. Οἱ Ἕλληνες αὐτῆς βασιλεῖς, καὶ πρὸ πάντων ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, διέδωκαν τὸν ἐλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ γράμματα εἰς ἀπωτάτας χώρας τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καὶ ἀνέδειξαν τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος μέγα καὶ ἰσχυρὸν. Κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρό-

νους οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας ἀνέρχονται εἰς 600,000 ἕως 700,000 καὶ πλεόν.

Κεῖται δὲ ἡ Μακεδονία μεταξὺ Αἰγαίου πελάγους, Σερβίας, Θράκης, Ἀλβανίας καὶ Ἡπείρου καὶ εἶνε χώρα μεταλλοφόρος καὶ εὐφρωτάτη, διαρροεμένη ὑπὸ ἀφθόνων ὑδάτων. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρία βιλαέτια, ἢ νομοὺς α') Θεσσαλονίκης, β') Κοσοσυφοπέδιου καὶ γ') Μοναστηρίου ἢ Βιτωλίων.

§ 17. **Νομὸς Θεσσαλονίκης** (35,000 □ χιλμ. καὶ 1,130,000 κατ.). Οὗτος ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Κοσοσυφοπέδιου καὶ τοῦ ὄρους Ρίλο, πρὸς τὰ ΒΑ. ὑπὸ τῆς Ροδόπης, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ νομοῦ Βιτωλίων. Παράγει δὲ σιτηρά, μέταξκαν, βάμβακα, ὄρυζαν, ἔλαιον, καπνὸν καὶ ζῶα διάφορα.

Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε ἡ Θεσσαλονίκη (105,000 κατ.), ἡ δευτερεύουσα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας πόλις, ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένη ἐπὶ λόφου τοῦ μυχοῦ τοῦ Θερμικοῦ κόλπου. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ πολλῶν Ἑβραίων καὶ Ἑλλήνων καὶ διὰ σιδηροδρόμου συνδέεται μετὰ τῆς Βιέννης. Οἱ ὠραιότεροι αὐτῆς ναοί, ὡς ὁ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἔχουσι μεταβληθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τζαμιά.

Βέροια, οὐχὶ μακρὰν τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ, πόλις ἐλληνικωτάτη, ὡς καὶ ἡ τρεῖς ὥρας ἀπὸ ταύτης ἀπέχουσα Νάουσα, Βοδινά ἢ ἡ τῶν ἀρχαίων Ἔδεσσα καὶ αἱ Αἰγαί τῆς Ἡμαθίας. Ἡ πόλις αὕτη κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲ ἐχρησίμευσεν ὡς πρωτεύουσα τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους. Γιαντιὰ ΒΑ. τῆς ὁμωνύμου λίμνης. Πλησίον ταύτης ἐπὶ λόφου, ὅπου εἶνε οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, κεῖνται τὰ εἰρείπια τῆς Πέλλης, τῆς ὀχυρᾶς καθέδρας τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς πατρίδος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Σέρραι (40,000 κατ.), πρὸς Β. τῆς λίμνης Ἀχينوῦ, πόλις ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανος, ὑπὸ Ἑλλήνων κυρίως κατοικουμένη. Πρὸς Β. τοῦ χρυσοφόρου Παγγαίου κεῖται Δράμα καὶ ΝΑ. τούτου Καβάλλα, ἀπέναντι τῆς Θάσου, ἡ πατρὶς τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ τοῦ σατράπου τῆς Αἰγύπτου καὶ τοῦ θεοῦ πατρὸς τοῦ κατὰ τὴν μεγάλην ἡμῶν ἐπανάστασιν διαβοήτου Ἰβραήμ. Πρὸς Δ. τῆς Βιστονίδος λίμνης (κοινῶς Βουροῦ) κεῖνται Ξάνθη καὶ Γρενιδζὲ παράγουσαι εὐωδέστατον καπνόν. Ἡ ἀπέναντι τῶν

ἐκβολῶν τοῦ Νέστου κειμένη ἑλληνικωτάτη νῆσος Θάσος κυβερνᾶται ὑπὸ τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως. Παράγει δὲ οἶνον ἐξαίρετον καὶ εἶνε λίαν μεταλλοφόρος.

Σιδηροδρόμοι συνδέουσι τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ τοῦ Δεδεαγάτς, τῆς Εἰάνθης, τῶν Σερρῶν, τῶν Βιτωλίων, τῆς Βερροίας, τῶν Βοδενῶν καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Βιέννης.

Χώρα καθαρῶς ἑλληνικὴ εἶνε ἡ Χαλκιδικὴ Χερσονήσος, ἡ ὁποία, ὡς ἐμάθομεν, διασχίζεται πρὸς Ν. εἰς 3 μικρὰς καὶ στενάς χερσονήσους, τὴν Παλλήνην, τὴν Σιθωνίαν καὶ τὴν Ἀκτὴν. Ἐκ τούτων φημίζεται ἡ Ἀκτὴ ἢ ἡ τοῦ Ἁγίου Ὄρους Ἄθω διὰ τὰς φυσικὰς αὐτῆς καλλονὰς καὶ τὰς 20 πλουσίας μονὰς, ὡς τῆς Λαύρας, τοῦ Βατοπεδίου, τῶν Ἰβήρων, τοῦ Παντελεήμονος κτλ. Ἐκ τούτων 17 εἶνε Ἑλληνικαί, μία Ρωσικὴ, μία Βουλγαρικὴ καὶ μία Ρουμανικὴ, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς σκῆτας, καλύβας, καὶ κελλὰ, κατοικουμένας ἐπίσης ὑπὸ μοναχῶν. Ἐν τῷ μέτῳ τῆς χερσονήσου τοῦ Ἁγίου Ὄρους κεῖται ἡ κώμη Κάρυαί, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδρεύει ἡ Ἱερὰ Σύναξις, ἡ ἀποτελοῦσα τὴν ὑπεράστην διοικητικὴν ἀρχὴν ὄλων τῶν μονῶν.

Ἄλλαι πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς εἶ.ε Κασσάνδρα, καταστραφεῖσα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἡμῶν. Πολύγυρος, Βασιλικὰ κτλ.

§ 18. **Νομὸς Κοσσυροπεδίου** (32,900 □ χιλμ καὶ 1,040,000 κατ.). Οὗτος ἐξαπλοῦται ἀπὸ τῆς Β. πλευρᾶς τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης μέχρι τῶν συνόρων τῆς Σερβίας καὶ κατοικεῖται ὑπὸ Ἀλβανῶν, Ἑλλήνων καὶ Σέρβων. Περιλαμβάνει δὲ καὶ τμῆμα τῆς Α. Ἀλβανίας καὶ παράγει σιτηρὰ, ὄρυζαν καὶ καπνόν. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε Σκόπια ἢ Οδοκοίπ (50,000 κατ.), ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἀξιῦ καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Θεσσαλονίκης—Βιέννης. Πλησίον ταύτης τῷ 1002 μ. Χ. κατεστράφησαν οἱ Βούλγαροι ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Ἄλλαι πόλεις τοῦ νομοῦ εἶνε Πρισιτίνα, Πρισρένη καὶ Ἰπέκιον.

§ 19. **Νομὸς Μοναστηρίου ἢ Βιτωλίων** (28,500 □ χιλμ. καὶ 850,000 κατ.). Οὗτος ἐξαπλοῦται ἀπὸ τῆς διοικήσεως Σερβίων μέχρι τοῦ νομοῦ Κοσσυροπεδίου καὶ κατοικεῖται κυρίως ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν Παράγει δὲ καπνόν, σιτηρὰ, βάμβακα, ὄρυζαν, ὄσπρια, μέταξον κτλ. Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ εἶνε Μοναστήριον (ἢ Βιτώλια. 45,000 κατ.) παρὰ τὸν Ἐπίγωνα, χυνόμενον εἰς τὸν Ἀξιόν. Εἶνε πόλις ἐμπορικὴ καὶ κατοικεῖται ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων. Καστορία ἐπὶ μικρᾶς

χερσονήσου τῆς ὁμωνύμου λίμνης, ὀνομαστῆς διὰ τοὺς ἰχθῦς αὐ-
τῆς. Κοριτσά, Ἐλβασάνιον, Δίβρα, Ἀχρὶς καὶ Πρέσπα παρὰ
τὰς ὁμωνύμους λίμνας, Αὗται τοπογραφικῶς ἀνήκουσιν εἰς τὴν
Α. Ἀλβανίαν καὶ κατοικοῦνται ὑπὸ Ἀλβανῶν καὶ Ἑλλήνων.
Εἶνε δὲ ἐμπορικαὶ πόλεις, ἐξάγουσσι δέρματα, μαλλία καὶ
κηρόν.

Πρὸς τὰ ΝΔ. τοῦ νομοῦ τούτου κεῖνται αἱ ἐξῆς ἄξια λόγου πόλεις.
Κοζάνη, Σέρβια, Ἀγεοελίτσα, Γρεβενά, Σιάτιστα, Ἐλασσών, (ἐν Β. Θεσ-
σαλίᾳ), Κατερίνα καὶ Κίτρος, κατοικοῦμεναι ὑπὸ Ἑλλήνων μόνον καὶ ὀλί-
γων Τούρκων.

γ'. ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑ

§ 20. **Ηπειρῶται καὶ Ἀλβανοί.** Ἡ ἀπὸ τοῦ Ἀμ-
βρακικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Μαυροβουνίου ὄρεινὴ χώρα κατοι-
κεῖται ὑπὸ Ἡπειρωτῶν καὶ Ἀλβανῶν. Τὸ νότιον ταύτης τμήμα,
ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ ποταμοῦ Γενοῦσου (ἢ
Σκυῦμπ) κλεῖται Ἡπειρος, τὸ δὲ βόρειον μέχρι τοῦ Μαυρο-
βουνίου κλεῖται Ἀλβανία. Διαιρεῖται δὲ ἡ Ἡπειρος ἀπὸ τοῦ
Ἀμβρακικοῦ κόλπου μέχρι τῶν κερκυνησίων ὄρεων εἰς Παλαιὰν
Ἡπειρον, καὶ Νέαν Ἡπειρον, φθάνουσιν μέχρι τῆς Ἀλβανίας.

Οἱ Ἡπειρῶται εἶνε Ἕλληνες κατὰ τὴν γλῶσσαν, τὴν κατα-
γωγὴν καὶ τὴν θρησκείαν, ἐργασθέντες μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ
αὐταπαρνήσεως ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Οὕτως Ἡπειρώτης ἦτο ὁ
Μιχαὴλ Ἀγγελὸς ὁ Κομνηνός, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν 13 αἰῶνα
μ. Χ. ἔσωσεν ἐν Εὐρώπῃ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Ἡπειρῶται ἦσαν
οἱ ἄρχοι τοῦ Σουλίου Μάρκος Βότσαρης καὶ Τσαβέλας καὶ τόσοι
ἄλλοι πρόμαχοι τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν. Τέλος Ἡπειρῶται ἦσαν
μεγάλοι τοῦ ἔθνους εὐεργεταὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ γένους.

Οἱ Ἀλβανοὶ εἶνε ἀπόγονοι τῶν Πελασγῶν καὶ τῶν ἀρχαίων
Ἰλλυριῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν φυλὴ συγγενὴς πρὸς τὴν ἑλληνικὴν.
Ἐπομένως οἱ Ἀλβανοὶ εἶνε ἀδελφοὶ τῶν Ἑλλήνων, πολλοὶ
τῶν ὁποίων διέμειναν πιστοὶ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, μέγα δὲ
μέρος ἠναγκάσθη νὰ ἐξισλαμισθῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὀλίγοι δὲ
ἐγένοντο καθολικοί. Ἀλβανός ἦτο ὁ Γεώργιος Καστριώτης ἢ
Σκεντέρμπεης, γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1403 μ. Χ. Ὁ ἥρωας οὗτος
ἐγένετο τότε τὸ φόβητρον τῶν Τούρκων, πολλὰκις αὐτοὺς νι-
κήσας.

§ 21. **Διοικητικὴ διαίρεσις.** Ἡ χώρα διαίρεται εἰς δύο νομούς α') τὸν νομὸν Ἰωαννίνων, ἐξαπλούμενον ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Γενούσου ποταμοῦ, καὶ β') τὸν νομὸν τῆς Σκόδρας, καταλήγοντα εἰς τὰ σύνορα τοῦ Μαυροβουνίου.

§ 22. **Νομὸς Ἰωαννίνων** (17,900 □ χιλιόμετρα καὶ 527,000 κατ.). Ἡ χώρα αὕτη εἶνε ἑλληνικωτάτη, διότι ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς αἱ 300,000 εἶνε Ἕλληνες, 80,000 ὀρθόδοξοι Ἀλβανοί, καὶ οἱ ἐπίλοιποι Ἀλβανοὶ ἐξισλαμισθέντες. Περιλαμβάνει δὲ τὴν Παλαιὰν καὶ Νέαν Ἠπειρον, αἵτινες χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῶν Κερωνίων ὄρεων.

1) Παλαιὰ Ἠπειρος. Πρωτ. τοῦ νομοῦ εἶνε τὰ Ἰωάννινα (26,000 κατ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου λίμνης, πόλις ἑλληνικωτάτη, ἡ πατρὶς μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ ἔθνους. Ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξεν ἡ λαμπρὰ πρωτεύουσα τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον ἔδρυσεν κατὰ τὸ 1204 μ. Χ. ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος Κομνηνός, ἐπὶ τουρκοκρατίας δὲ ἡ πνευματικὴ ἐστία τοῦ ἑλληνισμοῦ, διότι εἶχε σχολεῖα εἰς τὰ ὁποῖα ἐδίδασκαν μεγάλοι τοῦ γένους διδάσκαλοι, ὡς ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης, ὁ Ψαλίδας καὶ ἄλλοι. Ὑπῆρξαν δὲ τὰ Ἰωάννινα καὶ καθέδρα τοῦ αἰμοδόρου Ἀλῆ πασσᾶ (1788—1821), διαβοήτου γενομένου διὰ τὰς τυραννικὰς καὶ ἀπανθρώπους αὐτοῦ πράξεις.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς κοιλάδος τῶν Ἰωαννίνων πρὸς τὰ ΝΔ. ἐντὸς πυκνῶν δασῶν εὐρίσκονται τὰ ἑρεμικὰ τῆς ἀρχαίας Δωδώνης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπῆρχε τὸ ὄνειμαστὸν μαντεῖον τοῦ Δωδωναίου Διὸς. Πάρα τὴν μητρόπολιν τῶν Τσαμῆδων καὶ ΝΑ. ταύτης τὰ ὄρη τοῦ ἠρωϊκοῦ Σουλίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειντο αἱ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καταστραφεῖσαι κῶμαι Σοῦλι, Σαμενίβα, Κιάφα, Ἀραρῆκον. Ἡ Πάργα, ἣτις κεῖται ἀπέναντι τῶν Παζῶν, ἐπωλήθη κατὰ τὸ 1819 προδοτικῶς ὑπὸ τῶν Ἀγγλων εἰς τὸν τύραννον Ἀλῆν πασσᾶν.

Ἄλλαι κῶμαι τῆς Παλαιᾶς Ἠπείρου εἶνε τὸ Μείσοβον, ἡ πατρὶς τῶν εὐεργετῶν τοῦ ἔθνους Τσοῦτσα, Στουράρα, καὶ Ἀβέρωφ, καὶ αἱ κῶμαι τοῦ Ζαγορίου, ΒΑ. τοῦ Μιτσικελίου ὄρους κείμεναι. Προσέτι ἡ Κόνιτσα, ἡ Δοβριανή, οἱ Φιλιάται καὶ οἱ Ἅγιοι Σαράντα.

Μέγα μέρος τῆς Παλαιᾶς Ἠπείρου μετὰ τῶν Ἰωαννίνων μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Θυάμιδος παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου τοῦ 1878, τὸ ὁποῖον ὅμως ἡ Τουρκία ἤρνηθη νὰ ἐκχωρήσῃ.

2) Νέα Ἠπειρος. Ἐν αὐτῇ κεῖνται τὰ ὄρη τῆς Χειμάρρας (Κερωνίνα) καὶ αἱ κῶμαι Δέλβινον, Αργυροκάστρον καὶ Χειμάρρα.

ΒΑ. τῆς Χειμάρρας κεῖται *Τελελέιον*, ἡ πατρὶς τοῦ τυράννου Ἄλῃ πασσᾶ, καὶ *Γαροδίκιον* καταστραφέν ὑπὸ τούτου. Προσέτι *Χόρμοβον* καὶ *Λάμποβον*, ἡ πατρὶς τοῦ *Εὐαγγέλου* καὶ *Κωνοταντίνου Ζάππα*, *Βεράκιον*, *Πρεμετῆ* καὶ *Φρόσαρης*, πατρὶς μπέδων Ἄλβ. νῶν.

§ 23. **Νομός Σκόδρας.** (11,700 □ χιλμ. καὶ 322,000 κατ.). Ὁ νομός οὗτος κατοικεῖται ὑπὸ Ἄλβανῶν (*Μωαμεθζων*, ὀρθοδόξων καὶ καθολικῶν) καὶ παράγει σιτηρά, οἶνον, ἔλαιον, καπνὸν κτλ.

Πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Σκόδρα* ἢ *Σκούταρι* (32.000 κατ.) ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ *Βοϊάννα* καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς *Λεβεάτιδος* λίμνης, *Δυρράχιον* ἢ *Δουράτσον*, λιμὴν ἐμπορικός. Πρὸς Α. τούτου *Τύρανα*, *Κρόϊα*, ἐπὶ βράχου, πατρὶς καὶ κathedra τοῦ *Σκεντέρμπεη*. Ὀρόσχη ἡ ἔδρα τοῦ ἡγεμόνος τῶν καθολικῶν Ἄλβανῶν (*Μιρδιτῶν*).

2. ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

§ 24. Ἡ **Νῆσος Κρήτη** (8,618 □ χιλμ. καὶ 310,000 κατ.). Τὴν νοτιάν πλευράν τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὅπου ἐκεῖ

Εἰκ. 25. Ἡ νῆσος Κρήτη.

τοῦτο καλεῖται *Κρητικὸν πέλαγος*, σχηματίζει ἡ *Κρήτη*. Ἡ μεγαλόνησος αὕτη εἶνε ἑλληνικωτάτη, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ὀθωμανοὶ κάτοικοι (34.000) εἶνε Ἕλληνες τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν γλῶσσαν, διὰ τῆς βίας ἀλλάξαντες τὴν πίστιν των. Ἡ Κρήτη εἶνε νῆσος ἐπιμήκης καὶ ὀρεινὴ, τῆς ὁποίας τὰ ὄρη ἐκτείνονται ἐκ Δ. πρὸς Α. Τὰ σπουδαιότερα τούτων εἶνε τὰ *Λευκὰ ὄρη* (*Ἄσπρα βουνά*), ἡ *Ἰδη* (*Ψηλορείτης*), ὅπου κατὰ τὴν *Μυθολογίαν* λέγεται, ὅτι ἀνετράφη ὁ *Ζεὺς*, καὶ ἡ *Δίκτη* (*Λασιθήσιον*). Ἐχει δὲ κλιμα ὑγιεινότερον, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς εἶνε εὐσταλεῖς, γενναῖοι καὶ φιλελεύθεροι, ἔτοιμοι πάντοτε γὰρ θυσιάστωι ζωὴν καὶ περιου-

σίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Τὸ ἔδαφος εἶνε εὐφορον καὶ τὰ προϊόντα τῆς ἐξαίρετα, π. χ. πορτοκάλια, κάστανα, οἶνος, τυρός, σάπων. Ἐκ τῶν λιμένων τῆς ὀνομαστότερος εἶνε ὁ τῆς Σούδας.

§ 25. Ἱστορία τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Κρήτης.

Ἡ ἥρωϊκὴ αὕτη νῆσος οὐδέποτε ὑπέκυψεν εἰς τοὺς κατακτητὰς αὐτῆς Ἑνετοὺς καὶ Τούρκους Ἄν δὲ καὶ ἔλαβε λίαν ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα (1821 μ. Χ.), ἠναγκάσθη νὰ μείνη καὶ πάλιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου. Ἡσυχοὶ ὅμως δὲν ἔμενον οἱ γενναῖοι αὐτῆς κάτοικοι, ἀλλὰ πολλοὶ ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ τυράννου, ἄχρις οὗ ἐπέτυχον διὰ τῶν πολλῶν θυσιῶν των ν' ἀποκτήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των. Α

4 Μεγάλοι Δυνάμεις Ἀγγλία, Γαλλία, Ἰταλία καὶ Ρωσία ἀνέλαβον τὴν διοικητικὴν τῆς νήσου διεύθυνσιν, κηρύξασαι αὐτὴν αὐτόνομον ὑπὸ τὴν ψιλὴν τοῦ Σουλτάνου ἐπικυριαρχίαν.

Διῶρισαν δὲ ὡς ὑπάτον ἐν τῇ νήσῳ ἀρμοστήν, τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ Βασιλέως ἡμῶν τὸν Πρίγκιπα τῆς Ἑλλάδος Γεώργιον Οὐτως ὁ νεαρὸς Ἑλληὴν ἡγεμονόπαις κατῆλθεν ὑπὸ τὰς εὐλογίας σύμπαντος

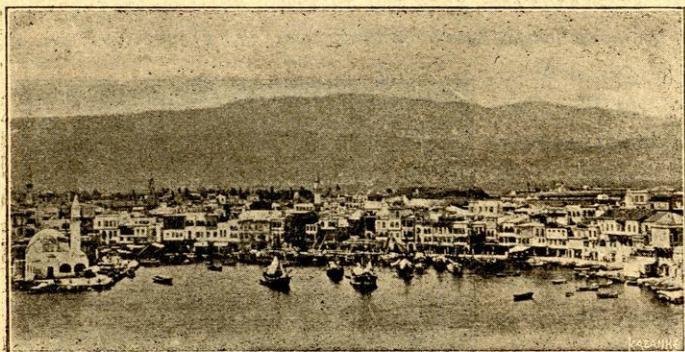

Εἰκ. 26. Πρίγκηψ Γεώργιος - Ὑπ. Ἀρμοστής.

τοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἰς τὴν πολυπαθῆ νῆσον, ἐπιδείξας μεγίστην διοικητικὴν ἰκανότητα Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης (9]21 Δεκεμβρίου 1898) οἱ ἀδελφοὶ Κρητῆτες χωροῦσι μετὰ θάρρους πρὸς τὴν πρόσοδον, τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας. Ἐπιθυμία δὲ διακαῆς ἀπάντων τῶν Κρητῶν ἔμεινε καὶ θὰ μείνη ἢ μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος ἔνωσις τῆς Κρήτης.

§ **Νομοὶ Κρήτης.** Ἡ νῆσος διηρέθη εἰς 5 νομούς. (Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου, Λασηθίου καὶ Σφακίων).

Χανία (25,000 κ.) πρωτ. τῆς πολιτείας καὶ καθέδρα τοῦ ἀνωτάτου ἀρμοστοῦ καὶ ἄλλων ἀρχῶν, πόλις ὄχυρά. Ταύτης μέγα μέρος ἔκαυσαν οἱ Τουρκοκρῆτες κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1897. Ἡ Χαλέπα εἶνε προάστειον τῶν Χανίων. Μίαν περίπου ὥραν μακρὰν κεῖται ὁ μέγας καὶ ἀσφαλῆς τῆς Σούδας λιμὴν, ὅπου ἡ κόμη Τούζλα.

Εἰκ. 27. Χανία.

Ῥεθύμνη (9,000 κ.) πρὸς ἅ. τῶν Χανίων, πόλις ὄχυρά πρωτ. τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ. Πλησίον ταύτης κεῖται ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου, τὴν ὁποίαν διὰ πυρίτιδος ἀνετίναξαν εἰς τὸν ἀέρα κατὰ τὸ 1866 οἱ ἐν αὐτῇ ἐγκλεισθέντες Ἕλληνες ἐπαναστάται.

Ἡράκλειον (Μέγα Κάστρον 22,000 κ.) πόλις ὄχυρά, πρωτ. τοῦ ὁμωνύμου νομοῦ, ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης, Ἅγιοι Δέκα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Γόρυνος. Πλησίον ταύτης εὐρίσκονται λατομεῖα πανάρχαια, τὰ ὅποια φαίνεται ἔδωκαν ἀφορμὴν, ὅπως πλασθῆ ὁ μῦθος τοῦ Λαβυρίνθου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἔζη ὁ Μινώταυρος, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὁ Θησεύς.

Πρωτ. τοῦ νομοῦ Λασηθίου εἶνε Νεάπολις (2,300 κ.) δίωρον ἀπέχουσα τοῦ λιμένος Ἀγίου Νικολάου. Ἐπὶ τῆς νοτίας τῆς νήσου ἀκτῆς κεῖται Γεωργιούπολις πρωτ. τοῦ νομοῦ Σφακίων.

3. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΟΥΜΗΛΙΑ

§ 27. **Ίστορία καὶ καταγωγὴ Βουλγάρων.** Λαὸς βάρβαρος καὶ ληστρικός συγγενὴς τῶν Τούρκων καὶ φέρων τὸ ὄνομα *Βούλγαρος*, κατέκτησε κατὰ τὸν 7ον μ. Χ αἰῶνα τὴν *Κάτω Μοισίαν*, κειμένην πρὸς Β. τῆς Θράκης, ἡ ὁποία ἀπὸ τότε μετωνομάσθη *Βουλγαρία*. Ἐπειδὴ δὲ εὐρίσκετο εἰς ἐπιμιξίαν μετὰ Σλαύων, ἔχασεν ἔθνικότητα καὶ γλῶσσαν καὶ ἐξεσλαυτίσθη. Ἄν δὲ καὶ ἠσπάζθη τὸν χριστιανισμόν, κατέστη ἡ μάστιξ τῆς Βυζαντινῆς (ἢ Ἑλληνικῆς) αὐτοκρατορίας διὰ τὰς ληστρικός αὐτοῦ ἐπιδρομάς. Καὶ πρὸς τὸ Ἑλληνικόν δὲ Πικτιαρχειὸν καὶ τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἡ ὁποία τοὺς διέσωσεν, ἐδείχθησαν ἀγνώμονες. Οἱ Βούλγαροι δὲν εἶνε ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ σχισματικοὶ καὶ ἀναγνωρίζουσι τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδρεύοντα ἑξαρχὸν Βούλγαρον.

§ 28. **Βουλγαρία καὶ Ἀνατολικὴ Ρουμηλία.** Μέχρι τοῦ 1877 ἡ Βουλγαρία ἦτο ἐπαρχία τουρκικὴ. Ἠλευθερώθη δὲ καὶ ἀπετέλεσεν ἡγεμονίαν ὑποτελῆ ὑπὸ τὸν Σουλτάνον ὅχι διὰ τῆς ἀνδρείας τῶν κατοίκων τῆς, ὅπως ἔπραξαν οἱ Ἕλληνας, ἀλλὰ διὰ τοῦ χρυσίου καὶ τῶν στρατῶν τῆς Ρωσίας. Ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877 - 1878 ἔδωκεν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν εἰς τοὺς Βουλγάρους.

Ἐκτοτε ἔγειναν οἱ Βούλγαροι θρασυτάτοι καὶ τρέφουσι τὴν μωρὰν ἐλπίδα, νὰ κατακτήσωσιν ὅχι μόνον τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ἱερὸν καθήκον ἔχομεν νὰ ἀντενεργήσωμεν κατὰ τῶν ληστρικῶν αὐτῶν ἐπιδρομῶν καὶ νὰ δικαίωσωμεν ἀπὸ τὰς χεῖράς των χώρας ἑλληνικὰς. Οἱ Βούλγαροι μισοῦσι τοὺς Ἕλληνας καὶ ζητοῦσι διὰ παντὸς μέσου νὰ μεταβάλωσιν αὐτοὺς εἰς Βουλγάρους.

Συγχρόνως τότε καὶ ἡ Β. Θράκη, ὡς κατοικουμένη ὑπὸ πολλῶν Βουλγάρων, ἐκηρύχθη ὡς αὐτόνομος ἐπαρχία τῆς Τουρκίας ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἀνατολικὴ Ρουμηλία*, τὴν ὁποίαν ὅμως κατὰ τὸ 1885 ἤρπασαν οἱ Βούλγαροι καὶ ἦνωσαν μετὰ τῆς ἡγεμονίας των. Ἀμφότερα καὶ χῶρα αὕτη εἶνε εὐφορώταται, ἐξάγουσαι

σιτηρά, μαλλία, ροδέλαιον κτλ. (96,345 □ χιλμ, 3,745,000 κατ.).

Πρωτεύουσα τῆς ἡγεμονίας εἶνε ἡ **Σόφια** (68,000 κατ.), κατοικουμένη ὑπὸ Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων. *Τύρναβος* πόλις ὄχυρά. *Σούμλα* παρὰ τὸν μικρὸν Αἴμον. *Βάρνα* πόλις τοῦ Εὐξείνου Πόντου κατοικουμένη ὑπὸ 34,000 Ἑλλήνων καὶ ὀλίγων Βουλγάρων ὑπαλλήλων καὶ στρατιωτῶν.

*Ἄλλαι πόλεις τῆς ἰδίως Βουλγαρίας εἶνε *Βιδίτιον*, *Ρουτσούκιον* καὶ *Σιλίστρια* ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δανουβίου. Ἡ πόλις *Πλεύνα* εἶνε μεσόγειος καὶ ὄχυρά, ἐγένετο δὲ ὀνομαστὴ διὰ τὴν πολιορκίαν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ρώσων κατὰ τὸν Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877—78.

Τῆς Ἀνατ. Ρουμηλίας πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Φιλιππούπολις* (43,000 κατ.) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἐβρου καὶ τοῦ σιδηροδρόμου Κωνσταντινουπόλεως—Σόφιας. Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες.

*Ἄλλαι πόλεις τῆς Ἀνατλ. Ρουμηλίας εἶνε *Εοκὶ Ζααρά* καὶ *Γενρ Ζααρά*, *Τάμπολις*, *Καζανλίκ* καὶ *Σίλημος* παρὰ τὸν Αἴμον, παράγουσαι ἐξαίρετον ροδέλαιον.

Ἐν Ἀν. Ρουμηλίᾳ ὑπάρχουσι πόλεις καὶ κῶμαι Ἑλληνικώταται. Αἰσθητικώτεραι εἶνε *Στενήμαχος*, *Πύργος* (Βουργᾶς), ἥτις εἶνε πόλις τοῦ Πόντου, καθὼς καὶ *Σωζόπολις*, *Ἀγγιλάδος* καὶ *Μεσημβρία*. Πλησίον ταύτης κατὰ τὸ 814 (13 Ἀπριλίου) Λέων ὁ Ε΄, αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνίκησε τοὺς Βουλγάρους, ὅτε μόνον ἐσώθη ὁ βάρβαρος αὐτῶν βασιλεὺς *Κροῦμος*.

4. ΣΕΡΒΙΑ ΚΑΙ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ

• § 29. **Βασιλείον τῆς Σερβίας** (48,300 □ χιλιομ. καὶ 2 1]2 ἑκατομμ. κατ.). Τὸ σύνταγματικὸν τοῦτο βασιλείον ἐξαπλοῦται πρὸς Β. τοῦ *Κοσουφοπεδίου* καὶ φθάνει μέχρι τοῦ Δανουβίου. Ὀρίζεται δὲ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας καὶ Ρουμανίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Βοσνίας. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ γεννικοῦ, φιλομαθοῦς καὶ ὀρθοδόξου λαοῦ τῶν Σέρβων, οἵτινες εἶνε Σλαῦοι ὡς καὶ οἱ Μαυροβούνιοι.

Ἡ Σερβία μέχρι τοῦ 1878 ἀπετέλει ἡγεμονίαν ὑποτελῆ εἰς τὸν Σουλτάνον. Ἐκτοτε ἐγένετο ἀνεξάρτητος καὶ προήχθη κατὰ τὸ 1882 εἰς βασιλείον.

Τὰ προΐοντα τῆς χώρας εἶνε διάφορα ὀρυκτά, χοῖροι, βόες καὶ πρόβατα. Ἡ ἐκπαίδευσις προήχθη, διότι ὁ λαὸς εἶνε φιλομαθής.

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶνε τὸ **Βελιγράδιον** (69,10)

κ.) παρά τὴν συμβολὴν τοῦ Σαύου εἰς τὸν Δανούβιον. Ἡ πόλις εἶνε καλῶς ἐκτισμένη, ἔχει βιβλιοθήκην, μουσεῖον καὶ Πανεπιστήμιον.

Σεμένδρια πόλις ὄχυρά. Κραγιούγεβατς μετὰ χυτηρίου τηλεβόλων καὶ ὄπλοστασίου. Ἀλεξινάτς, Πιρότ, καὶ Νίσσα.

§ 30. **Μαυροβούνιον ἢ Τσερναγόρα** (9,080 □ χιλμ. καὶ 230,000 κατ.). Ἡ ἡγεμονία αὕτη ἐξαπλοῦται πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς βορείας Ἀλβανίας, διετέλεσε δὲ μέχρι τοῦ 1878 ὑποτελής τῆ Τουρκίᾳ. Ἐκτοτε ἐγένετο καὶ αὕτη ἀνεξάρτητος. Οἱ γενναῖοι αὐτῆς κάτοικοι εἶνε ὀρθόδοξοι καὶ Σερβικῆς καταγωγῆς.

Πρωτεύουσα εἶνε ἡ **Κετίγνη**, (4,000 κ.), ἥτις εἶνε κόμη μικρὰ κειμένη ἐντὸς κοιλάδος, ὑπὸ ὀρέων περιβαλλομένης. Προσέτι *Ποδγορτσα*. Τὸ *Ἀντίβαρι* καὶ *Δουλοῖνιον* εἶνε λιμένες τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΤΗΣ ΓΗΣ ΗΠΕΙΡΩΝ

Α΄. ΕΥΡΩΠΗ

(ΠΛΗΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ)

§ 1. **Ὅρια Εὐρώπης.** Ἡ Εὐρώπη, κειμένη σχεδὸν ὀλόκληρος ἐντὸς τῆς Β. εὐκράτου ζώνης, ὄρια ἔχει πρὸς Β. τὸν Β. *Πεπηγότα Ὁκεανόν*, πρὸς Δ. τὸν *Ἀτλαντικόν*, πρὸς Ν. τὴν *Μεσόγειον θάλασσαν* καὶ τὸν *Εὐξείνιον Πόντιον* καὶ πρὸς Α. τὰ *Ὀυράλια ὄρη*. Τὸ ἐμβαδὸν ὀλοκλήρου τῆς Εὐρώπης εἶνε 9,712 000 □ χιλιόμετρα.

2. **Θάλασσαι, πελάγη καὶ κόλποι.** Τὰ παράλια τῆς Εὐρώπης διασχίζουσι πολλὰ θάλασσαι, πελάγη καὶ κόλποι κατὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν.

Πρὸς Β. τὸ πέλαγος τοῦ *Κὰρ* καὶ ἡ *Λευκὴ, Νορβηγικὴ* καὶ

Γερμανική θάλασσα. Αὕτη διὰ τῶν θαλασσιῶν βραχιόνων Σκαγεράκου καὶ Καίτεγάτου καὶ τῶν πορθμῶν Σούνδης καὶ Μικροῦ καὶ Μεγάλου Βέλτου συνδέεται μετὰ τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, τῆς ὁποίας κόλποι ὁ Βοιθνικός, ὁ Φοινικός καὶ ἄλλοι.

Ἡ Γερμανική θάλασσα σχηματίζουσα ἐπὶ τῆς Β. Εὐρώπης κόλπους τινάς, συνάπτεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Καλαὶ καὶ τῆς θαλάσσης τῆς Μάγχης μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκ. Τούτου κόλποι εἶνε ὁ τῆς Βισκαΐας (Γασκονικῆς) καὶ ὁ τῶν Γαδείρων.

Μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκ. διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ συνδέεται ἡ Μεσόγειος θάλ. ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν νοτίαν τῆς Εὐρώπης πλευρὰν, καὶ σχηματίζει ἐπ' αὐτῆς τὰ ἐξῆς πελάγη καὶ κόλπους.

Τὸ Ἰσπανικὸν πέλαγος μετὰ τοῦ κόλπου τῆς Οὐαλεντίας, τὸν κόλπον Λέοντος καὶ τὰ πελάγη Λιγυσικὸν καὶ Τυρρηρικὸν μετὰ τῶν κόλπων Γενοῦης, Κεάτα, Ποσειδωνιάτου καὶ Πυξοννίου.

Τὰ πελάγη Ἰόνιον, Ἀδριατικὸν καὶ Αἰγαῖον, τὰ ὁποῖα συνδέονται μετ' ἀλλήλων διὰ πορθμῶν καὶ πολλοὺς ἀπο-ελοῦσι κόλπους.

Οὕτω μετὰ τοῦ Τυρρηρικοῦ πελάγους διὰ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ συνάπτεται τὸ Ἰόνιον πέλαγος, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ πορθμοῦ Ὀτράντου συγκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελ. Τούτου κόλποι εἶνε οἱ τῆς Ἐνετίας, Τεργέστης καὶ ὁ Φλαβιακός.

Κόλποι τοῦ Ἰονίου πελάγους εἶνε ὁ ἐπὶ τῆς Ν. Ἰταλίας Ταρανῖνος καὶ οἱ ἐπὶ τῶν Δ. καὶ Ν. παραλίων τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, γνωστοὶ ἤδη (τίνες ;)

Μετὰ τοῦ Ἰονίου πελάγους διὰ τῶν μεταξὺ Κρήτης καὶ Πελοποννήσου στενωῶν συνδέεται τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Τοῦτο σχηματίζει διαφόρους κόλπους ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, τοὺς ὁποίους ἐμάθομεν ἤδη (τίνες ;) καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Συνδέεται δὲ τὸ Αἰγαῖον πέλαγός διὰ τοῦ πορθμοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντιδος καὶ τοῦ Βοσπόρου μετὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου (Μαύρης Θαλάσσης), τοῦ ὁποίου προέκτασις εἶνε ἡ Ἀζοφικὴ Θάλασσα.

§ 3. Χερσόνησοι, νῆσοι, ἀκρωτήρια, ἰσθμοί. Χερσόνησοι τῆς Εὐρώπης πρὸς Β. εἶνε ἡ Κόλλα, ἡ Κανίγη, ἡ

Σκανδιναβία, ἡ Ἰουτλάνδη καὶ ἡ Βρετανική. Πρὸς Ν. ἡ Ἰβη-
ρική, ἡ Ἰταλική, ἡ Ἑλληνική, καὶ ἡ Ταυρική.

Αἱ ἀξιολογώτεραι νῆσοι εἶνε πρὸς Β. ἡ Νοβάρια Σέμλα, ἡ
Σπιτζβέρογη καὶ αἱ Δανικαὶ καὶ αἱ Βρετανικαί. Πρὸς Ν. δὲ ἡ
Κύργος (Κορσική), ἡ Σαρδώ (Σαρδηνία), ἡ Σικελία, ἡ Μελίτη
(Μάλτα) καὶ αἱ Ἴόνιοι καὶ Κυκλάδες καὶ Σποράδες νῆσοι καὶ
ἡ Κρήτη.

Ἐκ τῶν ἀκρωτηρίων τὰ ἀξιολογώτερα εἶνε πρὸς Β. τὸ
Νορδικόν, πρὸς Δ. τὸ Νέριον καὶ πρὸς Ν. τὸ τοῦ Μαρόκκου
ἐπὶ τῆς Ἰσπανίας, τὸ νοτιώτατον τῆς Εὐρώπης ἐπὶ νηϊδος,
καὶ τὸ Ταίναρον καὶ ἡ Μαλέα, ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου. Ἰσθμοὺς
ἔχει τὸν τμηθέντα τῆς Κορίνθου καὶ τὸν τῆς Πετερσκόφης ἐν
Ταυρικῇ.

§ 4. **Ὅρη, πεδιάδες.** Τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς Εὐρώπης
εἶνε αἱ Ἄλπεις (κορυφὴ Δευκὸν Ὅρος=4,810 μ.), μετὰ τῶν
ὁποίων συνδέονται τὰ Ἀπέννινα ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ τὰ ὄρη τῆς
Ἑλληνικῆς χερσονήσου. Περὶ τὰς Ἄλπεις ἐξαπλοῦνται τὰ
Γαλλικά, τὰ Γερμανικά καὶ τὰ Καρπάθια ὄρη· ὅπως ἀσύνδετα
εἶνε τὰ Πυρρηναῖα, αἱ Σκανδιναβικαὶ Ἄλπεις, τὰ ὄρη τῆς
Ταυρικῆς καὶ τὰ Οὐράλια ὄρη.

Πεδιάδας πρὸς Β. ἔχει πολλὰς καὶ ἰδίως ἐν Ρωσίᾳ, στέπ-
πας καλουμένας, καταλλήλους διὰ σιτηρὰ.

§ 5. **Ποταμοί.** Αἱ χερσόνησοι τῆς Εὐρώπης δὲν ἔχουσι
μεγάλους ποταμούς, διότι εἶνε λίαν ὄρειναι, ὁ κορμὸς ὅμως αὐ-
τῆς διασχίζεται ὑπὸ μεγάλων καὶ πλωτῶν ποταμῶν, τὰ μέγι-
στα διευκολυνόντων τὴν συγκοινωνίαν. Τούτων ἀξιολογώτεροι
εἶνε ὁ Βόλγας, ὁ μέγιστος τῆς Εὐρώπης, χυνόμενος εἰς τὴν Κα-
σπίαν Θάλασσαν, ὁ Δανούβιος, εἰς τὸν Εὐξείνιον, ὁ Ροδανός,
εἰς τὴν Μεσόγειον, καὶ ὁ Ρῆνος εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν.

§ 6. **Κάτοικοι τῆς Εὐρώπης.** Ἡ Εὐρώπη εἶνε ἡ ἑστία τῶν ἐπι-
στημῶν, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς προόδου τῆς ἀν-
θρωπότητος, ὁ δὲ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς εἶνε συνέχεια τοῦ ἀρχαίου Ἑλλη-
νικοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις ἀνεπτύχθη ἐν τῇ πατρίδι μας, ὅτε αὐτὴ εὕρισκετο
εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δόξης καὶ τῆς ἰσχύος.

Σχεδὸν ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, ἀνερχόμενοι εἰς 358,000,000,
ἀνήκουσιν εἰς τὴν Καυκασίαν φυλὴν καὶ εἶνε Χριστιανοί, ἐκτός τῶν
Τούρκων καὶ ὀλίγων Ἑβραίων. Τῶν χριστιανῶν δὲ κατοίκων ἄλλοι μὲν
εἶνε ὀρθόδοξοι, ἄλλοι καθολικοὶ καὶ ἄλλοι διαμαρτυρούμενοι

§ 7. **Τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης.** Πάντα σχεδόν τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης εἶνε μοναρχίαι συνταγματικά, τινὰ δὲ καὶ δημοκρατίαι καὶ μόνον ἡ Ρωσία καὶ ἡ Τουρκία ἔχουσι δεσποτικὰς μοναρχίας. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς.

1) Μεσημβρινά. Ἑλλάς, *Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία* μετὰ τῆς *Βουλγαρίας* καὶ *Α. Ρουμηλίας*, *Σερβία* καὶ *Μαυροβούνιον*. Τὰ κράτη ταῦτα ἐμάθομεν ἤδη. Προσέτι Ἰταλία μετὰ τῆς μικρᾶς δημοκρατίας τοῦ *Ἀγ. Μαρίνου*, *Ἰσπανία* καὶ *Πορτογαλία*.

2) Κεντρικά. *Γαλλία* μετὰ τῆς μικρᾶς δημοκρατίας τῆς *Ἀνδόρρας* καὶ τῆς ἡγεμονίας τοῦ *Μονακοῦ*, *Ἑλβετία*, *Βέλγιον*, *Ὀλλανδία*, *Δουξεμβούργον*, *Γερμανία*, *Ἀυστρούγγαρία*, μετὰ τῆς ἡγεμονίας *Δειχιενσταίν* καὶ *Ρουμανία*.

3) Βόρεια καὶ Βορειοανατολικά. *Μεγάλῃ Βρετανία* καὶ *Ἰρλανδία*, *Δανία*, *Σουηδία* καὶ *Νορβηγία* καὶ *Ρωσία* μετὰ τῆς *Φιλανδίας*. Ἡ *Γαλλία*, *Ἀγγλία*, *Γερμανία*, *Ἀυστρούγγαρία*, *Ἰταλία* καὶ *Ρωσία* εἶνε αἱ 6 μεγάλαι τῆς Εὐρώπης δυνάμεις.

1) ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΡΑΤΗ

(Πλὴν τῆς Ἑλλ. Χερσονήσου).

§. 8. **Ἰταλικὴ Χερσόνησος.** Ἡ χερσόνησος αὕτη ὑπὸ σχῆμα ὑποδήματος ἐξαπλοῦται μεταξὺ Ἀδριατικοῦ, Λιγυστικοῦ, Τυρρηνικοῦ καὶ Ἴονίου πελάγους. Καταλαμβάνει δὲ αὐτὴν σχεδόν ὁλόκληρον τὸ Ἰταλικὸν βασιλεῖον (286,682 □ χιλμ. καὶ 32,500,000 κατ.), εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουσι καὶ αἱ νῆσοι *Σικελία*, *Σαρδηνία* καὶ ἄλλαι τινὲς μικρότεραι.

Τὰ ὄρη τῆς Ἰταλίας εἶνε συνέχεια τῶν Δ. Ἄλπεων (*Λευκὸν Ὄρος* = 4,810 μέτρα), τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀπέννινα διασχίζουσιν ὁλόκληρον τὴν χερσόνησον. Ἡ μᾶλλον δὲ ἀξία λίγου πεδιάς εἶνε τὸ *Λιμβαρδογενετικὸν βιδύπεδον*, τὸ ὁποῖον διαρρέουσιν οἱ ποταμοὶ Ἀταγίς, καὶ Πάδος, χυνόμενοι εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Ἄλλαι πεδιάδες εἶνε ἡ *Τοσκανικὴ* ἢ *Ρωμαϊκὴ*, διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Τιβέρεως*, καὶ ἡ τῆς *Καμπανίας*.

Αἱ σημαντικώτεραι λίμναι κεῖνται ἐπὶ τῶν Ν. πλευρῶν τῶν Ἄλπεων, ὡς ἡ *Ὀττβανός* καὶ ἡ *Βήνακος*.

Τὸ κλίμα εἶνε ὑγιεινὸν καὶ θερπνόν, τὰ δὲ προϊόντα οἶνος, ἔλαιον, τυρὸς, πορτογάλια. Δικιρεῖται δὲ ἡ συνταγματικὴ αὕτη μοναρχία εἰς ἄνω μέσην καὶ κάτω Ἰταλίαν. Τούτων πόλεις εἶνε:

1) Ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ. *Τουρῖνον* (355,000 κατ.), ἡ

πρωτεύουσα τοῦ πρώην βασιλείου τοῦ Πεδεμοντίου, παρὰ τὸν Πιάδον. Γένοβα (235,000 κατ.), περίφημος διὰ τὰς λαμπρὰς τῆς ἐκκλησίας. Μεδιόλανα (Μιλᾶνον 492,000 κατ.) παρὰ τὸν Ὀλόναν ποτ. μετὰ μεγαλοπρεπῶν κτιρίων καὶ ὀνομαστοῦ θεάτρου. Ένετία (152,000 κατ.) κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἰσχυρὰ δημοκρατία, κτισθεῖσα τῷ 452 μ. Χ. ὑπὸ φυγάδων τῆς Ἀκυλίας ἐπὶ νησῶν λιμνοθαλάσσης τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους. Βονωνία (155,000 κατ.) καὶ πλησίον ταύτης ἡ μικρὰ δημοκρατία Ἁγίου Μαρίνου (9,500 κατ.).

2) Ἐν τῇ μέσῃ Ἰταλία. Ρώμη (500,000 κατ.), ἡ πάλαι κοσμοκράτειρα, εἶνε ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους καὶ ἡ καθέδρα τοῦ Πάπα, τοῦ πνευματικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν καθολικῶν, ἐκτισμένη ἐπὶ 12 λόφων, τὸ πάλαι δὲ ἐπὶ 7. Ἔχει δὲ πλεῖστα Ρωμαϊκὰ κτίρια, ὀνομαστάς ἐκκλησίας, ἐκ τῶν ὁποίων πρωτεύει ἡ τοῦ Ἁγίου Πέτρου, τὸ Βασιλικὸν ἀνάκτορον Κυρινάλιον καὶ τὸ παπικὸν Βατικανόν. Φλωρεντία (205,000 κατ.), ἡ ποτὲ λαμπρὰ καθέδρα τῶν Μεδίκων τῆς Τοσκάνης. Λιβόρνος (98,500 κατοίκων), πόλις ἐμπορικὴ τοῦ Λιγυστικοῦ πελάγους καὶ Ἀγκῶν λιμῆν ἐξαίρετος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους.

3) Ἐν τῇ κάτω Ἰταλία Νεάπολις (564,000 κατ.), ἡ μέχρι τοῦ 1860 πρωτ. τοῦ μετὰ τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας ἐνωθέντος βασιλείου τῶν Δύο Σικελιῶν, παρὰ τὰς Δ. ὑπερείας τοῦ ἠφαιστείου Οὔεσουίου ἐπὶ μαγευτικῆς τοποθεσίας τοῦ Κυμαίου κόλπου.

Παρὰ τὸ Οὔεσουιον εὐρίσκονται αἱ ἀνασκαφεῖσαι πόλεις Ἡράκλειον, Νομπηία καὶ Σταβία, καταστραφεῖσαι τῷ 79 μ. Χ. κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἠφαιστείου τούτου. Βρεντήσιον (Πρίντζε), λιμῆν τεχνητὸς τοῦ Ἀδριατικοῦ Πελάγους. Ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ ὡς καὶ ἐν Σικελίᾳ ὑπῆρχον τὸ πάλαι πολλαὶ ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλοῦντο αὐταὶ Μεγάλη Ἑλλάς.

4) Πόλεις τῶν νήσων τῆς Ἰταλίας. Τῆς Σικελίας πρωτ. εἶνε τὸ Παλέρμον (310,000 κατ.) ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις, μετ' ἀσφαλοῦς λιμένος. Κατάνη (150,000 κατ.) πρὸς Ν. τοῦ ἠφαιστείου Αἴτης. Μεσογήνη (150,000 κατ.) παρὰ τὸν Σικελικὸν πορθμόν. Πρὸς Β. τῆς Σικελίας κεῖνται αἱ πλήρεις ἠφαιστείων Αἰολικαὶ ἢ Λιπαραῖται νῆσοι, πρὸς Ν. δὲ ἡ Μάλτα ἢ Μελίτη καὶ ἡ Γαῦλος, αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Ἁγγλους. Ἡ Σαρδηνία πρωτ. ἔχει τὸ Καγλιάριον, πόλιν εὐλίμενον.

§ 9. Ἡ Ἰβηρικὴ χερσόνησος. Ἡ Ἰβηρικὴ ἢ Πυρηναικὴ χερσόνησος, χωριζομένη τῆς Ἀφρικῆς διὰ τοῦ πορθμοῦ Γιβραλτᾶρ, κεῖται μεταξὺ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ Μεσογείου Ὠκεάνου.

Τὰ σημαντικώτερα ταύτης ὄρη εἶνε τὰ *Καρταθρικά*, ἐντὸς τῶν ὁποίων τὸ *Καστιλλιανόν* ὄροπέδιον, καὶ τὰ μετὰ τούτων συνεχόμενα *Πυρηναῖα*, χωρίζοντα αὐτὴν τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὰ νότια τῆς χώρας ἐξαπλοῦται ἡ *Σιέρα Νεβάδα*, καὶ ἄλλαι ὄροστοιχίαι. Ἐκ τῶν πεδιάδων αἱ σημαντικώτεραι εἶνε ἡ Ἰβηρικὴ, ἡ τῆς *Μορένης*, ἡ τῆς *Μαλάγης* κ. λ.

Ποταμοὶ ἄζιοι λόγου εἶνε ὁ Ἰβηρ ἢ Ἐβρος, χυνόμενος εἰς τὸν κόλπον τῆς Οὐαλεντίας, ὁ Γουαδαλιβήρος, εἰς τὸν κόλπον τῶν Γαδεΐρων, ὁ Τάγος, ὁ Δούριος καὶ ἄλλοι, εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

Τὸ κλίμα τῆς χώρας πρὸς τὰ παράλια εἶνε ὠκεάνειον καὶ βροχερόν, πρὸς τὰ μεσόγεια δὲ ἡπειρωτικόν. Τὰ προϊόντα εἶνε οἶνος, σταφίδες, ἔλαιον, ψευδάργυρος, μόλυθος, χαλκός.

Πολιτειακῶς ἡ χερσόνησος διαίρεται 1) εἰς τὸ βασιλείον τῆς Ἰσπανίας καὶ 2) εἰς τὸ τῆς Πορτογαλίας.

1) **Βασιλείον τῆς Ἰσπανίας** (40,552 □ χιλιμ. καὶ 18,620,000 κάτοικοι). **Μαδρίτη** (540,000 κατ.) ἡ πρωτ. τοῦ κράτους ἐπὶ ὄροπέδιου, πόλις ὠραία. **Γρενάδα** (76,000 κατ.), ἡ πάλαι λαμπρὰ πρωτεύουσα τῶν Μαυριτανῶν βασιλέων. **Μάλαγα** (130,000 κατ.), παράγουσα οἶνον ἐξαίρετον καὶ σταφίδας. **Συβίλλα** (148,000 κατ.) ἡ πρωτ. τῆς ὠραίας Ἀνδαλουσίας. **Γάδειρα** (70,000 κατ.), ἐπὶ νηυδρίου τοῦ ὁμωνύμου κόλπου. **Μουρκία** (112,000 κατ.). **Οὐαλεντία** (214,000 κατ.), ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος. **Βαρκελώνη** (533,000 κατ.), πόλις εὐλίμενος καὶ ὄχυρά.

Τὸ ἀκρωτήριον Γιβραλτᾶρ μετὰ φρουρίου ἰσχυροῦ ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀγγλους. Τῆς Ἰσπανίας ἐπαρχίαι εἶνε αἱ *Βαlearίδες* νῆσοι ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ αἱ *Κανάραι* πρὸς Δ. τῆς Ἀφρικῆς.

2) **Τὸ βασιλείον τῆς Πορτογαλίας** (92,157 □ χιλ. καὶ 5,428,000 κατ.), **Λισσαβὼν** (357,000 κατ.) πρωτ. τοῦ κράτους, πόλις ὠραία καὶ βιομηχανος, καταστραφεῖσα τῷ 1755 μ. Χ. ὑπὸ φοβεροῦ σεισμοῦ. **Ὀπόρτιον** (172,000 κατ.) πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουρίου, πόλις βιομηχανος καὶ ἐμπορικὴ, παράγουσα ἐξαίρετον οἶνον.

Ἐπαρχίαι τῆς Πορτογαλίας εἶνε ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ ὠκεανῷ νῆσοι *Μαδέιρα*, ὀνομαστὴ διὰ τοὺς οἶνους τῆς καὶ αἱ *Ἀζόραι* νῆσοι. Καὶ ἔτι

Ἰσπανία καὶ Πορτογαλία ἔχουσι κτήσεις τινὰς ἐπὶ ἄλλων ἡπείρων. τὰς ὁποίας θὰ ἀναφέρωμεν ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

2. ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ Ἡ ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ

§ 10. **Δημοκρατία Γαλλίας** (566,408 □ χιλιόμετρα 39,000,000 κατ.). Ἡ Γαλλία κατέχει τὴν ΒΔ. τῆς Εὐρώπης γωνίαν, μεταξύ Ἀτλαντικοῦ καὶ Μεσογείου. Τὸ ἥμισυ δὲ αὐτῆς εἶνε λοφῶδες ἢ πεδινόν, τὸ δὲ ἐπίλοιπον ὄρεινόν.

Τὰ ὄρη δὲ αὐτῆς εἶνε. 1) Τὰ *Πυρηναῖα*, χωρίζοντα αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας, 2) αἱ *Δ. Ἀλπεις*, ἐπὶ τῶν ὁποίων τὸ *Λευκὸν ὄρος* καὶ τὸ *Σεντ* (3,584 μ.), 3) ὁ *Ἰούρας*, 4) τὰ *Βόσγια*, 5) τὰ *Κεντρικὰ τῆς Γαλλίας ὄρη*, καὶ 6) τὰ *Ἀρδεννα* πρὸς τὸ Βέλγιον προεκτεινόμενα.

Ποταμοὶ σημαντικώτεροι εἶνε 1) ὁ *Ροδανός*, χυνόμενος εἰς τὴν Μεσόγειον, 2) ὁ *Γαρούνας*, εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν, 3) ὁ *Λείγηρ*, ἐπίσης εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸν καὶ 4) ὁ διὰ τῶν *Παρισίων* διερχόμενος *Σηκουάνας*, χυνόμενος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς *Μάγχης*.

Τὸ κλίμα εἶνε εὐκρατον καὶ τὸ ἔδαφος εὐφορον. Εἶνε δὲ ἡ Γαλλία λίαν βιομήχανον κράτος ἰσχυρόν, ἔχον δημοκρατικὸν πολίτευμα ἀπὸ τοῦ 1870.

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶνε οἱ **Παρίδιοι** (2,714,000 κατ.), κείμενοι ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ *Σηκουάνα*. Εἶνε πόλις ὠραισιτάτη, ἔχουσα περικαλῆ δημόσια κτίρια, ἀνάκτορα, νοσοκομεῖα, ἐμπόριον παγκόσμιον καὶ βιομηχανίαν ἀκμαιοτάτην. Πλησίον κειντχι αἱ *Βερσαλλίαι*, (55,000 κατ.). ἄλλοτε καθέδρα τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας. *Αἰλλη* (210,000 κατ.). παρὰ τὸ Βέλγιον, ὄχυρά καὶ ἐμπορικὴ. *Ρουέννη*, (116,000 κατ.) παρὰ τὸν *Σηκουάνα* καὶ παρὰ τὰς ἐλβολὰς τούτου. *Χάβρη* (130,000 κατ.) λιμὴν ὄχυρός. *Χερβουῆρον* (43,000 κατ.) ἐν *Νορμανδίᾳ*. λιμὴν πολεμικός ὡς καὶ ἡ *Βρέστη* (84,000 κατ.), τηλεγραφικῶς συνδεομένη μετὰ τῆς Ἀμερικῆς, *Αὐρηλία* (67,000 κατ.) ἔχουσα ἐργοστάσια ὑφασμάτων.

Λιὼν (460, κατ.), πόλις ἐμπορικὴ καὶ λίαν βιομήχανος, *Ἅγιος Στέφανος* (146,000 κατ.), ἐξάγων λιθάνθρακας. *Βορδὰ* (257,000 κατ.) παράγουσα ἀρίστους οἴνους. *Μασσαλία* (491, 000 κατ.) ἡ δευτερεύουσα τοῦ κράτους καὶ πόλις ἐμπορικὴ τῆς Μεσογείου, ναυτικὴ καὶ βιομήχανος. *Τουλὼν* (102,000 κατ.) λιμὴν ἐπίσης τῆς Μεσογείου πολεμικός καὶ *Νίκαια* (105,000 κατ.), ὀνομαστή διὰ τὸ γλυκύ της κλίμα.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἀνήκει καὶ ἡ νῆσος *Κορσική*, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα τὸ *Αἰάκειον* ὑπὸ τὴν προστασίαν δ' αὐτῆς διατελεῖ ἡ ἐπὶ τῶν Πυρηναίων μικρὰ δημοκρατία τῆς *Ἀνδόρρας* καὶ ἡ ἐπὶ μικρᾶς χερσονήσου τῆς *Μεσογείου* ἡγεμονία τοῦ *Μορακοῦ*, ἔχουσα κλίμα γλυκὺ.

§ 11. **Ἑλβετία.** (41,346 □ χιλμ. 3,325,000) Ἡ Ἑλβετία εἶνε δημοκρατικὴ Ὀμοσπονδία καὶ κεῖται μεταξὺ τῶν *Ἀλπεων* (Ὄρος *Ρόσα*=4,639 μ.) καὶ τοῦ *Υούρα*. Διὰ τοῦτο εἶνε λίαν ὄρεινῃ. Ἐν αὐτῇ δὲ πηγάζουσιν οἱ ποταμοὶ *Ροδανός*, *Ρῆνος* καὶ ἄλλοι, ὑπάρχουσι δὲ καὶ λίμναι πολλαὶ καὶ ὠραῖαι, ὡς ἡ τῆς *Γενεύης*, ἡ *Βιργανίτη* καὶ ἡ τῆς *Ζυρίχης*.

Τὸ κλίμα εἶνε ὑγιεινὸν καὶ τὰ μέγιστα ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ εὐρωστίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ζώων. Ἡ κτηνοτροφία καὶ τυροποιία (Ἑλβετικὸς τυρὸς) εἶνε λίαν ἀνεπτυγμένα, ὡς καὶ ἡ ἐκπαίδευσις.

Πρωτ. τῆς Ὀμοσπονδίας εἶνε ἡ **Βέρνη** (68,000 κατ.), πόλις βιομηχανοῦ ἰδίως ὠρολογίων. *Βασιλεία* (117,000 κ.) πόλις τοῦ *Ρήνου* καὶ ἡ πρώτη τῆς Ἑλβετίας ἐμπορικὴ πόλις. *Ζυρίχη* (163,000 κατ.) ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου λίμνης, λίαν βιομηχανοῦ. Ἡ *Λωσάνη* (50,000 κατ.) καὶ ἡ *Γενεύη* (109,000 κατ.) κεῖνται ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς *Γενεύης* ἐν μέσῳ ἀμπελώνων.

§ 12. **Βέλγιον ἢ Βελγικὴ** (29,460 □ χιλμ. καὶ 6,896,000 κατ.). Τὸ συνταγματικὸν τοῦτο Βασίλειον εἶνε μικρὸν μὲν ἀλλὰ πλουσιώτατον, κεῖται δὲ πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Γαλλίας.

Εἶνε λοφῶδες καὶ περιλαμβάνει καὶ μέρος τῶν μεταλλοφόρων καὶ δασοφύτων Ἀρδέννων ὀρέων. Διασχίζεται ὑπὸ τοῦ *Σάμβρου* χυνομένου εἰς τὸν *Μάσαιν*, ὅστις ἐπίσης διαρρέει τὴν χώραν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν *Ρῆνον*. Τὸ κλίμα πρὸς τὰ παράλια εἶνε ὑγρὸν καὶ ἡμιχλωδες, εὐκρατον δὲ εἰς τὰ μεσόγεια. Τὸ Βέλγιον παράγει λιθάνθρακας καὶ ἔχει ἀκμαίαν βιομηχανίαν καὶ πλείστους σιδηροδρόμους.

Πρωτ. τοῦ Βελγίου εἶνε αἱ **Βρυξέλλαι** (184,000 κατ.), τὰς ὁποίας διασχίζει ἡ διώρυξ τοῦ τὴν χώραν διαρρέοντος *Σκάλδιος* ποτ. Εἶνε δὲ λίαν βιομηχανοῦ. *Ἀντιβέρπη* ἢ *Ἀμβέρσα* (273,000 κατ.), πρῶτος τοῦ κράτους ἐμπορικὸς λιμὴν ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ *Σκάλδιος*. *Γάνδη* (160,000 κατ.), *Λιέζη* ἢ *Λυτιχη* (150,000 κ.) ἐξάγουσα λιθάνθρακας καὶ σίδηρον.

§ 13. **Ὀλλανδία** (33,000 □ χιλμ. καὶ 5,347,000 κατ.). Ἡ μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ *Ρήνου* καὶ *Σκάλδιος* κειμένη χαμηλὴ καὶ ἐπίπεδος χώρα καλεῖται *Ὀλλανδία*, ἥτις εἶνε βασίλειον συνταγματικὸν καὶ πλούσιον.

Τὴν ἐλώδη ταύτην χώραν οἱ φιλόπονοι αὐτῆς κάτοικοι μετέβαλον εἰς εὐρύτατον παράδεισον.

Ἐν Ὀλλανδίᾳ ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, ἡ τυροποιία, ἡ ἀλιεία καὶ ἡ βιομηχανία διατελοῦσιν ἐν ἀθηροτάτῃ καταστάσει. Ἐπίσης καὶ ἡ ἐκπαίδευσις καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἐχει δὲ τὸ κράτος κτήσεις καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῆς γῆς ἡπειρών.

Πρωτ. τοῦ κράτους εἶνε ἡ **Χάγη** (222,000 κατ.) πόλις ὠραία καὶ πλουσία. Ἀμοτελόδαμον ἢ Ἀμοτερόδαμη (538,000 κατ.) ἡ πρώτη τοῦ κράτους πόλις, διὰ διωρύχων εἰς πολλὰ νησύδρια διηρημένη. Ροιτερόδαμη (348,000 κατ.) ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος.

§ 14. **Μέγα δουκάτον Λουξεμβούργου**, (2,587 □ χιλιάμ. καὶ 218,000 κατ.). Πρὸς τὰ ἀνατολικά τῆς Ν. γωνίας τοῦ Βελγίου κεῖται τὸ δουκάτον τοῦ Λουξεμβούργου, τὸ ὅποσον εἶνε πολὺ μικρότερον τῆς Εὐθείας. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶνε ἡ πόλις Λουξεμβούργου.

§ 15. **Γερμανικὴ αὐτοκρατορία** (540,670 □ χιλμ. καὶ 56,400,000 κατ.). Τὸ κράτος τοῦτο ἐξάπλωται πρὸς Ν. τῆς Γερμανικῆς καὶ Βαλτικῆς θαλάσσης. Τούτου πεδινὸν εἶνε τὸ βόρειον τμήμα, ὀρεινὸν δὲ τὸ νότιον, τὰ ὄρη του ὅμως δὲν εἶνε πολὺ ὑψηλά.

Πολλοὶ ποταμοὶ εἶνε πλωτοί, τῶν ὁποίων οἱ ἀξιολογώτεροι εἶνε 1) ὁ Δανούβιος χυνόμενος εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον· 2) ὁ Ρῆνος, 3) ὁ Οὐί-σορβις καὶ 4) ἡ Ἐλβα, χυνόμενοι εἰς τὴν Γερμανικὴν θάλασσαν.

Τὸ κλίμα εὐκρατον, ἡ δὲ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, ἡ βιομηχανία ἡ συγκοινωνία καὶ ἡ ἐκπαίδευσις προήχθησαν εἰς μέγαν βαθμόν. Ἐξάγει δὲ ἡ χώρα ὀρυκτοὺς ἄνθρακα, σάκχαρον, ὑφάσματα καὶ ἄλλα προϊόντα.

Ἡ Γερμανία εἶνε αὐτοκρατορικὴ ὁμοσπονδία συνταγματικῆ, ἰδρυθεῖσα μετὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον τοῦ 1870-71. Συνίσταται δὲ ἐξ 26 κρατῶν, ἧτοι 4 βασιλείων, 6 μεγάλων δουκάτων, 7 ἡγεμονιῶν, 3 ἐλευθέρων πόλεων, δημοκρατικῶς διοικουμένων, καὶ μιᾶς αὐτοκρατορικῆς χώρας. (Ἀλσατίας καὶ Λοθριγγίας). Ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας εἶνε συγχρόνως καὶ ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτωρ.

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶνε :

1) Ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Πρωσσίας, **Βερολίνον** 1,890,000 κατ.), ἡ πρωτ. τοῦ Βασιλείου καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ πρώτη τῆς Γερμανίας πόλις, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀκμάζουσιν αἱ ἐπιστήμαι, ἡ καλλιτεχνία, ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον. Βρεσλανία (422,000 κατ.) ἡ δευτερεύουσα τοῦ κράτους πόλις, λίαν

βιομήχανος. "Αλλαι πόλεις μεγάλαι καὶ βιομήχανοι εἶναι *Μαγδεμβούργον, Χάλη, Φραγκφούρη* ἐπὶ τῷ ποταμῷ Μοίνῳ, *Κολωνία, Δυσελδόρφη, Αννόβερον, Δανζίγη, Κίελον, Άάχεν* κτλ.

2) Ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Βαυαρίας, **Μόναχον** (500,000 κατ.), πρωτ. τοῦ κράτους· εἶναι πόλις ὠραία, ἔχουσα προπύλαια ὅμοια πρὸς τὰ ἀρχαῖα τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν· παράγει ζῦθον ἐξαίρετον. *Αὔγουστα, Νυρεμβέργη, Βαμβέργη, Βυρτζβούργη* κτλ.

3) Ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Σαξονίας, **Δρέσδη** (480,000 κατ.), πρωτ. τοῦ κράτους ἐπὶ τῶν ὄχθων τῆς Ἑλβας, πόλις ὠραία καὶ καλλιτεχνική. *Δειψία* (456,000 κατ.) πανεπιστημιακή, ἐμπορική καὶ βιομήχανος. "Αλλαι πόλεις εἶνε *Φρεϋβέργη* καὶ *Θαράντη*. Τὸ *Ζβίκαιον* ἐξάγει λιθάνθρακας, τὸ δὲ *Κέμνιτς* εἶνε πόλις βιομήχανος.

4) Ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Βυρτεμβέργης. Πρωτ. τούτου εἶνε ἡ **Στουτγάρτη** (176,000 κατ.). Ἐκ τῶν ἄλλων μικρῶν κρατῶν αἱ ἀξιολογώτεραι πόλεις εἶνε *Καρλορούη, Δαρμουσιάνη, Δυβέκκη, Βρέμη, Στρασβοῦργον, Μέις*. Τὸ Ἄμβουργον εἶνε πόλις ἐλευθέρη, μεγάλη (706,000 κατ.) καὶ ναυτική.

§ 16. **Αὐστρουγγαρία** (625,520 □ χιλιόμετρα καὶ 45 1/2 ἑκατομ. κατ.). Ἡ χώρα αὕτη κεῖται πρὸς Ν. τῆς Γερμανίας καὶ ἐξαπλοῦται μέχρι τῆς Ἰταλίας, Σερβίας καὶ Ρουμανίας.

Τὰ πλεῖστα τῶν ὀρέων αὐτῆς εἶνε προεκτάσεις τῶν Κεντρικῶν Ἄλπεων, καλούμενα *Τρασουλθαρικά Ἄλπεις* καὶ *Καρπάθια ὄρη*. Ἐκ τῶν ποταμῶν ὁ ἀξιολογώτερος εἶνε ὁ γνωστός ἤδη *Δανούβιος*, παραλαμβάνων διάφορα τῆς χώρας παραποτάμια, ὡς τὸν *Δραβον, Τίσζαν, Τάις, Σαῶν*.

Εἶνε δὲ χώρα γεωργική καὶ βιομήχανος παράγουσα μέταλλα, σάκχαρον, γεώμηλα, ζῶα διάφορα. Ἐχει δὲ κλίμα γλυκὺ καὶ εὐκρατον καὶ κατοικεῖται κυρίως ὑπὸ *Γερμανῶν, Οὐγγρων* καὶ *Σλαύων*.

Ἡ Αὐστρουγγαρία ἀπὸ τοῦ 1867 ἀποτελεῖ δύο ἡνωμένας μοναρχίας, ἥτοι τὴν *Αὐτοκρατορίαν τῆς Αὐστρίας* καὶ τὴν *Βασιλείαν τῆς Οὐγγαρίας*, τοῦ ὁποῦ βασιλεὺς κληρονομικὸς εἶνε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας.

Πόλεις τῆς Αὐστρίας. **Βιέννη** (1,675,000 κατ.) παρὰ τὸν Δανούβιον, καθέδρα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πρωτεύουσα τῆς Αὐστρίας, πόλις ὠραία, βιομήχανος καὶ ἐμπορική. "Αλλαι πόλεις μεγάλαι εἶνε *Γράις, Βρόννη* καὶ *Τεργέστη*, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατοικοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες ἔμποροι πλούσιοι. Ἐν *Δαλματίας*

κεῖται ἡ Ζάρα καὶ τὸ Σπάλατον. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Αὐστρουγγαρίας διατελεῖ ἡ μικρὰ ἡγεμονία Δειχτενοτάϊν, κειμένη παρὰ τὴν Βριγαντίνην λίμνην.

Πόλεις τῆς Οὐγγαρίας. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ **Βουδαπέστη** (716,000 κατ.), ἡ ἔδρα τῆς Οὐγγρικῆς κυβερνήσεως, ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Δανουβίου. Ἄλλαι πόλεις ἄξια λόγου εἶνε *Πρεσβούργον, Κεκοκεμέτη, Χερμανοτάιτη, Φιούμη, Κλαουσεμβούργη.*

Ἡ Βοσνία καὶ Ἐρζεγοβίνη (51,000 □ χιλιόμετρα καὶ 1,590,000 κατ.) εἶνε ψιλῶ ὀνόματι ἐπαρχία τῆς Τουρκίας, διότι κατέχονται διὰ στρατοῦ καὶ κυβερνῶνται ἀπὸ τοῦ 1878 ὑπὸ τῆς Αὐστρουγγαρίας. Πρωτ. τῆς Βοσνίας εἶνε τὸ *Σεραϊέβον*, τῆς δὲ Ἐρζεγοβίνης ἡ *Μοσιάρη*. Τὸ *Νόβι Παζάρ* εἶνε ἐπαρχία τουρκική, τὴν ὁποίαν κατέχει αὐστρουγγρικὸς στρατός.

§ 17. **Ρουμανία** (131,000 □ χιλιόμετρα καὶ 5,912,000 κατ.). Τὸ ἐκ τῶν παραδανουβίων ἡγεμονιῶν *Βλαχίας καὶ Μολδαβίας* σχηματισθὲν τοῦτο βασιλείον κεῖται πρὸς Β. τῆς Βουλγαρίας καὶ εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον πεδινόν. Μέχρι τοῦ 1876 ἦτο ἡγεμονία ὑποτελῆς εἰς τὸν Σουλτᾶνον.

*Ὅρη ἔχει τὰ χωρίζοντα τὴν χώραν ἀπὸ τῆς Οὐγγαρίας *Καρπάδια*, ποταμοὺς δὲ τὸν ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας χωρίζοντα αὐτὴν γνωστὸν *Δανούβιον* καὶ διάφορα τοῦτου παραποτάμια (Προῦθον, Σερέτην, Ἄλουταν).

Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶνε ὑγιεινόν, ἀλλὰ ψυχρόν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Δανούβιος πῆγνυται τὸν χειμῶνα. Παράγει δὲ σιτηρὰ ἄφθονα καὶ ξυλείαν.

Ἐν Ῥουμανίᾳ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1821, ὁ Ἄλ. Ὑψηλάρτης ἐκήρυξε τὴν κατὰ τῶν Τούρκων ἐπανάστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἐν αὐτῇ κατοικοῦσι καὶ τώρα πολλοὶ Ἕλληγες πλούσιοι, οἱ πρῶτῃν δὲ αὐτῆς ἡγεμόνες ἦσαν Ἕλληγες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὡς ὁ *Σοῦτσος*, ὁ *Μουρούτσης*, ὁ *Καρατζᾶς*, ὁ *Μαυροκορδάτος*.

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶνε **Βουκουρέστιον** (282,000 κατ.) ἐν Μεγάλῃ Βλαχίᾳ. *Βραϊλα* καὶ *Γαλάζιον* εἶναι πόλεις τοῦ Δανουβίου καὶ κατοικοῦνται ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων. *Ίάσιοιν* (78,000 κ.) ἐν Μολδαυίᾳ, οὐχὶ μακρὰν τοῦ Προῦθου.

Πλησίον τοῦ Τιργοβιστίου κεῖται ἡ *Μονὴ τοῦ Δραγασανίου*, περὶ τὴν ὁποίαν ἔπεσεν ὁ ἐκ μαθητῶν Ἑλλήνων *Γεργε Λόχος*, πολεμῶν τῷ 1821 κατὰ τῶν Τούρκων. Παρὰ τὸν Προῦθον κεῖται τὸ χωρίον *Σκουλέτιον*, ἐν τῷ ὁποίῳ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν (1821) ἐφρονεῦθη ὁ ἥρωες *Ἀθανάσιος Καρπενισιώτης*. Πλησίον τοῦτου κεῖται ἡ μονὴ *Σέικου*, ἐν τῷ κωδωνοστασίῳ τῆς ὁποίας κλεισθεὶς κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὁ ἥρωες *Γεώργιος Ὀλύμπιος*

ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τῶν ἐφορησάντων Τούρκων, ἀναφλέξας τὴν πυρίτιδα.

3) ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ Β. ΚΑΙ ΒΑ. ΕΥΡΩΠΗΣ

§ 18. **Τὸ ἠνωμένον Βασίλειον τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας.** (315,000 □ χιλμ. καὶ 41,640,000 κατ.). Τὸ πρῶτον τοῦτο τῆς γῆς ναυτικὸν κράτος ἀποτελεῖται κυρίως ἐκ δύο νήσων, ἧτοι τῆς *Μεγάλης Βρετανίας* (Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας) καὶ τῆς *Ἰρλανδίας*.

ἔχει ἀπεράντους κτήσεις καὶ ἀποικίας ἐπὶ τῶν ἄλλων ἡπείρων, στόλον ἰσχυρότατον, βιομηχανίαν ἀκμαιοτάτην, καὶ ἐμπόριον παγκόσμιον.

ἔχουσι δὲ αἱ νῆσοι αὗται πολλοὺς κόλπους καὶ λιμένας καὶ ὄρη ἐγλειόντα πλούσια μεταλλεῖα καὶ ἀνθρακωρυχεῖα. Οἱ ἀξιολογώτεροι ποταμοὶ αὐτῶν εἶνε πλωτοί, ὡς ὁ *Μέρσης*, ὁ *Χάμβρος*, ὁ *Τάμεσις*, ὁ *Κλύδης* κτλ.

Πόλεις Ἀγγλίας καὶ Οὐαλλίας, Λονδῖνον ἢ Λόνδρα (4.580,000), ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους καὶ ἡ μεγίστη τοῦ κόσμου πόλις καὶ ἐμπορικωτάτη, ἐκτισμένη ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ *Ταμέσεως*. Πλησίον τοῦ *Λονδίνου* κεῖται *Γρήνις*, πόλις μικρὰ μετ' ἀστεροσκοπείου, διὰ τοῦ ὁποίου κατὰ τοὺς Ἀγγλοὺς διέρχεται ὁ πρῶτος τῆς γῆς μεσημβρινός.

Πόλεις βιομηχανοὶ καὶ μεγάλαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι πληθυσμὸν 200 χιλ. μέχρις 600 χιλ. κατοίκων εἶνε ἡ *Βιομηγάμη*, *Βρισιόλη*, *Νουιγγάμη*, *Λιβερπούλη*, *Μάντσεστερ*, *Σαλφούδη*, *Σχεεφίλδη*, *Νιουκάσιελ*, καὶ ἄλλαι. Τῆς Οὐαλλίας πόλεις εἶνε ἡ *Σουανσίη*, ἔχουσα ἀνθρακωρυχεῖα καὶ μεταλλουργεῖα.

Πόλεις Σκωτίας. Αὕτη πρωτεύουσαν ἔχει τὸ *Ἐδιμβούργον* (316,000 κατ.), πλησίον τοῦ κόλπου *Φόρθου*. *Γλασκώβη* (760,000 κ.) πόλις βιομηχανοῦ καὶ μεταλλευτικῆ. Ἀβερδίνη (153,000 κ.), εἶνε ἡ βορειοτάτη τοῦ βασιλείου πόλις.

Πόλεις Ἰρλανδίας. Πρωτ. ταύτης τὸ *Δουβλίνον* (373,000 κ.) παρὰ τὰ Α. τῆς νήσου πηγάλιχ. Πρὸς Β. κεῖται *Βελφάσιη* (350,000 κατ.), ὁ πρῶτος τῆς νήσου λιμὴν, ἔχουσα ἐργοστάσια λινῶν ὑφασμάτων.

§ 19. **Δανιμαρκία ἢ Δανία** (39,780 □ χιλμ. καὶ 2,465,000 κατ.). Βασιλεὺς τοῦ συνταγματικοῦ τούτου κράτους εἶνε ὁ πατὴρ τοῦ Βασιλέως ἡμῶν. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῶν πρὸς Β. τῆς Γερμανίας ἐν τῇ Βαλτικῇ θάλασσῃ νήσων *Σεελάνδης*,

Ααλάνδης Φαστέρης και ἄλλων και ἐκ τῆς χερσονήσου *Τουιλάνδης*. Εἶνε δὲ κράτος κτηνοτρόφον, γεωργικόν ναυτικὸν και βιομήχανον. Πρωτ. τοῦ κράτους εἶνε ἡ **Κοπεγχάγη** (478,900 κατ.) ἐπὶ τῆς *Σεελάνδης*, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρίσκονται και αἱ πόλεις *Ροισκίλδη* και *Ροτοχίλδη*.

Εἰς τὴν *Δανίαν*, ἀνήκουσι και αἱ πρὸς Β. τῆς Μεγάλης Βρεττανίας νησιῶδες *Φαρέαι* και ἡ κατάψυχρος νῆσος *Ίσλανδία*, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπάρχουσι πολλαὶ θερμαὶ πηγαὶ και ἡφαίστεια.

§ 20. **Ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος.** Ἡ Βορειοτάτη αὕτη και μεγίστη τῆς Εὐρώπης χερσόνησος κεῖται μεταξὺ Ἀτλαντικοῦ Ὠκ. και Βαλτικῆς Θαλ. Εἶνε δὲ ὄρεινὴ και τὸ πλεῖστον αὐτῆς ἀκατοίκητον, διότι εἶνε κατάψυχρος χώρα.

Τὰ ὄρη αὐτῆς αἱ *Σκανδιναυικαὶ Ἄλπεις*, εἶνε πλήρη παχυτάτων πεγετώνων και χιόνων και κατέρχονται ἀποκρήμως πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκ. κλιμακοειδῶς δὲ ἀποκλίνουσι ἐπρὸς τὴν Σουηδίαν. Διὰ τοῦτο και οἱ ποταμοὶ τῆς εἶνε καταρρηκτώδεις, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ σπουδαιότεροι ὁ *Δαλαέλφης*, ὁ *Γλωμμος* και ὁ *Γαιταέλφης*. Λίμνας ἔχει τὴν *Βετέρην* τὴν *Βεττέρην* και τὴν *Μαιλάρην* ἐν μέσῳ δασῶν και λειμώνων τῆς Σουηδίας.

Οἱ κάτοικοι εἶνε γεωργοί, μεταλλευταί, ναυτικοὶ ἐξαιρέτοι και ἀλιεῖς φαλαίνης και ἀρεγγῶν. Διαίρειται δὲ ἡ χερσόνησος εἰς δύο ὅλως ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητα συνταγματικὰ βασίλεια, μετὰ χωριστῶν κυβερνήσεων, τὰ ὁποῖα ὁμως ἔχουσι ἓνα και τὸν αὐτὸν βασιλέα, ἧτοι εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Σουηδίας και εἰς τὸ τῆς Νορβηγίας.

Πόλεις Σουηδίας (480,000 □ χιλμ. και 5,200,000 κατ.), πρωτ. τοῦ κράτους εἶνε ἡ **Στοκχόλμη** (306,000 κ.), κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῆς *Μαιλάρης* εἰς τὴν Βαλτικὴν και ἐκτισμένη ἐν μέρει και ἐπὶ νησοῦν ὅπως ἡ *Ἐνετία*. Οὐψάλα πλησίον τῶν ὄχθων τῆς ἰδίας λίμνης, ἔδρα ἀρχιεπισκόπου μετὰ πανεπιστημίου. Ἄλλαι πόλεις εἶνε *Λούνδη*, *Δαννεμόρη*, *Μαλμαία*, *Καλιάρη*.

Πόλεις Νορβηγίας. (321,470 □ χιλμ. και 2,240,000 κατ.). Πρωτ. εἶνε **Χριστιανία** (227,000 κατ.), ἐν τῇ ὁμώνυμῳ κόλπῳ, πόλις ἐμπορικὴ μετ' ἀσφαλοῦς λιμένος, *Βεργένη*, *Τρόνδγεμ* και *Κογγσβέργη*.

§ 21. **Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία και Φιννλανδία** (5,300,000 □ χιλμ. και 105 ἑκατομ. κατ.). Ἡ χώρα αὕτη καταλαμβάνει πλέον τοῦ ἡμίσεως τῆς Εὐρώπης και κεῖται μετὰξὺ Β. *Πεληγότος* ὠκεανοῦ, *Εἰξέινου Πόντου*, *Οὐραλίων* Ὀ-

ρέων, Βαλτικής Θαλ. καὶ Γερμανίας καὶ Ούγγαρίας- Εἶνε δὲ τμήμα τῆς ὅλης Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας, ἡ ὁποία ἐξαπλοῦται καὶ ἐπὶ μεγάλου μέρους τῆς Ἀσίας.

Τὸ πλεῖστον τῆς Εὐρώπ. Ρωσίας εἶνε εὐρύτατον βαθύπεδον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξαπλοῦνται χαμηλά τινα ὄρη, ἐκ τῶν ὁποίων πηγάζουσι πολλοὶ ποταμοί. Τούτων σπουδαιότερος εἶνε ὁ Βόλγας, ὁ μέγιστος τῆς Εὐρώπης, χυνόμενος εἰς τὴν Κασπίαν θάλ., ὁ Δνειπερος, ὁ Δνειστερος, ὁ Δών, ἡ Νέβα καὶ πλεῖστοι ἄλλοι. Ἐκ τῶν λιμνῶν αἱ μεγαλειότεραι εἶνε ἡ Ὅνεγα καὶ ἡ Λαδόγα.

Τὸ κλίμα πρὸς Β. εἶνε ψυχρὸν, εὐκρατον δὲ πρὸς Ν. Τὸ ἔδαφος εἶνε ἀλλαγῶ μὲν δασώδες, ἀλλαγῶ δὲ εὐφρρον καὶ σιτοφόρον. Τὰ προϊόντα εἶνε ἄρθρα σιτηρά, δέρματα, ζῆα, μέταλλα διάφορα, πολύτιμοι λίθοι κτλ.

Οἱ κάτοικοι εἶνε κυρίως Ρῶσοι ὀρθόδοξοι, προσέτι Πολωνοὶ καὶ ἄλλοι Σλαῦοί, καὶ Γερμανοί. Ὁ μονάρχης εἶνε ἀπόλυτος καὶ καλεῖται *Αὐτοκράτωρ Πασῶν τῶν Ρωσῶν καὶ Τσάρως*.

Πρωτ. τοῦ κράτους εἶνε ἡ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῆς Νέβας ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου τῷ 1703 κτισθεῖσα **Πετρούπολις** (1,440,000 κτ.), πόλις πλουσία καὶ ἐμπορικὴ. *Ρίγα* (283 χιλ. κτ.) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δύνα εἰς τὴν Βαλτικὴν. *Βαρσοβία* (637 χιλιάδ. κτ.) ἡ πρωτ. τοῦ πρώην βασιλείου τῆς Πολωνίας ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Οὐιστούλα.

Μόσχα (1,038,000 κ.), ἐν τῇ Μεγάλῃ Ρωσίᾳ, ἡ παλαιὰ τῶν τσάρων πρωτεύουσα, ἔχουσα νκούς μεγαλοπρεπεῖς καὶ τὴν ὄχυράν τοῦ *Κρεμλίνου* συνοικίαν, ἐν τῇ ὁποία τὰ ἀνάκτορα καὶ ἡ μητρόπολις, ἡ χρησιμεύουσα πρὸς στέφιν τῶν αὐτοκρατόρων. Ἄλλαι πόλεις εἶνε *Καζάν*, *Ἀστραχάν* καὶ *Κίεβον*, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχουσι πλούσια καὶ μεγάλα μοναστήρια.

Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ρωσίᾳ κεῖται Ὀδησσός (405,000 κ.), πόλις ἐμπορικὴ καὶ πλουσία, ἐν τῇ ὁποία καὶ πολλοὶ Ἕλληνες. Προσέτι *Ταϊγάνιον*, *Κισσινέβιον*, *Νικολάιεφ* καὶ *Σεβαστόπολις*.

Ἡ *Φινλανδία* εἶνε μέγα δουκᾶτον συνταγματικόν, ἔχον ὡς μέγαν δούκα τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας. Πρωτεύουσα αὐτοῦ εἶνε ἡ *Χελσιγγφόρση*.

Β'. ΑΣΙΑ

§ 22 **Όρια και χερσόνησοι 'Ασίας.** Ἡ μερίστη τῆς γῆς ἡπειρος εἶνε ἡ *Ἀσία*, ἣτις εἶνε κατὰ 4 1 [2 φορές περίπου μεγαλύτερα τῆς Εὐρώπης, ἥτοι 44,600,000 □χιλμ. Ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Β. Πειρηγὸτος Ὠκεανοῦ, πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ *Εἰρημικοῦ*. πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ *Ἰνδικοῦ* καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν *Ὀυραλίων ὄρεων*, τοῦ *Εὐξείνου Πόντου* καὶ τῆς *Μεσογείου θάλασσης*.

Διὰ τοῦ τμηθέντος Ἰσθμοῦ τοῦ *Σουέξ* συνδέεται μετὰ τῆς Ἀφρικῆς, διὰ τῶν πορθμῶν δὲ τοῦ *Βοσπόρου* καὶ Ἑλλησπόντου χωρίζεται ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ διὰ τοῦ *Βαβελμανδὲβ* ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν.

Ἐκ τῶν χερσονήσων τῆς ἀξιολογότεραι εἶνε πρὸς Α. ἡ *Καυκάσια* καὶ ἡ *Κορέα*, πρὸς Ν. ἡ *Ἰνδοουικὴ*, ἡ *Ἰνδικὴ* καὶ ἡ *Ἀραβία*, καὶ πρὸς Δ. ἡ *Μικρὰ ἢ Ἑλάσσων Ἀσία* (*Μικρασία*).

§ 23. **Όρη καὶ πεδιάδες.** Ἀπὸ τῆς Μεσογείου Θάλασσης μέχρι τῆς Κίνας ἐξαπλοῦται μακρὰ ζώνη ὄροπέδιων, ἡ ὁποία διακρίνεται 1) εἰς τὴν ὑψηλὴν χώραν τῆς *Αὐτικῆς Ἀσίας*. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι τὰ ὄροπέδια τοῦ *Ἰράν*, τῆς *Ἀρμενίας*, τῆς *Μικρᾶς Ἀσίας* καὶ τῆς *Συρίας*· καὶ 2) εἰς τὴν τῆς *Ἀνατολ. Ἀσίας*, ἡ ὁποία εἶνε καὶ ὑψηλοτέρα.

Τὰ σημαντικώτερα ὄρη τῆς Ἀσίας εἶνε τὰ *Ἰμαλία*, τὰ ὁποία εἶνε τὰ ὑψηλότερα τῆς γῆς (κορυφὴ *Γκκουρισαγκάρ* = 8,840 μέτρα), τὸ *Παμίρ*, τὰ *Ἀλιάια*, τὰ *Δαυρικά*, ὁ *Ἰνδικὸς Καύκασος* ἢ *Ἰνδουκοῦχον* καὶ ἄλλα. Προσέτι τὰ ὄρη τῆς *Ἀρμενίας*, *Μικρᾶς Ἀσίας* καὶ *Συρίας*, ἥτοι *Καύκασος*, *Ταῦρος*, *Ἀντίταυρος*, *Λίβανον* κτλ. Ἀσχετα πρὸς ταῦτα εἶνε τὰ ὄροπέδια τῆς *Ἀραβίας* καὶ *Δεκάνης* (ἐν Ἰνδικῇ).

Ἔχει δὲ ἡ Ἀσία καὶ 5 μεγάλα βαθύπεδα, ὑπὸ μεγάλων ποταμῶν διαρρεόμενα, 1) τὸ *Σινικόν*, 2) τὸ *Ἰνδοστανικόν*, 3) τὸ τῆς *Μεσοποταμίας*, 4) τὸ *Τουρανικόν* καὶ 5) τὸ *Σιβηρικόν*, τὸ μέγιστον τῆς γῆς. Ἔχει δὲ ἡ Ἀσία καὶ μεγάλους ἐρήμους, ὡς τὴν *Γόβην* ἐν τῇ *Κεντρικῇ Ἀσίᾳ* καὶ τὴν *Συριακὴν ἔρημον*.

§ 24. **Ποταμοὶ καὶ λίμναι.** Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ

εἶνε 1) ὁ Δένας, ὁ Ἰενεοῆ καὶ ὁ Ὄβης χυνόμενοι εἰς τὸν Β. Πεπηγότα Ὀκεανόν, 2) ὁ Ἀμούρ, ὁ Κιανούς καὶ ὁ Κιτρινος χυνόμενοι εἰς τὸν Εἰρηνικόν.

Ὁ Σαλουένης, ὁ Τραβαδῆς, οἱ δίδυμοι Γάγγης καὶ Βραμαπούτρας, ὁ Ἰνδός καὶ οἱ δίδυμοι Εὐφράτης καὶ Τίγρις χυνόμενοι εἰς τὸν Ἰνδικόν Ὀκεανόν. 4) ὁ Ὠξος καὶ Ἰαζάρτης εἰς τὴν Ἀράλην λίμνην καὶ 5) ὁ Κῦρος εἰς τὴν Κασπίαν θάλασσαν.

Τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οἱ ποταμοὶ εἶνε μικροὶ καὶ ὀρητικοί.

Αἱ ὀνομαστότεροι λίμναι εἶνε ἡ Κασπία, ἡ Βαλχάση καὶ ἡ Βαϊκάλη ἐν Σιβηρίᾳ. Ἐν Παλκιστινῇ ἡ Τιβεριὰς καὶ ἡ Νεκρὰ Θάλασσα, εἰς τὴν ὁποίαν χύνεται ὁ Ἰορδάνης. Ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

§ 25. **Προϊόντα καὶ κλίμα.** Ἡ Ἀσία παράγει κινάμωμον (κινέλλαν), πέπερι, μοσχόκαρυ, ὄρυζαν, τίσιον, βάμβακα καὶ μέταλαν. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ ἀγρίων ζώων, ὡς εἶνε ὁ ρινόκερος, οἱ πίθηκοι, οἱ κροκόδειλοι, ὁ λέων, ἡ τίγρις. Τὸ κλίμα τῆς Ἀσίας εἶναι ποικίλον, ἤτοι πρὸς Ν. θερμόν, ἐν τῷ μέσῳ δὲ καὶ πρὸς Β. ψυχρὸν καὶ παγετῶδες.

§ 26. **Κάτοικοι καὶ κράτη Ἀσίας.** Ἐκ τῶν 830 ἑκατομμυρίων κατοίκων οἱ πλεῖστοι ἀνήκουσιν εἰς τὴν Μογγολικὴν φυλὴν, οἱ ἐπίλοιποι δὲ εἰς τὴν Καυκασίαν καὶ Μαλαϊκὴν. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Ἀσίας εἶνε εἰδωλολάτραι, προσέτι μωαμεθανοὶ καὶ μόνον 15 ἑκατομμύρια εἶνε χριστιανοί.

Τὰ κράτη τῆς Ἀσίας διαίρουνται α' εἰς δυτικά, β' μεσημβρινά, γ' εἰς ἀνατολικά καὶ δ' εἰς βόρεια.

1) ΔΥΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΡΑΤΗ

§ 27. **Ἀσιατικὴ Τουρκία** (1,685,000 □ χιλμ. καὶ 17,470,000 κατ.). Ἡ Ἀσιατικὴ Τουρκία περιλαμβάνει τὰς ἐξῆς χώρας 1) τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, 2) μέρος τῆς Ἀρμενίας, 3) τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν ὁποίαν διαρρέουσιν οἱ ποταμοὶ Εὐφράτης καὶ Τίγρις, 4) τὴν Συρίαν μετὰ τῆς Παλαιστίνης καὶ 5) τὰ ἐπὶ τῶν Δ. παραλίων τῆς Ἀραβίας τουρκικὰ βιλαγιέτια (ἢ νομοῦς).

§ 28. **Μικρὰ Ἀσία.** Ἡ χερσόνησος Μικρὰ Ἀσία χωρίζεται διὰ τοῦ ποταμοῦ Πυράμου, χυνομένου εἰς τὸν Ἰστικόν κόλπον. Μετὰ τῆς Ἀρμενίας δὲ συνάπτεται διὰ τοῦ Ἀντιπάρου (501,400 □ χιλμ. καὶ 9,090,000 κατ.).

Ὁλόκληρος ἡ Μικρὰ Ἀσία κατακείτο ἄλλοτε ὑπὸ Ἑλλήνων μόνον. Ἀπὸ τῆς κατακτήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολλοὶ ἠλλαξαν τὴν θρησκείαν των, ἄλλοι δὲ ἔμειναν χριστιανοί, ἀλλ' ἔλησμόνησαν τὴν γλῶσσάν των. Ἐκ τῶν 9 αὐτῆς ἑκατομμυρίων κατοίκων, τὰ 3 περίπου ἑκατομμύρια εἶνε γνήσιοι Ἕλληνες τὴν θρησκείαν καὶ γλῶτταν.

Τὴν Μ. Ἀσίαν περιβάλλουσι πολλοὶ κόλποι καὶ πελάγη ὡς ἐξῆς.

Πρὸς Ν. τὸ *Λύκιον* καὶ *Παμφύλιον* πέλαγος μετὰ τοῦ κόλπου τῆς Ἀτταλίας καὶ τὸ *Κιλικίον* πέλαγος μετὰ τοῦ Ἰσσοικοῦ κόλπου.

Πρὸς Δ. ἐξαπλοῦται τὸ *Αἰγαῖον* πέλαγος μετὰ τοῦ τμήματος αὐτοῦ Ἰκαρίου καὶ τῶν κόλπων *Γλαύκων*, *Κῶ*, Ἐφέσου, Ἐρμαίου (Σμύρνης), Ἀδραμυττηνοῦ κτλ. Πρὸς Β. κεῖται ἡ *Προποντίς*, τῆς ὁποίας κόλποι εἶνε ὁ Ἀστακηνός, ὁ τῆς Νικαίας καὶ ὁ τῆς Νικομηδείας. Ἡ Μ. Ἀσία εἶνε ὀροπέδιον, τὸ ὅποιον περιβάλλει ὁ Ταῦρος καὶ ὁ Ἀντίταυρος. Ἐπὶ τοῦ ὀροπέδιου δὲ τούτου ἀνυψοῦνται διάφορα ὄρη, ἐν τῷ μέσῳ δ' αὐτοῦ ὁ Ἀργαῖος, ὁ ὁποῖος εἶνε ἠφαίστειον ἐσθεςμένον, ὕψους 3,800 μέτρα.

§ 29. **Νῆσοι τῆς Μ. Ἀσίας.** Πλησίον τῶν παραλίων αὐτῆς κεῖνται κατὰ σειρὰν πολλαὶ νῆσοι, αἵτινες κατοικοῦνται μόνον ὑπὸ Ἑλλήνων, ὀλίγοι δὲ μόνον Τούρκοι ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς πρωτεύουσαις αὐτῶν. Ὅλαι αἱ νῆσοι αὗται ἑκαστῆς ἔχουσι μέγεθος 6,900 □ χιλμ. καὶ 322,000 Ἕλληνας. Αἱ σημαντικώτεραι τούτων ἐκ Β. πρὸς Ν. εἶνε κατὰ σειρὰν αἱ ἐξῆς:

Αἱ κατὰφυτοι Ἰμβρος καὶ Λήμνος, αἱ ὁποῖαι εἶνε προεκτάσεις τῆς Θρακικῆς χερσονήσου. Ἡ Τένεδος ἀπέναντι τῆς Τρωάδος. Ἐν τῷ στενῷ ταύτης ὁ Κανάρης κατὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα (1822) κατέκαυσε δίκροτον τουρκικόν.

Λέσβος. Αὕτη εἶνε ἡ μεγίστη νῆσος τῆς Μ. Ἀσίας, κατὰφυτες δὲ καὶ εὐφορος. Πρωτεύουσα ταύτης εἶνε ἡ Μυτιλήνη ἐπὶ τῆς Α. παραλίας, παράγουσα ἔλαιον ἐξαίρετον καὶ οἶνον. Ἄλλαι πόλεις εἶνε Πλωμάριον, Μόλυβος καὶ Ἐρεσσός, ἐν τῷ λιμένι τῆς ὁποίας ὁ Παπανικολῆς κατέκαυσε τουρκικὴν φρεγάταν.

Πρὸς Ν. τῆς Λέσβου κεῖται ἡ Χίος νῆσος εὐφορος, παράγουσα καὶ μαστίχην. Ἡ νῆσος αὕτη κατεστράφη κατὰ τὸ 1822 ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἡ ὁμώνυμος πρωτεύουσα κεῖται ἐπὶ τῆς Α. παραλίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ἀνδρεῖος Κανάρης κατέκαυσε, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου, τὴν τουρκικὴν ναυαρχίδα (6 Ἰουλίου 1822).

ΒΔ. τῆς Χίου κεῖνται τὰ Ψαρά, ἡ πατρίς τοῦ Κανάρη, δοξασιέντα κατὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα διὰ τοῦ ἡρωικοῦ αὐτῶν

ναυτικοῦ. Καὶ ταῦτα οἱ Τοῦρκοὶ κατέστρεψαν κατὰ τὸ 1824 μετὰ ἥρωϊκὴν τῶν κατοίκων ἀμυναν.

ΝΑ. τῆς Χίου κεῖται ἡ ἐπίσης ἔνδοξος νῆσος Σάμος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μικρὰν αὐτόνομον ἡγεμονίαν, ὑποτελῆ εἰς τὸν Σουλτᾶνον. Πρωτεύουσα ταύτης εἶνε Βαθύ.

Πρὸς Δ. τῆς Σάμου κεῖται ἡ δασώδης Ἰκαρία καὶ πρὸς Ν. ἡ Πάϊμος, ὀνομαστὴ διὰ τὴν μονὴν τοῦ Ἐθαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Ἡ Λέρος, ἡ Σύμη καὶ ἡ Κάλυμνος κατοικοῦνται ὑπὸ σπογγαλιέων.

Ἡ Κῶς εἶνε νῆσος εὐφορωτάτη καὶ πατρίς τοῦ ὀνομαστοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἱατροῦ Ἰπποκράτους. Ἄλλαι νῆσοι μικρὰ εἶνε ἡ Ἀστυπάλαια, ἡ Κάρπαθος καὶ ἡ Κάσος.

Πρὸς Ν. τῆς Σύμης κεῖται ἡ Ρόδος, νῆσος μεγάλη καὶ εὐφορος, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲ πλουσία καὶ ἰσχυρά. Κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τῆς ἀρχαίας πόλεως Ρόδου ἵστατο ὁ Κολοσσὸς τῆς Ρόδου, ἐν ἐκ τῶν 7 θαυμάτων τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

§ 30. Ἡ Κύπρος. Ἐν τῷ Συριακῷ πελάγει κεῖται ἡ μεγίστη Ἑλληνικὴ νῆσος Κύπρος (9,280 □ χιλμ. καὶ 237, χιλ. κατ.). Αὕτη εἶνε εὐφορος καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὸν λαμπρὸν της οἶνον. Ἀπὸ τοῦ 1878 κατελήφθη ὑπὸ τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ἣτις πληρώνει εἰς τὸν Σουλτᾶνον κατ' ἔτος 92 χιλ. λίρας, στερλίνας. Διοικεῖται δὲ ὑπὸ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ καὶ ἔχει καὶ νομοθετικὸν συμβούλιον. Οὕτως ἡ νῆσος αὕτη ἀπηλλάγη τῆς Τουρκικῆς τυραννίας, ἐλπίς δὲ εἶνε ν' ἀποδοθῆ βραδύτερον εἰς τὴν μητέρα της Ἑλλάδα. Πόλεις τῆς Κύπρου ἄξιαι λόγου εἶνε Λευκωσία, ἐν μέσῳ καταφύτου πεδιάδος, ἔδρα τοῦ Ἀρμοστοῦ καὶ τοῦ Ἑλλήνου Μητροπολίτου Κύπρου. Λάρναξ καὶ Λεμψοῦς εἶναι πόλεις ἐμπορικαί. Ἡ Ἀμμόχωστος ἢ Φαμαγούσια κεῖται παρὰ τὴν ἀρχαίαν Σαλαμίνα.

§ 31. Πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας. Ὀνομαστότεραι πόλεις εἶνε αἱ ἐξῆς.

1) Ἐπὶ τοῦ Δ. τμήματος Σμύρνη (200 χιλ. κατ.) ἐπὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἐρμαίου (Σμύρνης) κόλπου. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶνε Ἕλληνες, αἵτινες δικτηροῦσιν ἄριστα Ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσιον. Ἐξάγει δὲ σταφίδας (σουλτανίαν) καὶ σῦκα ἐξαίρετα. Εἶνε δὲ πόλις ἀρχαία.

Τσεσμές (Κρήνη) ἀπέναντι τῆς Χίου. Ἐν τῷ λιμένι ταύτης
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

οὐ Ρῶσοι κατέστρεψαν τὸν τουρκικὸν στόλον κατὰ τὸ 1770. Νέα καὶ Παλαιὰ Φώκαια κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ἐρμαίου κόλπου. Πέργαμος ὀνομαστὴ τὸ πάλαι διὰ τὸν ἐκ δέρματος κατασκευαζόμενον χάρτιν, δηλ. διὰ τὰς λεγόμενας περγαμητὰς ἢ μεμβράνας. Ἀδραμύτιον παρὰ τὸν ὀμώνυμον κόλπον. ΒΔ. τούτου κεῖνται τὰ ἀνασκαφέντα εἰρεπια τῆς Τρωάδος. Ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ἔκειντο ἡ Ἄβυδος, ὅπου ὁ Ξέρξης ἠθέλησε νὰ γεφυρώσῃ τὸ στενόν, καὶ ἡ Λάμψακος.

Πρὸς Ν. τῆς Σμύρνης κεῖνται ἡ Παλαιὰ καὶ Νέα Ἐφεσος. ΝΑ. κεῖται Ἀϊδίνιον (Τρόλλεις) καὶ παρὰ τὸν Μκιάνδρον ποτ. ἡ Μαγνησία. Ἡ Μίλητος ἔκειτο πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μκιάνδρου, ἡ δὲ Ἀλικαρνασσὸς ἐπὶ τῶν Β. ἀκτῶν τοῦ κόλπου τῆς Κῶ.

2) Ἐπὶ τοῦ Β. τμήματος. Προῦσα (76,000 κατ.), ἐν μέσῳ εὐφρόρου πεδιάδος. Χαλκηδὼν καὶ Νικομήδεια, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐβηπτίσθη ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. Τραπεζοῦς (5 χιλ. κατ.), ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐπὶ 21[2 αἰῶνας χρησιμεύσασα ὡς καθέδρα Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων. Ἄλλαι πόλεις εἶνε Σεβάστεια, Ἄγκυρα καὶ Καισάρεια (72,000 κατ.) ἡ πατρίς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

3) Ἐπὶ τοῦ Ν. τμήματος. Ἰκόνιον, Σπάρτη καὶ Ἄδανα πόλεις μεσόγειοι. Ταρσὸς παρὰ τὸν Κύννον ποτ. ἡ πατρίς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Οὐχὶ μακρὰν τοῦ Ἰσσοῦ κόλπου ἔκειτο ἡ Ἰσσοῦς, πλησίον τῆς ὁποίας ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὸν Δαρεῖον καὶ ἠχμαλώτισε τὴν οἰκογένειάν του.

§ 32 Ἀρμενία καὶ Μεσοποταμία. Ἐκ τοῦ πάλαι βασιλείου τῆς Ἀρμενίας κατέχει καὶ ἡ Τουρκία μέγα μέρος, ἐν τῷ τοῦ ὁποίου πηγάζουσιν ὁ Εὐφράτης καὶ ὁ Τίγρης. Τούτου πόλεις εἶνε ἡ Ἐρζερούμη (40,000 κατ.) καὶ ἡ Βάνη.

Ἡ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Εὐφράτου καὶ Τίγρητος πεδινὴ χώρα λέγεται Μεσοποταμία, τῆς ὁποίας πόλεις μεγάλαι εἶνε ἡ Μοσσοῦλη καὶ τὸ Βαγδάιον, ἄλλοτε λαμπρὰ πρωτεύουσα τῶν Καλιφῶν. Ἐν Μεσοποταμίᾳ ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Νινευὴ ἀπέναντι τῆς Μοσσοῦλης, ἡ πρωτεύουσα τῶν βασιλείων τῆς Ἀσσυρίας, καὶ ἡ Βαβυλών, ἡ μεγίστη πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου.

§ 33. Συρία καὶ Παλαιστίνη. Ἡ μεταξὺ τοῦ Εὐφρά-
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

του ποταμοῦ καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης χώρα καλεῖται Συρία, ἐν τῇ ὁποῖα ἐξαπλοῦνται τὰ ὄρη *Λίβανος* καὶ *Ἀντιλίβανος*. Πόλεις αὐτῆς εἶνε ἡ *Δαμασκός*, ἡ *Βηρυτός* καὶ τὸ *Χαλέπιον*. Τῆς Συρίας τμήμα εἶνε καὶ ἡ *Φοινίκη*, τῆς ὁποίας πόλεις μεγάλαι ἦταν ἡ *Σιδὼν* καὶ ἡ *Τύρος*.

Συνέχεια τῆς Συρίας εἶνε ἡ *Παλαισίνη* ἢ ἡ *Ἁγία Γῆ* (Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, *Χηνάιν*), ἐν τῇ ὁποῖα εὐρίσκονται ἡ *Νεκρὰ Θάλασσα* καὶ ὁ *Ἰορδάνης* ποτ. Πόλεις ταύτης ὀνομασται εἶνε ἡ *Ἱερουσαλήμ* (50,000 κ.), διάσημος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ διὰ τὰ *Πάθη* καὶ τὸν *Τάφον* τοῦ *Σωτῆρος* ἡμῶν. Ἐν αὐτῇ ἐδρεύει ὁ *Ἕλλην Πατριάρχης Ἱεροσολύμων* καὶ οἱ τῶν καθολικῶν καὶ Ἀρμενίων. Πρὸς Β. κεῖται τὸ *Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν* καὶ πρὸς Ν. ἡ *Βηθλεέμ*, ἐν τῇ ὁποῖα ἐγεννήθη ὁ *Κύριος*. Ἄλλαι πόλεις εἶνε ἡ *Ναζαρέτ*, ἡ πατρίς τοῦ *Σωτῆρος* ἡμῶν, ἡ *Καπερναοὺμ* καὶ ἡ *Σαμάρεια*, ὀνομασται ἐπίσης ἐν τῇ Ἱστορίᾳ.

§ 34. **Ἀραβία.** Ἐκ τῆς Ἀραβίας ἡ Τουρκία κατέχει τὰ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλ. δυτικὰ παράλια αὐτῆς. Ἐνταῦθα κεῖνται αἱ ἱεραὶ πόλεις τῶν *Μωαμεθικῶν*, *Μέκκ*α (60,000 κ.), ἐν τῇ ὁποῖα ἐγεννήθη ὁ *προφήτης Μωάμεθ* ὁ ἰδρυτῆς τῆς *Θρησκείας τῶν Τούρκων*, καὶ ἡ *Μεδίνα* ἐν τῇ ὁποῖα εὐρίσκεται ὁ τάφος αὐτοῦ.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀραβίας εἶνε πετρῶδες καὶ πλῆρες ἐρήμων καὶ κητικεῖται ὑπὸ τῶν *Βλαχαιτικῶν*, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἀβέβαιαι *μωαμεθικῶν*, *μισούτων* τοῦ *Τούρκου*. Ἐπὶ τῶν Α. παραλίων κεῖται τὸ *μωαμεθικὸν κράτος τοῦ Ὀσμάν*, τοῦ ὁποῖου πρωτεύουσα εἶνε ἡ *Μασχάτη*.

§ 35. **Τὰ κράτη τοῦ ὀροπέδιου Ἰράν.** Ἡ πρὸς Α. τῆς Μεσοποταμίας καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Ἰνδικοῦ Καυκάσου ἐξαπλουμένη ὑψηλὴ χώρα, εἶνε τὸ ὀροπέδιον τοῦ Ἰράν. Ἐν αὐτῷ εὐρίσκονται τρία *μωαμεθικὰ κράτη* 1) ἡ *Περσία*, τῆς ὁποίας πρωτ. ἡ *Τεχεράνη*. 2) τὸ *Ἀφγανιστάν*, πρωτ. *Καρούλη*. καὶ 3) τὸ *Βελουχιστάν* πρωτ. *Κελάτη*. Τοῦτο διικτελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

2) ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΡΑΤΗ

§ 36. **Ἡ Ἰνδικὴ καὶ τὸ Ἀγγλοῖνδικὸν κράτος** (1,876 500 □ χιλμ. καὶ 285 ἐκ κατ.). *Ἰνδικὴ* καλεῖται ἡ πρὸς Ν. τῶν

Ίμαλαίων ὄρέων ἐξαπλουμένη τριγωνικὴ χερσόνησος, ἐν τῇ ὀποία κεῖνται τὸ βαθύπεδον τοῦ Ἰνδοσιάν καὶ τὸ ὄροπέδιον τῆς Δεκάνης. Διαρρέεται δὲ ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων μεγαλύτεροι εἶνε ὁ Γάγγης, ὁ Βραμαπούιρας καὶ ὁ Ἰνδός. Εἶνε δὲ χώρα εὐφορώτατη. Οἱ πλείστοι κάτοικοι εἶνε εἰδωλολάτραι Βραμμισταί, πολλοὶ δὲ μωικμεθανοί.

Σχεδὸν ὁλόκληρος ἡ χερσόνησος αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγγλοῖνδικὴν Αὐτοκρατορίαν, τῆς ὁποίας πρωτ. **Καλκούτα** (1,026, 000 κατ.) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γάγγου. Ἄλλαι πόλεις μεγάλαι εἶνε *Κασμίρη, Δελή, Λαχώρα, Βομβάη καὶ Μαδράς*. Κράτη ὑποτελῆ τῇ Μεγ. Βρεττανίᾳ ἢ ἀνεξάρτητα εἶνε *Συαμί, Χυδεραβάδη, καὶ Νεπάλ*. Ἡ νῆσος *Κεϋλάνη* εἶνε κτήσεις τῆς Μεγ. Βρεττανίας, ἐξάγει δὲ ἀδάμκντας, πολυτίμους ἄλλους λίθους καὶ μαργαρίτας.

§ 37. Ἡ **Ἰνδοκίνο**. Ἡ πρὸς Α. τῆς Ἰνδικῆς ἐξαπλουμένη χερσόνησος καλεῖται *Ἰνδοκίνα*, ἡ ὁποία ἐπίσης εἶνε εὐφορώτατη. Ἐκ ταύτης εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν ἀνήκουσιν αἱ χῶραι *Ἀσάμ, Βιρμανία, Μαλάκκα* καὶ ἄλλαι.

Πόλεις δὲ τούτων μεγάλαι εἶνε *Ραγκὸν καὶ Μανδαλάη*.

Ἡ Γαλλία κατέχει τὰς χώρας *Ἀνάμ, Καμβότζαν, Κοχιγκίναν*. Τὸ βασίλειον τοῦ *Σιάμ* εἶνε ἀνεξάρτητον καὶ πρωτ. ἔχει τὴν *Βαγκῶκ*.

§ 38 **Αἱ νῆσοι τῶν Α. Ἰνδιῶν**. Αὗται κεῖνται μεταξὺ Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας καὶ εἶνε κτήσεις Εὐρωπαίων. Εἶνε δὲ εὐφορώταται, παράγουσαι πρὸ πάντων σακχαροκάλαμον, καφὲν καὶ ὄρυζαν. Οἱ κάτοικοι εἶνε εἰδωλολάτραι.

Εἰς τοὺς Ὀλλανδοὺς ἀνήκουσιν ἡ *Σουμάτρα, ἡ Ἰάβα, ἡ Κελλήβη* καὶ ὁλόκληρος ἡ σειρά τῶν μέχρι Νέας Γουινέας νήσων.

Εἰς τοὺς Ἀμερικανοὺς ἀνήκουσιν αἱ νῆσοι *Φιλιππῖναι*.

Τὸ Βόρνεον κατὰ τὸ πλείστον ἀνήκει εἰς τοὺς Ὀλλανδοὺς, μέρος δὲ εἰς τοὺς Ἀγγλους.

3) ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΡΑΤΗ

§ 39. **Αὐτοκρατορία τῆς Ἰαπωνίας καὶ βασιλείον τῆς Κορέας**. Τὸ κράτος τῆς Ἰαπωνίας ἀποτελεῖται ἐκ τῶν

πρὸς Α. τῆς Ἀσίας κειμένων μεγάλων νήσων Ἰεσοῦς, Νιπὼνης καὶ ἄλλων. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ 47 ἑκκτομμυρίων κατοίκων, ἀνηκόντων εἰς τὴν Μογγολικὴν φυλὴν. Πρωτεύουσα τοῦ κράτους εἶνε Ἰόκιον (1,440,000 κατ.) ἐπὶ τῆς Νιπὼνης. Ἐπίγειον ταύτης Ὑοκαχάμα.

Ἡ πρὸς Δ. τῆς Ἰαπωνίας κειμένη χερσόνησος τῆς Α. Ἀσίας Κορέα ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητον βασιλείον, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα εἶνε Σεούλ.

§ 40. **Σινικὴ αὐτοκρατορία.** Τὸ μέγιστον ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν κράτος τοῦτο τῆς γῆς (320 ἑκατ. κατ.), κατοικεῖται ὑπὸ Μογγολικῆς φυλῆς καὶ εἶνε πολὺ μεγαλείτερον τῆς Εὐρώπης. Διαρεῖται δέ,

1) Εἰς τὴν ἰδίως Κίταν, ἣτις εἶνε εὐφρρωτάτη, παράγουσα τέιον, σιτηρὰ, βάμβουκα, μέταξον κτλ. Πρωτ. εἶνε **Πεκῖνον** (1 ἑκατ. κ.) Ἄλλαι πόλεις μεγάλαι εἶνε *Ναγκίνη, Καντὼν* κτλ. Πρὸς Α. τοῦ κόλπου Πετσιλῆ ὑπάρχει χερσόνησος ἐφ' ἧς τὸ Πόρτ-Αρθούρ.

2) Εἰς τὴν *Μαντζουρίαν*, κατεχομένην ὑπὸ τῆς Ρωσσίας, 3) εἰς τὴν *Μογγολίαν καὶ Ζιουγγαρίαν*, 4) εἰς τὸ Ἀνατολικὸν *Τουρκεσίαν*, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ μεγάλη ἔρημος *Γόβη* καὶ 5) εἰς τὴν *Θιβητίαν*, ἡ ὁποία εἶνε ψυχρὸν καὶ ὀλιγάνθρωπον ὄροπέδιον.

4). ΕΩΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΡΑΤΗ.

§. 41. **Ἀσιατικὴ Ρωσία.** Ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ τῆς Ἀσιατικῆς Ρωσίας, καὶ τινων μικρῶν ὑποτελῶν εἰς αὐτὴν κρατῶν.

Διαίρεται δὲ ἡ Ἀσιατικὴ Ρωσία εἰς τὰ ἐξῆς τρία τμήματα.

1) Εἰς τὴν *Κεντρικὴν Ἀσίαν*, ἣτις εἶνε χώρα χθαμαλὴ καὶ στεπεπώδης πρὸς Α. τῆς Κασπίας Θαλ. καὶ καλεῖται *Τουρανικὸν βαθυπέδιον*. Πόλις ἀξία λόγου εἶνε ἡ *Τασκέντη*. Ἐν αὐτῇ κεῖνται αἱ ὑποτελεῖς ἡγεμονίαι *Βουχάρα* καὶ *Χίβα* μετὰ ὁμῶν πρωτευουσῶν.

2) Εἰς τὴν *Κανκασίαν* μετὰξὺ Εὐξείνου Πόντου καὶ Κασπίας. Πρωτ. *Τυφλίς*. Ἡ *Βακοῦ* εἶνε ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἐξορυσσόμενον πετρέλαιον καὶ

3) Εἰς τὴν *Σιβηρίαν*, ἣτις εἶνε χώρα κατάψυχρος, μεγαλει-

τέρα τῆς Εὐρώπης. Κατοικεῖται μόνον ὑπὸ 5 ἑκατομ. κ. Πό-
λεις αὐτῆς εἶνε *Τοβόλκη, Τόμσκη, Ἰσκούτοκη* κτλ.

Γ. ΑΦΡΙΚΗ

§. 42 **Φυσικὴ κατάστασις τῆς Ἀφρικῆς.** Ἡ Ἀφρικὴ κεῖται μεταξύ Ἰνδικοῦ καὶ Ἀτλαντικοῦ. Ὠκ. καὶ πρὸς Ν. τῆς Μεσογείου Θάλ. Ἐχει δὲ ὀλίγους κόλπους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἀξιολογώτερος εἶνε ὁ τῆς *Γουίνεας* πρὸς Δ.

Μετὰ τῆς Ἀσίας συνάπτεται διὰ τοῦ τμηθέντος Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, πρὸς τὴν Εὐρώπην δὲ προσεγγίζει διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ.

Τὸ πλεῖστον τῆς Ἀφρικῆς εἶνε ὀροπέδιον τριγωνικόν, περὶ τὸ ὅποιον τὰ ὄρη *Κιλιμάντζαρον* πρὸς Α. καὶ *Καμερόν* πρὸς Δ. Πρὸς Β. τοῦ Σουδάν ἐξαπλοῦται ἡ μεγίστη τῆς γῆς ἔρημος *Σαχάρα*, καὶ πρὸς Β. ταύτης τὸ ὀροπέδιον τῆς *Κυρηναϊκῆς* καὶ τὸ ὄρος *Ἄτλας*.

§ 43. **Ποταμοί.** Τούτων οἱ μεγαλιτεροι εἶνε 1) ὁ *Νεῖλος*, ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς λίμνης *Βικτωρίας* ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἀφρικῆς καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον Θάλ. ἔνθα ἐξαπλοῦται εὐφορον δέλτα 2) Ὁ *Ζαμβέσης* χυνόμενος εἰς τὸν Ἰνδικὸν Ὠκ. καὶ 3) ὁ *Κόγγος* εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

§ 44. **Λίμναι καὶ κλίμα.** Ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀφρικῇ ὑπάρχουσι πολλαὶ καὶ μεγάλαι γλυκεῖαι λίμναι, ὡς ἡ *Βικτωρία*, ἡ τοῦ *Ἀλβέρτου* καὶ ἡ *Ταγγανίκα*, ἐπίσης καὶ ἐν Σουδάν ἡ *Τσάδα*.

Τὸ κλίμα εἶνε θερμότατον, τὸ δὲ μέγεθος τῆς ἡμέρου εἶνε 30 ἑκατομ. □ χιλίωμ. Οἱ κάτοικοι τοῦ βορείου τμήματος ἀνήκουσι κυρίως εἰς τὴν *Καυκασίαν φυλὴν*, τοῦ δὲ νοτίου εἰς τὴν *μαύρην*. Τινὲς εἶνε *Μαλαῖοι*.

§ 45. **Κάτοικοι καὶ τμήματα Ἀφρικῆς.** Ὡς πρὸς τὸ θρησκευμα οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶνε εἰδωλολάτραι, μέγα δὲ μέρος εἶνε *μωαμεθανοί*. Ὑπάρχουσι ὅμως καὶ ὀλίγοι *χριστιανοὶ αὐτόχθονες* καὶ *Εὐρωπαῖοι*. Τὸ πλεῖστον τῆς Ἀφρικῆς εἶνε κτήσεις *Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων*. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρία τμήματα Α') εἰς *Βορείαν Ἀφρικὴν*, Β') εἰς *Νοτίαν Ἀφρικὴν*, καὶ Γ') εἰς *Ἀφρικανικὰς νήσους*.

§ 46. **Βορεία Ἀφρικὴ.** 1) Ἡ *Ἀβησσυνία* εἶνε χώρα ὄρεινῆ. Οἱ Ἀβησσυνοὶ εἶνε *Καυκάσιοι*, χρώματος *καστανοχρόου* καὶ *χριστιανοὶ* καὶ ἀποτελοῦσι *βασίλειον*. Ἡ *Ἐρυθρὰ ἀποικία* εἶνε κτῆσις *Ἰταλική*.

2) Τὸ Ἀνατολικὸν Σουδάν καὶ ἡ Νουβία. Αὐταὶ κατεκτήθησαν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπὸ τῶν Ἀγγλοαιγυπτίων καὶ κατοικούνται ὑπὸ μωαμεθανῶν μαύρων. Πρωτ. *Χαριούμ*.

3) Ἡ Αἴγυπτος. Αὕτη διαρροεμένη ὑπὸ τοῦ κάτω Νείλου, ἀποτελεῖ ψιλῶ ὀνόματι ἡγεμονίαν ὑποτελῆ εἰς τὸν Σουλτάνον, τῆς ὁποίας τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὴν διοίκησιν ἐποπτεύουσιν οἱ Ἀγγλοι. Ἐν Αἰγύπτῳ κατοικοῦσι πολλοὶ Ἕλληνες. Τὸ Κáιρον εἶνε ἡ πρωτεύουσα τῆς ἡγεμονίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐδρεύει ὁ ἡγεμὼν ἢ *Κεδίβης* (δηλ. μέγας Κύριος). Ἡ Ἀλεξάνδρεια κεῖται παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου, ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐν αὐτῇ ἐδρεύει ὁ Ἕλλην Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, κατοικοῦσι δὲ καὶ πολλαὶ χιλιάδες Ἑλλήνων.

4) Ὁ τουρκικὸς νομὸς τῆς Τριπόλειως μετὰ ὁμωνύμου πρωτεύουσος.

5) Ὁ Τύνης, μετὰ ὁμων. πρωτεύουσος ἡγεμονία ἐξ ὀθωμανῶν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας.

6) Ἡ Ἀλγερία. Αὕτη ἀπετέλει ἄλλοτε δημοκρατίαν ἐκ πειρατῶν ὀθωμανῶν φοβερῶν. Τώρα εἶνε ἀποικία σπουδαία τῆς Γαλλίας. Πρωτεύουσα Ἀλγέριον.

7) Τὸ Μαρόκον. Κατοικεῖται ἐπίσης ὑπὸ Ὄθωμανῶν καὶ κυβερνᾶται ὑπὸ τυραννικωτάτου σουλτάνου. Πρωτ. *Μαρόκον*. Δευτέρα καθέδρα τοῦ σουλτάνου εἶνε *Φέζ*.

8) Ἡ Σαχάρα, εἶνε ἡ μεγίστη τῆς γῆς ἔρημος, ἐξαπλουμένη ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης. Ἡ θερμότης ἐν αὐτῇ εἶνε ἀφόρητος, οἱ δὲ ἄνεμοι ἀνυψοῦσι νέφη πυκνὰ ἐξ ἄμμου. Κατοικεῖται ὑπὸ ληστῶν Ἀράβων. Ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου ὑπάρχουσι χῶραι εὐδροὶ καὶ κατάφυτοι ὑπὸ φοινίκων, τὰς ὁποίας καλοῦσιν δάσεις ἢ αὐάσεις. Ἄλλαι χῶραι τῆς Β. Ἀφρικῆς εἶνε *Σενεγαμβία*, ἀνήκουσα εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ *Γαμβία*, *Σιέρα Λεόνη* εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ *Πορτογαλλικὴ καὶ Γαλλικὴ Γουϊνέα* καὶ τὸ *Γαλλικὸν Σουδάν*.

Ἡ *Λιβερία* εἶνε μικρὰ δημοκρατία, σχηματισθεῖσα κυρίως ἐξ ἐλευθερωθέντων μαύρων τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ *κεντρικὸν Σουδάν* ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα κράτη μαύρων ὀθωμανῶν.

§ 47. **Νοτία Ἀφρικὴ.** Ταύτης τὴν Α. παραλίαν κατέχουσιν Ἴταλοι καὶ Ἀγγλοι. Ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ ἡ κτῆσις

τῆς Βρετανικῆς Ἐταιρείας, ἥτις φθάνει μέχρι τῶν λιμνῶν Ἀλβέρτου, καὶ Βικτωρίας

Πρὸς Ν. ταύτης ἐξαπλοῦται ἢ εἰς τὴν Γερμανίαν ἀνήκουσα Α. Ἀφρικὴ. Ἀπέναντι ταύτης πρὸς Α. κεῖται ἡ νῆσος Ζανζιβάρη, ἀποτελοῦσα μετ' ἄλλων νησιδρίων τὸ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγ. Βρετανίας σουλτανᾶτον τῆς Ζανζιβάρης.

Πρὸς Ν. τῶν κτήσεων τῆς Γερμανίας κεῖται ἡ Μοζαμβίκη, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Πορτογάλλους.

Ἐντεῦθεν πρὸς Ν. μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος καὶ τοῦ ποταμοῦ Ὁράνη κεῖνται αἱ Ἀγγλικαὶ κτήσεις καὶ αἱ ἀποικίαι Ζουλουλάνδη καὶ Καπλανδία.

Πρὸς Δ. τῆς Ζουλουλάνδης κεῖνται αἱ ὑπὸ Βοέρων (Ὀλλανδῶν ἀποίκων) κατοικούμεναι δημοκρατίαι τῆς Ὁράνης καὶ Τρανσβάλης, τὰς ὁποίας κατέκτησαν οἱ Ἀγγλοι.

Ἐπὶ τῆς Δ. παραλίας τῆς Ἀφρικῆς πρὸς Β. τοῦ Ὁράνη κεῖνται κατὰ σειρὰν ἡ Ναμακούα, ἀνήκουσα εἰς τὴν Γερμανίαν, ἡ Δοάνδα εἰς τοὺς Πορτογάλλους, τὸ ἀνεξάρτητον κράτος τοῦ Κόγγου καὶ τὸ Κραμερόν κτήσις Γερμανικὴ.

Ἡ Β. πλευρὰ τοῦ κόλπου τῆς Γουινέας ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀγγλους, Γάλλους καὶ Γερμανοὺς καὶ εἰς μικρὰ ἰθαγενῶν κράτη.

§ 48. Αἱ νῆσοι τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπασαί εἶνε κτήσεις ἢ ἐπαρχίαι Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Α'. Ἐν τῷ Ἰνδικῷ Ὠκεανῷ αἱ μεγαλείτεραι εἶνε 1) ἡ Σοκότρα καὶ ὁ Μανρίκιος ἀνήκουσαι τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ καὶ

2) Ἡ Μαδαγασκάρ νῆσος μεγίστη ἀποτελοῦσα ἀποικίαν τῆς Γαλλίας, διοικουμένην ὑπὸ γενικοῦ διοικητοῦ.

Β'. Ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ 1) Ἡ τοῦ Τριαστὰν δὲ Κούνα καὶ ἡ τῆς Ἀγίας Ἑλένης καὶ Ἀναλήψεως ἀνήκουσαι εἰς τοὺς Ἀγγλους.

2) Αἱ ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Γουινέας, τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ καὶ Πρίγκιπος, ἀνήκουσαι εἰς τοὺς Πορτογάλλους, ὡς καὶ αἱ τοῦ Πρωίνου ἀκρωτ. 3) αἱ τοῦ Φερδινάνδου Πῶ, Ἄννο Μπὸν καὶ αἱ Κανάριαι, ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ 4) Ἡ Μαδέϊρα καὶ αἱ Ἀζόραι ἐπαρχίαι τῆς Πορτογαλλίας.

Δ. ΑΜΕΡΙΚΗ

§ 49. **Θέσις, κόλποι καὶ νῆσοι Ἀμερικῆς.** Ἡ ὑπὸ Χριστοφόρου Κολόμβου τῷ 1492 μ. Χ. ἀνακαλυφθεῖσα Ἀμερικὴ κεῖται ἐν τῷ δυτικῷ ἡμισφαιρίῳ. Εἶνε δὲ 4 φορές περιπου μεγαλειτέρα τῆς Εὐρώπης (39,200,000 □ χιλιομ.) καὶ ἔχει 125 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Ὅριζετι δὲ πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Β. Πειπηγῶτος ὠκεαν., ἐν τῷ ὁποίῳ εὐρίσκονται διάφοροι νῆσοι, χερσόνησοι, πορθμοὶ καὶ κόλποι, ἐκ τῶν ὁποίων μεγαλιτερος ὁ Βαρφίνιος. Πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὀκεανοῦ μετὰ τοῦ Οὐδσωνείου καὶ τοῦ Μεξικανοῦ κόλπου, καὶ τοῦ Καραϊβίου πελ. Ἐνταῦθα ἐξκπλοῦνται κατὰ στοίχους, αἱ νῆσοι Βαχάμαι καὶ αἱ Μεγάλαι καὶ Μικραὶ Ἀντίλλαι. Καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τοῦ Εἰρηρικοῦ Ὀκεανοῦ σχηματίζοντος τὸν στενὸν καὶ μακρὸν κόλπον τῆς Καλλιφορνιας.

Διὰ τοῦ πορθμοῦ Παναμᾶ (75 χιλμ. πλάτους) ἡ Ἀμερικὴ χωρίζεται εἰς Βορειαν καὶ Νοτιαν. Ἡ Ν. Ἀμερικὴ διὰ τοῦ Μαγγελανείου πορθμοῦ ἀποχωρίζεται τῆς Γῆς τοῦ Νυρός.

§ 50. **Ὅρη, ποταμοὶ καὶ λίμναι.** Τὰ ὄρη τῆς Ἀμερικῆς ἀποτελοῦσι μακρὰς καὶ παραλλήλους ὄροστοιχίας, αἱ ὁποῖαι ἀρχόμεναι ἀπὸ τοῦ Μαγγελανείου πορθμοῦ καταλήγουσιν εἰς τὸν Β. Πειπηγῶτα Ὀκεανόν. Τοιαῦται εἶνε αἱ Ἄνδεις τῆς Ν. Ἀμερικῆς, αἱ ὁποῖαι φθάνουσιν εἰς ὕψος 6,840 μ. καὶ τὰ Βραχάδη καὶ Καταρακτιώδη ὄρη τῆς Β. Ἀμερικῆς. Ἐντὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι πλεῖστα ἠφαίστεια ἐνεργὰ καὶ ἐσθεσμένα καὶ θερμαὶ πηγαί.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀμερικῆς εἶνε μεγάλοι καὶ πλωτοί. Ἐκ τούτων εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὀκεανὸν χύνονται ἐκ μὲν τῆς Βορείας Ἀμερικῆς ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος καὶ ὁ Μισοισοιπιῆς μετὰ πολλῶν παραποτάμων, ἐκ δὲ τῆς Ν. Ἀμερικῆς ὁ Ἀμαζόνιος, ὁ μέγιστος τῆς γῆς, καὶ ὁ Δαπλάτας ἢ Ἀργυροβάς. Εἰς τὸν Εἰρηρικὸν Ὀκεανὸν χύνονται ἐκ τῆς Β. Ἀμερικῆς ὁ Κολοράδος καὶ ὁ Κολουμβίας. Τέλος εἰς τὸν Β. Πειπηγῶτα Ὀκεανὸν ἐκβάλλει ὁ Μακένζης.

Αί πεδιάδες τῆς Ἀμερικῆς εἶνε εὐρύταται καὶ εὐφορώταται, ἐντὸς τῶν ὁποίων βόσκουσιν ἀπέραντοι ἀγέλαι ἀγρίων ἵππων καὶ βοῶν.

Ἐκ τῶν λιμνῶν αἱ ἀξιολογώτεραι εἶνε αἱ μεταξὺ Καναδᾶ καὶ Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας 5 μεγάλαι λίμναι, τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα χύνονται εἰς τὸν Ἅγιον Λαυρέντιον. Μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει καὶ ὁ καταρράκτης τοῦ Νιαγάρα ποταμοῦ ὁ μέγιστος τῆς γῆς.

§ 51. **Κλίμα καὶ κράτη Ἀμερικῆς.** Τὸ κλίμα τῆς ἡπείρου εἶνε ποικίλον. Ἐχει δάση πυκνὰ καὶ παρθένα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ζῶσιν ἀγρία θηρία. Παράγει δὲ πλεῖστα μέταλλα, ἀδάμαντας, σιτηρὰ καὶ διαφόρους καρπούς.

Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶνε ἔποικοι Εὐρωπαϊοί, οἱ ἐπίλοιποι δὲ αὐτόχθονες Ἀμερικανοί, Μαῦροι ἐξ Ἀφρικῆς καὶ μιγάδες.

Τὸ πλεῖστον τῆς Ἀμερικῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ κράτη δημοκρατικά, ὀλίγα δὲ ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι κτήσεις Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Ἐπικρατοῦσαι θρησκεῖαι εἶνε ἡ τῶν διαμαρτυρομένων καὶ ἡ τῶν καθολικῶν. Πολλοὶ αὐτόχθονες εἶνε εἰδωλολάτραι.

§ 52. **Κράτη Β. Ἀμερικῆς.** 1) Δανικαὶ κτήσεις. Ἡ διὰ τοῦ Βαφφινίου κόλπου χωριζομένη Γροελανδία εἶνε κτᾶψυχος, ὑπὸ παχυτάτων παγετῶνων κεκαλυμμένη. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ Ἑσκιμῶων καὶ μόνον εἰς τὰ ΝΔ. τῆς χώρας παράλια ἔχει Δανικὰς τινὰς κτήσεις.

2) Ἐπικράτεια τοῦ Καναδᾶ. Ἡ ἀπέραντος καὶ πολλαχοῦ κατάψυχος αὕτη χώρα ἀποτελεῖ αὐτόνομον συμπολιτείαν, διοικουμένην ὑπὸ Ἀγγλοῦ γενικοῦ διοικητοῦ. Πρωτεύουσα εἶνε ἡ Ὀυτάβα (44 χιλ. νατ.). Ἄλλαι πόλεις εἶνε Κουεβέκη, Τορόντων. Ἅγιος Ἰωάννης κτλ.

Μέρος τῆς καταψύχρου Λαβραδορίας καὶ ἡ νῆτος Νέα Γῆ ἢ Φουνδλανδία εἶνε ἄμεσοι κτήσεις τῆς Μεγ. Βρεττανίας. Παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Νέας Γῆς γίνεται ἡ ἀλιεία τῶν γάδων (βακαλάων).

3) Συμπολιτεία τῆς Β. Ἀμερικῆς. Τὸ μέγα τοῦτο κράτος εἶνε ὀλίγον τι μικρότερον τῆς Εὐρώπης (9,383,000 χιλμ.) καὶ ἔχει πληθυσμὸν 76 ἑκατομ. Κεῖται δὲ πρὸς Ν. τοῦ Καναδᾶ καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 45 δημοκρατικῆς πολιτείας. Αὐ-

ται συνιστῶσι *συμπολιτείαν*, κυβερνωμένην ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας, τὸν ὁποῖον ἐκλέγουσι κατὰ τετραετίαν. Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων εἶνε Ἀγγλικῆς καταγωγῆς καὶ διαμαρτυρόμενοι, ἢ ἐπικρατεστέρα δὲ γλῶσσα εἶνε ἡ Ἀγγλική. Πρωτ. τῆς συμπολιτείας εἶνε ἡ *Ουάσιγτων*. Αἱ μέγισται δὲ αὐτῆς πόλεις εἶνε ἡ *Νέα Ὑόρκη*, ἡ *Φιλαδέλφεια* καὶ τὸ *Σικάγον*, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι πληθυσμὸν πλέον τοῦ ἑκατομμυρίου. Ἄλλαι πόλεις ἐπίσης μεγάλαι εἶνε *Βοστώνη*, *Βαλιμόρη*, *Κιγκινᾶτοι*, *Ἀγ. Φραγκίσκος* καὶ ἄλλαι.

4) Μεξικανικὴ συμπολιτεία. Αὕτη κεῖται πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης δημοκρατίας εἶνε δὲ τριπλασία τῆς Γαλλίας (2 ἑκατ. □ χιλιομ.) καὶ ἔχει 13 1/2 ἑκατομ. κατ. Πρωτ. εἶνε τὸ *Μεξικόν*, πόλις μεσόγειος ἐπὶ λαμπρᾶς τοποθεσίας. Τούτου ἐπίγειον εἶνε ἡ διὰ σιδηροδρόμου συνδεομένη *Βερακρούζα*.

5) Κεντρικὴ Ἀμερικὴ. Ἐν αὐτῇ εὐρίσκονται αἱ ἐξῆς 5 δημοκρατίαι, *Γουατεμάλα*, *Ἀγ. Σωτήρ*, *Χονδούρρα*, *Νικαράγουα* καὶ *Κόστα Ρίκα*,

Πρὸς Α. τῆς Γουατεμάλης ἡ Μεγάλη Βρετανία κατέχει χώραν δασόφυτον, πολλὴν παράγουσαν ξυλείαν καὶ *Χονδούρραν* καλουμένην.

6) Αἱ Δυτικαὶ Ἰνδίαι. Ταύτας ἀποτελοῦσιν αἱ ΒΑ τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς κατὰ 3 στίχους ἐξαπλούμεναι εὐρορώταται νῆσοι. Εἶνε δὲ αἱ ἐξῆς.

α. Αἱ *Βαχάμαι* νῆσοι, ἀνήκουσαι εἰς τὴν Μεγ. Βρετανίαν. Ἐκ τούτων ἡ τοῦ Ἁγίου Σωτήρος εἶνε ὀνομαστὴ, διότι αὐτὴν πρώτην ἀνεκάλυψεν ὁ Κολόμβος.

β'. Αἱ μεγάλαι Ἀντίλλαι. Ἐκ τούτων 4 εἶνε αἱ ἀξιολογώτεραι. 1) Ἡ Ἀβάνα, μετὰ ὁμωνύμου πρωτεύουσας ἀνήκουσα εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Συμπολιτείαν. 2) Ἡ Ταμαϊκὴ μετὰ πρωτ. *Κιγγιστόνης*, ἀνήκουσα εἰς τὴν Μεγ. Βρετανίαν. 3) Ἡ Ἰσπανιόλα διαιρουμένη εἰς δύο ἀνεξαρτήτους δημοκρατίας ἐκ Μαύρων, τὴν τῆς Αἰτῆς καὶ τὴν τοῦ Ἁγίου Δομίγγου. καὶ 4) Τὸ Πορτορικὸν ἀνήκον εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Συμπολιτείαν.

Αἱ Μικραὶ Ἀντίλλαι εἶνε νῆσοι μικραὶ ἠφαιστειογενεῖ καὶ εὐφορώταται, ἀνήκουσαι εἰς τοὺς Ἀγγλους, Γάλλους καὶ Ὀλλανδούς.

§ 53. Κράτη Ν. Ἀμερικῆς. Ἀπαντα ταῦτα εἶνε δη-

μοκρατίαι, ἐκτὸς τῆς Γουϊάνης. Οἱ κάτοικοι εἶνε καθολικοὶ καὶ Ἰσπανικῆς ἢ Πορτογαλλικῆς καταγωγῆς, πολλοὶ δὲ καὶ μιγάδες ἢ αὐτόχθονες Ἰνδιᾶνοι εἰδωλολάτραι.

Τὰ κράτη δὲ ταῦτα εἶνε εὐφορώτατα, τὰ δὲ ὄρη τῶν ἐγκλείουσι χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ αἱ πεδιάδες τῶν εἶνε πλήρεις ἀπὸ ἀγέλας βοῶν, ἵππων καὶ προβάτων.

Εἶνε δὲ ταῦτα κατὰ σειρὰν τὰ ἐξῆς.

1) Ἡ δημοκρατία τῆς Κολομβίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει καὶ ὁ Ἴσθμὸς τοῦ Παναμᾶ. Πρωτεύουσα Βογότα.

2) Ἡ δημοκρατικὴ συμπολιτεία τῆς Βενεζουέλης. Πρωτ. Καρακά.

3) Ἡ δημοκρατία τῆς Ἰσημερίας, κειμένη ὑπὸ τὸν Ἴσημερινόν. Πρωτ. Κούιτον.

4) Ἡ δημοκρατία τῆς Περιοβίας. Πρωτ. Λίμα.

5) Ἡ δημοκρατία τῆς Βολιβίας. Πρωτ. Τσουνκισάκα.

6) Ἡ δημοκρατία τῆς Χιλῆς, ἣτις ἀποτελεῖ στενὴν καὶ μακρὰν λωρίδα γῆς μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Χόρν. Πρωτ. Σαντιάγον.

7) Ἡ δημοκρατικὴ συμπολιτεία τῆς Ἀργεντίνης. Πρωτ. Βουένος-Ἀϊρες. Εἰς ταύτην ἀνήκει καὶ μέρος τῆς Παταγονίας καὶ τῆς Γῆς τοῦ Πυρός.

8 καὶ 9). Αἱ δύο μικραὶ δημοκρατίαι Παραγονάη καὶ Ουρουγουάη, διαρρέσμεναι ὑπὸ τῶν ὁμωνύμων ποταμῶν, χυνομένων εἰς τὸν Λαπλάταν.

10) Ἡ δημοκρατικὴ συμπολιτεία τῆς Βραζιλίας. Πρωτ. Ρίον Ἰανέιρον.

Ἡ χώρα αὕτη εἶνε κατὰ τι μικροτέρα τῆς Εὐρώπης καὶ εὐφορώτατη, διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τῶν Ἀμαζόνων καὶ τῶν παραποταμίων του.

11. Ἡ Γουϊάνη κειμένη πρὸς Α. τῆς Βενεζουέλης, ἀνήκει εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς, Ὀλλανδοὺς καὶ Γάλλους.

Ε. ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

§ 54. Ἡ ἥπειρος **Αὐστραλία**. Τὸ πέμπτον τμήμα τῆς στερεᾶς, ἡ *Αὐστραλία*, κεῖται ἐν τῷ Ν. ἡμισφαιρίῳ μεταξὺ Ἰνδικοῦ καὶ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ τῆς *Αὐστραλίας*, ἐκ τῶν μεγάλων νήτων *Τασμανίας*, *Νέας Γουινέας* καὶ *Νέας Σεελανδίας* καὶ ἐκ τῶν νήσων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.

Ἡ ἥπειρος *Αὐστραλία*, ἔχει μέγεθος 7,632,000 □ χιλιομ. καὶ μόνον 4 ἐκκτομ. κατ. Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων εἶνε ἔσποικοι Ἄγγλοι, οἱ ἐπίλοιποι δὲ αὐτόχθονες Αὐστραλιανοί. Εἰς τὰς νήσους κατοικοῦσι *Παπούοι* καὶ *Μαλαῖοι*, τῶν ὁποίων πολλοὶ εἶνε ἄγριοι εἰσέτι, τινὲς δὲ καὶ ἀνθρωποφάγοι.

Μόνον τὸ ΝΑ. τμήμα τῆς Αὐστραλίας εἶνε εὐφορον, διαρρέομενον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ *Μουράη* καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ποταμῶν αὐτοῦ.

Ἐνταῦθα ἐξαπλοῦνται τὰ *Κυανᾶ Ὄρη*, διασχιζόμενα ὑπὸ χαρὰδρῶν καὶ φεράγγων, καὶ αἱ *Αὐστραλιαναὶ Ἄλπεις*.

Τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἥπειρου τμήμα εἶνε ὀροπέδιον αὐχμηρὸν καὶ ἀχανὲς ὅμοιον πρὸς τὴν ἔρημον *Σαχάραν*. Ἐντὸς αὐτοῦ οὐδαμῶς ὑπάρχει ὕδωρ, ἀλλὰ θάμνοι ἀκανθώδεις.

Ἐν Αὐστραλίᾳ ζῶσι ζῷα παράδοξα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουσιν εἰς ἄλλας ἥπειρους. Τοιαύτη εἶνε ἡ *Κεγκουρώ*, ἣτις εἶνε ζῶον θηλαστικόν, φέρον εἰς τὸ ὑπογάστριον θυλάκιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κρύπτει τὰ μικρὰ τῆς τέκνα.

Ἡ Αὐστραλία ἐξάγει μεγάλην ποσότητα σίτου, οἴνου, κρέατος, μαλλίων, χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ κτλ.

Δικιρεῖται δὲ ἡ Αὐστραλία εἰς 5 αὐτονόμους ἀποικίας, τὰς ὁποίας διοικοῦσιν Ἄγγλοι διοικηταὶ μετὰ βουλῆς καὶ κυβερνήσεως. Ἀποτελοῦσι δὲ αὗται μετὰ τῆς νήσου *Τασμανίας*, ἐπίσης αὐτονόμου ἀποικίας, τὴν *Αὐστραλιανὴν δημοκρατίαν* ὑπὸ Ἄγγλον γενικὸν διοικητὴν, ἐδρεύοντα ἐν *Σύνδνεϋ* (496 χιλ. κατ.). Ἄλλαι πόλεις εἶνε *Βρισβάνη*, *Μελβούρνη* (496 χιλ. κ.). *Ἀδελαΐς* καὶ *Χορᾶρη* ἐν *Τασμανίᾳ*.

§ 55. **Αἱ νῆσοι τῶν Παπούων καὶ Μαλαίων.** Ἐκ τῶν ὑπὸ Παπούων κατοικουμένων νήσων ἡ μεγίστη εἶνε *Νέα Γουίνεα*, τῆς ὁποίας τὸ πλεῖστον μέρος ἀνήκει εἰς Ἄγγλους, Γερμανοὺς καὶ Ὀλλανδοὺς.

Αἱ ἐπίλοιποι νῆσοι τῶν Παπούων εἶνε ἠφαιστειογενεῖς ἢ κοραλλιογενεῖς, δηλ. εἶνε κατεσκευασμένοι ἀπὸ κοράλλια. Ἀνήκουσι δὲ 1) εἰς μὲν τοὺς Γερμανοὺς ἡ *Νέα Βρετανία*, τὸ *Βισμάρκειον πέλαγος*, αἱ *Νῆσοι τοῦ Σολομώντος*, καὶ αἱ *Νεαὶ Ἐβρῖδες*, ὑπὸ ἀνθρωποφάγων κατοικούμεναι. 2) Εἰς τοὺς Γάλλους αἱ νῆσοι τῆς *Νέας Καληδοσίας*, καὶ 3) εἰς τοὺς Ἄγγλους αἱ νῆσοι *Φίτιη*.

Αἱ ὑπὸ Μαλαίων κατοικούμεναι νῆσοι εἶνε, 1) Ἡ *Νέα Σεελανδία* κατοικουμένη ἐκ δύο τμημάτων, χωριζομένων διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ *Κούκ*. Κεῖται δὲ πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς Αὐστραλίας καὶ ἀποτελεῖ αὐτόνομον Ἀγγλικὴν ἀποικίαν. Πρωτ. *Αουκλάνδη*.

2) Αἱ *Φιλικαὶ καὶ Σαμόαι* νῆσοι ἀνήκουσαι εἰς τὴν Γερμανίαν.

3) Αἱ ΒΑ. τῶν νήσων τοῦ Σολομώντος κείμεναι *Μαροά* λαί, ἀνήκουσιν εἰς τὴν Γερμανίαν.

4) Αἱ πρὸς Δ. τούτων *Καρολίται* καὶ αἱ πρὸς Β. *Μαριάναι* αὗται ἦσαν κτήσεις τῶν Ἰσπανῶν, τῶρα δὲ τῶν Γερμανῶν.

5) Αἱ νῆσοι τῆς *Ἐταιρείας*, κείμεναι πρὸς Α. τῶν Σαμόων, καὶ αἱ *Μαρκήσαι* ἀνήκουσαι εἰς τοὺς Γάλλους.

6) Αἱ *Σανδβιχικαί*. Αὗται κατοικούμεναι ὑπὸ Μαλαίων διαμαρτυρομένων κεῖνται ἐν μέσῳ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ἀποτελοῦσι κτήσεις τῆς Ἀμερικανικῆς συμπολιτείας.

§ 56. **Αἱ πολιτικαὶ χῶραι.** Αἱ περὶ τοὺς πόλους χῶραι ἕνεκα τοῦ δριμυτάτου ψύχους εἶνε κεκαλυμμένοι ὑπὸ παχυτάτων στρωμάτων πάγου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀκατάκτητοι. Τολμηροὶ δὲ περιηγηταὶ ἠδυνήθησαν μετὰ πολλῶν κόπων καὶ κινδύνων νὰ περιηγηθῶσι μέρος τούτων.

Χῶρι τοῦ Β. πόλου εἶνε ἡ *Γροενλανδία*, ἡ *Σπιτςβέργη* καὶ ἡ χῶρα τοῦ *Φραγκίσκου Ἰωσήφ*.

Τοῦ Ν. πόλου γνωσταὶ χῶραι εἶνε ἡ τῆς *Ἁγίας Τριάδος*, τῆς *Βικτωρίας* καὶ ἄλλαι. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ὑπάρχουσι δύο ὑψηλὰ ἠφαιστεῖα ὑπὸ πάγων κεκαλυμμένα.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ (ΙΤΥΥΔ)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΦΙΑΣ

ΜΑΘΗΜΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΦΙΑΣ

ΤΑΞΗ: Α ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΦΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΗ: 2003

ΑΥΤΟΡΑΦΙΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΦΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΤΗΣ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΦΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΗ: 2003

ΑΥΤΟΡΑΦΙΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΦΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΤΗΣ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΦΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΗ: 2003

ΑΥΤΟΡΑΦΙΑ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΦΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΤΗΣ: ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΦΙΑΣ

Αριθ. Πρωτ. 8395
Διεκπ. 7428

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ**

Πρὸς τὸν κ. Κωνσταντῖνον Μυτσόπουλον

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον ΒΤΓ" τῆς 12 Ἰουλίου 1895, τὸ σχετικὸν Β. Διάταγμα τῆς 28 Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους, τὰς προκηρῦξεις περὶ διαγωνισμοῦ διδακτικῶν βιβλίων τῆς Δημοικῆς Ἐκπαιδευσεως καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας, δηλοῦμεν ὑμῖν, οὗ ἐγκρίνομεν τὴν ὑφ' ὑμῶν εἰς τὸν διαγωνισμόν ὑποβληθεῖσαν «Γεωγραφίαν» ὅπως εἰσαχθῆ ἔπι πενταετίαν ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους ὡς διδακτικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μὴ θητάς τῶν κοινῶν δημοικῶν σχολείων, δημοικῶν, δημοσυντηρητῶν καὶ ἰδιωικῶν.

Καλεῖσθε δ' ὅπως ἐκτελέσητε τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου νόμου κλπ. ὑπαγορευόμενα καὶ τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπείας ἀναγραφόμενας παρατηρήσεις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 22 Μαΐου 1902.

Ὁ Ὑπουργός

Α. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Στέφ. Μ. Παρίσης

Αριθ. Πρωτ. 10408

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Αὐγούστου 1902

Πρὸς τὸν Κύριον Κ. Μυτσόπουλον.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸν νόμον ΒΤΓ" τῆς 12 Ἰουλίου 1895, «περὶ διαγωνισμοῦ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδευσεως» καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς οἰκείας ἐπιτροπείας, δρίζομεν τὴν τιμὴν τῆς ἐγκριθείσης **Στοιχειώδους Γεωγραφίας** οὗσ διὰ τὴν Δ' τάξιν τῶν δημοικῶν σχολείων εἰς λεπτά (49) τεσσαράκοντα καὶ ἑννέα

Ὁ Ὑπουργός

Α. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Στέφ. Μ. Παρίσης